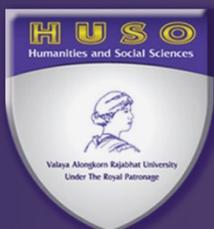

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn

ISSN 3027-7760 (Online) ISSN 3027-7752 (Print)

ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 (เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2567)

Volume 19 Number 19 (July - December 2024)

อันเนื่องมาจากปกหน้า

พระสาทิสถลักษณ์สมเด็จพระราชปิตุจนา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ในขณะเสด็จพระดำเนินไปยังงานวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ซึ่งเป็นงานประจำปี ราวปี พ.ศ. 2479 วาดโดยนายเจษฎา พัลวัน ศิษย์เก่าสาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตันฉบับเป็นพระฉายาลักษณ์ขาวดำ โดยนายกฤษณ์ ในจิต เป็นผู้ครอบครอง

วารสาร

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Journal of Humanities and Social Sciences
Valaya Alongkorn

ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2567

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn

ISSN ISSN 3027-7752 (Print) 3027-7760 (Online)

เจ้าของ โดย	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี	
ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดรณศักดิ์ ตติยะลาภะ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิกษุศักดิ์ กัลยาณมิตร อาจารย์วิไลลักษณ์ เรืองสม
บรรณาธิการ กองบรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หทัยรัตน์ อ่วมน้อย ศาสตราจารย์ ดร.สมภาร พรหมทา ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ ศาสตราจารย์ ดร.สมจิตต์ สุพรรณทັນ ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ ศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี รองศาสตราจารย์ ดร.ทองหล่อ วงศ์อินทร์ รองศาสตราจารย์อรรถพร ฤทธิเกิด รองศาสตราจารย์ ดร.ชนะศึก นิชานนท์ รองศาสตราจารย์ ดร.เจษฎา มิ่งฉาย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนมาภูมิ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยปทุมธานี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
คณะกรรมการ จัดทำวารสาร	รองศาสตราจารย์ ดร.ไพทัศน์ มาลา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ สวณภักดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ นาควิษระ อาจารย์ ดร.ดาวราย ลิ้มสายหัว อาจารย์สุคนธา พุสุวรรณ อาจารย์ศิวนนท์ นิลพานิชย์ อาจารย์ฤทัย สำเนียงเสนาะ	รองศาสตราจารย์ศศิรินทร์ เศรษฐวิวัฒน์บดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัมลาศ เยวาระนิจ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอก ศรีเชลียง อาจารย์ ดร.ฤทัยทิพย์ จันทรสระแก้ว อาจารย์ศุภวิชัย พวงสุวรรณ อาจารย์สุพรรณณี เรืองสงค์ อาจารย์ณัฐพล สิทธิไพราหมณ์
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	อาจารย์ ดร.มนฤดี ช่างฉ่า นายกฤตนันท์ ในจิต	นางสาวศิริลักษณ์ ประเจียด
สำนักงาน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ปณจ.ประตูน้ำพระอินทร์ จังหวัดปทุมธานี 13180 โทร 0 2529 3914 ต่อ 12 E-mail: huso_published@vru.ac.th	
พิสูจน์อักษร	ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศิริ นาควิษระ อาจารย์ศิวนนท์ นิลพานิชย์	นายกฤตนันท์ ในจิต
จำนวนพิมพ์	100 เล่ม	
พิมพ์ที่	ศูนย์เรียนรู้การการการผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ปณจ. ประตูน้ำพระอินทร์ จังหวัดปทุมธานี 13180 โทร 0 2529 0674	

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้รับการรับรองคุณภาพจาก TCI เป็นวารสารกลุ่มที่ 2

กองบรรณาธิการทรงไว้ซึ่งสิทธิในการพิจารณาและตัดสินใจตีพิมพ์สิ่งพิมพ์ลงในวารสาร ทักษะและความเห็นดังปรากฏในบทความต่าง ๆ
ภายในวารสารฉบับนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน กองบรรณาธิการ ไม่มีส่วนรับผิดชอบใด ๆ ผู้ประสงค์จะนำบทความหรือสิ่งอื่นใด
ที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้ จักต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการ และผู้เขียนบทความนั้น ๆ

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn) จัดทำขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางในการร่วมเผยแพร่ผลงานบทความวิจัยและบทความวิชาการ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อีกทั้งเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้และผลงานทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หรือสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงประสบการณ์ในการวิจัยระหว่างสถาบัน โดยการดำเนินงานด้านการจัดทำวารสารรับผิดชอบโดย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยมีกำหนดการออกเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) กำหนดระหว่างเดือนมกราคม - มิถุนายน และกำหนดระหว่างเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม ในปี 2565 ถือเป็นความสำเร็จของวารสาร ในโอกาสที่ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย หรือ (TCI) ให้การรับรองคุณภาพอยู่ในกลุ่มวารสารที่ 2 (TCI Journal Classification Tier 2) ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2565 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2567

ในปีที่ 19 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2567 เป็นช่วงที่วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาเพื่อก้าวเข้าสู่ TCI กลุ่มที่ 1 ตลอดทั้งการพัฒนางานในเชิงวิชาการเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่อันจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนผู้สนใจต่อไป จึงได้มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน ตลอดทั้งมาตรฐานในการพิจารณาถ่วงถ่วง และได้มีการประกาศจริยธรรมการตีพิมพ์บทความสำหรับกองบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้นิพนธ์ เพื่อดำเนินงานภายใต้กรอบและมาตรฐานทางด้านวิชาการในรูปแบบเดียวกัน

ท้ายนี้ขอขอบพระคุณกองบรรณาธิการทุกท่าน ตลอดทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะกรรมการจัดทำวารสาร ที่ให้การสนับสนุนและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดีเยี่ยม อีกทั้งหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านจะได้รับประโยชน์จากวารสารฉบับนี้ และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ อีกทั้งสามารถนำไปต่อยอดในเชิงวิชาการ เพื่อก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หทัยรัตน์ อ่วมน้อย

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทบรรณาธิการ	ก
สารบัญ	ข - ค
บทความวิชาการ	
1. พุทธสัมมัญญานาม: กลวิธีการตั้งพระนามและอิทธิพลของพระนามในยุคปัจจุบัน <i>ประกาศิต ประกอบผล</i>	1 - 18
บทความวิจัย	
2. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดจันทบุรี : กรณีศึกษาโรงเรียนเครือหวายวิทยาคม <i>ภาธรณ์ สิริวรรณกุล ลิทธิเดช ชมจันทร์ ทวีศิลป์ ในจิต และอิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล4</i>	19 - 30
3. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหา ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 <i>กล้าแก้ว เวียงแก้ว และอ้อมธจิต แป้นศรี</i>	31 - 42
4. การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 <i>กรองกาญจน์ เวียงแก้ว และอ้อมธจิต แป้นศรี</i>	43 - 54
5. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ ใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ <i>นันทน์ภัส กวินภัทร์ข้างอยู่ และวิลาสินี ยนต์วิทย์</i>	55 - 64
6. ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 <i>ณัฐรา เศวตนันท์ และสุรีย์ฉาย พลวัน</i>	65 - 76
7. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหาร และเครื่องดื่มในประเทศไทย <i>กัลยารัตน์ วีระชนชัยกุล1 และภาวิศา การัตน์2</i>	43 - 54
8. อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด รูปแบบการดำเนินชีวิต และการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของที่ระลึก รูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในกรุงเทพมหานคร <i>จรรยาพร เปรมอุดมกิจ และวิลาสินี ยนต์วิทย์</i>	87 - 100

9. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬา ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง <i>อสมมา รัศมีธรรม และกมลวรรณ วรรณชนง</i>	101 - 112
10. การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทอง: กรณีศึกษาพื้นที่ ต.บึงกาสาม อ.หนองเสือ จ.ปทุมธานี <i>วัฒนา อัจฉริยะโพธา เบญจางค์ อัจฉริยะโพธา ลินีนาถ สุขทนารักษ์ จุรีมาศ ตีอำมาตย์ และเยาวภา สังข์อยู่สุข</i>	113 - 126
11. การพัฒนาตลาดขายผ้าทอยกดอกแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย <i>พรชัย ปานทุ่ง ประรณา ศิริสานต์ และอุษา อินทร์ประสิทธิ์</i>	127 - 138
12. การออกแบบตลาดขายเอกลักษณ์มอญตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี <i>มนสิชา อนุกุล อัจฉรวรรณ สุขเกิด อภิชาติ การะเวก และวีระศักดิ์ ศรีลารัตน์</i>	139 - 150
13. การเลือกใช้ภาษาบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์: การศึกษาตามแนวภูมิทัศน์ทางภาษา <i>วิริยวิศค์ มงคลยศ พรเพ็ญ เหล็กดีเศษ และภูษิต ศรีมณี</i>	151 - 166
14. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่ง และโลจิสติกส์ในประเทศไทย <i>ประเสริฐ สิทธิจิรพัฒน์ และกิ่งแก้ว พรอภีรัชสกุล</i>	167 - 176
15. การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสมตามแนวคิด ADDIE Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการปฏิบัติงานและความคิดสร้างสรรค์ วิชาการงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 <i>อิสริย์ แรงครุฑ</i>	177-190

หลักเกณฑ์การส่งบทความ

พุทธสมัญญานาม: กลวิธีการตั้งพระนามและอิทธิพลของพระนามในยุคปัจจุบัน

ANTONOMOSIAS OF THE LORD BUDDHA: STRATEGIES OF NAME NAMING
AND INFLUENCE IN MODERN TIMES

ประกาศิต ประกอบผล*

Prakasit Prakobphol

* หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Bachelor of Education Program in Social Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University under royal patronage
E-mail : prakasit.pra@vru.ac.th

Received : September 25, 2024

Revised : December 31, 2024

Accepted : December 31, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพุทธสมัญญานามที่นำมาใช้เรียกพระพุทเจ้า กลวิธีการตั้งพระนามและอิทธิพลของพุทธสมัญญานามในยุคปัจจุบัน พร้อมอธิบายความหมายเชิงพระจริยาวัตรจากการศึกษาในคัมภีร์อภิธานปิฎก พบว่ามี 32 พุทธสมัญญานาม คือ พุทธ ทสพล สตถุ สพพณญ มุนินท ทวิปบุตตม ภควนตุ นาง จกขุมนตุ องคีส มุณี โลกนาถ อนธิวร มหเสสิ วินายก สมณฑจกขุ สุกต ฐริปณญ มารชิ นรสีห นรพร ธรรมราชา มหามุณี เทวเทว โลกครุ ธรรมสุสามิ ตถาคต สยมภู สมมาสมพุท วรปณญ นายก ชิน และพระนามเฉพาะของพระพุทเจ้าพระองค์ปัจจุบันมี 7 พระนาม ดังนี้ สกก สิทธตถ สุกุโธทนิ โคตม สกยสีห สกยมุณี อาทิจจพนุ เป็นพระสมัญญานามที่พระพุทองค์ทรงขนานพระนามเองบ้าง ผู้อื่นขนานพระนามให้บ้าง พระสมัญญานามทั้งหมดมีความหมายในเชิงพระจริยาวัตรได้ทั้ง 3 ประการ คือ 1) พุทธตถจริยา คือการบำเพ็ญประโยชน์ในฐานะพระพุทเจ้า เช่น พุทธ ธรรมราชา 2) โลกตถจริยา คือการบำเพ็ญประโยชน์ต่อโลก เช่น สตถุ โลกนาถ และ 3) ญาตตถจริยา คือการบำเพ็ญประโยชน์ต่อพระญาติ เช่น สกก โคตม และพุทธสมัญญานามมีอิทธิพลต่อการขนานพระนามของพระมหากษัตริย์ เช่น พุทธ ธรรมราช โลกนาถ ราชทินนามสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ไทย เช่น พุทธ โลกนาถ มหามุณี เป็นต้น นามของพระพุทรูป เช่น ทสพล นามพุทศาสนาสถาน เช่น พุทธ ชิน ตลอดจนการตั้งชื่อพุทศาสนิกชนทั่วไป เช่น พุทธ ชิน

คำสำคัญ

พุทธสมัญญานาม กลวิธีการตั้งพระนาม อิทธิพลของพุทธสมัญญานาม

ABSTRACT

This academic article aimed at studying the Lord Buddha' antonomasias, strategies of name naming and influence of the Lord Buddha' antonomasias in modern times along with translations according to consonants explain meaning and examples of rare names.

From a study in the Abhidhanappadipika scriptures, 32 words were found as follows : *Buddha, Dasapol, Sathu, Sabbhanyu, Dvipaduttama, Muninda, Bhagwantu, Natha, Chakkhumantu, Ankhiras, Muni, Lokanath, Andhivara, Mahasi, Vinayak, Samantachakku, Sukata, Bhuripanya, Marashi, Narasiha, Naravara, Dhammaraja, Mahamuni, Devadeva, Lokkaru, Dhammassa, Tathagata, Sayambhu, Sammasambuddha, Varapanya, Nayaka* and China, and there are seven personal names of the Lord Buddha at present, as follows: Sakka, Siddhartha, *Suddhodani, Gotama, Sakyasiha, Sakyamuni* and *Athiccabandhu*. These are the Lord Buddha' antonomasias that the Lord Buddha gave himself and others have given him names. All the Lord Buddha' antonomasias have three meanings in terms of behavior (cariya) namely 1) Buddhatha -cariya; beneficial conduct as functions of the Buddha such as Buddha, Dhammaraja etc. 2) Lokattha-cariya; conduct for the well-being of the world such as Sathu, Lokanath etc. 3) Natattha-cariya; conduct for the benefit of his relatives such as Sakka, Gotama etc. The Lord Buddha' antonomasias influenced on the King's names and signatures such as Buddha, Dhammaraja, Thai priest's titles as given by the Kings such as Buddha, Lokanath, Mahamuni, the name of Buddha statue such as Dasapol, buddhist place of worship such as Buddha, China and buddhist people such as Buddha, China etc.

Keywords

Antonomasias of the Lord Buddha, Strategies of name naming, Influence of the Lord Buddha' antonomasias

บทนำ

พระพุทธศาสนามีพระศาสดาทรงพระนามว่าพระพุทธเจ้า ทรงแสดงธรรมนำเวไนยสัตว์ให้หลุดพ้นจากความทุกข์ เมื่อกาลเวลาผ่านไปจนกระทั่งพระพุทธศาสนาหมดสิ้นไปจากโลกแล้ว ก็จะมีบุคคลที่ปรารถนาพุทธภูมิที่เรียกว่า “พระโพธิสัตว์” บำเพ็ญสั่งสมบุญบารมีความดีพร้อมเกิดขึ้นมา ออกบวชตรัสรู้ธรรมเป็นพระพุทธเจ้า

การอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นเรื่องยากมากในแต่ละยุคสมัย ดังข้อความในพระสุตตันตปิฎกฉบับภาษาไทย เล่มที่ 25 ขุททกนิกาย ข้อ 183 ว่า “...การที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายจะเสด็จอุบัติขึ้นก็ยิ่งยากๆ” (กิจไฉน พุทธามุขปาโท) (ขุ.ขุ/25/183/90) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก, 2539: 90) หมายถึง การอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้าทั้งหลายเป็นการยาก เนื่องจากเมื่อไม่มีการเสด็จอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้าในโลกแล้ว มนุษย์โลกย่อมไม่ได้รับรสแห่งพระธรรมที่สามารถนำมาพัฒนาตนให้เจริญงอกงามในการดำเนินชีวิตได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งถือว่าเป็นความวิบัติอย่างหนึ่ง ที่เรียกว่า “กาลวิบัติ” หมายถึง ช่วงกาลเวลาที่สูญเปล่า ขาดความเจริญรุ่งเรือง (พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต), 2532 :160) และกว่าที่พระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ จะเสด็จอุบัติขึ้นนั้น มิใช่เรื่องง่าย และไม่ได้เสด็จอุบัติขึ้นติดต่อกันไป บางครั้งโลกต้องว่างจากพระสัทธรรมแห่งพระพุทธศาสนาเป็นเวลานานหลายแสนปี จึงจะมีศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์ใหม่ ปรากฏขึ้นมาอีกรอบตามวงจรการเกิดดับ (พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร), 2540: 15)

พระพุทธเจ้ามี 3 ประเภท ได้แก่ 1) พระพุทธเจ้าประเภทปัญญาธิก คือมีปัญญาเป็นเลิศ 2) พระพุทธเจ้าประเภทศีลธิก คือมีศีลธรรมเป็นเลิศ 3) พระพุทธเจ้าประเภทวิริยาธิก คือมีความเพียรเป็นเลิศ พระพุทธเจ้าแต่ละประเภทจะใช้ระยะเวลาการสั่งสมบารมีที่ไม่เท่ากัน แต่ช่วงเวลาของการสั่งสมบารมีมี 3 ช่วงเหมือนกันทุกพระองค์ การจะเป็นพระพุทธรูปนั้นต้องผ่านช่วงการทดสอบพระจริยาวัตร บำเพ็ญบารมีนานับประการ (แสง มนวิฑูร, 2501: 3)

ตารางที่ 1 ช่วงระยะเวลาการสั่งสมบารมีของพระพุทธเจ้า 3 ประเภท

ประเภทพระพุทธเจ้า	ช่วงตั้งไว้ในใจ	ช่วงปลั่งวจา	ช่วงได้รับพยากรณ์	รวม
1. ปัญญาธิกพระพุทธเจ้า	7 อสงไขย	9 อสงไขย	4 อสงไขย แสนกัป	20 อสงไขย แสนกัป
2. ศีลธิกพระพุทธเจ้า	14 อสงไขย	18 อสงไขย	8 อสงไขย แสนกัป	40 อสงไขย แสนกัป
3. วิริยาธิกพระพุทธเจ้า	28 อสงไขย	36 อสงไขย	16 อสงไขย แสนกัป	80 อสงไขย แสนกัป

ด้วยพระจริยาวัตรที่ทรงบำเพ็ญเป็นปกติในสัณนิการสั่งสมบารมีมาแต่ครั้งยังเป็นพระโพธิสัตว์กระทั่งถึงตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ทรงบำเพ็ญพระจริยาวัตรสอดคล้องกับพุทธจริยา 3 ประการ (the Buddha's conduct) (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2532: 114) กล่าวคือ ทรงบำเพ็ญประโยชน์ของความเป็นพระพุทธเจ้า (พุทธัตถจริยา) เช่น พระนามว่า “สมมาสมพุทธ” ทรงตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง หลังจากศึกษาในสำนักผู้รู้ชั้นนำในสมัยนั้นแล้วไม่บรรลุป่าหมายตามที่ตั้งพระทัยไว้ และด้วยพระจริยาวัตรที่พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญเพื่อประโยชน์แก่ชาวโลกทั้งมวล (โลกัตถจริยา) เช่น พระนามว่า “โลกนาถ” ทรงเสียสละพระองค์ออกผนวชบำเพ็ญเพียรจนตรัสรู้ธรรมและนำธรรมที่พระองค์ตรัสรู้นั้นสั่งสอนชาวโลกจนกลายเป็นศาสดาทุกขมีธรรมเป็นที่พึ่ง และพระจริยาวัตรที่พระองค์ทรงบำเพ็ญประโยชน์เกื้อกูลต่อพระญาติทั้งหลาย (ญาติัตถจริยา) เป็นที่ประจักษ์ชัดเกิดการยอมรับนับถือและศรัทธาจึงให้พระสมัญญานามกับพระพุทธองค์หลายพระนามตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก พระสมัญญานามของพระพุทธองค์แต่ละพระนามนั้นล้วนมีความหมายทั้งสิ้น

อย่างไรก็ดี การอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้าที่ถือว่าการยากยิ่งนั้น เพราะต้องมีองค์ประกอบอื่น ๆ อีก เรียกว่า “ธรรมสมโธธาน” มี 8 ประการ กล่าวคือ 1) จะต้องบังเกิดเป็นมนุษย์เท่านั้น (มนุษย์ตติ) 2) จะต้องมิเพศเป็นบุรุษเท่านั้น (ลิงคสมปัตติ) 3) จะต้องมีความมุ่งมั่นปรารถนาที่จะเป็นพระพุทธเจ้าอย่างแน่วแน่เด็ดเดี่ยว (เหตุ) 4) จะต้องได้บำเพ็ญบารมีต่อหน้าพระพักตร์ของพระพุทธเจ้า พระองค์ใดพระองค์หนึ่ง และได้รับการพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ว่าจะได้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาล (สัตถุทัสสนัง) 5) จะต้องถือเพศเป็นบรรพชิตหรือนักรบ (ปีฬพชชา) 6) จะต้องได้อภิญญาญาณ และมานสมาบัติก่อน (คุณสมปัตติ) 7) จะต้องเคยบำเพ็ญมหาทาน ที่ต้องใช้ชีวิตเข้าแลก (อธิกาโร) 8) จะต้องไม่มีความย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขวางกั้นหนทางแห่งการเป็นพระพุทธเจ้า (ฉันทตา) (พระมหาสุพัฒน์ อนนท์จารย์, 2547: 142)

ดังนั้น พระสมัญญานาม ทั้ง 32 พระนามของพระพุทธเจ้า เป็นเหตุปัจจัยให้เกิดมูลฐานความสนใจที่ว่า เพราะเหตุใดพระพุทธเจ้าจึงได้ “พระสมัญญานาม” เช่น สตุถุ สพุพณญ เป็นต้น มีความหมายอย่างไร สงเคราะห์พระสมัญญานามเหล่านั้นเข้าในพุทธจริยา 3 อย่างไร และมีอิทธิพลหรือค่านิยมต่อพระปรมากิไธยพระมหากษัตริย์ ราชทินนามสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ไทย พระพุทธรูป และพุทธศาสนสถานอย่างไร โดยบทความนี้จะนำพุทธสมัญญานามที่ปรากฏเฉพาะในคัมภีร์อิทธิฐานปทีปิกา ซึ่งรจนาโดยพระโมคคัลลานเถระ มาเป็นฐานการศึกษาวิเคราะห์

พุทธสมัญญานามในคัมภีร์อิถานัปทีปิกา

พระสมัญญานามของพระพุทธเจ้ามีหลายพระนาม และใช้ในบริบทต่าง ๆ เป็นพระนามที่พระพุทธองค์ตรัสแทนพระองค์เองบ้าง บุคคลอื่นเรียกบ้าง พระนามนั้น ๆ ยังมีความหมายเฉพาะคำศัพท์นั้นอีกด้วย คำศัพท์ที่เป็นพระสมัญญานามของพระพุทธองค์ที่ยกมานี้ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อื่น ๆ ในพระพุทธศาสนา ซึ่งกล่าวไว้ในคัมภีร์อิถานัปทีปิกา ได้แก่หนังสือที่แสดงคำศัพท์ หรือทั่วไปเรียกว่าพจนานุกรม มี 32 พระสมัญญานามศัพท์ ดังนี้ พุทธ ทสพล สตถุ สพพณณู ทวิปุตตม มุนินท ภาควนตุ นาถ จกขุมนตุ องคิรส มุณี โลกนาถ อนธิวร มหสิ วินายก สมณฑจกขุ สุตต ฐริปณณู มารชิ นรสีท นรวร ธรรมราชา มหามุณี เทวเทว โลกครุ ธรรมสสามิ ตถาคต สมมญู สมมาสมพุทธุ วรปณณู นายก ชิน และพระพุทธโคดม 7 พระนาม ดังนี้ สุกกสิทตถ สุกโททนิ โคตม สกยสีท สกยมุณี อาทิจจพณณู (พระมหาไพโรจน์ ญาณกุลโส (นิรัญรักษ์) และจรรณูธรรมดา, 2559: 7)

พุทธสมัญญานามทั้งหมดนี้จะนำมาอธิบายความหมายทั้งโดยพยัญชนะและอรรถาธิบายโดยหลักธรรมในส่วนของการใช้ศัพท์ต่าง ๆ ในฐานะพระสมัญญานามของพระพุทธเจ้าจะแปลว่า พระพุทธเจ้าหรือไม่นั้นต้องดูบริบทของเนื้อหาด้วย เพราะนอกจากจะมีความหมายว่าพระพุทธเจ้าแล้วยังมีความหมายอื่นอยู่ด้วย หรือใช้เป็นคุณศัพท์ที่ขยายความพระสมัญญานามของพระพุทธเจ้า เช่น พุทธัง ณะคะวันตัง อภิวาเทมิ ข้าพเจ้าอภิวาทพระผู้มีพระภาคเจ้า (พระพุทธเจ้า) ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ในที่นี้ คำว่า ณะคะวันตัง มาจาก ณะคะวันตฺ ที่แปลว่าพระพุทธเจ้า ส่วนคำว่า พุทธัง แปลว่า พระพุทธเจ้าเช่นกัน แต่ในที่นี้นำมาเป็นคำขยายความของคำว่า ณะคะวันตัง เป็นต้น

1. **พุทธุ** หมายถึง **พระพุทธเจ้า** พระสมัญญานามนี้ เป็นพระนามหลักโดยทั่วไป เหตุที่ทรงได้พระนามนี้เพราะทรงตรัสรู้สัจธรรม ทรงสิ้นอาสวะกิเลส ทำพระนิพพานให้แจ้ง ตรัสรู้อนัตตธรรมสามสัมโพธิญาณเพียงพระองค์เดียว (พระมหาสมปอง มุทิโต, 2558: 7-8) ด้วยอำนาจแห่งความรู้ที่ตนเอง จึงมีอาการเหมือนกับตื่นจากความหลับ ความตื่นของพระพุทธเจ้านั้นเป็นการตื่นจากหลับคือกิเลส สิมตาเห็นสิ่งทั้งปวงอย่างถูกต้องตามเป็นจริง ไม่มีอะไรจะมาหลอกให้หลงใหล ให้จิตมัวหมองได้ ผู้เบิกบาน คือเพราะไม่มีความทุกข์รบกวน จึงมีความเบิกบาน จึงได้พระสมัญญานามว่า “**พุทธุ**” ผู้รู้ ผู้ตื่น และผู้เบิกบาน” (พินิจ รักทองหล่อ, 2537: 210)

พระพุทธองค์ทรงประกาศว่า พระองค์เป็นพุทธุ คือพระพุทธเจ้า ดังที่ตรัสกับเสลพราหมณ์ในพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่มที่ 13 มัชฌิมนิกาย มัชฌิมป็นณาส ว่า “**พราหมณ์ เราได้รู้ยิ่งธรรมที่ควรรู้อย่าง... เพราะฉะนั้น เราจึงเป็นพระพุทธเจ้า**” (ม.ม./13/399/497) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก, 2539: 497) ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ เป็นต้น พระสมัญญานามของพระพุทธองค์จึงใช้คำว่า พระพุทธเจ้า (พุทธุ) เป็นพระนามหลัก เรียกกันโดยทั่วไป

2. **ทสพล** หรือ **พระทสพล** หมายถึง ทรงมีกำลังกายเท่ากำลังของพญาช้างฉัททันต์ 10 เชือก และทรงมีกำลังญาณ 10 ประการ ปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่มที่ 12 มัชฌิมนิกาย มูลป็นณาสก์ ได้แก่ 1) พระปรีชาญาณหยั่งรู้ฐานะและอฐานะ คือ ทรงรู้ว่าอะไรเป็นไปได้ และอะไรเป็นไปไม่ได้ 2) พระปรีชาญาณหยั่งรู้ผลของกรรม 3) พระปรีชาญาณหยั่งรู้ข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่คติทั้งปวง คือสุคติ ทุกคติ 4) พระปรีชาญาณหยั่งรู้สภาวะของโลกอันประกอบด้วยธาตุต่าง ๆ เป็นอนเนก 5) พระปรีชาญาณหยั่งรู้อัยาศัยของสัตว์ทั้งหลายที่มีความแตกต่างกัน 6) พระปรีชาญาณหยั่งรู้ความยิ่งและความหย่อนแห่งอินทรีย์ของสัตว์ทั้งหลาย 7) พระปรีชาญาณหยั่งรู้ความเศร้าหมองและความผ่องแผ้วของการออกจากภวน วิโมกข์ สมาธิ และสมาบัติทั้งหลาย 8) พระปรีชาญาณหยั่งรู้ถึงภพอันเคยเป็นอยู่ในอดีตหรือหนหลังได้ 9) พระปรีชาญาณหยั่งรู้จุด(ตาย) และอุบัติ (เกิด) ของสัตว์ทั้งหลายผู้เป็นไปตามกรรมของตน 10) พระปรีชาญาณหยั่งรู้ความสิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลาย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก, 2539: 144-148) ในบางที่เรียกว่า ทสพลญาณ หรือตถาคตญาณ

3. **สตถุ** หรือ **สตถา** หมายถึง **พระศาสดา** ผู้นำมาซึ่งคำสอน เป็นครูผู้สอนมนุษย์และเทวดาทั้งหลาย เพราะทรงแนะนำสั่งสอนสัตว์ทั้งหลายด้วยประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในอนาคต และประโยชน์อันสูงสุด

ประโยชน์ปัจจุบัน 4 ประการ คือ 1) มีความพร้อมในการลุกขึ้นแสวงหาโภคทรัพย์ ด้วยกำลังความรู้ โดยสุจริตถูกต้องตามธรรม 2) ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ที่ตนแสวงหามาได้นั้น 3) คบคนดี ไม่คบคนชั่ว 4) ใช้ชีวิตเป็นอยู่ตามความเหมาะสมอย่างพอเพียง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) ก, 2564: 116)

ประโยชน์ในอนาคต เป็นประโยชน์ขั้นสูงขึ้นไป อันได้แก่ ความมีจิตใจเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมความดีทำให้ชีวิตนี้มีค่า และเป็นหลักประกันชีวิตในภพหน้า ซึ่งจะสำเร็จได้ด้วยหลัก 4 ประการนี้ คือ 1) ความถึงพร้อมด้วยศรัทธา ความเชื่อที่ถูกต้อง 2) ความถึงพร้อมด้วยศีล 3) ความถึงพร้อมด้วยการบริจาคช่วยเหลือผู้อื่น 4) ความถึงพร้อมด้วยปัญญา ความรู้รอบด้าน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) ก, 2564: 146)

ประโยชน์สูงสุด คือ สอนให้ใช้ชีวิตโดยมีพระนิพพานเป็นเป้าหมาย การสอนของพระพุทธเจ้ามี 3 ประการ ดังนี้ 1) ทรงสอนธรรมด้วยความรู้อย่างเห็นจริงเองแล้วจึงทรงสอนผู้อื่น 2) ทรงสอนธรรมมีเหตุผลไม่เลื่อนลอย 3) ทรงสอนให้มองเห็นชัดเจนสมจริงจนต้องยอมรับ และนำไปปฏิบัติได้ผลจริงเป็นอัจฉริยะ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) ก, 2564: 111) เปรียบเสมือนการหยางของที่คว่ำ การเปิดของที่เปิด การส่องแสงสว่างในที่มืด การบอกทางแก่บุคคลผู้หลงทาง (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก, 2539: 110)

4. สัพพัญญู หมายถึง ผู้รู้ธรรมทั้งปวง มีอรรถาธิบายตามในพระไตรปิฎก เล่มที่ 31 ขุททกนิกาย ปฏิสัมภีทามรรคว่า “พระพุทธเจ้าผู้รู้ธรรมทั้งปวง คือ รู้สังขตธรรมและอสังขตธรรมทั้งปวง...รู้สภาวะแห่งปัญญาที่แตกฉานดีในอรรถแห่งอรรถปฏิสัมภีทาทตลอดทั้งหมด” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก, 2539: 183-184) ในอรรถกถาแสดงสัพพัญญูไว้ 5 ประการ คือ 1) ทรงรู้จติ (ตาย) และอุบัติ (เกิด) ทุกอย่างของสัตว์ผู้เป็นไปตามลำดับกรรม 2) ทรงรู้สภาวะแห่งธรรมชาติทุกอย่างได้ในขณะญาณเดียว 3) ทรงรู้สภาวะธรรมทุกอย่างตามความเป็นจริง 4) ทรงรู้สภาวะธรรมทุกอย่างด้วยพระปรีชาสามารถ 5) ทรงรู้สภาวะธรรมทุกอย่างด้วยพระปัญญาที่ทรงตรัสรู้อย่าง 4 ในสัพพัญญู 5 อย่างนี้หมายถึงญาณสัพพัญญู คือ ตรัสรู้อย่าง 4 (พระมหาสมปอง มุทิโต, 2558: 9)

5. ทวิปุตตม หมายถึง ผู้ประเสริฐกว่าสัตว์สองเท้า มีอรรถาธิบายว่า พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐกว่าสัตว์สองเท้า ได้แก่ เทวดา พรหม และมนุษย์ พระพุทธเจ้าเป็นผู้ประเสริฐที่สุด (พระมหาสมปอง มุทิโต, 2558: 9) เป็นผู้ฝึกตนที่สมบูรณ์แล้ว ทรงตรัสรู้อย่าง 4 คือ รู้ทุกข์ รู้เหตุให้เกิดทุกข์ รู้ว่าทุกข์ดับหมดสิ้นแล้ว และรู้หนทางดับทุกข์

6. มุนินท หมายถึง ผู้ยิ่งใหญ่กว่าพระมุนี จอมมุนี หรือพระมุนินทร์ มีอรรถาธิบายว่า ผู้ยิ่งใหญ่กว่าพระมุนีทั้งหลาย ทั้ง 6 จำพวก ปรากฏในพระไตรปิฎก เล่มที่ 29 ขุททกนิกาย มหานิเทศ 1) อาคารมุนี คฤหัสถ์ผู้รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นกัลยาณบุรุษ 2) อนาคารมุนี บรรพชิตผู้มีจาคูปาริสุทธิศีลสมบูรณ์ เห็นทางนิพพาน รู้แจ้งหลักคำสอนแล้ว 3) เสขมุนี พระเสขะ 7 จำพวก คือคฤหัสถ์หรือบรรพชิตผู้บรรลุดุริยธรรมขั้นโสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกทาคามีมรรค สกทาคามีผล อนาคามีมรรค อนาคามีผล และอรหัตตมรรค 4) อเสขมุนี คฤหัสถ์หรือบรรพชิตผู้บรรลุดุริยธรรมขั้นอรหัตตผล 5) พระปัจเจกพุทธเจ้า 6) พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นใหญ่กว่ามุนีทั้ง 5 ข้างต้น จึงทรงพระนามว่า “มุนิมุนี” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก, 2539: 70)

7. ภควนตุ หรือ ภควา หมายถึง ผู้จำแนกธรรมหรือพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นพระสมัญญานามที่พุทธบริษัทเรียกโดยความเคารพ มีอรรถาธิบายตามพระไตรปิฎก เล่มที่ 29 ขุททกนิกาย มหานิเทศ ว่า “พระองค์ทรงทำลายราคะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ เลียนหนาม กิเลสได้แล้ว ทรงจำแนกแยกแยะแจกแจงธรรมรัตนะ ทรงทำที่สุดแห่งภพ ทรงอบรมพระวรกาย อบรมศีล จิตและอบรมปัญญาแล้ว” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก, 2539: 580)

8. นาค หมายถึงพระพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นที่พึ่ง มีอรรถาธิบายว่า ผู้ทรงเป็นที่พึ่งของเหล่าเทวดา และชาวโลก พระพุทธเจ้าผู้ทรงหวังประโยชน์สุขแก่แคว้นสัตว์ ปฏิบัติเพื่อประโยชน์นั้น ๆ ทรงปกครองสรรพสัตว์ ทรงบำเพ็ญประโยชน์สุขแก่สัตว์โลกทั้งมวล จึงทรงพระนามว่า “นาค” (พระมหาสมปอง มุทิโต, 2558: 10) ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า “ที่พึ่งหรือผู้เป็นที่พึ่ง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 53) ทรงเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของผู้ใฝ่ที่พึ่ง มีความทุกข์แผดเผาจิตใจได้

9. **จกขุมนตุ** หมายถึงผู้มีจักขุรอบคอบ มีอรรถาธิบายตามพระไตรปิฎก เล่มที่ 15 สังยุตนิคาย สคาถวรรค ว่า พระพุทธเจ้าผู้มีจักขุ คือ พระสัพพัญญุตญาณ ปัญญาหยั่งรู้ธรรมทุกประการ จักขุมิ 2 ประการคือ ญาณจักขุ (ตาปัญญา) และมังสจักขุ (ตาเนื้อหรือลูกตา) ในจักขุ 2 อย่างนั้น ญาณจักขุมิ 5 ประการ คือ พุทธจักขุ ฉัมมจักขุ สมันตจักขุ ทิพพจักขุ และปัญญาจักขุ พระนามในที่ปรากฏ เช่น จกขุมา ปรินิพพุโต พระพุทธเจ้า ปรินิพพานแล้ว (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก, 2539: 233)

10. **องคิรส** หมายถึง พระพุทธเจ้าผู้มีพระรัศมีแผ่ชานออกจากพระวรกายรุ่งเรืองอยู่เสมอ มีอรรถาธิบายว่า พระรัศมีแห่งธรรมดุจฉัพพรรณรังสีแผ่จากพระวรกายของพระองค์ไปยังบุคคลทั้งหลายที่เข้ามา ใกล้ได้รับประโยชน์เป็นความบรรเทาทุกข์ คลายทุกข์ และหมดทุกข์ พระนามในที่ปรากฏ เช่น “*องคิรสส นมตถุ ขอนอบน้อมแด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า*” และข้อความในพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีอักษรไทย เล่มที่ 15 สังยุตนิคาย สคาถวรรค ปัญจราชสูตร ว่า “*องคิรส ปสส วิโรจมานิ ตปนตมาทิจจมิวนตลิกเขตติ*” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข, 2539: 118) แปลว่า “*ท่านจงดู พระพุทธเจ้า (องคิรส) ผู้ทรงรุ่งเรืองอยู่ ดุจดวงอาทิตย์รุ่งโรจน์อยู่ในอากาศ*”

11. **มุนิ หรือ พระมุนี** หมายถึง พระพุทธเจ้า มีอรรถาธิบายตามในพระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 13 มัชฌิมนิคาย มัชฌิมป็นณาสกั ว่า “*พระพุทธเจ้าทรงประกอบด้วยพระปัญญาญาณ รู้ประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น*” พรหมายพราหมณ์ได้ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า “*บุคคลเป็นมุนีได้อย่างไร*” พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า “*ผู้ใดระลึกชาติก่อน ๆ ได้ เห็นสวรรค์และอบาย บรรลุถึงความสิ้นชาติ ผู้นั้นชื่อว่า เป็นมุนีผู้รู้ยิ่งที่สุด*” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก, 2539: 487)

12. **โลกนาถ** หมายถึง ผู้ทรงเป็นที่พึ่งของสัตว์โลก ด้วยหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงให้บุคคลทั้ง 3 โลกได้นำไปประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตด้วยพระมหากรุณาธิคุณ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ให้ความหมายไว้ว่า คำว่า “โลกนาถ” แปลว่า พระผู้เป็นที่พึ่งของชาวโลก โดยอรรถาธิบายไว้ว่า คำว่า โลกนาถ นี้เกิดขึ้นโดยที่พระพุทธเจ้าทรงประกอบด้วยพระมหากรุณาธิคุณต่อชาวโลก ด้วยการเสียสละความสุขส่วนพระองค์ เสด็จออกบวชจนได้ตรัสรู้แล้วจาริกไปในถิ่นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นที่ถิ่นกันดารลำบากอย่างไร ทรงประกาศศาสนาเพื่อทรงอนุเคราะห์ชาวโลก ให้พ้นห้วงกิเลสและกองทุกข์ ทรงประดิษฐานพระพุทธศาสนาจนมั่งคั่งดีแล้วจึงเสด็จดับขันธปรินิพพาน จึงได้รับการเรียกขานในยุคนั้นว่าทรงเป็นพระโลกนาถ (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2553: 352) พระพุทธองค์ทรงเป็นที่พึ่งของโลกทั้ง 3 คือ 1) มนุษย์โลก ได้แก่ โลกคือหมู่มนุษย์ 2) เทวโลก ได้แก่ โลกคือหมู่เทวดาที่สถิตบนสวรรค์ทั้ง 6 ชั้น 3) พรหมโลก ได้แก่ โลกคือหมู่พรหมทั้ง 16 ชั้น ตั้งแต่เสด็จออกมหาภิเนษกรรมจนถึงมหาปรินิพพาน พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงดำรงอยู่เพื่อเกื้อกูลชาวโลกทั้ง 3 โลกเหมือนกันทุกพระองค์

13. **อนอิวัระ** หมายถึง พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดผู้ไม่มีใครยิ่งกว่า มีอรรถาธิบายว่า พระพุทธเจ้า ประเสริฐสุดในโลกทั้ง 3 ได้แก่ 1) มนุษย์โลก พระราชาผู้ปกครองแคว้น เป็นต้น เสด็จมาเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อสนทนาธรรม เป็นต้น 2) เทวโลก เหล่าเทวดามีท้าวสักกเทวราช เป็นต้น เสด็จลงมาเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อทูลถามปัญหา เป็นต้น 3) พรหมโลก มีท้าวสัทธัมมปิพรหม เป็นต้น เสด็จมาเฝ้าพระพุทธเจ้าหลังการตรัสรู้เพื่อทูลอาราธนาให้พระพุทธเจ้าทรงใช้พระมหากรุณาธิคุณแสดงธรรม พระสมัญญานามว่า อนอิวัระ นี้ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก เล่มที่ 33 ขุททกนิคาย อปทาน เป็นบทอาราธนาธรรมว่า “*ท้าวสัทธัมมปิพรหมผู้เป็นใหญ่แห่งโลก ได้ประณมมือกราบทูลอาราธนาพระพุทธเจ้าผู้ไม่มีใครประเสริฐยิ่งกว่า (อนอิวัระ) ในโลกนี้... ขอพระองค์โปรดอนุเคราะห์หมู่สัตว์นี้แล้ว ทรงแสดงธรรมด้วยเถิด*” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก, 2539: 553)

14. **มเหสิ** หมายถึง ผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ มีอรรถาธิบายว่า พระพุทธเจ้าผู้ทรงแสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ คือทรงแสวงหาคีลขันธ์ สมာธิขันธ์ ปัญญาขันธ์ วิมุตติขันธ์ และวิมุตติญาณทัสสนขันธ์อันยิ่งใหญ่ จึงได้พระนามว่ามเหสิ (พระมหาสมปอง มุทิโต, 2558: 12) คำนี้ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีอักษรไทย เล่มที่ 10 ทีฆนิกาย มหาวรรค มหาปรินิพพานสูตร ว่า “*อุปาคมิ อมพวน มเหสิ*” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข, 2539: 157) แปลความว่า “*พระพุทธเจ้า (มเหสิ) เสด็จเข้าไปถึงสวนมะม่วงแล้ว*”

15. **วินายก** หมายถึง ผู้นำดี มีอรรธาธิบายว่า พระพุทธเจ้าผู้ทรงแนะนำดีอย่างแจ่มแจ้ง ผู้ทรงแนะนำประโยชน์แก่อีกผู้ ผู้นำสัตว์ไปสู่หนิพพาน ทรงฝึกสัตว์ทั้งหลายด้วยอุบายเครื่องฝึกเป็นอันมาก จึงทรงพระนามว่า วินายก คำนี้ปรากฏอยู่ในเรื่องพระนางโคตมีทูลขอบรรพชา พระตถาคตไม่ทรงอนุญาต และเรื่องพระพุทธเจ้าเสด็จจากกรุงกบิลพัสดุ์ไปยังกรุงเวสาลี (พระมหาสมปอง มุทีโต, 2558: 12)

16. **สมนตจกขุ** หมายถึง ผู้มีดวงตารอบทิศ มีอรรธาธิบายในพระไตรปิฎก เล่มที่ 31 ขุททกนิกาย ปฏิสัมภทามรรค ว่า “พระพุทธเจ้าผู้ทรงรู้ทุกสิ่งทุกอย่างรอบทุกทิศ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต...” สิ่งไร ๆ ในไตรโลกธาตุนี้พระปัญญาจักขุของพระตถาคตทรงเห็นทั้งหมด ธรรมชาติอะไร ๆ ที่ควรรู้ พระพุทธญาณรู้แจ้งหมด ธรรมชาติที่ควรแนะนำพระพุทธองค์ทรงแนะนำทั้งหมด หรือทรงมีพุทธญาณ 14 ได้แก่ 1) ญาณในทุกขสัจ 2) ญาณในทุกขสมุทัย 3) ญาณในทุกขนิโรธ 4) ญาณในทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา 5) ญาณในอรรถปฏิสัมภทา 6) ญาณในธรรมปฏิสัมภทา 7) ญาณในนิจตติปฏิสัมภทา 8) ญาณในปฏิภาณปฏิสัมภทา 9) ญาณในความยิ่ง และหย่อนแห่งอินทรีย์ 10) ญาณในฉันทะเป็นที่มานอนและกิลเสอันนอนเนื่องของสัตว์ทั้งหลาย 11) ญาณในยมกปาฏิหาริย์ 12) ญาณในมหากุณาสมาบัติ 13) สัพพัญญุตญาณ และ 14) อนาวรณญาณ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก, 2539: 185-186)

17. **สุคต** หมายถึง ผู้เสด็จไปดีแล้ว เป็นพระสมัญญานามของพระพุทธเจ้าใช้ว่า พระสุคต หมายถึง พระพุทธเจ้าผู้มีญาณอันงดงาม ผู้เสด็จไปดีแล้ว พระองค์ทรงเสด็จไปในสถานที่ใดก็ทรงยังประโยชน์ให้เกิดกับสถานที่แห่งนั้น ไม่ก่อให้เกิดความสะดุ้งหวาดกลัวกับสัตว์และบุคคลในสถานที่นั้น ๆ คำว่าสุคต มีความหมาย 4 ประการ 1) ผู้มีทางเสด็จไปดีงาม คือ อริยมรรค อันเป็นทางที่ไม่มีโทษ 2) เสด็จไปสู่ที่ดี คือ เสด็จไปสู่พระนิพพาน 3) เสด็จไปโดยชอบ คือ ทรงดำเนินในทางอันถูกต้องละกิเลสด้วยอหัตถมคคญาณ 4) ผู้ตรัสโดยชอบ คือ ตรัสวาจาที่ควร คำจริงแท้ ประกอบด้วยประโยชน์ ในกาลอันควร และแก่บุคคลที่ควรตรัส (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) ข, 2561: 108-109)

18. **ภุริปัญญ** หมายถึง ผู้มีปัญญาคุณแผ่นดิน มีอรรธาธิบายว่า พระพุทธเจ้าผู้มีปัญญามากกว้างใหญ่ ไม่สิ้นสุดคุณแผ่นดิน มีปัญญามาก มีปัญญาแก่กล้า มีปัญญาสูง มีปัญญาดี มีปัญญาเร็ว มีปัญญากำจัดกิเลส พระสมัญญานามนี้ปรากฏ ในพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีอักษรไทย เล่มที่ 30 ขุททกนิกาย จุฬนิตเทส เช่นว่า “ปริตตปญญสส เม ภุริปัญญ อาจิกข ธมม ยมห์ วิชญญ ชาติชชราย อธิ วิปปทานนติ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข, 2539: 193) แปลได้ว่า “ขอพระองค์ผู้มีพระปัญญาคคุณแผ่นดิน โปรดตรัสบอกธรรมเป็นเครื่องละชาติ และชราในโลกนี้ ซึ่งข้าพระองค์จะพึงรู้แจ้ง แก่ข้าพระองค์ผู้มีปัญญาน้อยด้วยเถิด”

19. **มารชิ** หมายถึง ผู้ชนะมาร มีอรรธาธิบายว่า พระพุทธเจ้าทรงชนะมารทั้ง 5 ได้อย่างสิ้นเชิง ได้แก่ 1) เทวปุตตมาร มารคือ เทพยิ่งใหญ่ระดับสูงสุดแห่งชั้นกามาวจรตนหนึ่ง เพราะเป็นนิमितแห่งความขัดข้องคอยขัดขวางเหนี่ยวรั้งบุคคลไว้ มิให้ล่วงพ้นจากแดนอำนาจครอบงำของตน 2) กิลสมาร มารคือกิเลส เป็นมารที่มาขัดขวางความดีทุกอย่างมิให้เกิดขึ้น 3) อภิสังขารมาร มารคือการปรุงแต่ง เพราะเป็นตัวปรุงแต่งกรรม นำให้เกิดชาติ ชรา เป็นต้น ขัดขวางมิให้หลุดพ้นไปจากสังขารทุกข์ 4) ชันธมาร มารคือขันธ 5 เป็นสภาวะธรรมที่ให้เกิดความลำบากอยู่เป็นนิจ มีความขัดแย้งกันเองอยู่ภายใน ทั้งแปรปรวนเสื่อมโทรมไปเพราะชราพยาธิเป็นต้น 5) มัจจุมาร มารคือความตาย เพราะเป็นตัวการตัดโอกาสที่จะก้าวหน้าต่อไปในคุณความดีทั้งหลาย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) ก, 2564: 173)

20. **นรสีท** หมายถึง ผู้เป็นดุจราชาสีทหรือพระนรสีท มีอรรธาธิบายว่า พระพุทธเจ้าผู้ปกครองเทวดาและมนุษย์ เป็นผู้ประเสริฐกว่าเทวดาและมนุษย์ ผู้หักล้างวาทะของเจ้าลัทธิอื่นได้ ผู้ทรงเป็นผู้ปกครอง ผู้ประเสริฐกว่าคนทั้งหลาย ราชาสีทชนะหมู่มสัตว์ ด้วยเขี้ยวทั้ง 4 ของตนได้ เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้าที่ทรงชนะชาวโลกด้วยธรรม 4 ประการ 1) ศีล ข้อปฏิบัติทางกาย วาจาที่ถูกต้องดีงาม 2) ปัญญา มีพระปัญญาในการสนทนา เทศนาแนะนำ แก่ชาวโลก 3) บุญบารมี บำเพ็ญบุญบารมีมีความดีอย่างยิ่งยวด 4) อิทธิปาฏิหาริย์ ทรงใช้อิทธิปาฏิหาริย์เอาชนะเหล่าบุคคลผู้เบียดเบียนพระพุทธศาสนา เช่น การแสดงยมกปาฏิหาริย์ เพื่อกำราบเหล่าเดียรฉิย์ แล้วเสด็จขึ้นไปโปรดพุทธมารดาบนสวรรค์ เป็นต้น

21. **นรवर** หมายถึง ผู้ทรงประเสริฐกว่าเทวดาและมนุษย์ มีอรรถาธิบายว่า พระพุทธเจ้าประเสริฐที่สุดในเรื่องการเสียสละประโยชน์ความสุขส่วนตัว เพื่อไปแสวงหาความจริง สิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็นความสุขแก่ผู้อื่น จนกระทั่งตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ และทรงแสดงธรรมนั้นแก่หมู่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เช่น ในพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีอักษรไทย เล่มที่ 33 ขุททกนิกาย อปทาน ว่า “วิปัสสี นรโวโร” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข, 2539: 519) แปลว่า “พระพุทธ (นรवर) เจ้าพระนามว่า วิปัสสี”

22. **ธมมราชา** หมายถึง ผู้ทรงเป็นพระธรรมราชา มีอรรถาธิบายว่า เพราะทรงยินดีซึ่งธรรม ทรงเป็นพระราชอาชญาของโลกรวมทั้งเทวโลก โดยธรรม ทรงยังปวงชนให้ยินดีด้วยธรรม ทรงเป็นพระราชผู้รักษาความเป็นธรรม ผู้เที่ยงธรรม ตัวอย่างของคำที่พระองค์ตรัสกับเสลพราหมณ์ ในพระไตรปิฎกเล่มที่ 13 ว่า “ราชาทมสมิ เสลาติ ธมมราชา อนุตโตโร...” พระพุทธเจ้าตรัสว่า “เสลพราหมณ์ เราเป็นพระราชอาชญาอยู่แล้ว คือเป็นพระธรรมราชา ผู้ยอดเยี่ยม ยังธรรมจักรที่ไม่มีใคร ๆ หมุนไปได้ ให้หมุนไปได้” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก, 2539: 496)

23. **มหามุนิ** หมายถึง ผู้ประเสริฐกว่ามนุษย์ทั้งหลาย มีอรรถาธิบายว่า พระพุทธเจ้าทรงเป็นนักบวชที่ยิ่งใหญ่เหนือกว่านักบวชทั้งหลาย พระสมัญญานามนี้ หมายถึงพระพุทธเจ้า เช่น ในพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีอักษรไทย เล่ม 15 สังยุตตนิกาย สคาถวรรค คัคคราสสูตร ว่า “...องคิรส ตว มหามุนิ อติโรจสิ ยสสา สพพโลกนติ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข, 2539: 288) แปลความว่า “...ข้าแต่พระมหามุนีองค์ที่โรจน์ล่งโลกทั้งหมดด้วยพระยศ”

24. **เทวเทว** หมายถึง พระพุทธเจ้าทรงเป็นเทวดายิ่งใหญ่ ผู้เลิศของเทวดาทั้งหลาย มีอรรถาธิบายว่า ทรงเปรียบเทียบกับหากพระพุทธเจ้าเป็นเทวดาก็จะเป็นจอมแห่งเทวดา ซึ่งเป็นเทวดาที่ยิ่งใหญ่ปกครองเทวดาทั้งหลาย พระสมัญญานามนี้หมายถึงพระพุทธเจ้า เช่น ในพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี เล่มที่ 29 ขุททกนิกาย มหานิเทศ ตูฏกสูตร ว่า “กห พุทโธ กห ภควา กห เทวเทโว กห นราสโม” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข, 2539: 415) แปลความว่า “พระพุทธเจ้า พระผู้มีพระภาค พระผู้ทรงเป็นเทวดายิ่งใหญ่ของเทวดาทั้งหลาย ผู้ประเสริฐกว่าชนทั้งหลาย ประทับอยู่ ณ ที่ไหน”

25. **โลกครุ** หมายถึง พระพุทธเจ้าผู้เป็นครูของชาวโลก หรือเพราะทรงเป็นที่เคารพนับถือของชาวโลก พระสมัญญานามนี้ ชี้ให้เห็นว่าพระองค์ทรงเป็นครูของชาวโลกทรงสั่งสอนบุคคลทุกเพศทุกวัยทุกความเชื่อให้เข้าถึงเป้าหมายที่ควรจะได้ตามศักยภาพแห่งบุญบารมีของบุคคลนั้น ๆ ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้ เช่น ในวิสุทธิมรรค เล่ม 1 สีลนิตเสวว่า “ปาโป อนุโตปุตติ จ ย นิหนนโต อาท โลกครุ” (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2550: 71) แปลความว่า “พระพุทธเจ้า (โลกครุ) ตรัสตำหนิบุคคลใดว่า เป็นคนบาป เน่าภายในแล้ว”

26. **ธมมสสามิ** หมายถึง พระพุทธเจ้าผู้เป็นเจ้าของแห่งธรรม พระสมัญญานามนี้จะมีความหมายที่ใกล้เคียงกับพระนามว่าธรรมราชา เพียงแต่พระนามนี้มุ่งประเด็นของความเป็นเจ้าของ ด้วยพระองค์ทรงค้นพบอมตธรรมด้วยพระองค์เอง โดยไม่มีใครมาประทานให้ พระสมัญญานามนี้พบเห็นในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาไม่มากนัก เช่นข้อความที่ปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี เล่มที่ 14 มัชฌิมนิกาย อุปปริพนธาสว่า “อมตสสทาตา ธมมสสามิ ตถาคโต” แปลความว่า “พระตถาคต ผู้เป็นเจ้าของธรรม (ธัมมัสสามิ) ทรงประทานอมตธรรม” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข, 2539: 414)

27. **ตถาคต** หมายถึง พระพุทธเจ้าผู้เสด็จมาแล้วอย่างนั้น เสด็จไปแล้วอย่างนั้น พระสมัญญานามว่า ตถาคต เป็นพระนามที่พระพุทธเจ้าใช้ตรัสเรียกแทนตัวพระองค์ เช่นตรัสว่า “ขอถวายพระพร ตถาคต ละอภุศลธรรมได้หมดแล้ว เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยกุศลธรรม” ใช้มากในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ต่าง ๆ เช่น “ทีฎฐูปุโพ ตยา ตถาคโต” แปลความว่า “ท่านเคยพบเห็นพระตถาคตแล้ว” พระสมัญญานามนี้แปลได้ 8 ความหมาย ได้แก่ 1) พระผู้เสด็จมาแล้วอย่างนั้น 2) พระผู้เสด็จไปแล้วอย่างนั้น 3) พระผู้เสด็จมาถึงลักษณะอันแท้จริง 4) พระผู้ตรัสรู้ธรรมตามที่มีนเป็น 5) พระผู้ทรงเห็นอย่างนั้น 6) พระผู้ตรัสอย่างนั้น (หรือมีพระวาจาที่แท้จริง) 7) พระผู้ทำอย่างนั้น 8) พระผู้เป็นเจ้าของ (อภิฏ) คือ ทรงเป็นผู้ใหญ่ยิ่งเหนือกว่าสรรพสัตว์ตลอดถึงพระพรหมที่สูงสุด (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(ป.อ. ปยุตโต) ข, 2561: 108-109) พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) (2548: 251) ให้ความหมายของคำว่า “ตถาคต” ไว้ว่า เป็นพระนามที่ใช้เรียกพระพุทธเจ้าพระนามหนึ่ง เรียกเต็มว่า พระตถาคต

ซึ่งแปลได้หลายนัย คือ แปลว่า ผู้เสด็จมาอย่างนั้น ผู้เสด็จไปอย่างนั้น ผู้เสด็จมาสู่ลักษณะที่แท้ ผู้ตรัสรู้ธรรมที่แท้จริง

28. สยมกุ หมายถึง ผู้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอง ทรงกล้าหาญที่จะประกาศพระองค์ว่าตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง เพราะทรงศึกษาในสำนักแห่งผู้รู้ทั้งหลายทั้งที่ไม่ใช่สำนักบวชและที่เป็นนักบวชผู้เป็นที่ยอมรับของชนในสมัยนั้นแล้วบำเพ็ญปฏิบัติธรรมานพระวรกายของพระองค์ ตามความเชื่อของบุคคลทั้งหลายก็ทรงไม่บรรลุถึงอรหัตตผลได้ กระทั่งเปลี่ยนมาบำเพ็ญตามวิถีทางสายกลางด้วยพระองค์เอง จึงบรรลุถึงความเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยเหตุนี้ จึงได้พระสมัญญานามว่า “สยัมกุ” จะพบเห็นพระสมัญญานามนี้ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้น้อย เช่น ในพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี เล่มที่ 32 ขุททกนิกาย อปทาน ว่า “อุโภทเถหิ ปคคณฺหิ **สยมกุ** อคคปุคคโล” (ขุ.อป.32/4379/46) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข, 2539: 46) แปลความว่า “พระพุทธเจ้า (สยัมกุ) เป็นบุคคลผู้เลิศ ทรงรับด้วยพระหัตถ์ทั้ง 2”

29. สมมาสมพุทโ หมายถึง ผู้ตรัสรู้ธรรมทั้งปวงโดยชอบด้วยพระองค์เอง พระสมัญญานามนี้มีความหมายที่ใกล้เคียงกับพระสมัญญานามว่า “สยัมกุ” พระสมัญญานามนี้จะพบเห็นในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาโดยทั่วไป เช่นใน พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี พระวินัยปิฎก เล่ม 1 มหาวรรค มหาวิภังค์ “อิติปิ โส ภควา อรหํ **สมมาสมพุทโ**” (วิ.ม.1/1/1) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข, 2539: 1) แปลความว่า “แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ”

30. วรปญญ หมายถึงผู้มีปัญญาประเสริฐที่สุด พระสมัญญานามนี้ ชี้ให้เห็นว่าผู้มีปัญญามีมากมาย แต่ผู้มีปัญญาความรู้ความสามารถนำพาบุคคลให้ดำเนินชีวิตด้วยความถูกต้องบนทางสายกลาง และสามารถเข้าถึงความหลุดพ้นแห่งทุกขนั้นเป็นผู้มีปัญญาอันประเสริฐ พระสมัญญานามนี้ ที่พบเห็นในพระไตรปิฎก ฉบับภาษาบาลี เล่มที่ 25 ขุททกนิกาย สัตตกนิบาตว่า “สงฺขาย เสเว **วรปญญ**สาวโก” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข, 2539: 402) แปลความว่า “สาวกของพระพุทธเจ้า (วรปัญญา) พึงใช้สอยโดยการพิจารณา”

31. นายก หมายถึง พระพุทธเจ้าผู้นำสัตว์ออกจากห้วงสมุทรคือสังสารวัฏ ซึ่งเป็นวงจรของกิเลส กรรม และวิบาก ไปสู่ฝั่งแห่งนิพพาน จึงทรงพระสมัญญานามว่า “นายก” เป็นองค์ประกอบที่หมุนเวียนต่อเนื่องกันของภวจักร หรือสังสารจักร 3 ประการ ได้แก่ 1) กิเลสวัฏ วงจรของกิเลส ประกอบด้วย อวิชชา ตัณหา อุปาทาน 2) กรรมวัฏ วงจรของกรรม ประกอบด้วยสังขารและกรรมภพ 3) วิบากวัฏ วงจรของวิบาก ประกอบด้วยวิญญานนามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ซึ่งแสดงออกในรูปปรากฏที่เรียกว่า อุปัตติภพชาติขรา มรณะ เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์, 2556: 100)

32. ชิน หมายถึง ทรงเป็นผู้ชนะมารทั้ง 5 คือ เทวปุตตมาร กิเลสมาร อภิสังขารมาร ชันธมาร และมัจจุมาร ข้อความในพระไตรปิฎก เล่มที่ 4 มหาวรรค ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสกับอุปกะ ว่า “**มาทิสวา เว ชินา โหนติ** เย ปตฺตา อาสวกฺขยํ ชิตฺวา เม ปาปกา ธมฺมา ตสฺมาหฺมุปก **ชินนติ**” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข, 2539: 14-15) แปลความว่า “**ชนเหล่าใด ได้ถึงความสิ้นอาสวะแล้ว ชนเหล่านั้น ย่อมเป็นพระชินะเช่นเรา อุปกะ เราชนะความชั่วได้แล้ว เพราะฉะนั้น เราจึงชื่อว่าพระชินะ**” เป็นพระสมัญญานามที่พระองค์ใช้แทนพระองค์เอง บ่งบอกความหมายคุณลักษณะของพระองค์ว่าเป็นผู้ชนะหมู่มารทั้งหมด

ส่วนพระพุทธเจ้าพระองค์ปัจจุบันหรือพระพุทธโคดม มีพระสมัญญานามเฉพาะ 7 พระนาม เป็นพระนามที่บ่งชี้ที่มาของพระพุทธเจ้าพระองค์ปัจจุบัน ได้แก่

1. สกุก หมายถึง พระสมัญญานามที่ได้มาเพราะสืบเนื่องมาจากการที่พระองค์ทรงประสูติเป็นรัชทายาทแห่งแคว้นสักกะ ความหมายตามพยัญชนะคือ ผู้มีความสามารถ หมายถึงพระพุทธเจ้าผู้สามารถชนะมารทั้ง 5 หรือหมายถึงพระผู้มีพระภาคผู้เสด็จออกผนวชจากศากยตระกูล อีกประการหนึ่ง พระผู้มีพระภาคทรงมั่งคั่ง มีพระราชทรัพย์มาก พระองค์ทรงมีทรัพย์เหล่านี้ คือ ศรัทธา ศีล หิริ โอตตปปะ สุตะ จาคะ ปัญญา สติปัญญา สัมมัปปธาน อธิบิบาท อินทริย ณะ โพชฌงค์ มรรค ผล นิพพาน (พระมหาสมปอง มุทิโต, 2558: 18)

2. **สิทธิศต** หมายถึง พระสมัญญานามที่ได้รับการขนานพระนามมาตั้งแต่หลังการประสูติได้ 5 วัน พระราชบิดาทรงจัดงานเลี้ยงและคัดเลือกพราหมณ์ผู้ทรงความรู้ได้ 8 คน ร่วมกันทำนายพระลักษณะและขนานพระนามว่า สิทธิศต ความหมายตามพยานุชนะ ได้แก่ ผู้สำเร็จตามความปรารถนา ผู้ประสูติพร้อมกับขุมทรัพย์และรัตนะมากมาย จึงได้พระนามว่าสิทธิศต เมื่อออกผนวชตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้วพระนามนี้ ได้ให้ความหมายว่า เพราะทรงทำประโยชน์ให้สำเร็จแก่ชาวโลก ผู้ยังประโยชน์ของชาวโลกทั้งมวลให้สำเร็จ พระนามนี้ปรากฏในมัชฌิมนิกาย อัฐกถาว่า “เสียงบันลือสิหนาทนั่น เป็นของพระสมณราชา พระนามว่าสิทธิศตพระโอรสของพระนางมหามายา” (พระมหาสมปอง มุทิโต, 2558: 18) และปรากฏในพระไตรปิฎก ฉบับภาษาบาลีอักษรไทย เล่มที่ 32 ขุททกนิกาย อปทาน ว่า “**สิทธิศตสส ภควโต โลกเชฏฐสส ตาทีโน สจฺจํ ปกาสนุตสส นิพพาเปตสส ปาณินโน**” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข, 2539: 426) แปลความว่า “**พระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธิศต ผู้เจริญที่สุดในโลก ผู้ซึ่ง ทรงประกาศสัจจะ ทำสัตว์ทั้งหลายให้สงบเย็นอยู่**”

3. **สุทโธทนี** หมายถึง พระพุทธเจ้าพระองค์ที่เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะ ผู้ที่เป็นพระราชบิดาครองแคว้นสักกะ ความหมายโดยพยานุชนะ คือข้าราชบริพาร จึงหมายถึงพระพุทธเจ้า พระโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะผู้มีข้าราชบริพาร

4. **โคตม** หมายถึง พระพุทธเจ้าพระนามว่าพระโคตมหรือพระสมณโคตม ซึ่งเป็นพระโอรสของตระกูลที่เป็นศิษย์ของกบิลดาบสโคตมโคตร เป็นพระนามตามโคตร พระนามนี้ปรากฏอยู่มากในพระไตรปิฎก เริ่มแต่หน้าแรกในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ ว่า “**ทราบว่าเป็นพระสมณโคตม ศากยบุตรผู้เจริญ เสด็จออกผนวชจากศากยตระกูล ประทับอยู่เขตเมืองเวรัญชา**” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก, 2539: 1)

4. **สกลยสีหะ** หมายถึง ผู้ประเสริฐกว่าเจ้าศากยยะทุกพระองค์ หรือเป็นผู้ประเสริฐกว่าเจ้าศากยยะทั้งหลาย จึงมีพระนามว่า “สกลยสีหะ” พระสมัญญานามนี้ปรากฏหลายแห่ง เช่น ในพระไตรปิฎก เล่มที่ 32 ขุททกนิกาย อปทาน ว่า “**พระดำรัสที่พระชินปัจเจกพุทธเจ้าตรัสไว้แล้วอย่างโอฬาร พระพุทธเจ้าผู้เสด็จออกผนวช (ตรัสรู้แล้ว) สูงส่งกว่านรชน (สกลยสีหะ) ทรงประกาศพระดำรัสเหล่านั้นไว้แล้ว เพื่อให้เวไนยสัตว์ได้รู้แจ้งธรรม**” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก, 2539: 21)

6. **สกลยมนิ** หมายถึง พระพุทธเจ้าผู้เสด็จออกผนวชจากศากยตระกูล ผู้ประสูติจากศากยตระกูล หรือนักบวชจากศากยตระกูล พระสมัญญานามนี้ปรากฏในพระวินัยปิฎก ปริวาส เล่ม 8 ว่า “**พระสกลยมนิอังคิรส ทรงเป็นผู้อนุเคราะห์แก่ชาวประชาทุกถ้วนหน้า ทรงอุดมกว่าสรรพสัตว์ดุจพญาสีห์ พระองค์ทรงแสดงพระไตรปิฎก คือ พระวินัย พระสูตร และพระอภิธรรมอันมีคุณค่ามาก**” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก, 2539: 224)

7. **อาทิจจพันธ** หมายถึง ผู้ทรงแผ่พระรัศมีไปถึงวิมานของสุริยเทพบุตร หรือผู้เป็นเผ่าพันธุ์ของพระอาทิตย์ จึงทรงพระนามว่า “อาทิจจพันธ” (พระมหาสมปอง มุทิโต, 2558: 18) พระสมัญญานามนี้เป็นการเปรียบเทียบอุปมาให้เห็นว่าพระองค์ทรงยิ่งใหญ่ประดุจพระอาทิตย์ที่แผ่แสงสว่างให้แก่โลกให้บุคคลผู้มีดวงตาอันสมบูรณ์ได้มองเห็นสิ่งต่าง ๆ แต่แสงสว่างของพระองค์เป็นแสงแห่งธรรมที่จะนำพาให้ชาวโลกที่คร่ำคร่าประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระองค์ได้ธรรมจักขุหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง

พระสมัญญานามของพระพุทธเจ้าพระองค์ปัจจุบันทั้ง 7 พระนามนี้สื่อให้รู้ว่า พระองค์เป็นนักบวชที่กำเนิดจากแคว้นสักกะ พระนามว่าสิทธิศต ผู้เป็นราชโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะ ผู้โคตมโคตร ผู้ประเสริฐกว่าศากยยะพระองค์อื่น เป็นนักบวชจากศากยตระกูล และเป็นเผ่าพันธุ์ของพระอาทิตย์

การวิเคราะห์พุทธสมัญญานามในความหมายแห่งพระจริยาวัตร

จากพุทธสมัญญานามที่เป็นพระสมัญญานามทั่วไปและเฉพาะที่นำมาขึ้น สามารถวิเคราะห์ความหมายในหลักพระจริยาวัตร กล่าวคือพุทธสมัญญานามตามที่กล่าวมา ในความเห็นของผู้เขียนเป็นการสะท้อนให้เห็นพระจริยาวัตรของพระพุทธเจ้าทั้ง 3 ประการ คือ

1. พุทธตถจริยา หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์ส่วนพระองค์เอง พระจริยาวัตรในส่วนนี้มุ่งเอาพระปัญญาธิคุณเป็นหลัก เพราะเป็นเครื่องให้สำเร็จพุทธภาวะ คือความเป็นพระพุทธเจ้า พระสมัญญานามของพระพุทธเจ้าในส่วนนี้ ประกอบด้วย 1) พุทธ เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน 2) ทศพล ทรงมีพระกำลัง 10 ประการ 3) สัพพัญญู ทรงเป็นผู้รอบรู้ทุกสิ่ง 4) ทวิปุตตม ทรงเป็นผู้ยอดเยี่ยมในหมู่มนุษย์และเทวดาทั้งหลาย 5) มุนินท ทรงเป็นจอมมุนีผู้มีปัญญา 6) ภควา ทรงเป็นผู้จำแนกธรรม 7) จกขุมนตุ ทรงมีพระจักขุทั้ง 5 ประการ 8) องค์กรส ทรงมีรัศมีแผ่ออกจากพระวรกาย 9) มุนิ ทรงเป็นพระมุนีผู้มีปัญญา 10) อนฉิวร ทรงเป็นผู้ประเสริฐที่ไม่มีใครเสมอเหมือน 11) มหเสสิ ผู้มีความปรารถนาใหญ่ 12) สมณฑจกขุ ทรงเป็นผู้มีจักขุโดยรอบ 13) ภูริปัญญา ทรงเป็นผู้มีปัญญาเสมอด้วยแผ่นดิน 14) มารชิ ทรงเป็นผู้ชนะมารทั้ง 5 15) นรสีห ทรงเป็นผู้กล้าหาญปกครองนรชน 16) นรวร ทรงเป็นผู้ประเสริฐยิ่งกว่านรชน 17) ธมมราชา ทรงเป็นผู้ยินดีหรือยิ่งใหญ่ในธรรม 18) มหามุนิ ทรงเป็นพระมุนีผู้ยิ่งใหญ่หรือเป็นจอมแห่งพระมุนี 19) เทวเทว ทรงเป็นจอมแห่งเทวดาทั้งหลาย 20) ธมมสสามิ ทรงเป็นเจ้าของแห่งธรรม 21) สยมภู ทรงตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง 22) สมมาสมพุทธ ทรงรู้อย่างถูกต้องด้วยพระองค์เอง 23) วรปญญู ทรงมีปัญญาอันประเสริฐสามารถกำจัดทุกขได้ การมีพระคุณในส่วนนี้ แสดงให้เห็นความที่พระองค์เป็นที่พึ่งของพระองค์เอง ทรงมีความพร้อมในการที่จะช่วยเหลือผู้อื่น เป็นพระจริยาวัตรส่วนพระองค์ที่ได้รับการยอมรับจากผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนา แล้วกล่าวพระนามพระองค์เพื่อเป็นการยกย่องเฉลิมฉลอง

2. โลกตถจริยา หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์แก่ชาวโลก เป็นการสะท้อนพระจริยาวัตรของพระมหากรุณาธิคุณที่พระองค์ทรงมีต่อชาวโลก ที่ทรงเสด็จแสดงพระธรรมหลังจากตรัสรู้จบจนกระทั่งปรินิพาน ผู้ที่ได้ฟังได้ศึกษาแล้ว มีศรัทธาน้อมนำไปปฏิบัติได้รับผลตามสมควรแก่การปฏิบัติ พระสมัญญานามในส่วนนี้ ประกอบด้วย 1) พุทธ ทรงเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานในการโปรดสัตว์ 2) สตถุ เป็นศาสดาผู้สั่งสอนเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย 3) นาล ทรงเป็นที่พึ่งของบุคคลผู้มีทุกข์ 4) โลกนาล เป็นที่พึ่งของชาวโลก 5) วินายก ทรงเป็นผู้นำโลกที่ยอดเยี่ยม 6) สุกต ทรงเป็นผู้เสด็จไปดีแล้ว เป็นผู้ตรัสดีแล้ว 7) โลกครุ ทรงเป็นครูของชาวโลก 8) นายก ทรงเป็นผู้นำโลก ซึ่งสะท้อนให้เห็นการบำเพ็ญพุทธกิจ มุ่งประโยชน์แก่สัตว์โลกเป็นสำคัญ 9) อาทิจจนุ ทรงเป็นเผ่าพันธุ์ของพระอาทิตย์ ที่มีแสงส่องสว่างให้แก่ชาวโลกได้ดวงตาเห็นธรรม

3. ญาตตถจริยา หมายถึงการบำเพ็ญประโยชน์แก่พระญาติ เป็นช่วงการเสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์เพื่อโปรดพระประยูรญาติ และพระสมัญญานามนี้ จะเป็นพระนามเฉพาะของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ 1) สกุก เป็นพระนามที่สื่อถึงแคว้นที่พระองค์ทรงประสูติ 2) สิทธตถ เป็นพระนามที่ได้รับการขนานมาตั้งแต่แรกประสูติ 3) สุทโธทนิ เป็นพระโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะ 4) โคตม เป็นพระนามตามโคตร วงศ์ตระกูล 5) สกยสีห เป็นพระนามที่บอกสมรรถนะความสามารถของพระองค์ที่มีมากกว่าพระศากยะพระองค์อื่น ดุจราชสีห์ที่มีอำนาจเหนือกว่าสัตว์อื่น ๆ 6) สกยมุนิ เป็นพระนามที่บ่งบอกว่าพระองค์เป็นนักบวชจากศากยะวงศ์ 7) อาทิจจนุ เป็นพระนามที่บอกว่าพระองค์เป็นเผ่าพันธุ์ของพระอาทิตย์ มีพระปัญญาดุจพระอาทิตย์ที่ส่องแสงให้แก่เหล่าพระญาติของพระองค์ เป็นบุพการีมีความดีที่พระองค์ทรงบำเพ็ญปฏิบัติและได้ผลแผ่ไปถึงเมือง ในขณะที่เดียวกันพระพุทธองค์ก็ทรงโปรดพระประยูรญาติทั้งหลายมีพระราชบิดาเป็นต้นให้เข้าถึงธรรม และพระประยูรญาติหลายพระองค์ เช่น พระนันทะ ซึ่งเป็นพระอนุชาต่างพระมารดา พระราหุล ซึ่งเป็นพระโอรสได้รับการบรรพชาเป็นสามเณรรูปแรกในพระพุทธศาสนา และพระนางมหาปชาบดีโคตมีซึ่งเป็นพระนางของพระพุทธเจ้าได้ทูลขอให้สตรีรับบวช เมื่อมี

พุทธานุญาตแล้วพระนางได้บวชเป็นภิกษุณีรูปแรกในพระพุทธศาสนา เป็นต้น ออกบวชบรรลุนิพพานตามสมควรของแต่ละพระองค์ และยังทรงเสด็จขึ้นไปโปรดเทพบุตรพุทธมารดาบนสวรรค์ด้วย

ตารางที่ 2 การจำแนกพระสมัญญานามในเชิงพระจริยาวัตร 3 ประการ

	พุทธัตถจริยา	โลกัตถจริยา	ญาติัตถจริยา
พุทธ สมัญญา นาม	พุทธ ทศพล สพพณฺณ มุนินท ทวิปุตฺตม ภาควา จกฺขุมนฺตุ องฺคิรส มฺนิ อนธิวร มเหสิ ภฺริปณฺณ นรสีห มารชิ นรวร ธมฺมราชา มหามฺนิ เทวเทว ธมฺมสสามี สยมภฺย สมมาสมพุท ธฺยปณฺณ ตถาคต ชิน	พุทธ สตฺถุ นาถ โลกนาถ วินายก สุตฺต โลกครุ นายก อาทิจฺจนฺตุ	สกก สิทธตถ สุทฺโธนิ โคตม สภยสีห สภยมฺนิ อาทิจฺจนฺตุ

จากการวิเคราะห์ความหมายในแง่ของหลักพระจริยาวัตร จะเห็นได้ว่า พระสมัญญานามของพระพุทธเจ้าสะท้อนหลักพระจริยาวัตรสำคัญ 3 ประการ คือ 1) พุทธัตถจริยา ได้แก่ พระจริยาวัตรที่พระองค์ทรงบำเพ็ญเพื่อประโยชน์ของความเป็นพุทธภาวะที่สมบูรณ์ 2) โลกัตถจริยา ได้แก่ พระจริยาวัตรที่พระองค์ทรงบำเพ็ญเพื่อประโยชน์แก่โลกทั้งมวล และ 3) ญาติัตถจริยา ได้แก่ พระจริยาวัตรที่พระองค์ทรงบำเพ็ญเพื่อประโยชน์แก่เหล่าพระญาติ พระจริยาวัตรเหล่านี้ สื่อสะท้อนผ่านพระสมัญญานามของพระองค์ให้เห็นว่า พระองค์มีความบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง ไม่มีพระจริยาวัตรอันต่างพร้อยเลย มีพระปัญญาอันเลิศยิ่งกว่ามนุษย์ เทวดาและพรหมทั้งหลาย และทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อชาวโลก ในการบรรเทาทุกข์ ให้ถึงความสุขอันเกษม

พุทธสมัญญานามตามที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น หากจำแนกตามประเภทของนาม 4 ประเภท ตามคัมภีร์อรรถกถาสันตปาสาทิกา ซึ่งเป็นกลวิธีของการตั้งชื่อ ดังนี้

1. อาวัตถิกนาม การตั้งชื่อโดยอาศัยความเหมาะสมแห่งบุคคลนั้น พุทธสมัญญานามของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์มี 3 พระนาม คือ ตถาคต มเหสิ และสุตฺต (บุญเลิศ วิวรรณ, 2553: 111) พระนามของพระพุทธเจ้าพระองค์ปัจจุบัน คือ สิทธตถ เพราะพระองค์ยังประโยชน์ให้สำเร็จแก่ชาวโลก ผู้มีศรัทธาปฏิบัติตามคำสอนแล้วหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง

2. ลิงคิกนาม การตั้งชื่อตามเหตุที่มา หรือตามลักษณะที่เป็นแห่งบุคคลนั้น พุทธสมัญญานามของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์มี 12 พระนาม คือ ธมฺมราชา ธมฺมสสามี พุทฺธ ภฺริปณฺณ มหามฺนิ มุนินท มุนิมฺนิ วรปณฺณ สยมภฺย สภยมฺนิ สพพณฺณ สมมาสมพุทฺธ พระนามของพระพุทธเจ้าพระองค์ปัจจุบัน 6 พระนาม คือ โคตม สกก สภยสีห สภยมฺนิ สุทฺโธนิ และ อาทิจฺจนฺตุ (บุญเลิศ วิวรรณ, 2553: 127)

3. เนमितตกนาม: การตั้งชื่อตามคุณวิเศษที่มี พุทธสมัญญานามของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์มี 5 พระนาม คือ จกฺขุมนฺตุ ทศพล ภาควา สมนตจกฺขุ องฺคิรส (บุญเลิศ วิวรรณ, 2553: 183)

4. อธิจจนฺตปณฺณนาม: การตั้งชื่อตามความชอบหรือตามความพอใจ พุทธสมัญญานามของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์มี 10 พระนาม คือ ชิน ทวิปุตฺตม เทวเทว นรวร นรสีห โลกครุ โลกนาถ วินายก สตฺถุ อนธิวร (บุญเลิศ วิวรรณ, 2553: 213)

ตารางที่ 3 ประเภทของพุทธสมัญญานาม

	ประเภทนาม	พุทธสมัญญานาม
1	อาวตถิกนาม: นามตามความเหมาะสม	ตถาคต มหาลี สุคต สิทธตถ
2	ลึงคิกนาม: นามตามลักษณะ	ธมมราชา ธมมสสามี พุทฺธ ฐริปถญฺ นาท มหามุณี มุณี มุณินท มุณิมุณี วรปถญฺ สยมภู สกยมุณี สพพถญฺ สมมาสมพุทฺธ โคตม สกก สุทฺโธทนิ สกยสีห อาทิจจพนฺธุ
3	เนमितตกนาม: นามตามคุณวิเศษ	จกขุมนตุ ทสพล ภควา สมณฑจกขุ องคิรส
4	อธิจจสมุป็นนาม: นามตามชอบ	ชิน ทวิปพุตตม เทวเทว นรวร นรสีห โลกครุ โลกนถ วินายก สตถุ อนธิวร

พุทธสมัญญานามของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์และพระองค์ปัจจุบัน ทั้ง 39 พระนามตามที่ปรากฏในคัมภีร์อริธานปปีที่ปีกานั้น หากจำแนกตามการขนานพระนาม ซึ่งปรากฏว่ามีพระนามที่พระพุทธองค์ทรงใช้แทนพระองค์เอง และพระนามที่บุคคลอื่นขนานพระนามให้ด้วยความยกย่องพระองค์ เป็นต้น

1. พุทธสมัญญานามที่พระองค์ทรงขนานพระนามด้วยพระองค์เอง ทรงใช้แทนพระองค์ มี 10 พระนาม คือ โคตม จกขุมนตุ ชิน ตถาคต ธมมราชา พุทฺธ สยมภู สตถุ สมมาสมพุทฺธ สุคต โดยมีที่มาแห่งการขนานพุทธสมัญญานามของพระองค์ เช่น “... ภิกขเว เอตริ อรท สมมาสมพุทฺโธ โคตโม โคตเตน อโหสิ...” แปลความว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในการบัดนี้ เรา เป็นผู้ห่างไกลจากกิเลส เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้ด้วยพระองค์เอง เป็นโคตมโดยพระโคตร...” หรือพระนามว่า พุทฺธะ เช่น “วิโมกขนตีกเมตฺ พุทฺธานํ ภควนฺตานํ โปธิยา มุเล สทสพพถญฺตญาณสฺส ปฏิลภา สจฉิกา ปถญฺตติ ยทิตฺ พุทฺโธติ” ๑ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข, 2539: 258) คำว่า พุทฺธะ นี้ เป็นวิโมกขนตีกนาม เป็นลัจฉิกาปัญญาธิของพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทั้งหลาย เกิดขึ้นพร้อมกับการทรงได้เฉพาะซึ่งพระสัพพัญญุตญาณที่โคณฑนโพธิ์ ดังนี้ เป็นต้น

2. พุทธสมัญญานามที่บุคคลอื่นขนานพระนามให้พระพุทธองค์ มี 29 พระนาม ดังนี้ ทวิปพุตตม ทสพล เทวเทว ธมมสสามี นรวร นรสีห นาท นายก ภควา ฐริปถญฺ มหามุณี มหาลี มุณี มุณินท มุณิมุณี โลกครุ โลกนถ วรปถญฺ วินายก สมณฑจกขุ สพพถญฺ อนธิวร องคิรส สกก สิทธตถ สุทฺโธทนิ สกยสีห สกยมุณี อาทิจจพนฺธุ เช่นพระนามว่า อาทิจจพนฺธุ ผู้ที่ใช้เรียกพระพุทธเจ้า คือ พระสารีบุตรเถระ ได้ทูลถามพระพุทธองค์ ปรากฏในพระไตรปิฎก เล่มที่ 29 ขุททกนิกาย มหานิเทศ ความว่า “ปุจฺฉามิ ตํ อาทิจจพนฺธุตฺติ” แปลความว่า “ข้าพระองค์ ขอทูลถามพระพุทธองค์ ผู้เป็นเผ่าพันธุ์พระอาทิตย์ ดังนี้” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข, 2539: 409)

ตารางที่ 4 พุทธสมัญญานามตามการขนานพระนาม

	พระพุทธรองค์ขนานพระนามเอง	บุคคลอื่นขนานพระนามให้
พุทธสมัญญานาม	โคตม จกขุมนตุ ชิน ตถาคต ธมมราชา พุทธ สยมภู สตุ สมมาสมพุทฺธ สุต	ทวีปุตตม ทสพล เทวเทว ธมมสสามีนร นร สีห นาถ นายก ภควา ภูริปณฺณ มหามุนิ มเหสิ มุนิ มุนินท มุนิมุนิ โลกครุ โลกนาถ วรปณฺณ วินายก สมณฑจุกุ สพฺพณฺณ อนนฺทว อดฺธิส สกก สิทฺถตล สุทฺโททนิ สกยสีห สกยมุนิ อาทิจจพฺนฺธ

อิทธิพลของพุทธสมัญญานามในยุคปัจจุบัน

ประเทศไทยเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา การดำเนินชีวิตของคนในสังคมมีส่วนผนวกอยู่กับวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ส่งผลต่อค่านิยมต่าง ๆ เกิดขึ้นตามความเชื่อ พุทธสมัญญานาม ก็มีส่วนสำคัญที่ผสมผสานอยู่กับวัฒนธรรม การนำพระสมัญญานามของพระพุทธเจ้ามาขนานนาม ทั้งในส่วนของพระปรมาภิไธย พระมหากษัตริย์ ราชทินนามสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ไทย พระพุทธรูป พุทธศาสนสถาน ตลอดจนพุทธศาสนิกชนสามัญชนทั่วไป ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ผสมผสานอยู่กับวิถีชีวิต

1. อิทธิพลพุทธสมัญญานามต่อพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์

ชาวไทย นับถือพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น มั่นคงมายาวนาน มีความเชื่อถือตามคติพระพุทธศาสนา ที่ถือได้ว่า พระมหากษัตริย์สืบสันตติวงศ์จากพระเจ้ามหาสมมตราช พระนามตามปรมาภิไธยของกษัตริย์ไทย บางพระองค์ จึงมีพระนามที่สอดคล้องกับพระสมัญญานามของพระพุทธเจ้าตามที่ปรากฏในคัมภีร์อภินันท์ปทีปิกา รวมไปถึงการนำเอาคติของพระจักรพรรดิราชเข้ามาผนวกร่วมด้วย (กฤตนันท์ ในจิต, 2566)

1) สมัยสุโขทัย

กล่าวว่า ชาวไทยสมัยสุโขทัย นับถือพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น มั่นคง จึงเชื่อถือตามคติพระพุทธศาสนาที่ถือได้ว่า พระมหากษัตริย์สืบสันตติวงศ์จากพระเจ้ามหาสมมตราช ซึ่งเป็นปฐมกษัตริย์ของโลกในภวภพนี้ กษัตริย์วงศ์นี้ เรียกว่า “สุริยวงศ์” เป็นวงศ์พระโพธิสัตว์ แม้พระพุทธเจ้าก็มีพระสมัญญานามปรากฏในพระบาลีว่า “อาทิจจพฺนฺธ” (พิฑูร มลิวลย์, 2530 :29)

แม้ในสมัย “พระยาไทย” หรือ “ลือไทย” แห่งกรุงสุโขทัย พระองค์มีพระนามราชาภิเษก ว่า “พระบาทกมรเต็งอัญศรีสุริยวงศ์ราม มหารธรรมราชาธิราช” พระนาม “ศรีสุริยวงศ์” สอดคล้องกับพระสมัญญานามพระพุทธเจ้าที่ว่า “อาทิจจพฺนฺธ” และวรรคหลังที่ว่า “มหารธรรมราชาธิราช” นั้น เป็นพระนามแสดงเกียรติยศว่า พระองค์เป็นกษัตริย์ผู้ทรงธรรม ตามพระบาลีปรากฏในคัมภีร์อภินันท์ปทีปิกา ว่า “ธมมราช” แห่งพระสมัญญานามพระพุทธเจ้า (दनฺย ไซโยธา 2543: 37)

2) สมัยอยุธยา

คติความเชื่อบางอย่างในศาสนาพราหมณ์ ส่งอิทธิพลให้เกิดค่านิยมการขนานนาม เช่น รามาริบัติ ซึ่งเป็น “พระนารายณ์อวตาร” ตามหลักตรีมูรติ เมื่อความเชื่อลัทธิเทวราชพื่อนคลายลง ต่อมาพระพุทธศาสนามีอิทธิพลมากขึ้น ทำให้พระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีความพยายามที่จะสถาปนาตนเองเป็น “พระพุทธเจ้า” อันเป็นคติความเชื่อ “ลัทธิพุทธราช” ซึ่งไม่แตกต่างจากสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 โดยปรากฏหลักฐานในคำปรารภกฎหมายลักษณะทาส พ.ศ. 1890 เรียกพระนามว่า “สมเด็จพระบรมพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว” ปรากฏพระบาลีพระสมัญญานามแห่งพระพุทธเจ้าในคัมภีร์อภินันท์ปทีปิกา ว่า “พุทฺธ” และพระนามว่า “สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ” (กรมศิลปากร, 2542 : 12) ปรากฏพระบาลีพระสมัญญานามแห่งพระพุทธเจ้าในคัมภีร์อภินันท์ปทีปิกา ว่า “โลกนาถ” เป็นต้น

3) สมัยรัตนโกสินทร์

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีเค้ามูลความเชื่อที่ว่า “พระมหากษัตริย์เป็นพระโพธิสัตว์” ซึ่งปรากฏในไตรภูมิโลกวินิจฉัย ซึ่งแต่งขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ว่า
...ศุภมัสสุ พระพุทธศักราชล่วงแล้วได้ 2325 พระวัสสา ปีชวล จัตวาศก เดือน 5 แรม 8 ค่ำ วันเสาร์
สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระบาทบพิตรพระเจ้าอยู่หัว บรมธรรมิกราชาธิราชผู้ประเสริฐ ได้ผ่าน
พิภพ...ทรงพระราชศรัทธาปรารถนา**พระปฐมภักชีเสกสัมโพธิญาณ** ตั้งพระราชฤทัยทะนุบำรุง
พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง...(พิฑูร มลิวัดย์, 2530: 30)

ความเชื่อในลัทธิเทวราชและลัทธิพุทธราช ได้สืบเนื่องมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีอิทธิพลต่อการ
ขนานพระนามพระมหากษัตริย์ เช่น พระนามรัชกาลที่ 1 “**พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช**” เดิมทีประชาชนใน
สมัยกรุงรัตนโกสินทร์เรียกรัชกาลที่ 1 ว่า “**แผ่นดินต้น**” และพระนามรัชกาลที่ 2 “**พระพุทธเลิศหล้านภาลัย**”
เดิมทีเรียกว่า “**แผ่นดินกลาง**” โดยสมัยรัชกาลที่ 3 มีพระราชกำหนดให้เรียกพระนามรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2
ตามนามพระพุทธรูปที่รัชกาลที่ 3 ได้ทรงสร้างขึ้น มีพุทธลักษณะแบบยืนขนาดใหญ่ ทรงเครื่องต้นอย่างจักรพรรดิ
หุ้มทองคำ ซึ่งตรงกับพุทธสมัญญานามว่า “**พุทธ**” (บุญเลิศ วิวรรณ, 2553: 477)

2. อิทธิพลพุทธสมัญญานามต่อราชทินนามสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ไทย

กระบวนการตั้งราชทินนามสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ไทยนั้น มีผู้เกี่ยวข้องอยู่ 2 ฝ่าย คือ คณะสงฆ์และ
หน่วยงานราชการเป็นผู้ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม และระเบียบทางราชการโดยคณะ
สงฆ์จะเป็นผู้คัดเลือกกราชทินนามพระสังฆาธิการเสนอ ส่วนราชการเป็นผู้สนอง ราชทินนามล้วนเป็นคำผสม จากภาษา
บาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาเขมร สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของพระสมัญญานามของพระพุทธเจ้า เช่น

พุทธสมัญญานามว่า “**พุทธ**” กับราชทินนามสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ไทยว่า “**สมเด็จพระพุทธโฆษา-
จารย์ ญาณคัมภีร์ ศีลวิสุทธิสุทธิพิพิธปิบูลย์ อุดลยพิมลพหลผลสัมฤทธิ์ วิจิตรคุณาธารธิก ลิกขคุณศกคัมภีร์สัม-วาที
อริยวาสิ อธิการบดีโพรามาราม**” และพุทธสมัญญานามว่า “**ปรีนายนก**” กับราชทินนามสมณศักดิ์ของพระสงฆ์
ไทย ว่า “**พระพิมลธรรม์ อนันตญาณมหาสวามี ศรีสังฆปรีนายนก ตปิฎกธรรวคัมภีร์ญาณ สัทธรรมราชมุนีบพิตร
สถิต ฌ รามาวาศ**” เป็นต้น (สำนักราชเลขาธิการ, 2542 : 65) หรือพุทธสมัญญานามว่า “**มุนี**” เช่น พระวราญาณ
มุนี พระอริยมุนี (สำนักราชเลขาธิการ, 2542 : 54)

3. อิทธิพลพุทธสมัญญานามต่อการตั้งนามพระพุทธรูป

ค่านิยมที่ส่งผลต่ออิทธิพลการตั้งนามพระพุทธรูปที่สอดคล้องกับพระสมัญญานามพระพุทธรูปนั้น เป็น
ปัจจัยเหตุต่อความเข้าใจถึงอิทธิพลของพระพุทธรูป ซึ่งถือพระพุทธรูปเสมือนเป็นองค์แทนพระพุทธรูป เป็น
อนุสรณ์แห่งพุทธานุสติ อัมมานุสติ และสังฆานุสติต่อการน้อมรำลึกถึงและมีสติประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการ
ดำเนินชีวิต พุทธสมัญญานามที่นำมาตั้งชื่อพระพุทธรูป เช่น “**พุทธ ชิน สกท ทสพล**” ได้แก่

พระ**พุทธม**หามณีรัตนปฎิมากร (พระแก้วมรกต) เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของประเทศไทย
ประดิษฐานอยู่ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) ในพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร

พระ**พุทธโสธร** เป็นพระพุทธรูปสำคัญของจังหวัดฉะเชิงเทราประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถวัดโสธร วราราม
วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

พระ**พุทธชินราช** เป็นพระพุทธรูปสำคัญของจังหวัดพิษณุโลก ประดิษฐานอยู่ในวิหาร วัดพระศรีรัตน
มหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

พระ**ศรีศากยะทศพลญาณ**ประธานพุทธมณฑลสุพรรณบุรี เป็นพระพุทธรูป ณ พุทธมณฑล ประดิษฐาน
อยู่ที่ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ได้รับพระราชทานนามจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอด
ุลยเดช รัชกาลที่ 9

4. อิทธิพลพุทธสมัญญานามต่อการตั้งนามพุทธศาสนสถาน

อิทธิพลที่ส่งผลต่อค่านิยมการตั้งนามวัด ศาสนสถานแห่งพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับพระสมัญญานามพระพุทธเจ้า นั้น เป็นเหตุปัจจัยต่อความเข้าใจถึงอิทธิพลของพระพุทธศาสนาอย่างหนึ่ง เช่น

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) ในพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร ปรากฏพระบาลีพระสมัญญานามแห่งพระพุทธเจ้าว่าในคัมภีร์อภิธานปิทีปิกา ว่า “สตถุ”

วัดชินนรสารามวรวิหาร ตั้งอยู่ ณ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ปรากฏพระบาลีพระสมัญญานามแห่งพระพุทธเจ้าว่าในคัมภีร์อภิธานปิทีปิกา ว่า “ชิน”

วัดพุทธธรรมรังษี เป็นวัดราษฎร์ ตั้งอยู่ ณ ตำบลตากฟ้า อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ปรากฏพระบาลีพระสมัญญานามแห่งพระพุทธเจ้าว่าในคัมภีร์อภิธานปิทีปิกา ว่า “พุทธ”

5. อิทธิพลพุทธสมัญญานามต่อการตั้งชื่อพุทธศาสนิกชน

อิทธิพลที่ส่งผลต่อค่านิยมการตั้งชื่อของพุทธศาสนิกชน สามัญชนทั่วไป เนื่องด้วยพุทธศาสนิกชนที่เลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ต้องการให้ชื่อเป็นสิริมงคล จึงตั้งชื่อสอดคล้องกับพระสมัญญานามของพระพุทธเจ้าอยู่บ้าง เช่น พุทธ ชินวรณ์ กุลนาถ ฯลฯ ปรากฏพระบาลีพระสมัญญานามแห่งพระพุทธเจ้าว่าในคัมภีร์อภิธานปิทีปิกา ว่า “พุทธ ชิน นาถ”

สรุป

พุทธสมัญญานาม ที่นำมาใช้เป็นพระนามของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ทรงใช้เหมือนกันนั้นมี 32 พระนาม เรียกพระองค์ในหลายความหมายตามคำศัพท์นั้น ๆ เป็นพระสมัญญานามที่พระองค์ทรงขนานพระนามเองบ้าง ผู้อื่นขนานพระนามให้บ้าง ซึ่งแต่ละพระสมัญญานามนั้น บ่งบอกถึงคุณลักษณะหรือพระจริยาวัตรของพระองค์ที่ทรงบรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ หลุดพ้นจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองและความทุกข์ทั้งปวง และนำวิถีนี้มาสอนให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตาม จนบรรลุผลประสพสุขอันเกษม

พุทธสมัญญานามที่พบมากที่สุดคือ “พุทธะ” และที่พระองค์ทรงใช้แทนพระองค์เองที่พบมากที่สุดคือ “ตถาคต” พระสมัญญานามของพระพุทธเจ้าทั้งหมด สะท้อนถึงพระจริยาวัตรที่ทรงบำเพ็ญทั้งด้านพุทธานุสัจจะ โลกัตถจริยา และญานัตถจริยา ส่วนพระสมัญญานามของพระพุทธเจ้าพระองค์ปัจจุบัน จะเน้นไปที่แหล่งกำเนิดของพระองค์ คือ ชื่อแคว้นที่พระองค์ทรงถือกำเนิด พระนามเดิมเมื่อแรกกำเนิด พระนามพระราชบิดา พระนามตามโคตร และพระนามตามวงศ์ตระกูลของพระองค์ พระนามที่พบมากที่สุดคือ พระนามตามโคตรว่า “พระโคตม พุทธเจ้าหรือพระสมณโคตม” เป็นพระนามที่ทรงแผ่พระคุณครอบคลุมไปถึงเหล่าพระญาติ แม้พระองค์ก็ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่เหล่าพระญาติโดยตรงด้วยการแสดงธรรมโปรดให้เข้าถึงธรรมตามบุญบารมีของแต่ละบุคคล

พุทธสมัญญานามยังมีอิทธิพลต่อค่านิยมทางวัฒนธรรมไทย พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์เป็นพุทธมามกะชาวไทยส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนา ส่งผลต่อค่านิยมบางประการที่มีส่วนสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะการนำพระสมัญญานามพระพุทธเจ้ามาขนานพระนามพระปรมาภิไธย พระมหากษัตริย์ ราชทินนามสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ไทย ตั้งนามพระพุทธรูป พุทธศาสนสถาน และตั้งชื่อพุทธศาสนิกชน สามัญชนทั่วไป สะท้อนถึงพระพุทธศาสนาไม่ได้เป็นเอกเทศจากสังคม แต่ยังคงผสานอยู่กับวิถีวัฒนธรรมไทยอย่างมั่นคง

บรรณานุกรม

- กตัญญู ในจิต. (2566). คติความเชื่อ เรื่อง สมเด็จพระจักรพรรดิราช ที่ปรากฏในพระนามพระราชโอรส
พระราชธิดา รัชกาลที่ 5. *วารสารวิชาการสถาบันอยุธยาศึกษา*, 15(2).
- กรมศิลปากร. (2542). *ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่มที่ 5*. กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์.
दनัย ไชยโยธา. (2543). *53 พระมหากษัตริย์ไทย ๘ ทรงครองใจไทยทั้งชาติ*. โอเดียนสโตร์.
- บุญเลิศ วิวรรณ. (2553). *การวิเคราะห์พระสมัญญานามของพระพุทธเจ้าในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและในวรรณคดี
พระพุทธศาสนา*. [วิทยานิพนธ์ไม่ได้ตีพิมพ์]. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต). (2532). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 6.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2553). *พจนานุกรมเพื่อศึกษาพุทธศาสน์ อธิบายคำศัพท์และแปลความหมาย
คำวัด ที่ชาวพุทธควรรู้*. ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 24.
พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร). (2540). *มุนีนาถที่ปณี*. มุลินีวิวัตพระธรรมกาย.
- พระมหาไพโรจน์ กุศลญาณ, และจรรณ ธรรมดา. (2559). *อภิธานฉบับที่ปีกา*. ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์.
- พระมหาสมปอง มุทีโต. (2558). *อภิธานวรรณนา*. ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์.
- พระมหาสุขพัฒน์ อนนทจารย์. (2547). *กว่าจะมาเป็นพระพุทธเจ้า 5 พระองค์*. ลูก ส. ธรรมภักดี.
- พิฑูร มลิวัลย์. (2530). *มรดกพ่อขุนรามคำแหง*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พินิจ รักทองหล่อ. (2537). *ธรรมานุกรมธรรมโฆษณ์*. ธรรมสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก. (2539). *พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย*. เล่มที่ 1, 4, 8, 12, 13, 15, 22, 29, 31,
32, 33. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข. (2539). *พระไตรปิฎก ฉบับภาษาบาลีอักษรไทย*. เล่มที่ 4, 8, 14, 15, 25, 29,
30, 33. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2550). *วิสุทธิมคคส นาม ปกรณวิเสสส (ปฐม ภาค)*. มหามกุฏราชวิทยาลัย.
ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน 2542*. นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) ก. (2564). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 64
เอส.อาร์.พรีน ดิง แมส โปรดักส์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) ข. (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 35
เอส.อาร์.พรีน ดิง แมส โปรดักส์.
- สำนักราชเลขาธิการ. (2542). *ตำนานพระอารามแลทำเนียบสมณศักดิ์*. โรงพิมพ์พิมพ์ไทย สะพานยศเส.
- แสง มนวิฑูร เปรียญ. (2501). *ชินกาลมาลีปกรณ์*. กรมศิลปากร จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสบูรณโบราณสถาน อำเภอ
เชียงแสน จังหวัดเชียงราย, ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิวพร.

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดจันทบุรี :
กรณีศึกษาโรงเรียนเครือหวายวิทยาคม

CURRICULUM DEVELOPMENT GUIDELINES FOR EDUCATION SANDBOX
OF PILOT SCHOOL IN CHANTHABURI PROVINCE: A CASE STUDY
OF KRUEWAIWITTHAYAKHOM SCHOOL

ภาธรณ์ สิริวรธกุล¹ สิทธิเดช ชมจันทร์² ทวีศิลป์ ในจิต³ และอิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล⁴
Pathon Siravadhakul¹ Sittidach Chomjan² Thaweessin Najjit³ and Ittipaat Suwathanpornkul⁴

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัด ประเมิน และวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Ph.D. (Educational Measurement, Evaluation, and Research), Srinakharinwirot University
E-mail psiravadhakul@gmail.com

² หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัด ประเมิน และวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Ph.D. (Educational Measurement, Evaluation, and Research), Srinakharinwirot University
E-mail suneo2534@gmail.com

³ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัด ประเมิน และวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Ph.D. (Educational Measurement, Evaluation, and Research), Srinakharinwirot University
E-mail thaweessin_najjit@pw.ac.th

⁴ ภาควิชาการวัดผล และวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Department of Educational Measurement and Research, Srinakharinwirot University
E-mail ittipaatresearch@gmail.com

Received : December 5, 2023

Revised : June 21, 2024

Accepted : December 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานำร่องกรณีศึกษาโรงเรียนเครือหวายวิทยาคม และ 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานำร่องกรณีศึกษาโรงเรียนเครือหวายวิทยาคม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียนเครือหวายวิทยาคม ได้มาโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ประกอบด้วย (1) แบบสอบถาม และ (2) แบบสัมภาษณ์ จำนวน 6 ข้อคำถามในการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าความถี่ (f) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียนและชุมชนที่อยากปรับเปลี่ยนเป็นหลักสูตรสถานศึกษาใหม่ เนื่องจากหลักสูตรสถานศึกษาเดิมยังไม่ได้สนองต่อความสามารถและความต้องการของนักเรียนอย่างแท้จริง ไม่สอดคล้องตามบริบทของโรงเรียนชุมชน และ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานำร่องกรณีศึกษาโรงเรียนเครือหวายวิทยาคมควรมีภาพความสำเร็จของนักเรียนที่เป็นเอกลักษณ์อันพึงประสงค์ 5 ด้าน อีกทั้ง สาระการเรียนรู้แกนกลางที่มีความสำคัญ ได้แก่ สาระการอาชีพ สาระความปลอดภัยในชีวิต สาระชีวิตและครอบครัว สาระการดำรงชีวิตและครอบครัว สาระหน้าที่พลเมือง สาระการสร้างเสริมสุขภาพ สาระภาษาอังกฤษ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

และโครงการที่สำคัญ นอกจากนี้ วิชาที่ควรจัดให้มีในหลักสูตรควรเป็นวิชาที่เกี่ยวกับอาชีพ ทักษะชีวิต และวิชาที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจากการวิเคราะห์เนื้อหาในภาพรวมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความคิดแตกต่างกัน

คำสำคัญ

หลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษานำร่อง พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) investigate the essential requirements for developing the curriculum of a pilot educational institution, with a specific focus on Krue Wai Witthayakhom School, and 2) propose guidelines for curriculum development in this context. The sample group for this research comprised stakeholders from Krue Wai Witthayakhom School, selected through stratified sampling. The instruments employed for data collection included: 1) a questionnaire designed to capture opinions regarding the development of the curriculum in pilot educational institutions within the educational innovation area, and 2) an interview form consisting of six questions for group discussion. Statistical methods used in data analysis included mean (), standard deviation (S.D.), frequency (f), and content analysis.

The findings of the research revealed that 1) the essential requirements identified by school administrators, teachers, students, and community members necessitated a transition to a new school curriculum. This requirement stemmed from the inadequacy of the previous curriculum in addressing the abilities and needs of students, and its misalignment with the context of community schools and 21st-century learning. 2) The proposed guidelines for developing the curriculum of pilot schools, as exemplified by Krue Wai Witthayakhom School, should articulate a vision of student success across five domains: learning content, critical knowledge including career and life safety information, life and family education, civic responsibilities, health promotion, and English proficiency. Additionally, student development activities and significant projects were emphasized. The curriculum should also include subjects related to career development, life skills, and practical applications relevant to daily life. Overall, stakeholders exhibited diverse perspectives on the guidelines for curriculum development, as revealed through content analysis.

Keywords

School Curriculum, Pilot School, Education Sandbox

ความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า หลายประเทศมุ่งให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการยกระดับศักยภาพการแข่งขัน ให้การศึกษานำไปสู่การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาคือมุ่งพัฒนาคนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ สามารถคิดวิเคราะห์ปัญหา มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม (อุทุมพร สมศรี. 2560) “คุณภาพการศึกษา” เป็นประเด็นที่สำคัญประเด็นหนึ่ง ซึ่งสังคมไทยและกระทรวงศึกษาธิการกำลังให้ความสำคัญเป็นอันดับต้น และพยายามพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทุกแห่งให้มีความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อสนองตอบต่อความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก คุณภาพการศึกษาเป็นผลผลิตที่เกิดจากการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งในการดำเนินการจัดการศึกษาตามภารกิจของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง มีปัจจัยในการบริหารและการจัดการศึกษาที่เป็นปัจจัยส่งเสริมในการดำเนินการและส่งเสริมให้เกิดคุณภาพการศึกษาหลายด้านด้วยกัน ลูเนนเบิร์กและออสไตน์ (Lunenbergs and Ornstein. 2004) มีแนวคิดที่ว่า ปัจจัยที่สนับสนุนและส่งเสริมในการบริหารจัดการการศึกษาให้เกิดผลผลิตและคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนการสอนและหลักสูตร 2) เทคนิคการจัดการเรียนการสอน 3) โครงสร้างการบริหารและการจัดองค์กร 4) วัฒนธรรมและบรรยากาศในโรงเรียน 5) ภาวะผู้นำและการบริหารงบประมาณ 6) การบริหารและพัฒนาทีมงาน 7) ทรัพยากรสิ่งก่อสร้างและวัสดุอุปกรณ์ และ 8) แผนการประเมินผล ซึ่งฮอยและมิสเกล (Hoy and Miskel. 2001) มีความเห็นว่าปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารจัดการให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนที่ดีมีคุณภาพ ประกอบไปด้วยครูที่มีคุณภาพ มีประสบการณ์ และวุฒิการศึกษาสูง มีบุคลากรที่ทีมงานสนับสนุนการทำงานเพียงพอ มีห้องสมุดและแหล่งค้นคว้าที่หลากหลายมีอุปกรณ์ทันสมัยครบครัน และมีอาคารสิ่งก่อสร้างเพียงพอ ทั้งนี้สถานศึกษาต้องมีหน้าที่ในการบริหารจัดการและให้บริการด้านการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ มีความสามารถในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและต้องรับผิดชอบต่อผลการบริหารและคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้น อีกทั้งสถานศึกษาต้องมีระบบการบริหารและการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพมีเป้าหมายและแผนดำเนินการที่ชัดเจน มีแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตามปัจจัยและกระบวนการในการดำเนินการ

จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษาคือ คุณภาพการศึกษาหรือคุณภาพของผู้เรียน บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ก็คือ ผู้บริหาร ครูอาจารย์และบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้แนวทางหรือวิธีการพัฒนาที่หลากหลาย เพราะภารกิจต่าง ๆ ของสถานศึกษาจะสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (ธรินธร นามวรรณ. 2561: 53) ดังนั้น สถานศึกษาใดที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ในการทำงานและสามารถนำศักยภาพของบุคลากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ก็จะมีโอกาสประสบความสำเร็จ มีความก้าวหน้าสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานตามความคาดหวังของสังคมได้

จังหวัดจันทบุรี ได้รับการประกาศเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ในราชกิจจานุเบกษา, 2565 โดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ลงนามในประกาศ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 มีแนวทางการยกระดับคุณภาพการศึกษาในรูปแบบ Chan Education Shift Model (CHAN Model C = Change, H = Happiness, A = Agreement for Action, N = Network Instruction) Change คือ ยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มั่นคง และยั่งยืน โดยมุ่งการลด ละ เลิก โครงการที่ไม่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งการปลดล็อกกฎ ระเบียบต่าง ๆ และมุ่งเน้นที่จะลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา Happiness คือ ผู้เรียนได้พัฒนาองค์รวมความรู้ ทักษะ สมรรถนะตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข สอดคล้องกับวิถีชีวิต “สุขทุกวันที่จันทบุรี” Agreement for Action คือ จัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ในระยะเวลา 3 ปี โดยกำหนดให้มินวัตกรรมในการจัดการศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้มีความสอดคล้องกับบริบทของตนเอง เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง Network Instruction คือ สถานศึกษาจัดการศึกษาด้วยตนเอง โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม อำเภอบึงนาราง จังหวัดจันทบุรี จึงต้องดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนหลักสูตรการเรียนรู้นิวไฮ โดยเปลี่ยนจุดเน้นจากที่เคยเป็นหลักสูตรที่เน้นเนื้อหา (Content Based) คือเน้นเนื้อหาวิชาและมีมาตรฐานและตัวชี้วัดจำนวนมากไปเป็นหลักสูตรใหม่ ตามมาตรา 20 วรรค (4) นำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติไปปรับใช้กับการจัดการศึกษาในสถานศึกษานำร่องให้เหมาะสมกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และมาตรา 25 (พ.ร.บ. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562) ที่มาจากเสียงของนักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนในพื้นที่เขตบริการของโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคมร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน ผู้ปกครอง ครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี (พ.ศ. 2566 – 2570) แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560-2579 มาตรฐานการศึกษาชาติ พ.ศ. 2561 และพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ตามมาตรา 20 (4) และให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา ซึ่งผลจากการวิจัยและพัฒนาดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผล รวมทั้งการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถเพิ่มคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่ต้องการในชีวิตประจำวันต่อไป จึงถือเป็นภารกิจจำเป็นต่อการจัดการศึกษาที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการพัฒนาคุณภาพการเรียน การสอน บุคลากรที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานจัดการศึกษา จำเป็นต้องพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย, 2562 : 21-22)

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพนั้น จำเป็นต้องมีหลักสูตรและแนวทางในการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลายให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน และมีกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสมและมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษานำร่องตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ.2562 : กรณีศึกษาโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม เป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสม มีประโยชน์ และมีความเป็นไปได้ สำหรับเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของนโยบายการศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานำร่องกรณีศึกษาโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานำร่องกรณีศึกษาโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม กลุ่มที่ 1 นักเรียน กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาในกลุ่มนิเทศฯ สพม. จันทบุรี ๓ ๔ กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารครูและบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม กลุ่มที่ 4 ผู้ปกครอง / ชุมชน / คณะกรรมการสถานศึกษา / องค์กรภาครัฐ / เอกชน และอื่น ๆ ปีการศึกษา 2566 (โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม, 2566 : 19-20)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและ/หรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารทั้ง 4 ฝ่ายในโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม กรรมการสถานศึกษา ครู ศึกษานิเทศก์ นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ในปีการศึกษา 2566 การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) รวมทั้งสิ้น 300 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1) ตัวแปรอิสระ

2.1.1) การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านหลักสูตรและการนิเทศภายใน

2.2) ตัวแปรตาม

2.2.1) แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ของโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1) แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม นำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

3.2) แบบสัมภาษณ์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ต่าง ๆ ดังนี้

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย ประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และ 2) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยตรวจสอบความสมบูรณ์ของ 1) แบบสอบถาม ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1.1) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามทุกฉบับ

1.1.1) แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผลในการศึกษาค้นคว้า

1.1.2) แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์อันพึงประสงค์ 5 ด้านของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า มี 5 ระดับ แบบสอบถามเป็นคำถามที่มีความหมายทางบวกทั้งหมด คือ จำเป็นต้องมีมากที่สุด จำเป็นต้องมีมาก ค่อนข้างจำเป็น จำเป็นน้อย และจำเป็นน้อยที่สุด โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย () และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของข้อมูลเกี่ยวกับภาพความสำเร็จของนักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม 5 ด้านเป็นรายด้าน และหาค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 5 ด้าน โดยให้คะแนน ตามเกณฑ์ของครอนบาค (Cronbach, 1990 : 126-127) โดยแบ่งช่วงของค่าตัวกลางเลขคณิต 5 กลุ่ม ในการแปลความหมาย ดังนี้คือ

1.00 -1.49 หมายถึง ภาพความสำเร็จระดับ น้อยที่สุด

1.50 - 2.49 หมายถึง ภาพความสำเร็จระดับ น้อย

2.50 - 3.49 หมายถึง ภาพความสำเร็จระดับ ปานกลาง

3.50 - 4.49 หมายถึง ภาพความสำเร็จระดับ มาก

4.50 - 5.00 หมายถึง ภาพความสำเร็จระดับ มากที่สุด

1.1.3) แบบสอบถามตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการให้ความสำคัญวิชา ในหลักสูตร โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย () และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นรายด้าน และหาค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 5 ด้าน โดยให้คะแนน ตามเกณฑ์ของครอนบาค (Cronbach, 1990 : 126-127) โดยแบ่งช่วงของค่าตัวกลางเลขคณิต 5 กลุ่ม ในการแปลความหมาย ดังนี้คือ

1.00 -1.49 หมายถึง ความสำคัญระดับน้อยที่สุด

1.50 - 2.49 หมายถึง ความสำคัญระดับน้อย

2.50 - 3.49 หมายถึง ความสำคัญระดับปานกลาง

3.50 - 4.49 หมายถึง ความสำคัญระดับมาก

4.50 - 5.00 หมายถึง ความสำคัญระดับมากที่สุด

1.1.4 แบบสอบถามตอนที่ 4 โครงการ/กิจกรรมในหลักสูตรวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับโครงการและกิจกรรมในหลักสูตร โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย () และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญของแต่ละกิจกรรมในโครงการ เป็นรายด้าน และ หาค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 5 ด้าน โดยให้คะแนน ตามเกณฑ์ของครอนบาค (Cronbach, 1990 : 126-127) โดยแบ่งช่วงของค่าตัวกลางเลขคณิต 5 กลุ่ม ในการแปลความหมาย ดังนี้คือ

- 1.00 -1.49 หมายถึง ความสำคัญระดับน้อยที่สุด
- 1.50 – 2.49 หมายถึง ความสำคัญระดับน้อย
- 2.50 – 3.49 หมายถึง ความสำคัญระดับปานกลาง
- 3.50 – 4.49 หมายถึง ความสำคัญระดับมาก
- 4.50 – 5.00 หมายถึง ความสำคัญระดับมากที่สุด

1.1.5 แบบสอบถามตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผลในการศึกษาค้นคว้า

1.1.6 แบบสอบถามตอนที่ 6 คำถามปลายเปิด เกี่ยวกับ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผลในการศึกษาค้นคว้า

2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ในแบบสอบถามตอนที่ 6 โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อสรุปผลการศึกษาลักษณะเด่นของการรับและขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมโดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยตรวจสอบ 1) ข้อมูลจากการ Focus Group 2) ข้อมูลจากการประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิค A - I - C 3) รายงานการประชุม และ 4) ข้อมูลจากการระดมสมองวิเคราะห์ เกี่ยวกับการจัดการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับพื้นที่นวัตกรรม รวมถึงข้อเสนอแนะต่าง ๆ แล้วนำเสนอเชิงบรรยายประกอบการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

รายงานการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษานำร่องตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 คณะผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้กับนักเรียนโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคมได้รับการพัฒนาทักษะและความรู้ที่เหมาะสมและมีคุณภาพตามต้องการของสังคมและประเทศ ได้ข้อมูลจากแบบสอบถาม การประชุม สนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศฯ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน ชาวบ้านในท้องถิ่น ศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ และภาคเอกชน โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยผู้วิจัยได้นำเสนอขั้นตอนการวิเคราะห์ เป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ใช้การหาค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักเรียน ร้อยละ 43.9 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 75.2 และส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 43.9

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เอกลักษณ์อันพึงประสงค์ 5 ด้าน ของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม ใช้การหาค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย พบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับพิจารณาความสำคัญและมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับเอกลักษณ์อันพึงประสงค์ 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดการกระจายของข้อมูลส่วนใหญ่ไปในทิศทางเดียวกัน ไม่มีความแตกต่างของความคิดเห็นมากนักทำให้คะแนนการประเมินคุณภาพทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับคุณภาพมาก การประเมินคุณภาพพบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเห็นต่อ เอกลักษณ์อันพึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = .75) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยเท่ากับ 3 อันดับแรก ของด้านที่ 1 ได้แก่ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ($\bar{x} = 4.60$)

ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (= 4.50) และความสามารถในการแก้ปัญหาและความฉลาดในการแก้ปัญหา (= 4.36) 3 อันดับแรกของด้านที่ 2 ได้แก่ ชื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย (= 4.60) มีจิตสาธารณะ (= 4.58) และ อยู่อย่างพอเพียง (= 4.55) 3 อันดับแรกของด้านที่ 3 ได้แก่ มีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และปรับตัวให้เข้ากับสังคม (= 4.54) มีการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (= 4.50) เท่ากันอันดับ 3 ได้แก่ มีกรอบความคิดแบบเติบโต (Growth mindset) มีความฉลาดด้านสังคม และ มีความฉลาดด้านอารมณ์ (= 4.47) 3 อันดับแรกของด้านที่ 4 ได้แก่ การอธิบายและให้เหตุผล (= 4.59) รู้จักทำ การลงมือกระทำ (= 4.57) และรู้จักฟัง รู้จักเรียนรู้ (= 4.47) 3 อันดับแรกของด้านที่ 5 ได้แก่ ห่วงใยและดูแลสุขภาพตนเอง (= 4.67) ขอบคุณ ขอโทษ (= 4.60) และ เห็นอกเห็นใจ (= 4.59)

จากผลการจัดอันดับสรุปได้ว่า นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเครือหวายวิทยาคมควรมีภาพความสำเร็จที่เป็นเอกลักษณ์อันพึงประสงค์ 5 ด้าน ที่โดดเด่น ดังนี้ นักเรียนโรงเรียนเครือหวายวิทยาคมเป็นผู้มีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ชื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ สามารถอธิบายและให้เหตุผลและเป็นผู้ที่ห่วงใยและดูแลสุขภาพตนเอง

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ระดับความสำคัญของวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ใช้การหาค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับพิจารณา ความสำคัญของวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเครือหวายวิทยาคมมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด การประเมินความสำคัญพบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความสำคัญต่อวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก (= 4.27, S.D. = .84) เมื่อพิจารณาเป็นรายวิชา พบว่า อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยเท่ากับ 10 อันดับแรก ได้แก่ สาระการอาชีพ (= 4.68) สาระความปลอดภัยในชีวิต (= 4.58) สาระชีวิตและครอบครัว (= 4.55) สาระการดำรงชีวิตและครอบครัว (= 4.54) สาระหน้าที่พลเมือง (= 4.54) สาระการสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค (= 4.50) ภาษาอังกฤษ (= 4.44) จิตอาสา (= 4.43) ชุมชน (= 4.43) วิทยาศาสตร์ทั่วไป (= 4.42) ภาษาจีน (= 4.37) และการเจริญเติบโต และพัฒนาการของมนุษย์ (= 4.36)

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ระดับความสำคัญของโครงการและกิจกรรมในหลักสูตรสถานศึกษา ใช้การหาค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับพิจารณาความสำคัญและมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของโครงการและกิจกรรมในหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดการกระจายของข้อมูลส่วนใหญ่ไปในทิศทางเดียวกัน ไม่มีความแตกต่างของความคิดเห็นมากนักทำให้คะแนนการประเมินคุณภาพทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับคุณภาพมาก การประเมินคุณภาพพบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความคิดเห็นต่อความสำคัญของโครงการและกิจกรรมในหลักสูตรสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก (= 4.46 , S.D. = .71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยเท่ากับ 3 อันดับแรก ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมความสามารถพิเศษนักเรียน (= 4.59) กิจกรรมทัศนศึกษา (= 4.57) กิจกรรมค่ายธรรมะ คุณธรรม และจริยธรรม (= 4.51)

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสัมภาษณ์ ในการปรับปรุงหลักสูตรอย่างมีทิศทาง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พบว่า กลุ่มที่ 1 อยากให้คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยยิ่งขึ้นให้เหมาะกับการใช้ชีวิตในปัจจุบัน กลุ่มที่ 2 อยากให้คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรให้เรียนไปเพื่อมีอาชีพสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ กลุ่มที่ 3 อยากให้คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรให้เรียนไปส่งเสริมอาชีพ ภายใต้กรอบของเศรษฐกิจพอเพียงตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เน้นทักษะอาชีพเหมาะสมกับความเป็นอยู่วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เช่น ถ้า นักเรียนพูดเขมรได้ ก็ต้องพูดอังกฤษเช่นกัน นักเรียนจะได้มีโอกาสทางสังคมมากขึ้น ควรส่งเสริมอาชีพจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ นักเรียนมีทักษะและเกิดสมรรถนะ ไปสู่นวัตกรรมหลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนใช้ได้จริงในชุมชนนั้น ๆ มีการเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง โดยไม่ให้เกิดทับกับตัวผู้เรียน ผู้เรียนได้รับความรู้ทางด้านวิชาการ ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพได้เหมาะสมตามวัยหลักสูตรที่มุ่งสู่การ

นำไปใช้ประกอบอาชีพหลังจบการศึกษาภาคบังคับ/พื้นฐาน เหมาะกับบริบทนักเรียนที่มีความพร้อมน้อยในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา และ กลุ่มที่ 4 อยากให้คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรที่นักเรียนจบมาแล้วสามารถนำมาประกอบอาชีพได้ เหมาะกับบริบทของชุมชนส่งเสริมอาชีพ ภายใต้กรอบของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมด้านอาชีพอยากให้ตอบโจทย์กับเด็กมากที่สุด ว่าเด็ก ๆ ชื่นชอบอะไร สนับสนุนและส่งเสริมตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เน้นทักษะอาชีพสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เหมาะสมกับความ เป็นอยู่วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เช่น ถ้า นักเรียนพูดเขมรได้ ก็ต้องพูดอังกฤษเช่นกัน นักเรียนจะได้มีโอกาสทางสังคมมากขึ้นส่งเสริมอาชีพมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะของเด็กนักเรียนจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่นักเรียนมีทักษะและเกิดสมรรถนะ ไปสู่วัฒนธรรมหลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนใช้ได้จริงในชุมชนนั้น ๆ มีการเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง โดยไม่ให้กระทบกับตัวผู้เรียน ผู้เรียนได้รับความรู้ทางด้านวิชาการ ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพได้เหมาะสมตามวัยหลักสูตรที่มุ่งสู่การนำไปใช้ประกอบอาชีพหลังจบการศึกษาภาคบังคับ/พื้นฐาน เหมาะกับบริบทนักเรียนที่มีความพร้อมน้อยในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

จากข้อมูลดังกล่าวทั้งหมดผู้บริหารสถานศึกษาควรนำไปออกแบบหลักสูตร: ออกแบบโครงสร้างของหลักสูตร เรียงลำดับเนื้อหา วิธีการสอน และการประเมินผล และเขียนร่างหลักสูตรที่เหมาะสม และต้องพัฒนาเนื้อหาการเรียนรู้อตามร่างหลักสูตร ใช้แนวคิดและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจและมีคุณภาพ ทั้งยังต้องออกแบบวิธีการสอนและการประเมินผล และให้ครูออกแบบวิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน เลือกเทคนิคการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และออกแบบวิธีการประเมินผลเพื่อวัดความสำเร็จของผู้เรียน นำข้อมูลที่ได้ไปทดสอบและปรับปรุง ทดสอบหลักสูตรในสภาวะจริง ๆ และรับข้อมูลจากผู้เรียนและผู้สอน เพื่อปรับปรุงและปรับปรุงหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น

ผู้อำนวยการโรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรเพราะการพัฒนาหลักสูตรใหม่อาจเกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมและพัฒนาครูหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้พวกเขามีความรู้และทักษะที่เพียงพอ

ในส่วนของงานวิชาการควรนำข้อมูลเหล่านี้มาเสนอและนำเสนอการใช้งาน นำเสนอหลักสูตรใหม่แก่ผู้บริหาร ครู และผู้เรียน เตรียมคำแนะนำเพื่อช่วยในการนำสู่การใช้งานจริง เพื่อการประเมินและการพัฒนาต่อไป ให้ดำเนินการประเมินหลังจากการนำหลักสูตรไปใช้จริง เก็บข้อมูลและความคิดเห็น และนำมาปรับปรุงหรือพัฒนาต่อไป

สรุป การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาใหม่ต้องการการทำงานที่พร้อมและประสานงานร่วมกันของผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญทางการศึกษา การปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่กล่าวมาจะช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรเป็นไปได้อย่างระมัดระวังและเหมาะสมกับเป้าหมายที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ (1) คิดค้นและพัฒนา นวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน รวมทั้งเพื่อดำเนินการให้มีการขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอื่น (2) ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา (3) กระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษา และสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ (4) สร้างและพัฒนา กลไกในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และมาตรา 25 (1) ซึ่งคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเห็นชอบให้มีการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปปรับใช้กับการจัดการศึกษาในสถานศึกษานำร่องให้เหมาะสมกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ตามหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ตามมาตรา 20 (4) ทั้งนี้ หลักสูตรที่ปรับใช้ดังกล่าวจะต้องครอบคลุมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 โดยจะต้องมีการบูรณาการสาระการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตอบสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนและสภาพภูมิสังคม รวมทั้งมีกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

ประกอบกับประกาศคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เรื่อง นโยบายการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนในสถานศึกษานำร่อง พ.ศ. 2565 ข้อ 4 ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษานำร่องมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการคิดค้นนวัตกรรมของครูหรือการประยุกต์ใช้นวัตกรรมการศึกษาต่าง ๆ เพื่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน และสอดคล้องตามจุดเน้น สพฐ. ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ข้อ 4 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นสมรรถนะและการจัดทำกรอบหลักสูตร รวมทั้งการจัดกระบวนการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ให้เหมาะสมตามวัยของผู้เรียน และสอดคล้องตามจุดเน้น สพฐ. ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ข้อ 5 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นสมรรถนะควบคู่กับการวิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตร รวมทั้งปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนทางประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้เห็นคุณค่าประวัติศาสตร์และเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง รัฐสิทธิและหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบ

การศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพบว่ามีความต้องการที่อยากปรับเปลี่ยนเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ หรือเปลี่ยนเป็นหลักสูตรใหม่ และปรับปรุงวิชาเพิ่มเติมเนื่องจากหลักสูตรปัจจุบันเก่าเกินไป แล้วไม่ได้สนองต่อความสามารถและความต้องการของนักเรียนอย่างแท้จริงและต้องการความอิสระในการออกแบบหลักสูตรตามบริบทของสถานศึกษาเอง จึงต้องการปรับเปลี่ยนเป็นหลักสูตร เพื่อให้ตอบโจทย์ความต้องการในชีวิตของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและเหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและชุมชนทั้งนี้การศึกษาความต้องการจำเป็นในครั้งนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากการประเมินความต้องการจำเป็นด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (สุวิมล ว่องวานิช. 2562) เนื่องจากวิธีการสำรวจด้วยการสัมภาษณ์นับเป็นวิธีการหนึ่งที่คนส่วนใหญ่นิยมใช้เช่นเดียวกับแบบสอบถาม เพราะกระบวนการเก็บข้อมูลดำเนินการได้ง่าย ไม่ซับซ้อนแต่จะใช้เวลาในการเก็บข้อมูล เนื่องจากต้องใช้เวลาในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคล วิธีการสัมภาษณ์ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ แต่ทั้งนี้ต้องมีการเลือกบุคคลที่ให้สัมภาษณ์ให้เป็นผู้ที่เข้าใจสภาพบริบทขององค์กร หรือสถานการณ์ที่ต้องการประเมินความต้องการจำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของของ ชรัญญา ไชยวรรณ (2560) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่องความรู้เกี่ยวกับอาเซียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รวมถึงงานวิจัยของเพลินพิศ ธรรมรัตน์ (2559) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา:การปลูกยางพารา ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาศักยภาพและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรการปลูกยางพาราของสถานศึกษาและชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนและผู้ปกครองใน 4 โรงเรียน ต้องการให้มีการสอนโดยใช้หลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง การปลูกยางพารา

ปีงบประมาณ พ.ศ.2566 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ได้กำหนดจุดเน้นและนโยบาย ให้ทุกโรงเรียนในสังกัดเข้าสู่การเป็นโรงเรียนนำร่องเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อให้โรงเรียนในสังกัดนำไปสู่การปฏิบัติ โดยสามารถปรับให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีการสื่อสาร สร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารและครูผู้สอน ด้วยวิธีการประชุม ส่งเสริม สนับสนุนและติดตามการดำเนินงานเป็นระยะ โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม ศึกษากระบวนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของการเป็นโรงเรียนนำร่อง โดยการนำของฝ่ายบริหาร ที่จะป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จในอนาคต ได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรม พ.ศ.2562 ที่ตราไว้ และสนองนโยบายหน่วยงานต้นสังกัดในการจัดทำหลักสูตรพื้นที่นวัตกรรมนำร่องเพื่อให้เยาวชนในพื้นที่ได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพในพื้นที่ของตนเองที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนและศักยภาพของตัวผู้เรียนเอง

งานวิจัยเล่มนี้เป็นแนวทางให้ผู้บริหารโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคมนำเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดทิศทาง วิสัยทัศน์ของหลักสูตรปีการศึกษา 2567 ที่ถือเป็นโอกาสทองของโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคมในการจัดการศึกษาต่อโจทย์ผู้เรียน สถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ อันจะส่งผลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพใน 5 มิติที่ปรากฏชัด ได้แก่

1. ประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาล สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในเรื่องการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน
2. ประโยชน์ต่อการศึกษา ผู้เรียนได้รับการพัฒนาครบสมบูรณ์ในทุกด้านทั้งทางด้านทัศนคติ ทักษะและความรู้
3. ประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ เกิดการเตรียมความพร้อมของคนรุ่นใหม่ที่มีทักษะและคุณลักษณะทางอาชีพที่จำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละจังหวัด
4. ประโยชน์ต่อสังคม ช่วยลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษาและลดช่องว่างของโอกาสทางการศึกษาทางสังคม
5. ประโยชน์ต่อการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศและการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ (ข้อบกพร่อง ข้อควรแก้ไข ข้อควรระวัง ข้อดี-ข้อควรปฏิบัติ)
 - ควรเข้าร่วมประชุมกับชาวบ้านในคราวประชุมประจำเดือนที่ผู้ใหญ่นบ้านได้ประกาศไว้ เพื่อได้ข้อมูลมากขึ้น
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป (เรื่อง หัวข้อ วิชา วิธีการ ที่ควรทำวิจัย)
 - 2.1) พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 - 2.2) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานำร่อง
 - 2.3) ประเมินหลักสูตร

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566, 26 มิถุนายน). รู้จักกับ “พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา” ล่าสุด 11 จังหวัด – ศธ.360 องศา. https://www.facebook.com/MOE360degree/?locale=pa_IN
- เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย. (2552). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนครูวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีแววความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์. ปรชญาดุษฐ์บัณฑิต. [วิทยานิพนธ์ไม่ไดตีพิมพ์] บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธรินธร นามวรรณ. (2561). การพัฒนาระบบการนิเทศแบบสอนแนะในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 15(69), 52-61.
- โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม. (2565ก). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566.
- โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม. (2565ข). หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม ปีการศึกษา 2565.
- โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม. (2566ค). รายงานการประเมินตนเองปีการศึกษา 2565. (Self-Assessment Report : SAR 2565).

ราชกิจจานุเบกษา. (2562). พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. 2562. เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก หน้า 102.
สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. พิมพ์ครั้งที่ 4. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
อุทุมพร สมศรี. (2560). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนระดับประถมศึกษาในอำเภอละอุ่น
จังหวัดระนอง. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8
เสนอที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ภาษาอังกฤษ

Hoy, W.K. and Miskel, C.G. (2001). *Educational Administration, Theory, Research and Practices. 6th Edition.* McGraw Hall: New York.
Lunenburg, Fred, and Allan, C. Ornstein. (1990). *Educational Administration: Concepts and Practices. (2nd ed).* Oxford: Wadsworth Publishing Company.

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์
เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

DEVELOPMENT OF MATHEMATICS LEARNING ACTIVITIES MODEL WITH CREATIVE
THINKING TO PROMOTE SOLVING PROBLEM SKILLS IN VOLUME AND CAPACITY
OF GRADE 6 STUDENTS

กล้าเกื้อ เวียงแก้ว¹ และอ้อมจรจิต แป้นศรี²
Klakué Wiangkaeo¹ and Omthajit Pansri²

¹⁻² หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Master of Education Program in Research and Educational Evaluation, Faculty of Education, Naresuan University
E-mail: klakuew65@nu.ac.th, E-mail Sendtoaom@gmail.com

Received : April 20, 2024

Revised : October 24, 2024

Accepted : December 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ แบบวัดทักษะการแก้โจทย์ปัญหา และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระจากกัน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ในงานวิจัยนี้ ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 11 แผน แต่ละแผนประกอบด้วย 1) ขั้นตอนดึงดูดความสนใจ 2) ขั้นตอนเข้าใจสถานการณ์ 3) ขั้นตอนผสานความคิด 4) ขั้นพิชิตโจทย์ปัญหา 5) ขั้นได้เวลาแสดง และ 6) ขั้นแจ้งข้อสรุป ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ 74.89/76.17 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) คะแนนทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หลังเรียน (15.13) สูงกว่าก่อนเรียน (9.77) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ อยู่ในระดับ มาก (\bar{X} = 4.28, S.D. = 0.70)

คำสำคัญ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ กระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์

ABSTRACT

The purposes of this study were as follows: 1. create the mathematics learning activity format about volume and capacity and determine its effectiveness according to the criteria of 75/75; 2. compare mathematical problem-solving skills using the mathematics learning activity format about volume and capacity between pretest and posttest; 3. study the satisfaction of students who have used the mathematics learning activity format about volume and capacity. The sample group was 6th grade students at Tha-It Municipal School. The tools used in the study included lesson plan organizing mathematics learning activities about volume and capacity, problem solving skills test and satisfaction assessment form. Statistical data were analyzed using T-test dependent samples, mean and standard deviation.

The research results found that 1) the format for mathematics learning activities in this research, the independent variable is the format for mathematics learning activities, which consists of 11 learning activity plans. Each plan consists of 1) Attention-grabbing step, 2) Situation understanding step, 3) Idea integration step, 4) Problem solving step, 5) Presentation step, and 6) Step to clarify conclusions. Efficiency of the mathematics learning activity format about volume and capacity that the researcher created was effective according to the standard = 74.89/76.17, which is in accordance with the specified criteria. 2) Problem solving skills posttest scores (15.13) were higher than pretest scores (9.77) with statistical significance at the level of .05. 3) Sixth grade primary school students were satisfied with the format of organizing mathematics learning activities. Regarding volume and capacity, they are at a high level (\bar{X} = 4.28, S.D. = 0.70).

Keywords

The format for Mathematics learning activities, Mathematics problem - solving skills, Creative thinking process

ความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551(ฉบับปรับปรุง 2560) มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การจัดการศึกษาต้องยึดหลักนักเรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียน มีความรู้และทักษะที่เพียงพอในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) และการส่งเสริมให้บุคคลได้เรียนและพัฒนาตามศักยภาพของตน เพื่อให้บุคคลปรับตัวเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงสามารถพัฒนาตามบริบทของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป การศึกษาตลอดชีวิตจึงมีความจำเป็นสำหรับบุคคลโดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคมโลกและเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) ซึ่งในสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา หากผู้เรียนสามารถใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์เข้ามาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่ต้องเผชิญเพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสม จะทำให้บรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

ซึ่งกระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์เป็นความสามารถในการคิดหาคำตอบหรือวิธีแก้ปัญหาที่แตกต่างจากการแก้ปัญหาโดยทั่วไป มีความหลากหลายและแปลกใหม่ทำให้ได้ทางเลือกในการแก้ปัญหาที่คิดค้นไว้หลาย ๆ ทาง และสามารถตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุดอย่างมีเหตุผลในสถานการณ์นั้นๆ ได้อย่างถูกต้อง

การแก้ปัญหาเป็นทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ส่วนสำคัญ ที่เชื่อว่าจะทำให้การเรียนรู้การสอนคณิตศาสตร์มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ที่เน้นให้ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นหนึ่งใน 5 ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ที่จำเป็นและต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน ซึ่งได้ระบุไว้ว่า การแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการทำความเข้าใจปัญหา คิดวิเคราะห์ วางแผนแก้ปัญหา และเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสมเหตุสมผลของคำตอบ พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถที่จะนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ให้ได้มาซึ่งความรู้ และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (กระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551)

นอกจากทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาแล้วทักษะการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์เป็นอีกหนึ่งทักษะที่ควรได้รับการพัฒนาควบคู่ไปด้วยกันเนื่องจากการคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถในการขยายแนวคิดที่มีอยู่เดิม หรือสร้างแนวคิดใหม่เพื่อปรับปรุง พัฒนาองค์ความรู้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการคิดที่เปิดมุมมองความหลากหลาย ความแปลกใหม่ในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะมิติที่ยังไม่เคยได้รับความสนใจมาก่อน (บุญชนก ธรรมวงศา, 2561) ทักษะการสร้างสรค์นวัตกรรม เป็นความสามารถในการใช้ความรู้ (Knowledge) จินตนาการ (Imagination) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) ความร่วมมือ (Collaborative) ทำให้เกิดนวัตกรรมที่อาจอยู่ในรูปแบบของความคิด วิธีการ หรือสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ โดยอาจเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมดหรือใหม่เพียงบางส่วน และอาจใหม่ในบริบทใดบริบทหนึ่ง หรือในช่วงเวลาใด เวลาหนึ่ง (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2562)

ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนา เพื่อให้ผู้เรียนได้นำความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ไปปรับประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากประสบการณ์การสอนของผู้วิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในชั้นเรียนระดับประถมศึกษาในปัจจุบันผู้เรียนมีความสนใจในการคิดแก้ปัญหาน้อย ไม่สามารถคิดแก้ปัญหามีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันได้ ขาดความพยายามในการคิดหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ขาดความกระตือรือร้นในการเรียน ทำให้เกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์ ส่งผลทำให้ผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน O-NET ปีการศึกษา 2565 ในข้อที่เป็นการแก้โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับการหาปริมาตรของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากที่ต้องใช้การแก้ปัญหามากขึ้นตอนมีจำนวนนักเรียนที่ตอบถูกน้อยที่สุดในข้อสอบทั้งหมด 15 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 3.23 (สถาบันการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2565) ทั้งนี้อาจเกิดจากการจัดการเรียนรู้ของครูที่มักเน้นความรู้ความจำในลักษณะของการท่องจำ ทักษะการคำนวณ และวิธีการหาคำตอบที่ถูกต้องโดยการสอนให้ผู้เรียนแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่แน่นอนวิธีเดียวมากกว่าฝึกให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา และโจทย์ปัญหาที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อยู่ในแบบฝึกหัดเป็นส่วนใหญ่ไม่ได้นำเรื่องที่ใกล้ตัวหรือสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของผู้เรียนมาใช้เป็นแรงจูงใจการแก้ปัญหา อาจทำให้ผู้เรียนมองว่าคณิตศาสตร์เป็นเรื่องไกลตัว ไม่เห็นคุณค่า ความสำคัญของการเรียนคณิตศาสตร์ และไม่สามารถรับรู้ความเชื่อมโยงระหว่างความรู้คณิตศาสตร์และชีวิตจริง (สโรชา เอิบโชคชัย, 2564)

“เมื่อพิจารณาผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 ถึงปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ในระดับประเทศต่ำกว่า 40 คะแนนโดยเฉพาะอย่างยิ่งปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ระดับประเทศอยู่ที่ 28.06 คะแนน เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียนพบว่าได้คะแนนเฉลี่ย 30.64 คะแนนและจากการศึกษาแบบรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 ฉบับที่ 3 ร้อยละของนักเรียนที่ตอบถูกในแต่ละข้อ สำหรับโรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ พบว่าข้อที่นักเรียนตอบถูกน้อยที่สุดเป็นเรื่องเกี่ยวกับการหาปริมาตรและความจุ ซึ่งอยู่ในเรื่องเรขาคณิต” (สถาบันการทดสอบทางการศึกษา

แห่งชาติ, 2565) เรขาคณิตเป็นสาระพื้นฐานสาระหนึ่งที่สำคัญต่อการเรียนคณิตศาสตร์ทุกระดับ และมีบทบาทสำคัญ ต่อการฝึกทักษะความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ ทักษะการคิดหาเหตุผลและทักษะการแก้ปัญหาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนและชีวิตประจำวัน จากผลการศึกษาของไทยและต่างประเทศพบว่า นักเรียนไม่สามารถเรียนเรขาคณิตได้ดี เนื่องจากเนื้อหาในสาระเรขาคณิต เน้นการปฏิบัติ การวาด การสร้าง การสืบเสาะ การสังเกต การสร้างข้อคาดการณ์ เกี่ยวกับสมบัติทางเรขาคณิต เพื่อหาข้อสรุปและการให้เหตุผล พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนเรขาคณิต คือ นักเรียนไม่เข้าใจในเนื้อหาวิชาเรขาคณิต นักเรียนให้ความคิดเห็นว่าเรขาคณิตเป็นเรื่องยาก นักเรียนไม่เข้าใจและอาจใช้วิธีจำในการเรียนซึ่งเป็นวิธีไม่คงทนและไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันไปได้ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาสำคัญในการเรียนการสอนเรขาคณิต (ชนิศรvara ฉัตรแก้ว, 2549)

จากการศึกษาสภาพปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิด ตีความ วิเคราะห์ วิจารณ์ และสรุปความคิด อันเป็นทักษะสำคัญของการเรียนที่แท้จริง แล้วเชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้ในบทเรียนได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ของนักเรียนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สมมติฐานการวิจัย

ทักษะด้านการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามกระบวนการของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขั้นตอนและรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ จังหวัดอุดรดิษฐ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/8 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มจากนักเรียนจำนวน 8 ห้องเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดการจัดการเรียนรู้จำนวน 11 แผน แต่ละแผนประกอบด้วย การประยุกต์กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยา ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้การคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) มี 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นดึงดูดความสนใจ 2) ขั้นเข้าใจสถานการณ์ 3) ขั้นผสานความคิด โดยในขั้นตอนนี้จะให้นักเรียนใช้ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ เข้ามาออกแบบการแก้โจทย์ปัญหา 4) ขั้นพิชิตโจทย์ปัญหา 5) ขั้นได้เวลาแสดง และ 6) ขั้นแจงข้อสรุป มีค่า IOC เท่ากับ 0.89

2. แบบวัดทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.87

3. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่า IOC เท่ากับ 0.92

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

1. วิเคราะห์เนื้อหา รายวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องปริมาตรและ ความจุ ที่ได้จากการศึกษาเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง 2560 กลุ่มสาระคณิตศาสตร์

2. ศึกษากระบวนการสร้างรูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินต่างๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. ดำเนินการสร้างรูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินต่างๆ

4. นำรูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อประเมินความถูกต้องและเหมาะสมของภาษา

5. นำรูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความตรง และนำมาปรับปรุงแก้ไข

6. นำรูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินต่าง ๆ ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ อำเภอเมืองจังหวัดอุตรดิตถ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. หาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1.1 ทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนจำนวน 30 คน (Try Out) โดยใช้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/6 จากโรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ

1.2 ดำเนินการจัดการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ ตามแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 แผน ใช้เวลาในการสอนทั้งหมด 11 ชั่วโมง

1.3 รวบรวมคะแนนการทำงานกลุ่ม พฤติกรรมการเรียนและทำแบบทดสอบย่อยระหว่างสอนกับนักเรียนจำนวน 30 คน

1.4 ทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนจำนวน 30 คน (Try Out)

1.5 หาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.6 จากนั้นทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบวัดทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/8 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนำไปทดสอบก่อนเรียน แล้วเก็บข้อมูลที่ได้จากการทำแบบทดสอบไว้ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต่อไป

1.7 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 11 แผน ใช้เวลาในการสอนทั้งหมด 11 ชั่วโมง

1.8 ทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบวัดทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำไปทดสอบหลังเรียน แล้วเก็บข้อมูลที่ได้จากการทำแบบทดสอบไว้ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต่อไป

2. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

หลังเสร็จสิ้นการทดลองการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยแจกแบบประเมินความพึงพอใจให้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างตอบแบบประเมินและเก็บคืนเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ค่าเฉลี่ย () และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลของค่าเป็นระดับความเหมาะสมโดยใช้เกณฑ์ของลิเคิร์ต (Likert Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2552) ซึ่งค่าความเหมาะสมของรูปแบบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92

2. การตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพ 75/75 ซึ่งดำเนินการดังนี้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2526)

2.1 การทดลองแบบเดี่ยว 1:1 ผู้วิจัยได้เลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/6 โรงเรียนเทศบาลทำอัฐ จำนวน 3 คน เก่ง ปานกลางและอ่อน อย่างละ 1 คน จากการทดลองหาประสิทธิภาพแบบเดี่ยวครั้งนี้มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 61.11/63.33

2.2 การทดลองแบบกลุ่มเล็ก 1:9 ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ ที่ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ในขั้นตอนทดลองแบบเดี่ยว 1:1 ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/6 โรงเรียนเทศบาลทำอัฐ จำนวน 9 คน เป็นนักเรียนเก่ง 3 คน ปานกลาง 3 คนและอ่อน 3 คน การทดลองหาประสิทธิภาพครั้งนี้มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 68.89/70.00

2.3 การทดลองภาคสนามกับนักเรียนจำนวน 30 คน ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ ที่ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในขั้นตอนทดลองแบบกลุ่มเล็ก 1:9 ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/6 โรงเรียนเทศบาลทำอัฐ จำนวน 30 คน คณะกรรมการจากการทดลองหาประสิทธิภาพ แบบภาคสนามครั้งนี้มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 74.89/76.17

3. เปรียบเทียบคะแนนทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหา

ทางคณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. การวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระจากกัน (t -test for dependent samples)

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มี 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นดึงดูดความสนใจ เป็นขั้นที่ครูเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนโดยผ่านสถานการณ์สมมติ หรืออาจใช้ เรื่องราวเกี่ยวกับการ์ตูนหรือเรื่องราวอื่นๆที่กำลังเป็นที่สนใจของนักเรียน 2) ขั้นเข้าใจสถานการณ์ เป็นขั้นที่ นักเรียนจะได้ช่วยกันเลือกหัวข้อที่จะเรียนโดยหัวข้อแต่ละหัวข้อนั้นต้องเป็นประโยชน์สำหรับการนำไปแก้โจทย์ ปัญหาที่นักเรียนได้รับในแต่ละกลุ่ม 3) ขั้นผสานความคิด เป็นขั้นที่นักเรียนได้ช่วยกันศึกษาหาความรู้ตามประเด็นที่ กลุ่มได้กำหนดหัวข้อ และวางแผนเพื่อแก้โจทย์ปัญหาที่นักเรียนแต่ละกลุ่มได้รับ โดยครูจะมีบทบาทเป็นที่ปรึกษา และคอยสังเกตการทำกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม หากพบว่านักเรียนมีปัญหาหรือติดขัดเรื่องใดครูจะเข้าไปช่วยอธิบาย เพิ่มเติม 4) ขั้นพิชิตโจทย์ปัญหา เป็นขั้นที่นักเรียนดำเนินการแก้ปัญหตามแผนที่ได้วางไว้ 5) ขั้นได้เวลาแสดง เป็นขั้นที่นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอแนวคิดและวิธีการแก้โจทย์ปัญหาที่แต่ละกลุ่มได้รับที่หน้าชั้นเรียน 6) ขั้นแจงข้อสรุป เป็นขั้นที่นักเรียนและครูช่วยกันสรุปเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับการแก้โจทย์ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับ มณีพิมพ์ วรรณภพ ที่ได้ศึกษาการวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ด้วยการ จัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน เรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่าขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ขั้นกระตุ้นความสนใจ 2. ขั้นตั้งปัญหาและ แบ่งกลุ่มตามความสนใจ 3. ขั้นค้นคว้าและคิด 4. ขั้นนำเสนอ 5. ขั้นประเมินผล

ในด้านแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อิงรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้ 1. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ปริมาตรของรูปเรขาคณิตสามมิติที่ประกอบด้วย ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก 3 ชั่วโมง 2. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ความจุของรูปเรขาคณิตสามมิติที่ประกอบด้วยทรง สี่เหลี่ยมมุมฉาก 3 ชั่วโมง และ 3. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับปริมาตรของรูปเรขาคณิตสาม มิติที่ประกอบด้วยทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก 5 ชั่วโมง

การหาประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่าง สร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นให้ได้มาตรฐาน ตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 โดยใช้ E_1/E_2 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อ ส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

แหล่งข้อมูล	จำนวนนักเรียน		ร้อยละ	ประสิทธิภาพ
ระหว่างเรียน	30	22.47	74.89	74.89/76.17
หลังเรียน	30	15.23	76.17	

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า นักเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน เท่ากับ 22.47 คิดเป็นร้อยละ 74.89 ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 15.23 คิดเป็นร้อยละ 76.17 แสดงว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ $74.89/76.17$ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์เกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ E_1/E_2 เท่ากับ $75/75$

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

แหล่งข้อมูล	N	คะแนนเต็ม		ร้อยละ	S.D.	t	df	p
ก่อนเรียน	30	20	9.77	48.83	3.35	8.50*	29	.000
หลังเรียน	30	20	15.13	75.67	2.36			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้านปัจจัยนำเข้า 5 ข้อ ด้านกระบวนการ 5 ข้อ และด้านผลผลิต 5 ข้อ รวมทั้งหมด 15 ข้อ ผลการวิเคราะห์ความความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านปัจจัยนำเข้า โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46, 4.22 และ 4.15 ตามลำดับ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66, 0.65 และ 0.72 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีดังนี้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีองค์ประกอบ 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ขั้นตอนดึงดูดความสนใจ 2. ขั้นตอนเข้าใจสถานการณ์ 3. ขั้นตอนสานความคิด 4. ขั้นตอนพิชิตโจทย์ปัญหา 5. ขั้นตอนได้เวลาแสดง 6. ขั้นตอนแจ้งข้อสรุป องค์ประกอบที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องปริมาตรและความจุ เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วย

กระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 3 เรื่อง ดังนี้ 1. ปริมาตรของรูปเรขาคณิตสามมิติที่ประกอบด้วยทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก 2. ความจุของรูปเรขาคณิตสามมิติที่ประกอบด้วยทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก 3. โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับปริมาตรของรูปเรขาคณิตสามมิติที่ประกอบด้วยทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก และองค์ประกอบที่ 3 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3 แผน ดังนี้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ปริมาตรของรูปเรขาคณิตสามมิติที่ประกอบด้วยทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก 3 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ความจุของรูปเรขาคณิตสามมิติที่ประกอบด้วยทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก 3 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 โจทย์ปัญหาเกี่ยวกับปริมาตรของรูปเรขาคณิตสามมิติที่ประกอบด้วยทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก 5 ชั่วโมง

การหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน เท่ากับ 22.47 คิดเป็นร้อยละ 74.89 ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 15.23 คิดเป็นร้อยละ 76.17 แสดงว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ 74.89/76.17 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์เกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ E_1/E_2 เท่ากับ 75/75 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมโภชน์ พูลเขตกิจ ซึ่งศึกษาการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพของกระบวนการ E_1 เท่ากับ 75.00 และประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 76.19 แสดงว่ากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 75.00/76.19 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้เรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ มีคะแนนทักษะทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ นักเรียนได้ฝึกฝนการแก้โจทย์ปัญหาที่นักเรียนแต่ละกลุ่มได้รับ โดยครูจะมีบทบาทเป็นที่ปรึกษา และคอยสังเกตการทำกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม หากพบว่านักเรียนมีปัญหาหรือติดขัดเรื่องใดครูจะเข้าไปช่วยอธิบายเพิ่มเติม ซึ่งผู้เรียนสามารถตรวจสอบทำความเข้าใจบทเรียนด้วยตนเองได้มากขึ้น และได้ฝึกฝนความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษมะณี ลาปะ (2559) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับผังกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 รายวิชา ส 21103 สังคมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า นักเรียน ร้อยละ 79.17 มีคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 79.17 ขึ้นไป และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ร้อยละ 83.33 มีคะแนนเฉลี่ย ผ่านเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 73.75 ขึ้นไป

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ปริมาตรและความจุ เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70

เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านปัจจัยนำเข้า โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46, 4.22 และ 4.15 ตามลำดับ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66, 0.65 และ 0.72 ตามลำดับ นอกจากนี้แก่นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในกิจกรรม รู้สึกสนุกสนานในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ และสามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้น มีความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐรดา ธรรมเวช (2564) ที่ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาโจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง ดอกเบี้ยและมูลค่าของเงิน โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เป็นการศึกษาและพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้กับผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ดอกเบี้ยและมูลค่าของเงิน E1/E2 เท่ากับ 81.83/80.17 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา อยู่ในระดับมาก ($X = 4.20, S.D. = 0.55$)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ครูผู้สอนสามารถนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ไปใช้ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้ที่จะนำไปใช้ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เป็นอย่างดี

2) ครูผู้สอนควรศึกษาบริบทของผู้เรียนและปรับโจทย์ปัญหาให้มีเนื้อหาสอดคล้อง เหมาะสมกับผู้เรียน

3) ครูผู้สอนควรสังเกตปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดการเรียนรู้ ครูสามารถช่วยอธิบาย ขยายความของการคิดอย่างสร้างสรรค์ว่าในการแก้โจทย์ปัญหานั้น นักเรียนสามารถแบ่งรูปเป็นลักษณะต่างๆ ที่แปลกใหม่ได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาติดตามผลของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อประเมินความคงอยู่ของทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างสม่ำเสมอ เช่น ติดตามผลทุก 3 เดือน หรือ 6 เดือน เป็นต้น

2) ควรมีการศึกษานำรูปแบบการจัดกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- เกษมณี ลาปะ. (2559). *การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับผังกราฟิก ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ชนิศรดา ฉัตรแก้ว. (2549). *การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้เรขาคณิตและลำดับขั้นการคิดทางเรขาคณิตตามรูปแบบแวนฮิลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเรขาคณิตแบบพลวัตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2526). *การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน*. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย.
- ณัฐรดา ธรรมเวช. (2564). *การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาโจทย์คณิตศาสตร์ เรื่อง ดอกเบี้ยและมูลค่าของเงิน โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา*. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

- บุญชนก ธรรมวงศา. (2561). 4cs : สี่ทักษะการเรียนรู้ที่ควรมี ฝึกกันได้ และไม่ต้องใช้พรสวรรค์.
<https://thepotential.org/knowledge/4cs-for-21st-century-learning/>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2552). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาสน์.
- มณีพิมพ์ วรรณภพ. (2564). การวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน เรื่อง สมบัติทางกายภาพของวัสดุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2562). การพัฒนาทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม. ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- สมโภชน์ พูลเขตกิจ. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ(องค์การมหาชน). (2565). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน.
- สโรชา เอิบโชคชัย. (2564). ปรับการเรียนรู้ เปลี่ยนการสอน เลิกท่องจำความรู้มุ่งสู่การฝึกแก้ปัญหาด้วยตัวเอง. กระทรวงศึกษาธิการ.

การพัฒนาแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ
เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

DEVELOPMENT OF A ROLE PLAY LEARNING ACTIVITIES MODEL TO ENHANCE
ENGLISH SPEAKING SKILLS BY APPLYING SECI MODEL FOR GRADE 7 STUDENTS

กรองกาญจน์ เวียงแก้ว¹ และอ้อมจจิต แป้นศรี²
Krongkarn Wiangkaeo¹ and Omthajit Pansri²

¹⁻² หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Master of Education Program in Research and Educational Evaluation, Faculty of Education, Naresuan University
E-mail: krongkarnw65@nu.ac.th, E-mail: Sendtoaom@gmail.com

Received : April 20, 2024

Revised : October 24, 2024

Accepted : December 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการพูดภาษาอังกฤษที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อรูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลแห่งหนึ่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดทักษะการพูดภาษาอังกฤษและแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระจากกัน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ มี 4 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นเตรียมการและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2. ขั้นสกัดและรวบรวมความรู้ 3. ขั้นการนำความรู้จัดแจงมาปฏิบัติ และ 4. ขั้นอภิปรายและประเมินผล ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ 77.56/82.44 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) คะแนนทักษะการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียน (\bar{X} = 24.73, S.D. = 2.41) สูงกว่าก่อนเรียน (\bar{X} = 12.87, S.D. = 4.52) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.35, S.D. = 0.65)

คำสำคัญ

การจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การแสดงบทบาทสมมติ ทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ทฤษฎี SECI Model

ABSTRACT

The purposes of this study were as follows: 1) to design a role-playing learning activity format for Grade 7 students and evaluate its efficiency based on the 80/80 criterion; 2) to compare the English-speaking skills of students before and after learning through the role-play activity format (pretest and posttest); 3) To assess the satisfaction of Grade 7 students who used the role-play learning activity format. The sample group consisted of Grade 7 students from a primary school under the jurisdiction of a municipality. The research tools included the role-play learning activity format, lesson plans, an English-speaking skills test, and a satisfaction assessment form. Statistical data were analyzed using dependent samples t-tests, means, and standard deviations.

The results of the research were as follows: 1) the role-play learning activity format consisted of four steps: 1. socialization step, 2. externalization step, 3. combination step, and 4. internalization step. The efficiency of the role-play learning activity format, as developed by the researcher, was 77.56/82.44, meeting the specified standard criteria. 2) Posttest English speaking skills scores (\bar{X} = 24.73, S.D. = 2.41) were significantly higher than pretest scores (\bar{X} = 12.87, S.D. = 4.52), with statistical significance at the .05 level. 3) Grade 7 students expressed high satisfaction with the role-play learning activity format (\bar{X} = 4.35, S.D. = 0.65).

Keywords

Learning activities, Role-playing, English speaking skills, SECI Model theory

ความสำคัญของปัญหา

ในสังคมโลกปัจจุบันการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเป็นสิ่งจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะภาษามีใช้เป็นเพียงเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่ต้องการและเพื่อการประกอบอาชีพเท่านั้น หากแต่ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลและเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการสื่อสารกับประชาคมโลกได้อย่างไร้ขีดจำกัด ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความรู้ในแขนงต่างๆ ดังนั้นการพัฒนาประเทศในทุกด้านให้มีความเจริญก้าวหน้าและทัดเทียมกับนานาประเทศในโลก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาศักยภาพของประชากรของประเทศให้มีความรู้ความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ภาษาอังกฤษมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากการจัดการศึกษาของชาติกำหนดให้มีการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับต่างๆ มาเป็นเวลานานเพื่อให้ประชากรของชาติสามารถสื่อสารกับนานาชาติด้วยภาษาอังกฤษทั้งทางด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน (กระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ, 2551)

กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษเพื่อให้สังคมไทยเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกจึงได้กำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นสาระการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน ตลอดจนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก และสามารถถ่ายทอดความคิดวัฒนธรรมไทยและสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ จึงได้กำหนดมาตรฐานความรู้ในวิชาภาษาอังกฤษมีสาระหลักที่สำคัญ คือ การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Communicative English) ขึ้น ซึ่งการเรียนภาษาอังกฤษของเด็กไทยในปัจจุบันยังมีปัญหา ที่นักเรียนขาดความมั่นใจในการเรียนภาษาอังกฤษ มีความบกพร่องเกี่ยวกับการอ่าน การเขียน ไม่กล้าพูด ไม่กล้าคิด ไม่กล้าแสดงออก

แม้ประเทศไทยเห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษ และบรรจุหลักสูตรด้านภาษาเข้าไปในการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงระดับอุดมศึกษา แต่ทว่าทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษอยู่อันดับที่ 97 จาก 111 ประเทศทั่วโลก โดยเป็นรองประเทศกัมพูชา และเมียนมาร์ ถึงแม้จะดูในปีก่อน ๆ และอีกหลายการสำรวจ ไทยก็มักอยู่ในอันดับท้าย ๆ ที่จัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีทักษะระดับต่ำมาก (Very low) เสมอ (พชร อยู่สวัสดิ์ และสุพงศ์ ตั้งเคียงศิริสิน, 2559)

เมื่อพิจารณาผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในรายวิชาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2563 – 2565 พบว่าโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลแห่งหนึ่งได้คะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยในระดับประเทศทั้งสามปีการศึกษา และเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยในระดับมาตรฐานการเรียนรู้ พบว่า มาตรฐานการเรียนรู้ ต 1.2 มีทักษะการสื่อสารทางภาษาในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความรู้สึกและความคิดเห็น อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวชี้วัด ต 1.2 ม. 1/1 สนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง กิจกรรม และสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันมากที่สุด และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับต่ำ โดยในปีการศึกษา 2563 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 29.17 โดยปีการศึกษา 2564 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 24.93 และปีการศึกษา 2565 ได้คะแนนเฉลี่ย 27.34 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2565)

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กำหนดให้ผู้สอนมีบทบาทที่หลากหลาย อาทิการเป็นผู้จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้วิธีเรียน (Learn How to Learn) โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนา ระบบความคิด รู้จักการสร้างสรรค์และแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย นอกจากนี้บทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งของผู้สอน คือการค้นคิดนวัตกรรมการสอน (Teaching Innovation) ซึ่งหมายถึงแนวคิด กระบวนการวิธีการ หรือสื่อการสอนแบบใหม่เพื่อส่งเสริม และสร้างโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างสูงสุดและต่อเนื่อง ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างสรรค์นวัตกรรมการสอนอีกรูปแบบหนึ่ง ผู้วิจัยจึงได้นำศาสตร์การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เข้ากับการสอนวิชาภาษาอังกฤษ โดยได้นำกระบวนการสร้างความรู้ “SECI” ของ Nonaka & Takuchi (1995) มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้วิธีการเรียนแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการเรียนที่ตนเองได้ตั้งไว้สำหรับกระบวนการสร้างความรู้ SECI นั้น ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Socialization) การสกัดความรู้ฝังลึกเป็นความรู้ชัดแจ้ง (Externalization) การรวบรวมความรู้โดยจัดเก็บความรู้ชัดแจ้ง อย่างเป็นระบบ (Combination) และการนำความรู้ชัดแจ้งนั้นมาปฏิบัติ (Internalization) (ชุตินา ธรรมรักษา, 2551) ซึ่งจากกระบวนการเหล่านี้ผู้วิจัยมุ่งหวังว่าผู้เรียนจะสามารถนำความรู้ภาษาอังกฤษที่ได้รับจากการลงมือปฏิบัติมารวบรวมจัดเก็บเป็นคลังความรู้ (Knowledge Asset) และผลิตนวัตกรรม (Innovation) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกภาคภูมิใจในผลงานของตนรวมทั้งเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ด้วยตนเองอีกด้วย

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของทักษะการพูดภาษาอังกฤษ และถือว่าเป็นปัญหาของเด็กไทยในปัจจุบัน จึงได้พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ครูจัดให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดทักษะในการพูดเพิ่มขึ้น โดยมุ่งเน้นพัฒนาจากสิ่งใกล้ตัวที่นักเรียนคุ้นเคย และสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการสื่อสารได้เพิ่มมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการพูดภาษาอังกฤษที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สมมติฐานการวิจัย

ทักษะการพูดภาษาอังกฤษที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามกระบวนการของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขั้นตอนและรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลแห่งหนึ่ง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มจากนักเรียนจำนวน 6 ห้องเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ตามการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ 1. การซื้อสินค้าหรือบริการ 2. การสอบถามสภาพอากาศ 3. การสอบถามทิศทาง จำนวน 9 ชั่วโมง มีค่า IOC เท่ากับ 0.86

2. แบบวัดทักษะการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.85

3. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่า IOC เท่ากับ 0.95

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

1.1 วิเคราะห์เนื้อหา รายวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่องการแสดงบทบาทสมมติ ที่ได้จากการศึกษาเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

1.2 ศึกษากระบวนการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้แบบประเมินต่างๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.3 ดำเนินการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินต่างๆ

1.4 นำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินต่างๆ ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อประเมินความถูกต้องและเหมาะสมของภาษา

1.5 นำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินต่างๆ ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความตรง และนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.6 นำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินต่างๆที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลแห่งหนึ่ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. หาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1.1 ทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนจำนวน 30 คน (Try Out) โดยใช้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 จากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลแห่งหนึ่ง

1.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ ตามแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 แผน ใช้เวลาในการสอนทั้งหมด 9 ชั่วโมง

1.3 รวบรวมคะแนนการทำงานกลุ่ม พฤติกรรมการเรียนและทำแบบทดสอบย่อยระหว่างสอนกับนักเรียนจำนวน 30 คน

1.4 ทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนจำนวน 30 คน (Try Out)

1.5 หาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1.6 จากนั้นทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบวัดทักษะการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนำไปทดสอบ ก่อนเรียน แล้วเก็บข้อมูลที่ได้จากการทำแบบทดสอบไว้ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต่อไป

1.7 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 3 แผน ใช้เวลาในการสอนทั้งหมด 9 ชั่วโมง

1.8 ทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบวัดทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำไปทดสอบหลังเรียน แล้วเก็บข้อมูลที่ได้จากการทำแบบทดสอบไว้ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต่อไป

2. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้ใช้รูปแบบดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

หลังเสร็จสิ้นการทดลองการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ ผู้วิจัยแจกแบบประเมินความพึงพอใจจำนวน 15 ข้อ ไปให้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างตอบแบบประเมิน และเก็บคืนเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ค่าเฉลี่ย () และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลของค่าเป็นระดับความเหมาะสมโดยใช้เกณฑ์ของลิเคิร์ต (Likert Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2552) ซึ่งค่าความเหมาะสมของรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91

2. การตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดำเนินการดังนี้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2526)

2.1 การทดลองแบบเดี่ยว 1:1 ผู้วิจัยได้เลือกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลแห่งหนึ่ง จำนวน 3 คน เก่ง ปานกลางและอ่อน อย่างละ 1 คน จากการทดลองหาประสิทธิภาพแบบเดี่ยวครั้งนี้มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 62.22/66.67

2.2 การทดลองแบบกลุ่มเล็ก 1:9 ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ ที่ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ในขั้นตอนทดลองแบบเดี่ยว 1:1 ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลแห่งหนึ่ง จำนวน 9 คน เป็นนักเรียนเก่ง 3 คน ปานกลาง 3 คนและอ่อน 3 คน การทดลองหาประสิทธิภาพครั้งนี้มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 70.37/72.22

2.3 การทดลองภาคสนามกับนักเรียนจำนวน 30 คน ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้อการแสดงบทบาทสมมติ ที่ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในขั้นตอนทดลองแบบกลุ่มเล็ก 1:9 ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลแห่งหนึ่ง จำนวน 30 คน คณะกรรมการจากการทดลองหาประสิทธิภาพแบบภาคสนามครั้งนี้มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 77.56/82.44

1. เปรียบเทียบคะแนนทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการจัดการเรียนรู้อการแสดงบทบาทสมมติ มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการพูดภาษาอังกฤษระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระจากกัน (t -test for dependent samples)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สร้างและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้อการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

การนำเสนอผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้อการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่ารูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้อการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มี 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 รูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้อการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนจะได้ศึกษาจุดประสงค์ในการเรียนร่วมกัน และเตรียมเลือกหัวข้อในการแสดงบทบาทสมมติ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสกัดและรวบรวมความรู้ ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะร่วมกันสกัดความรู้จากสมาชิกในกลุ่ม และรวบรวมความรู้จากแหล่งความรู้อื่นๆ เพื่อเตรียมบทสนทนา กำหนดผู้แสดง และจัดเตรียมฉาก ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการนำความรู้ชัดแจ้งมาปฏิบัติ ซึ่งผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติที่ได้สร้างจากการรวบรวมความรู้ของสมาชิกในกลุ่ม ขั้นตอนที่ 4 ขั้นอภิปรายและประเมินผลในขั้นตอนนี้ผู้สอนและผู้เรียนจะร่วมกันอภิปรายประเมินผลและช่วยกันสรุปประเด็นให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการแสดงบทบาทสมมติที่กำหนดไว้ องค์ประกอบที่ 2 ด้านแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อของรูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้อการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังนี้ 1. แผนการจัดการเรียนรู้อที่ 1 การซื้อสินค้าหรือบริการ จำนวน 3 ชั่วโมง 2. แผนการจัดการเรียนรู้อที่ 2 การสอบถามสภาพอากาศ จำนวน 3 ชั่วโมง 3. แผนการจัดการเรียนรู้อที่ 3 การสอบถามทิศทาง จำนวน 3 ชั่วโมง

การหาประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการจัดการเรียนรู้อการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นให้ได้มาตรฐาน ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 โดยใช้ E_1/E_2 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

แหล่งข้อมูล	จำนวนนักเรียน		ร้อยละ	ประสิทธิภาพ
ระหว่างเรียน	30	23.27	77.56	77.56/82.44
หลังเรียน	30	24.73	82.44	

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า นักเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน เท่ากับ 23.27 คิดเป็นร้อยละ 77.56 ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 24.73 คิดเป็นร้อยละ 82.44 แสดงว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ 77.56/82.44 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ E_1/E_2 เท่ากับ 80/80

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการพูดภาษาอังกฤษที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบทักษะการพูดภาษาอังกฤษที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

แหล่งข้อมูล	N	คะแนนเต็ม		ร้อยละ	S.D.	t	df	p
ก่อนเรียน	30	30	12.87	42.89	4.52	16.14*	29	.000
หลังเรียน	30	30	24.73	80.33	2.41			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะการพูดภาษาอังกฤษที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model

แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model ด้านปัจจัยนำเข้า 5 ข้อ ด้านกระบวนการ 5 ข้อ และด้านผลผลิต 5 ข้อ รวมทั้งหมด 15 ข้อ ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ

0.65 เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านปัจจัยนำเข้า โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55, 4.35 และ 4.29 ตามลำดับ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66, 0.70 และ 0.72 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สร้างและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีตั้งนี้ องค์ประกอบของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีองค์ประกอบ 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสกัดและรวบรวมความรู้ ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการนำความรู้ชุดแจ้งมาปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 4 ขั้นอภิปรายและประเมินผล องค์ประกอบที่ 2 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีจำนวน 3 เรื่อง ดังนี้ 1. การซื้อสินค้าหรือบริการ 2. การสอบถามสภาพอากาศ 3. การสอบถามทิศทาง องค์ประกอบที่ 3 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 9 แผน ดังนี้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 การซื้อสินค้าหรือบริการ จำนวน 3 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 การสอบถามสภาพอากาศ จำนวน 3 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การสอบถามทิศทาง จำนวน 3 ชั่วโมง

สำหรับการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน เท่ากับ 23.27 คิดเป็นร้อยละ 77.56 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 24.73 คิดเป็นร้อยละ 82.44 แสดงว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน เท่ากับ 77.56/82.44 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ E1/E2 เท่ากับ 80/80 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชมีลภัส กัลยาณเลิศ (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีวงจรรูปร่าง (Knowledge Spiral : SECI model) เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอกระเหรี่ยง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านผาเยอ ตำบลกองก่อ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีวงจรรูปร่าง เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอกระเหรี่ยง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ระดับมาก (= 4.31, S.D. = 0.37) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีวงจรรูปร่างโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑา พลรักษ์ (2561) ได้ศึกษาผลของการใช้นวัตกรรมกระบวนการสร้างความรู้ “SECI” ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ให้กับนักศึกษา คณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาขนส่งทางราง ชั้นปีที่ 3 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ผลการวิจัยพบว่า (1) ในขั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Socialization) ซึ่งผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการตั้งเป้าหมายในการเรียนร่วมกัน และกิจกรรมการเขียนอย่างอิสระแบบผู้สอนมีส่วนร่วม นั้น ผู้เรียนได้รับประโยชน์คือ ได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ได้ฝึกทักษะที่จำเป็นในการทำงานร่วมกัน ได้ฝึกความกล้าแสดงออก

ทางความคิด และได้พัฒนาทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ (2) ขั้นการสกัดความรู้ฝังลึกออกมาเป็นความรู้ชัดแจ้ง (Externalization) จากการที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการเขียนเล่าเคล็ดลับความสำเร็จในการเขียนย่อความ กิจกรรมการแบ่งปันความรู้ใน Blog และกิจกรรมการผลิตนวัตกรรมสื่อการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสถ่ายทอดความรู้และทักษะที่มีอยู่ภายในตนเองออกมาด้วยวิธีการพูด หรือเขียนเล่าสู่กันฟังซึ่งเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น (3) ขั้นการรวบรวมความรู้ (Combination) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้นำความรู้ชัดแจ้งมาจัดเก็บเป็นคลังความรู้ (Knowledge Asset) ในรูปแบบของเอกสารรวมเคล็ดลับการเขียนย่อความ เอกสารรวมความรู้จาก Blog เอกสารรวมเทคนิคการเรียนรู้ภาษาอังกฤษจากการสัมภาษณ์แขกรับเชิญ และซีดีนวัตกรรมสื่อการเรียนรู้ซึ่งมีเนื้อหาตามที่ผู้เรียนได้ตั้งเป้าหมายในการเรียนไว้ในตอนเริ่มเรียน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปเผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์ได้และ (4) ขั้นการนำความรู้ชัดแจ้งมาปฏิบัติ (Internalization) นั้น ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้จากเอกสารรวมความรู้ และการผลิตผลงานนวัตกรรมสื่อการเรียนรู้ในการฝึกทักษะภาษาอังกฤษของตนเอง

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการพูดภาษาอังกฤษที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้เรียนรู้ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนทักษะทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการแสดงบทบาทสมมตินั้น ทำให้นักเรียนได้ฝึกฝนทั้งการเขียนบทสนทนา การพูด การแสดงบทบาทสมมติที่นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันทำ อีกทั้งยังได้แต่งกายสวยงามตามความเหมาะสม โดยครูจะมีบทบาทเป็นที่ปรึกษา และคอยสังเกตการทำกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม ซึ่งผู้เรียนสามารถตรวจสอบทำความเข้าใจบทเรียนด้วยตนเองได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปาริษา คำบุรี (2560) การจัดการเรียนรู้โดยใช้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดช่องลม) ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีความสามารถและทักษะการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังการเรียนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติสูงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบว่าความสามารถและทักษะการพูดภาษาอังกฤษ หลังจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรม 2) ความสามารถและทักษะการพูดของนักเรียนพัฒนาสูงขึ้นมาทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการออกเสียงด้านคำศัพท์ ด้านไวยากรณ์ ด้านความคล่องแคล่ว และ ด้านการสื่อสาร โดยส่วนใหญ่พบว่าการแสดงบทบาทสมมติ สามารถช่วยให้นักเรียนให้ฝึกพูดด้วยสถานการณ์จำลองที่เสมือนจริง ได้มีโอกาสพูดคุยกันเป็นกลุ่มทำให้การสื่อสารมีความหมายมากขึ้น

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อรูปแบบการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model

ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่อการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านปัจจัยนำเข้า โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55, 4.35 และ 4.29 ตามลำดับ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66, 0.70 และ 0.72 ตามลำดับ ที่นักเรียนมีความพึงพอใจมาก อาจเป็นเพราะว่านักเรียนรู้สึกสนุกสนานในการทำกิจกรรม ซึ่งชอบที่ได้แต่งกายตามสถานการณ์ต่างๆ ร่วมกับเพื่อน และสามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้น มีทักษะการพูดดีขึ้น มีความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐชญา บุปผาชาติ (2561) ที่ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอเนกประสงค์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่าผลการวิจัยปรากฏว่า 1) ทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหลังเรียนโดยใช้ กิจกรรมบทบาทสมมติ สูงขึ้นสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อบทบาทสมมติ

เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด และยิ่งสอดคล้องกับ รัศมีลภัส กลัยานเลิศ (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีวงจรรวมรู้ (Knowledge Spiral : SECI model) เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอกะเหรี่ยง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านผาเยอ ตำบลกองก่อ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีวงจรรวมรู้ เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอกะเหรี่ยง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ระดับมาก (= 4.31, S.D. = 0.37) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีวงจรรวมรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ครูผู้สอนควรสังเกตปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงผลบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูสามารถช่วยแนะนำการเขียน การพูด การแสดง การแต่งกายที่เหมาะสมให้นักเรียนได้ ครูผู้สอนควรมีการควบคุมการดำเนินการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การควบคุมเวลาในการแสดงผลบทบาทสมมติ ตลอดจนคอยสังเกต และให้ความสนใจในการกระตุ้นการเรียนรู้ให้กับนักเรียนตลอดการดำเนินการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรสังเกตความต้องการและความแตกต่างในกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนรายบุคคล ตลอดจนคอยตอบข้อสงสัย ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ ตลอดจนให้อิสระทางความคิด เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะด้านต่างๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาผลระยะยาวของการเรียนรู้โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแสดงผลบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี SECI Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสถานการณ์ต่างๆ ที่ทันสมัยมากขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนความสามารถในสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดทักษะ เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์คุรุสภา. เชียงใหม่. (2526). *การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน*. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย. ชูติมา ธรรมรักษา. (2551). *การประยุกต์ใช้ SECI Model เพื่อสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับมหาวิทยาลัย*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ณัฐชญา บุปผาชาติ. (2561). *การใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2552). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาสน์.
- ปาริษา คำบุรี. (2560). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้การแสดงผลบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- เพชร อยู่สวัสดิ์, และสุพงศ์ ตั้งเคียงศิริสิน. (2559). *ผลกระทบของข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์และหลักการเขียนที่มี ต่อความคิดที่ผู้อ่านมีต่อผู้เขียนอีเมล*. วารสารภาษาปริทัศน์.
- มณฑา พลรักษ์. (2565). *ผลของการใช้นวัตกรรมกระบวนการสร้างความรู้“SECI” ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การ สอนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ให้กับนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาขนส่งทางราง ชั้นปีที่ 3*

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง.

รัศมีลภัส กัลยาณเลิศ. (2565). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีวงจรรความรู้ (Knowledge
Spiral : SECI model) เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอกะเหรี่ยง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ(องค์การมหาชน). (2565). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ
ขั้นพื้นฐาน.

การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชัน
อ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์

ANALYZING THE INFLUENCE OF NEW MARKETING MIX FACTORS ON
DECISION MAKING IN E-NOVEL APPLICATIONS

นันทน์ภัส กวินพัทธ์ข้างอยู่¹ และวิลาสินี ยนต์วิทย์²
Nannaphat Kawinphatchangyoo¹ abd Wilasinee Yonwikai²

¹ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจบริการ วิทยาลัยดุสิตธานี
Master of Business Administration Hospitality Business Management Dusit Thani College
E-mail nannaphh@gmail.com

² อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยดุสิตธานี
Advisory Professor and Director of MBA Program, Dusit Thani College

Received : May 09, 2024

Revised : December 01, 2024

Accepted : December 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลการใช้ชีวิตแบบดิจิทัลกับการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริโภคกับการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์และเพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณซึ่งเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างคนไทยที่อ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ผ่านแอปพลิเคชัน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา หาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทดสอบสมมติฐานด้วย One-way ANOVA กับ Multiple Regression Analysis ผลการวิจัยพบว่าผู้ที่ลงทะเบียนใช้ด้วยเบอร์มือถือ เปลี่ยนรหัสผ่านทุก 3 เดือน ใช้แอปพลิเคชัน Fictionlog เป็นประจำช่วงพักทานอาหารและซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบแพ็คเกจ มีการตัดสินใจที่แตกต่างกันเพราะปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ในทุกด้าน แต่ด้านการเผยแพร่มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด (ค่า Beta=0.242)

คำสำคัญ

ข้อมูลการใช้ชีวิตแบบดิจิทัล พฤติกรรมผู้บริโภค ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่ การตัดสินใจ

ABSTRACT

The objectives of this research include to study the relationship between digital lifestyle and decisions to use the e-novel reading applications, to study the relationship between consumer behavior and decisions to use the e-novel reading applications, and to explore the new marketing mix factors that influence the decision-making on using e-novel reading applications. This work is considered quantitative research that collects data from four hundred Thai individuals, who read electronic novels via applications, by using questionnaires. The analytical process was performed by using descriptive statistics, which include finding frequency, percentage, mean, and standard deviation, along with assessing the hypothesis by using One-way ANOVA and Multiple Regression Analysis. The results show that most people who use their mobile numbers and change their passwords every three months prefer using “Fictionlog” during their meals. Furthermore, they prefer purchasing e-novels in packages based on different decisions due to the new marketing mix factors that affect all aspects of their decision-making, especially with the aspect of “Dissemination” – with the Beta value of 0.242.

Keywords

Digital Lifestyle, Consumer Behavior, New Marketing Mix Factors, Decision-Making

ความสำคัญของปัญหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นที่การศึกษาปัญหาด้านภาพรวมของตลาดอุตสาหกรรมหนังสือในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2565 ภาพรวมตลาดอุตสาหกรรมหนังสือในประเทศไทยประจำปีพ.ศ. 2565 โดยเฉพาะช่วงเดือน มกราคมถึงสิงหาคม ข้อมูลจากรายงานการวิจัยตลาดหนังสือในประเทศไทยระบุเอาไว้ว่ามูลค่าการจำหน่ายหนังสือ ลดลงจาก 30,000 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2557 เหลือเพียง 12,500 ล้านบาท ดังนั้น สำนักพิมพ์จึงผลิตหนังสือ อิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้นเพราะมูลค่าการจำหน่ายที่สูงถึง 700 ล้านบาทโดยประเภทหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีการ ตีพิมพ์เพิ่ม เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ประเภทการ์ตูนกับนิยายต่างประเทศที่ถูกแปลเป็นพร้อมกับเรียบเรียงขึ้นมา ใหม่เป็นภาษาไทย (สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย, 2565) มูลค่าการจำหน่ายหนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ทั่วโลกมีค่า 1,077,811 ล้านล้านบาท มูลค่าการจำหน่ายหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในเอเชียแปซิฟิก เท่ากับ 262,396 ล้านบาท มูลค่าการจำหน่ายหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในไทยเท่ากับ 5,705 ล้านบาทซึ่งมากกว่า มูลค่าการจำหน่ายหนังสือแบบธรรมดา (กุลธิดา เด่นวิทยานันท์, 2561)

ช่วงปีพ.ศ. 2562 ถึงปีพ.ศ. 2565 พฤติกรรมการอ่านและซื้อหนังสือของคนไทยแสดงถึงความนิยมต่อ หนังสือเล่มทั้งแบบตีพิมพ์และหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ผู้ศึกษาสรุปข้อมูลจากบริษัท เดอะแอสตันดาร์ด มีใจความ สำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่านหนังสือทั้งสองประเภท โดยประเภทหนังสือเล่มแบบตีพิมพ์ 88% กับหนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ 75.4% เป็นการสะท้อนถึงความนิยมของหนังสือทั้ง 2 ประเภท (บริษัท เดอะแอสตันดาร์ด จำกัด, 2562) ช่องทางการซื้อหนังสือ แบ่งเป็น 3 ช่องทาง ดังนี้

1. ช่องทางการซื้อหนังสือแบบเล่ม ได้แก่ ร้านนายอินทร์ 67% ร้านซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์กับร้านบีทูเอส 61% เว็บไซต์ของสำนักพิมพ์ต่างๆ 32% แอปพลิเคชัน 28% และเว็บไซต์ของร้านหนังสือ 27%
2. ช่องทางการซื้อหนังสือต่างๆ ได้แก่ ซื้อหนังสือเล่มจากร้านหนังสือ 87% ซื้อหนังสือเล่ม ทางออนไลน์ 54% ซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 27% และซื้อแบบรายตอน 18%

3. ช่องทางการซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ แอปพลิเคชัน meb 65% รองลงมาเป็นแอปพลิเคชัน ReadAwrite 50% แอปพลิเคชัน Dek-D 43% แอปพลิเคชัน Ookbee 26% และแอปพลิเคชัน ฐัญวลัย 23% ตามลำดับ (สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย, 2565)

แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ สามารถจัดอันดับตามความนิยมของผู้บริโภคได้เป็น 10 อันดับซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ ใช้เฉพาะแอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับความนิยมอยู่ใน 4 อันดับแรกเท่านั้น ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แอปพลิเคชัน ReadAwrite มีความนิยมเป็นอันดับหนึ่ง ถูกออกแบบเพื่ออ่านนิยายอิเล็กทรอนิกส์ และมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค เช่น การจัดนิยายให้เป็นหมวดหมู่ ช่วยให้ค้นหานิยายได้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคอย่างแม่นยำ

2. แอปพลิเคชันนิยาย Dek-D เป็นแอปพลิเคชันรุ่นแรกที่สามารถอ่านนิยายผ่านสมาร์ตโฟนได้ มีคุณสมบัติในการปรับโหมดการอ่านแบบอื่นนอกจากโหมดปกติได้ เช่น โหมดกลางคืนที่ช่วยปรับแสงหน้าจอให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

3. แอปพลิเคชัน Joylada เป็นนวัตกรรมใหม่ที่นำเสนอวิธีการอ่านนิยายในรูปแบบของการสนทนา ทำให้ผู้อ่านมีส่วนร่วมกับเรื่องราวในนิยายมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีบทบรรยายแทรกเป็นระยะเพื่อเพิ่มความสุขสนาน มีระบบ VIP สำหรับผู้ที่ไม่ต้องการรับชมโฆษณา

4. แอปพลิเคชัน Fictionlog เป็นแอปพลิเคชันที่มีนิยายแปลจากต่างประเทศจำนวนมากและยังมีส่วนร่วมในการทำภาพยนตร์เช่นกัน เป็นแอปพลิเคชันที่ไม่มีโฆษณาแต่มีระบบสนับสนุนผลงานของนักเขียน สามารถปรับขนาดตัวอักษรและปรับสีพื้นหลังได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลการใช้ชีวิตแบบดิจิทัลกับการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริโภคกับการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์

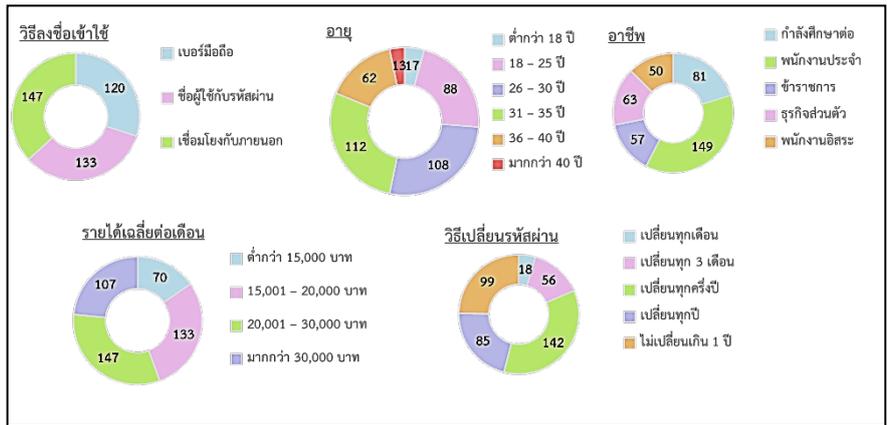
3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์

วิธีดำเนินการวิจัย

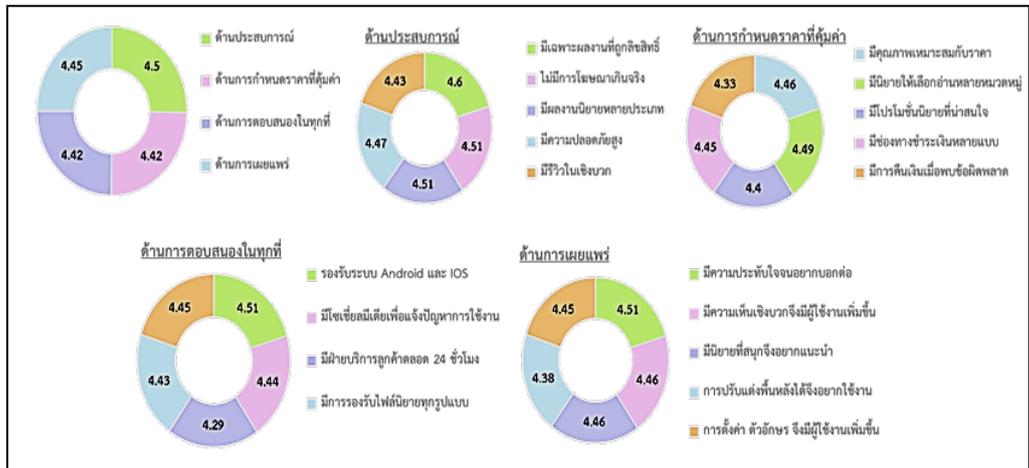
การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ชีวิตแบบดิจิทัล ประกอบด้วย วิธีการลงชื่อเข้าใช้อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและวิธีเปลี่ยนรหัสผ่าน พฤติกรรมผู้บริโภค คือ แอปพลิเคชันที่ใช้บ่อยที่สุด ช่วงเวลากับความถี่ที่ใช้แอปพลิเคชัน รูปแบบนิยายที่ชอบและวิธีการชำระเงิน ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่ ได้แก่ ด้านประสบการณ์ ด้านการกำหนดราคาที่คุณค่า ด้านการตอบสนองในทุกที่และด้านการเผยแพร่โดยพิจารณาถึง การรับรู้ถึงความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจและพฤติกรรมหลังการซื้อของกลุ่มตัวอย่างด้วยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณผ่านการใช้แบบสอบถาม หาค่าเฉลี่ย ความถี่ ร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้วยการใช้สถิติเชิงพรรณนา จากนั้นจึงทดสอบสมมุติฐานทั้ง 3 ข้อ ดังนี้ H₁: ข้อมูลการใช้ชีวิตแบบดิจิทัลที่ต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์แตกต่างกัน ใช้สถิติ One-way ANOVA H₂: พฤติกรรมผู้บริโภคที่ต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์แตกต่างกัน ใช้สถิติ One-way ANOVA H₃: ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

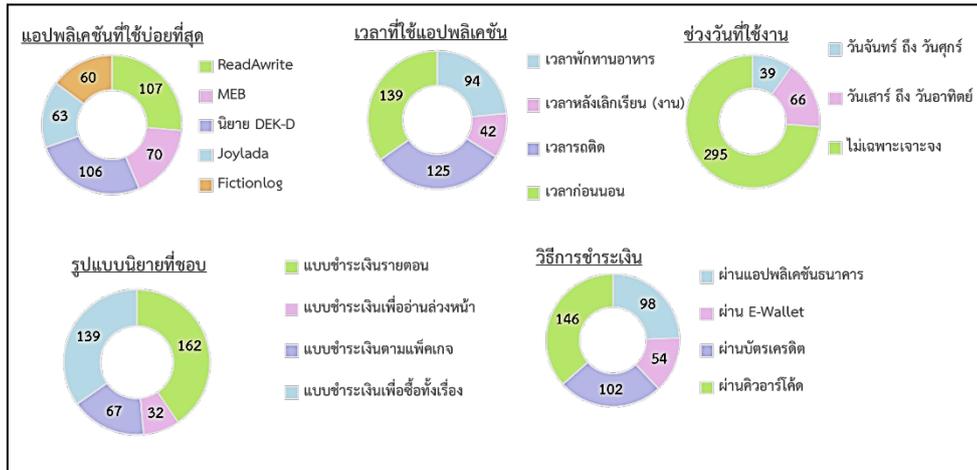
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งตามตัวแปรในงานวิจัยดังนี้ 1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ข้อมูลการใช้ชีวิตแบบดิจิทัล ประกอบด้วย วิธีลงชื่อเข้าใช้ อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและวิธีเปลี่ยนรหัสผ่าน (ภาพที่ 1) พฤติกรรมผู้บริโภค ประกอบด้วย แอปพลิเคชันที่ใช้บ่อยที่สุด เวลาและวันที่ใช้แอปพลิเคชัน รูปแบบนิยายที่ชอบและวิธีชำระเงิน (ภาพที่ 2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่ ประกอบด้วย ด้านประสบการณ์ ด้านการกำหนดราคาที่ดี คุ่มค่า ด้านการตอบสนองในทุกที่และด้านการเผยแพร่ (ภาพที่ 3) 2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ (ภาพที่ 4)

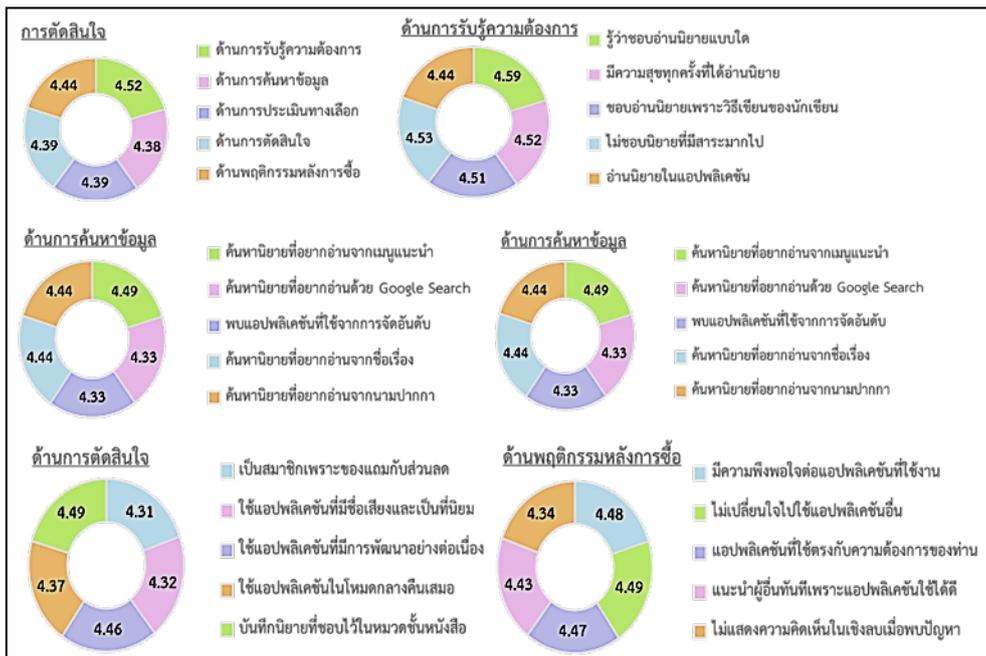
ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ชีวิตแบบดิจิทัล
ที่มา นันทน์ภัส กวินภัทร์ข้างอยู่ (2567)

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมผู้บริโภค
ที่มา นันทน์ภัส กวินภัทร์ข้างอยู่ (2567)

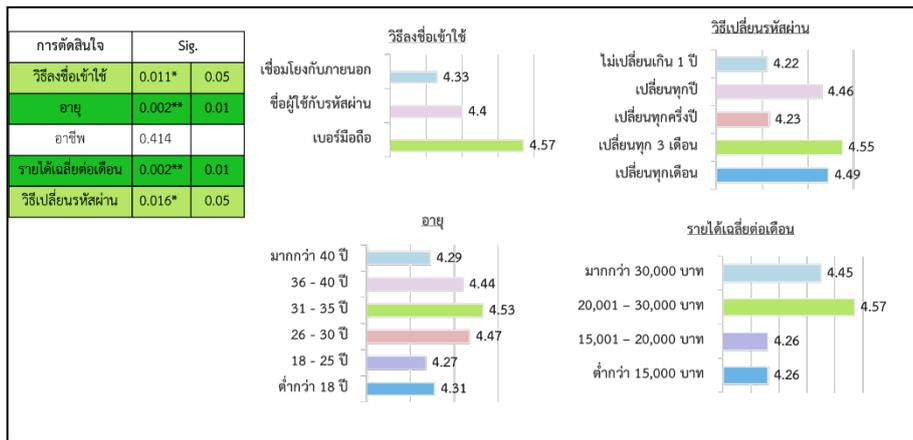
ภาพที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่
ที่มา นันทน์ภัส กวินภัทร์ข้างอยู่ (2567)

ภาพที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่
ที่มา นันทน์ภัส กวินภัทร์ข้างอยู่ (2567)

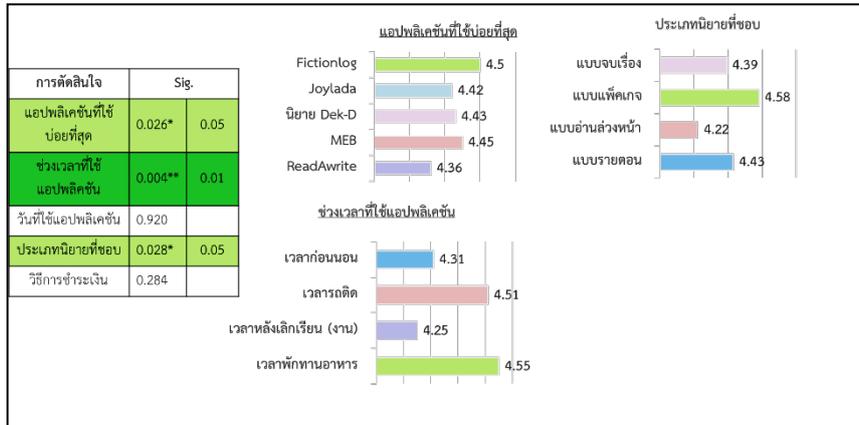
ผลการทดสอบสมมุติฐานทั้งหมด 3 ข้อ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

H₁: ข้อมูลการใช้ชีวิตแบบดิจิทัลที่ต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์แตกต่างกัน (ภาพที่ 5) ผลการทดสอบพบว่า วิธีลงชื่อเข้าใช้ กับ วิธีเปลี่ยนรหัสผ่าน ส่งผลต่อการตัดสินใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่งผลต่อการตัดสินใจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อาชีพที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ภาพที่ 5 ผลการทดสอบสมมุติฐานข้อที่ 1
ที่มา นันทน์ภัส กวินภัทร์ช่างอยู่ (2567)

H₂: พฤติกรรมผู้บริโภคที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์แตกต่างกัน (ภาพที่ 6) ผลการทดสอบพบว่า แอปพลิเคชันที่ใช้บ่อยที่สุด กับ นิยายที่ชอบ ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ช่วงเวลาที่ใช้แอปพลิเคชัน ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 วันที่ใช้แอปพลิเคชัน กับ วิธีชำระเงิน ส่งผลต่อการตัดสินใจไม่แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ภาพที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2
ที่มา นันทนภัส กวินภัทร์ข้างอยู่ (2567)

H₃: ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์แตกต่างกัน (ภาพที่ 7) ผลการทดสอบพบว่าค่า P-Value ในแต่ละด้านมีค่าน้อยกว่า 0.05 ทั้งหมดจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ เมื่อวิเคราะห์ความผันแปรของความสัมพันธ์พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่ ประกอบด้วย ด้านประสบการณ์ ด้านการกำหนดราคาที่เหมาะสม ด้านการตอบสนองในทุกที่และด้านการเผยแพร่ ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 54.1%

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่	P-Value	Beta
ด้านประสบการณ์	0.000**	0.215
ด้านกำหนดราคาที่เหมาะสม	0.000**	0.238
ด้านการตอบสนองในทุกที่	0.000**	0.215
ด้านการเผยแพร่	0.000**	0.242

ภาพที่ 7 ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3
ที่มา นันทนภัส กวินภัทร์ข้างอยู่ (2567)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการทดสอบสมมติฐาน สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลการใช้ชีวิตแบบดิจิทัลกับการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีวิธีลงชื่อเข้าใช้แบบเชื่อมโยงกับบัญชีผู้ใช้งานนอก 147 คน อยู่ในช่วงอายุ 31-35 ปี ทั้งสิ้น 112 คน เป็นพนักงานประจำ 149 คน เป็นผู้ที่มิรายได้เฉลี่ยต่อเดือนตั้งแต่ 20,001-30,000 บาท จำนวน 147 คนและเปลี่ยนรหัสผ่านทุกครั้งปี ทั้งสิ้น 142 คนซึ่งมีความแตกต่างจากงานวิจัยของปรารันดา มุสาลี (2563) ที่ทำการศึกษาในหัวข้อ “พฤติกรรมการอ่าน ความพึงพอใจจากการอ่านนิยายออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน” ผลการวิจัยพบว่าด้านอายุเฉลี่ยร้อยละ 35.5 มีอายุ 26-30 ปี ด้านอาชีพร้อยละ 29.5 เป็นการค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนร้อยละ 44.3 มีรายได้ตั้งแต่ 15,001-20,000 บาท

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริโภคกับการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ ผลการวิจัยระบุว่า แอปพลิเคชันที่ใช้บ่อยที่สุดกับรูปแบบนิยายที่ชอบ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านช่วงเวลา ที่ใช้แอปพลิเคชัน ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของเปรมกมล หงษ์ยนต์ (2561) หัวข้อ “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชันออนไลน์” ผลการวิจัยระบุว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด คือ ปัจจัยส่งเสริมทางการตลาดกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์

3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือ นิยายอิเล็กทรอนิกส์ ผลการวิจัยระบุว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านประสบการณ์ ด้านการกำหนดราคาที่เหมาะสม ด้านการตอบสนองในทุกที่และด้านการเผยแพร่ซึ่ง มีความแตกต่างจากงานวิจัยของอชิระ สัจจธนวัต (2562) หัวข้อ “ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่มีต่อ การตัดสินใจสมัครเรียน”

ผลการวิจัยระบุว่านักศึกษาที่เลือกเรียนสาขาวิชาการประกอบอาหารที่แตกต่างกัน จะมีการตัดสินใจ แตกต่างกันและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจสมัครเรียนด้านการประกอบอาหาร ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัด ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพและด้านกระบวนการ ผู้ศึกษาพบว่าปัจจัยที่ ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจ คือ ปัจจัยด้านวันที่ตัดสินใจสมัครเรียนกับปัจจัยด้านการชำระเงิน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย คือ ข้อมูลการใช้ชีวิตแบบดิจิทัล พฤติกรรมผู้บริโภค ปัจจัยส่วนประสม ทางการตลาดแบบใหม่และการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ เป็นตัวแปรที่มีความ สอดคล้องและเชื่อมโยงกัน สังเกตจากผลการวิเคราะห์คำตอบจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งบ่งบอกถึงระดับความสำคัญที่ ผู้บริโภคมีต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแบบใหม่ในทั้ง 4 ด้านที่มีความสำคัญมากที่สุดในทุกด้าน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป มีดังต่อไปนี้

1. ด้านประสบการณ์ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดด้วยค่าเฉลี่ย 4.50 ดังนั้น ในการวิจัยครั้งถัดไป ควรทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การใช้แอปพลิเคชันโดยอาจจะต้องทำงานวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลที่ถูกต้องตามความต้องการของผู้บริโภคให้มากที่สุด
2. ด้านการกำหนดราคาที่เหมาะสม ควรมีการเก็บข้อมูลด้านความเหมาะสมของราคาสินค้ากับคุณภาพ ของสินค้า เช่น สอบถามจำนวนคำ จำนวนหน้าเมื่อเปรียบเทียบกับราคาว่ามีความเหมาะสมและคุ้มค่าหรือไม่
3. ด้านการตอบสนองในทุกที่ ควรสอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเภทของอุปกรณ์ที่ใช้แอปพลิเคชันอ่าน หนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อความแม่นยำในการสร้างสรรค์สินค้าให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภค
4. ด้านการเผยแพร่ ควรเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อผลงานในแอปพลิเคชันและ ความคิดเห็นที่มีต่อแอปพลิเคชันอ่านหนังสือนิยายอิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ

REFERENCES

- Denwittayanant, K. (2018). *E-books: Opportunities that come with the challenges of the Thai publishing business*. <https://www.pwc.com/th/en/pwc-thailand-blogs/blog-20180628.html>
- Editorial Team of My Best. (2024). *Top 10 recommended novel reading apps of 2024: A compilation of famous online novels*. <https://th.my-best.com/49521>
- Hongyant, P. (2018). *Factors influencing the decision to purchase products through the online application (Lazada) of digital age consumers in Bangkok*. (Master's thesis, Business Administration). Bangkok: Graduate College, Siam University.
- Kawinphatchangyoo, N. (2024) various images [Photograph]. Analysis Of New Marketing Mix Factors Affect to Decision Making to Read the Electronic Novel Application. (Unpublished manuscript). Dusit Thani College.
- Marderosian, R. (2022). *New marketing mix factors affecting the decision to buy plants for home decoration by working-age consumers through social media*. *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajabhat University Thewet*, 13 (1), 147-164.
- Musali, P. (2020). *Reading behavior and satisfaction from reading online novels through applications*. Ramkhamhaeng University.
- National Statistical Office. (2022). *Statistics of Thai people's reading habits 2022*. Bangkok: National Statistical Office.
- Publishers and Booksellers Association of Thailand. (2022). *Electronic book sales value*. <https://www.pubat.net/>
- Publishers and Booksellers Association of Thailand. (2022). *The 2022 Thai book market research report*. Bangkok: Publishers and Booksellers Association of Thailand.
- Satchathanawat, A. (2019). *The marketing mix factors (7Ps) affecting the decision to enroll in culinary arts programs among undergraduate students in Bangkok and its vicinities*. Graduate College, Dusit Thani College.
- The Standard Co., Ltd. (2019). *The 2018 Thai reading survey clearly shows that Thais have increased their reading time by 80 minutes per day*. Bangkok, Thailand: The Standard Co., Ltd.

ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม
การทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

PROBLEMS IN ENFORCING THE LAW UNDER PREVENTION AND SUPPRESSION OF
TORTURE AND ENFORCED DISAPPEARANCE ACT B.E. 2565

ณัฐฐา เสวตนันท์¹ และสุรีย์ฉาย พลวัน²
Nattha Sawettanan¹ and Sureeshine Phollawan²

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Master of Arts Program in Political Science, Kasetsart University

E-mail: natthasaw@gmail.com

² ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

E-mail: sureeshine.p@ku.th

*บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกัน
และปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2566

Received : June 21, 2024

Revised : December 27, 2024

Accepted : December 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม
การทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 2) ศึกษาปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย และ 3) ศึกษา
แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้ โดยศึกษาเจ้าหน้าที่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรมที่ต้องดำเนินการ
ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 และเจ้าหน้าที่
ตำรวจ จำนวน 15 ราย ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม จำนวน 3 หน่วยงาน
ได้แก่ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กรมสอบสวนคดีพิเศษ และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม
ยาเสพติด รวมถึงสถานีตำรวจ ซึ่งทุกหน่วยงานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการตามกฎหมายฉบับนี้มีการก
หน้าที่แตกต่างกัน โดยกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะแค่ให้ความคุ้มครองประชาชนเท่านั้น แต่ยังเป็นการ
คุ้มครองสิทธิให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายในการที่จะไม่ถูกกลั่นแกล้งหรือถูกใส่ร้ายอีก
ด้วย โดยการศึกษาพบปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้ 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหาและบทบัญญัติของกฎหมาย
2) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน 3) ด้านสิ่งสนับสนุนการปฏิบัติงาน 4) ด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบทสังคม
และ 5) ด้านสิทธิส่วนบุคคล ข้อเสนอแนะของงานวิจัยคือ ควรดำเนินการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้
สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและชัดเจนมากยิ่งขึ้น และควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายฉบับ
นี้และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงการทบทวนแนวทางการปฏิบัติงานใหม่ การสร้างความ
สร้างใจ และทัศนคติในการทำงานใหม่ทั้งหมด เพื่อนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
เพื่อประโยชน์ของประชาชนและผู้ปฏิบัติงานต่อไป

คำสำคัญ

การกระทำทรมาน การบังคับใช้กฎหมาย การบังคับบุคคลให้สูญหาย

ABSTRACT

The objectives of this research were to: 1) Study the nature of the enforcement of the law under the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act B.E. 2565 2) Study the problems in law enforcement and 3) Study the guidelines for solving problems from enforcing the law under the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act B.E. 2565. The research sample consisted fifteen officials from the Ministry of Justice and police officers who must comply with the law under the prevention and suppression of torture and enforced disappearance act B.E. 2565. The study's results found that three Ministry of Justice agencies perform the following functions: the Rights and Liberties Protection Department (RLPD), the Department of Special Investigation (DSI), the Office of the Narcotics Control Board (ONCB), and the Metropolitan Police Station. All agencies are government officials who must act following the law under the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act B.E. 2565, and each agency has a different mission. Not only does this law focus on protecting citizens by ensuring that government officials will comply with the law and perform their duties, but it also protects the rights of officials who act legally not to be harassed or slandered. Problems in law enforcement in five dimensions 1) the content and provisions of the law, 2) the operating personnel, 3) the operational support, 4) the environment or social context, and 5) the personality. The research recommendations are to modify the legal provisions to implement them more effectively and clearly and to train government officers on this law and other relevant laws. This includes reviewing new work practices and creating new knowledge, understanding, and attitudes towards work. To lead to the most effective enforcement of the law for the benefit of the people and practitioners.

Keywords

Acts of Torture, Law Enforcement, Enforced Disappearance

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงการให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของประชาชนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันปัญหาความรุนแรงจากการซ้อมทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งเพราะเป็นการกระทำรุนแรงที่นอกเหนือจากกระบวนการยุติธรรมที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย อีกทั้งยังเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28 ที่ได้มีการบัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย และหลักสิทธิมนุษยชนในการจับกุมและการคุมขังจะกระทำมิได้ รวมถึงการทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญของประเทศไทยได้รับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลไว้ ทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องชีวิตตนเอง หากเกิดมีอำนาจใด ๆ ที่มาพรากสิทธิเหล่านี้ไปจากมนุษยอำนาจนั้น

ย่อมไม่ชอบธรรม (กคพร เปรมพาดิษฐ์นุกูล, 2564) รวมถึงวัฒนธรรมในสังคมไทยที่รัฐใช้ความรุนแรงจนประชาชนมองเห็นเป็นเรื่องปกติ และเจ้าหน้าที่รัฐมักอ้างในการกระทำของตนเองว่าที่ทาลงไปนั้นทำไปด้วยเหตุผลของความมั่นคง หรือรักษาความสงบเรียบร้อยภายในสังคม เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับเจ้าหน้าที่รัฐผู้กระทำผิด ส่งผลให้การซ้อมทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหายยังคงเกิดขึ้นอยู่ (รัฐศาสตร์ มุลมาตฺร และณัฐกานต์ อัครพงศ์พิศักดิ์, 2564) และเนื่องจากประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสัญญาการต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT) และได้ลงนามในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance: CED) ซึ่งการลงนามดังกล่าว แม้จะยังไม่ส่งผลบังคับใช้ แต่ถือเป็นการแสดงเจตนาของประเทศไทยที่มีความตั้งใจในการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และจะเข้าเป็นภาคีในอนาคต

สำหรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตพบว่าปัญหาความรุนแรงจากการซ้อมทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “การอุ้มหาย” ยังพบเห็นอยู่ และที่น่าสนใจคือ เหตุการณ์เหล่านี้ส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐ จากสถิติของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) พบว่าในช่วง พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2563 มีเรื่องร้องเรียนด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในกลุ่ม ‘เจ้าหน้าที่ตำรวจซ้อมทรมาน และทำร้ายร่างกายระหว่างควบคุมตัว’ และกลุ่ม ‘เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมาย’ (เช่น จับกุมมิชอบ คั้นโดยมิชอบ ใช้อำนาจข่มขู่ ฯลฯ) เพิ่ม ‘สูงขึ้น’ ตลอดสี่ปีดังกล่าว (พลิชฐ์ คงคุณากรกุล, 2564) และจากกรณีข่าวผู้กำกับโจ้ : ศาลตัดสินประหารชีวิตในคดีทรมานผู้ต้องสงสัย แต่ลดโทษเหลือจำคุกตลอดชีวิต (BBC NEWS THAI, 2565) และกรณีกรมสอบสวนคดีพิเศษ พบศพนายพลอะจี รักจงเจริญ หรือบิลลี่ นักต่อสู้เพื่อสิทธิชุมชนกะเหรี่ยง ซึ่งหายตัวไปกว่า 5 ปี พบว่ามีหลักฐานเป็นกระดุกอยู่ในถังน้ำมัน ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จากการ “อุ้มหาย” เป็น “อุ้มฆ่า” (ศิริรัฐ ศรีสิทธิพิศาลภพ, 2563) จะเห็นได้ว่าที่ผ่านมาคดีเหล่านี้ในขั้นตอนของการค้นหาข้อเท็จจริงเป็นไปอย่างยากลำบากด้วยลักษณะความรุนแรงที่เกิดขึ้นล้วนเกิดในลักษณะที่เป็นความลับ มีการปกปิด ไม่มีผู้พบเห็น และเป็นการกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐ จึงทำให้ยากต่อการค้นหาความจริง

ปัจจุบันประเทศไทยมีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย ซึ่งถูกกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันปราบปราม และเยียวยาผู้เสียหาย จากการกระทำในลักษณะดังกล่าว ถือเป็นการรับรองสิทธิของประชาชนอย่างหนึ่งที่จะได้รับการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ถือเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นฉบับแรกที่ได้บัญญัติขึ้นมาเป็นการเฉพาะ เพื่อคุ้มครองประชาชนจากการกระทำรุนแรงโดยเจ้าหน้าที่รัฐที่ได้กระทำการทรมานหรือกระทำให้บุคคลสูญหาย แต่กลับพบปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ปรากฏให้เห็นตามสื่อต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่า แม้จะมีการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวแล้วก็ยังพบช่องโหว่ทางกฎหมายที่มีได้บัญญัติไว้ ดังนั้น เพื่อเป็นการยกระดับสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยให้มีความเป็นสากลมากขึ้นและเพื่อให้กฎหมายนี้สามารถบังคับใช้ได้จริงและมีประสิทธิภาพในการปกป้องคุ้มครองประชาชน รวมถึงเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่องปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา คือ เจ้าหน้าที่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรมที่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 และเจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวนทั้งสิ้น 15 ราย โดยในการศึกษาผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random) คือ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพซึ่งเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่เปรียบเสมือนเป็นหน่วยงานต้นน้ำในกระบวนการยุติธรรมที่มีหน้าที่ในการดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิด และเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายที่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 โดยตรง ซึ่งใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยกำหนดตัวผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นการเฉพาะเจาะจง เนื่องจากเป็นกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้วิจัยอันเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง เพื่อที่จะได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาดำเนินการวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับปัญหาและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1) เจ้าหน้าที่ของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือผู้ที่มีหน้าที่ในการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ จำนวน 3 ราย 2) เจ้าหน้าที่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม และเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิด หรือผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ จำนวน 12 ราย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Review data) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็นหนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เอกสารทางวิชาการ บทความ ตำบทยุทธศาสตร์ ตำราทางวิชาการ ตลอดจนวิทยานิพนธ์และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบการศึกษาให้สมบูรณ์ 2) การศึกษาเอกสารออนไลน์ (Documents online) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยเข้าไปทำการศึกษาข้อมูลผ่านระบบเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข่าว รวมทั้งบทความในสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ และ 3) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field data) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เป็นหลักโดยใช้คำถามแบบปลายเปิด เพื่อความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง โดยสอบถามข้อมูลเพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษา โดยจะทำการสัมภาษณ์จนกว่าจะไม่พบข้อสงสัยหรือไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้นหรือที่เรียกว่า ข้อมูลอิ่มตัว (Data saturation) จึงจะทำการหยุดการสัมภาษณ์

3. เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัย ด้วยวิธีการสัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรมที่ดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 และเจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวนทั้งสิ้น 15 ราย โดยศึกษาประเด็นคำถามจากการทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้นมาเอง ซึ่งเป็นลักษณะแบบปลายเปิดให้มีความยืดหยุ่นหรือปรับเปลี่ยนได้ เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างแต่ละบุคคล และมีการนำคำสำคัญ (keyword) มาประกอบการชี้แนะในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ครอบคลุมในประเด็นที่ต้องการจะศึกษา และให้ได้ข้อคำถามที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2) ลักษณะการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ส่วนที่ 3) ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 และส่วนที่ 4) แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

4. การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารวิชาการ บทความ ตำบทยุทธศาสตร์ ตำราทางวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนวิทยานิพนธ์และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายและการคุ้มครองบุคคลจากการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม มารวบรวมและสรุปเพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาในการสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุม ถูกต้องตามกรอบการศึกษา และ 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของคำถามในแต่ละข้อว่าตรงจุดประสงค์ของการวิจัยหรือไม่ และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงให้ดีขึ้นเพื่อดำเนินการต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการศึกษา ดังนี้

1. ลักษณะการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

ผู้วิจัยทำการศึกษาลักษณะการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลให้ครอบคลุม และเข้าใจถึงลักษณะการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 โดยแบ่งหัวข้อออกเป็น 2 หัวข้อหลัก ดังนี้

1.1 บทบาทของหน่วยงานในการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

บทบาทของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม จำนวน 3 หน่วยงาน ได้แก่ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (กคส.) กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) รวมถึงสถานีตำรวจ ถือเป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งหมายถึงทุกหน่วยงานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้นต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีภารกิจหน้าที่ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามฯ ที่แตกต่างกัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

มีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ในการเป็นเลขานุการ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย โดยมีหน้าที่หลักในการประสานงาน ร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการสืบหา/ติดตาม/ช่วยเหลือผู้เสียหาย และสนับสนุนให้ส่วนราชการ หน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนรวมในการป้องกันและปราบปรามในการทรมานฯ ศึกษา วิจัย เผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ รวบรวมข้อมูลสถิติคดีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทรมานฯ และดำเนินการตรวจสอบข้อมูล ข้อเท็จจริง กรณีที่ผู้ถูกควบคุมตัวเสียชีวิตในระหว่างการถูกควบคุมตัวการรับข้อร้องเรียน ร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ รวมถึงติดตามผลความคืบหน้าของคดี และดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ ในการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย

2) กรมสอบสวนคดีพิเศษ

มีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ในฐานะเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบในการควบคุม ดังนั้นต้องบันทึกภาพและเสียงขณะจับและควบคุมตัว และรายงานการควบคุมตัวไปยังอัยการและฝ่ายปกครอง อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานรับแจ้งเหตุร้องเรียน ร้องทุกข์ ตามฐานความผิดของกฎหมายฉบับนี้ และเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการสอบสวน ดำเนินคดี และรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้นหากดำเนินการสอบสวนแล้วพบว่ามีความผิดที่เข้าข่ายตามกฎหมายฉบับนี้ จะถือว่าคดีดังกล่าวนั้นเป็นคดีพิเศษโดยทันที ซึ่งกระบวนการสอบสวนในขั้นต่อไปก็จะเป็นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติกรมสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

3) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

มีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ในฐานะเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบในการควบคุม ดังนั้นต้องบันทึกภาพและเสียงขณะจับและควบคุมตัว และรายงานการควบคุมตัวไปยังอัยการและฝ่ายปกครอง ซึ่งในการควบคุมตัวดังกล่าวเจ้าหน้าที่ต้องทำการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกควบคุมตัวอีกด้วย

4) สถานีตำรวจ

มีหน้าที่ที่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ในฐานะเจ้าหน้าที่รัฐ ที่มีอำนาจในการจับกุมหรือควบคุมตัว ต้องทำการบันทึกภาพและเสียงขณะจับและควบคุมตัว และรายงานการควบคุมตัวไปยังอัยการและฝ่ายปกครอง รวมถึงทำการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการควบคุมตัว และมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวน สอบสวน ดำเนินคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และดำเนินคดีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

1.2 ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่ยกระดับกระบวนการยุติธรรมและยกระดับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย โดยไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะแค่ให้ความคุ้มครองประชาชนในการประกันสิทธิว่าเจ้าหน้าที่รัฐจะปฏิบัติตามกฎหมายและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังเป็นการคุ้มครองสิทธิให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายในการที่จะไม่ถูกกลั่นแกล้งหรือถูกใส่ร้ายอีกด้วย ในส่วนของบุคคลผู้ถูกสอบปากคำ/ผู้ต้องหาจะได้รับหลักประกันในระหว่างถูกควบคุมตัวว่าจะไม่ถูกกระทำการทรมานเพื่อให้รับสารภาพ หรือถูกอุ้มหาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นมาตรฐานที่สมควรถูกปฏิบัติอย่าง เป็นสากลสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

2. ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

จากการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ตั้งแต่เริ่มมีผลบังคับใช้ พบปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้หลายประการ ดังนี้

1) ด้านเนื้อหาของกฎหมาย/ตัวบทกฎหมาย

เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายใหม่ที่เพิ่งมีผลบังคับใช้ จึงยังไม่มีแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจนทั้งในด้านของการตีความตัวบทกฎหมาย ในเรื่องคำนิยามของเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้เสียหาย และการควบคุมตัว การตีความในฐานความผิดในเรื่องของการทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การกระทำทำให้บุคคลสูญหาย รวมถึงแนวทางในการบันทึกภาพและเสียงในขณะควบคุมตัว เป็นต้น ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความกังวลจากการปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้ รวมทั้งแนวทางในการปฏิบัติที่ไม่ชัดเจน เมื่อนำกฎหมายมาบังคับใช้ ส่งผลให้เกิดช่องว่างจากการบังคับใช้กฎหมาย ที่มีลักษณะเป็นการเอื้อประโยชน์ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติในการหลบเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมาย

มาตรา 22 ที่บัญญัติไว้ถึงการบันทึกภาพและเสียงขณะจับกุมและควบคุมตัว และมาตรา 23 การบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการควบคุมตัว ไม่ได้มีการกำหนดประเภทคดีไว้ชัดเจน ส่งผลให้หลายหน่วยงานได้รับผลกระทบจากการที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้ เช่น หน่วยงานที่มีหน้าที่ช่วยเหลือหรือพัฒนาสังคมก็ต้องดำเนินการตามกฎหมาย ซึ่งอาจเกินขอบเขตตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้

ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมองว่ากฎหมายฉบับนี้ไม่เหมาะสมกับบางฐานความผิด เช่น คดียาเสพติด หรือคดีที่เป็นอาชญากรโดยอาชีพ ผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อการถูกดำเนินคดีสามารถหาช่องว่างในการต่อสู้ หรือดำเนินคดีเอาผิดกับผู้ปฏิบัติงานได้ง่าย ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดจากเนื้อหาของกฎหมาย/ตัวบทกฎหมายที่ยังไม่มีความชัดเจน รวมถึงยังไม่มีแนวทางในการปฏิบัติ ทำให้ส่งผลกระทบต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้

2) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

เจ้าหน้าที่ยังขาดความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ ความพร้อม และอัตรากำลังที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ ประกอบกับทัศนคติและความเคยชินที่ยังคงมองว่าผู้ต้องหา คือผู้กระทำความผิดที่จะกระทำการใด ๆ กับผู้ต้องหาได้ โดยอ้างว่าทำไปเพื่อรักษาความปลอดภัยหรือความสงบสุข รวมทั้งเจ้าหน้าที่บางนายยังคงมองว่ากฎหมายฉบับนี้อาจสร้างภาระในการปฏิบัติหน้าที่จากขั้นตอนที่เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งการใช้ดุลยพินิจในการบังคับใช้กฎหมายของแต่ละบุคคลที่ตีความแตกต่างกัน ส่งผลให้แต่ละหน่วยงานนำกฎหมายไปปฏิบัติไม่ตรงกัน

3) ด้านอุปกรณ์/สิ่งสนับสนุนการปฏิบัติงาน

เจ้าหน้าที่ขาดแคลนอุปกรณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น กล้องสำหรับบันทึกภาพและเสียง รวมถึงระบบสารสนเทศต่าง ๆ ที่ยังไม่มีการพัฒนาหรือการจัดการที่เป็นระบบ ทั้งการจัดเก็บข้อมูลสถิติ และระบบการแจ้งการควบคุมตัวที่ยังไม่รวมเป็นระบบเดียว ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานซ้ำซ้อนจากการรายงานไปหลายหน่วยงาน และเป็นการเพิ่มภาระให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานอีกด้วย

4) ด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบทสังคม

ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจ ส่งผลให้ไม่ทราบถึงสิทธิของตนที่พึงได้รับความคุ้มครองในกฎหมายฉบับนี้ และยังมีความกังวลกับการบังคับใช้กฎหมายเกินอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

5) ด้านสิทธิส่วนบุคคล

ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกควบคุมตัวอ้างสิทธิส่วนบุคคลในการไม่ยอมให้เจ้าหน้าที่ทำการบันทึกภาพและเสียง ซึ่งปัญหานี้ส่งผลต่อกระทบต่อการดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ

3. แนวทางในการแก้ไข้ปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

จากปัญหาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 จึงนำมาสู่แนวทางในการแก้ไข้ปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ดังนี้

1) ด้านเนื้อหาของกฎหมาย/ตัวบทกฎหมาย

ควรมีการแก้ไข้บทบัญญัติ ขยายความและตีความกฎหมายฉบับนี้ เพื่อให้สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยจัดให้มีคณะกรรมการเพื่อพิจารณาแก้ไข้หรือเพิ่มเติมบทบัญญัติต่าง ๆ และควรจัดทำคู่มือเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้แก่เจ้าหน้าที่ รวมถึงการใช้กรณีตัวอย่างเพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งควรมีการเพิ่มโทษกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐตั้งใจหลบเลี่ยงหรือละเลยในการปฏิบัติเพื่อให้สามารถนำกฎหมายไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

ควรมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทบทวนวิธีการปฏิบัติงานใหม่ สร้างความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติในการทำงานใหม่ทั้งหมด อาจทำในรูปแบบการอบรมภายในหน่วยงานโดยจัดเป็นหลักสูตรสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจว่าขั้นตอนที่มากขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นที่พึงกระทำเพื่อคุ้มครองและปกป้องประชาชน เมื่อเจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจกับกฎหมายฉบับนี้แล้ว ก็สามารถนำกฎหมายไปปฏิบัติได้ถูกต้อง รวมถึงภาครัฐต้องจัดสรรเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอ เพื่อรองรับการปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้

3) ด้านอุปกรณ์/สิ่งสนับสนุนการปฏิบัติงาน

หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ อาทิ กล้องสำหรับบันทึกภาพและเสียง อุปกรณ์จัดเก็บข้อมูล และพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อรองรับการปฏิบัติงานตามกฎหมายฉบับนี้ โดยพัฒนาระบบการแจ้งการควบคุมตัวให้เป็นระบบเดียวกัน และจัดทำระบบฐานข้อมูลกลาง (Cloud Storage) เพื่อเป็นศูนย์รวมในการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการตามกฎหมายฉบับนี้

4) ด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบทสังคม

ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ถึงสิทธิตามกฎหมายฉบับนี้ รวมถึงสนับสนุนให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการกำกับ และติดตามการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้

5) ด้านสิทธิส่วนบุคคล

เจ้าหน้าที่ต้องอธิบายว่ากฎหมายฉบับนี้ถือเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกจับกุม ซึ่งเป็นหลักประกันได้ว่าประชาชนจะไม่ถูกทำร้ายร่างกายหรือการกระทำใด ๆ ขณะถูกจับกุมหรือควบคุมตัวที่เป็นการทรมานไม่ว่าทั้งทางร่างกายและจิตใจ หรือหากถูกเจ้าหน้าที่กระทำการใด ๆ ก็สามารถใช้เป็นหลักฐานในการดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ผู้กระทำผิดได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา เรื่อง ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นิโทษบุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ประเด็นปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นิโทษบุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ในด้านเนื้อหาของกฎหมาย/ตัวบทกฎหมายมีความสอดคล้องกับพิชญาภัก คงสถาพรกุล (2565) ที่พบว่าประเด็นปัญหาการกำหนดคำนิยามคำว่า “อันตรายแก่จิตใจ” ว่ามิได้มีการบัญญัติคำนิยามคำว่า “อันตรายแก่จิตใจ” หรือถ้อยคำอื่นใดในทำนองเดียวกันไว้ ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการตีความของกฎหมาย แสดงให้เห็นว่า กฎหมายฉบับนี้ยังมีความไม่ชัดเจนในเรื่องของการกำหนดคำนิยาม ดังนั้นหากมีการบังคับใช้กฎหมายทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีความชัดเจนอาจส่งผลให้เกิดช่องว่างในการบังคับใช้กฎหมายหรือการตีความหมายที่หลากหลาย ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้

2. ประเด็นปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นิโทษบุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ในด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 29 บัญญัติไว้ถึงการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด จนกว่าจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด ดังนั้น จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติตามกฎหมายข้อนี้ก็ยังไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างจริงจัง ในเรื่องของทัศนคติของเจ้าหน้าที่ที่มองว่าต้องหาคือผู้กระทำความผิดที่จะกระทำการใด ๆ กับผู้ต้องหาได้ ถือเป็นกระทำความผิดต่อหลักกฎหมายมาตราที่ 29 เนื่องจากศาลยังไม่มีคำพิพากษาคัดสินว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิด จะกระทำเหมือนผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับรัฐศาสตร์ มุลมาตฺร และ ญัฐกานต์ อัครพงศ์พิศักดิ์ (2564) ที่พบว่า หนึ่งในปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการบังคับบุคคลให้สูญหายเกิดขึ้นจากโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่เอื้อให้เกิดการลายนวลพันผิด คือ เจ้าหน้าที่รัฐมักอ้างว่าการกระทำเป็นเรื่องของความมั่นคงเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับความรุนแรง สะท้อนให้เห็นว่าตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันทัศนคติของเจ้าหน้าที่ที่มีต่อผู้กระทำความผิดที่จะถูกกระทำการใด ๆ โดยอ้างเพื่อเป็นการรักษาความสงบสุขหรือรักษาความปลอดภัยก็ยังคงมีอยู่

3. ประเด็นปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นิโทษบุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ในด้านอุปกรณ์/สิ่งสนับสนุนการปฏิบัติงาน มีความสอดคล้องกับกมลวิทย์ ชันชู (2565) ที่พบว่า หนึ่งในปัญหาของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ คือหน่วยงานของรัฐยังไม่มียุทธภัณฑ์ที่ภาพและเสียงอย่างเพียงพอแก่การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ แสดงให้เห็นว่ากฎหมายฉบับนี้มีมาตรการในการป้องกันการทรมานและการกระทำให้นิโทษโดยมุ่งเน้นให้เจ้าหน้าที่ต้องบันทึกภาพและเสียงขณะจับกุม ซึ่งการที่จะดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวนี้ได้ นั้น เจ้าหน้าที่ต้องมีอุปกรณ์ที่เพียงพอ ดังนั้นหากมีการบังคับใช้กฎหมายในขณะที่ยังไม่มีความพร้อมจะส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้

4. จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่บางนายที่พยายามจะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เพื่อรักษาความปลอดภัยหรือความสงบสุขของบ้านเมือง มีความสอดคล้องกับทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) แต่การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ก็ควรคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนหรือกระบวนการตามกฎหมาย ตามหลักทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process) ซึ่งปัจจุบันหลายหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเริ่มเปลี่ยนรูปแบบวิธีการสอบสวนโดยไม่มีการบีบบังคับ ถือเป็นหลักการสอบสวนที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดมากกว่าการลงโทษ หรือการกระทำที่รุนแรงเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำรับสารภาพ ซึ่งถือเป็นดำเนินการตามหลักนิติธรรม (Due Process) ที่มุ่งเน้นการให้

ความสำคัญต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดมากกว่าการควบคุมหรือปราบปรามอาชญากรรม และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานคือ เพื่อคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการทรมานและการกระทำที่โหดร้ายทารุณ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลแล้วพบว่าเพื่อให้เกิดแนวทางการพัฒนา/แนวทางการแก้ไขปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำที่โหดร้ายทารุณ พ.ศ. 2565 เห็นควรดำเนินการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและชัดเจนมากยิ่งขึ้น และควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายฉบับนี้และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานรวมถึงทบทวนวิธีการปฏิบัติงานใหม่ สร้างความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติในการทำงานใหม่ทั้งหมด เพื่อนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อประโยชน์ของประชาชน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลศึกษา

1.1 ควรมีการแก้ไขกฎหมายให้มีความชัดเจน ทั้งในด้านของการตีความหรือในตัวบทกฎหมาย เช่น คำนิยามเจ้าหน้าที่รัฐ การควบคุมตัว และคดีที่ต้องกำหนดฐานความผิดให้ชัดเจนเพื่อให้กฎหมายสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ควรออกระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามกฎหมายฉบับนี้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีกระบวนการและแนวทางในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน สามารถดำเนินการตามกฎหมายนี้ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

1.3 ควรให้ความสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานให้คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งสำคัญ ส่งเสริมทัศนคติที่ว่าบุคคลทุกคนจะถูกรับทรมาน หรือกระทำการทารุณ ย่ำยีศักดิ์ศรีมิได้ แม้เป็นผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิด และส่งเสริมทัศนคติที่ว่าเจ้าหน้าที่คือผู้ที่ต้องปกป้องคุ้มครองประชาชนไม่สามารถละเมิดสิทธิมนุษยชนผู้ใดได้

1.4 ควรพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเรียกใช้ข้อมูล และพัฒนาระบบในการรับแจ้งการควบคุมตัว เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

1.5 ควรมีการทบทวนหรือเพิ่มบทลงโทษในกรณีเจ้าหน้าที่รัฐจงใจหลบเลี่ยงการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้กฎหมายฉบับนี้สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

1.6 ควรแยกภารกิจอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน ทั้งในส่วนของผู้ออกนโยบายและผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และสามารถสะท้อนปัญหา อุปสรรคของการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้เพื่อนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขกฎหมายได้อย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษากลุ่มเป้าหมายเพิ่มมากขึ้น และศึกษากลุ่มเป้าหมายในส่วนของหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และสามารถสะท้อนปัญหา อุปสรรคของการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ เพื่อนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขกฎหมายได้อย่างแท้จริง

2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของภาคเอกชน องค์กรอิสระ รวมถึงภาคประชาชนในการสะท้อนปัญหา อุปสรรคของการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ เนื่องจากในระหว่างการศึกษา (ร่าง) กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้มีเพียงแค่นักวิชาการภาครัฐเท่านั้น แต่มีหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งหากมีการศึกษาเพิ่มเติมจากภาคส่วนอื่น ๆ อาจทำให้ข้อมูลมีความครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจำนวนเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจต่อพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา และสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ หรือเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในอนาคต

บรรณานุกรม

- กมลวิทย์ ชันชู. (2565). ปัญหาทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมาน และการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ.2565 [นิติศาสตร์มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิชญานันท์ คงสถาพรกุล. (2565). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมาน และการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565. [นิติศาสตร์มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภคพร เปรมพาณิชย์นุกุล. (2564). การบังคับบุคคลสูญหายและการทรมานบุคคล: ความรับผิดชอบของรัฐต่อสิทธิของประชาชน. *วารสารนิติปริทัศน์*, 4(2), 1-8.
- รัฐศาสตร์ มุลมาตร และณัฐกานต์ อัครพงศ์พิศศักดิ์. (2564). การบังคับให้สูญหายโดยรัฐในกรณีของประเทศไทย ระหว่างปี 2530 – 2560. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 5(3), 112 - 119.
- ศิริรุ่ง ศรีสิทธิพิศาลภพ. (2563, 4 กันยายน). *DSI พบศพบิลลี่ จากกรณี “อุ้มหาย เป็น “อุ้มฆ่า” นักวิชาการชี้การต่อสู้เรื่องสิทธิชุมชนของคนในป่าล่าบาก ด้วยอำนาจรัฐรวมศูนย์*. GREEN NEWS. <https://greennews.agency/?p=19429>
- พลิชฐ์ คงคุณากรกุล. (2564, 15 กันยายน). *เปิดสถิติ ‘ซ้อมทรมาน-อุ้มหาย’ ในไทย และ พ.ร.บ.อุ้มหาย - ซ้อมทรมานคือความหวัง?*. The Standard. <https://thestandard.co/>
- BBC NEW THAI. (2565, 8 มิถุนายน). *ผู้กำกับโจ้: ศาลตัดสินประหารชีวิต พ.ต.อ. ธิติสรรค์ คดีทรมานผู้ต้องสงสัย แต่ลดโทษเหลือจำคุกตลอดชีวิต*. BBC NEW ไทย. <https://www.bbc.com/thai/thailand-61727720>

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย

FACTORS INFLUENCING THE PERFORMANCE OF THE FOOD AND BEVERAGE BUSINESS IN THAILAND

กัลยารัตน์ ธีระชนชัยกุล¹ และภาวิศา การรัตน์²
Kanyarat Teerathanachaiyakun¹, and Phawisa Karat²

¹ สาขาวิชาการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
Modern administration and management major Faculty of Business Administration Sripatum University
E-mail: Kanyarat.ti@spu.ac.th

² สาขาวิชาการจัดการธุรกิจด้านการบิน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
Aviation Business Management major Faculty of Business Administration Sripatum University
E-mail: Phawisa.ka@spu.ac.th

Received : June 21, 2024

Revised : December 12, 2024

Accepted : December 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย และศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารระดับหัวหน้าแผนกขึ้นไปปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจที่อยู่ในหมวดธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเท่านั้น จำนวน 300 คน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล และประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ มีดังนี้ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย พบว่า ระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย อยู่ในระดับมาก และปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทยอยู่ในระดับสูง

คำสำคัญ

การเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ผลการดำเนินงาน

ABSTRACT

This research has the objective to study the level of factors influencing the performance of food and beverage businesses in Thailand. And study the influence of factors affecting the performance of the food and beverage business in Thailand. The researcher determined the sample group for this study to be executives at the level of department heads and above who work in business organizations in the food and beverage business category. That are registered on the Stock Exchange of Thailand only, totaling 300 people. The researcher analyzed the data. By collecting all received questionnaires. Used to analyze and process data. Using statistical packages for research Statistics used in data analysis in this study are as follows: frequency and percentage, mean and standard deviation. and analyze multiple regression equations The statistical significance used in the analysis was set at the 0.05 level.

The results of the research found that Level of factors influencing the performance of food and beverage businesses in Thailand at a high level. Business change factors It affects the operating results of the food and beverage business in Thailand to a high level.

Keywords

Business Changes, Food and Beverage, Business Performance Results

ความสำคัญของปัญหา

Tan et al. (2023) ได้อธิบายไว้อย่างน่าสนใจว่า ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มมีความสำคัญอย่างมากต่อเศรษฐกิจ เพราะเป็นหนึ่งในปัจจัยพื้นฐานที่มีความต้องการสูงและต่อเนื่องจากผู้บริโภค ทั้งยังสร้างงานและรายได้ให้กับผู้ประกอบการและพนักงานในภาคส่วนนี้ นอกจากนี้ ธุรกิจนี้ยังมีความท้าทายในการปรับตัวกับเทรนด์และความต้องการของตลาด เช่น การเน้นสุขภาพ ความยั่งยืน และความปลอดภัยของอาหาร Khalili et al. (2023) ได้อธิบายเพิ่มเติมอย่างน่าสนใจว่า ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิต จัดจำหน่าย และให้บริการอาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้บริโภค ครอบคลุมตั้งแต่ร้านอาหาร คาเฟ่ บาร์ ภัตตาคาร โรงแรม ร้านสะดวกซื้อ ซูเปอร์มาร์เก็ต โรงงานผลิตอาหารและเครื่องดื่ม และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอาหารและเครื่องดื่ม

นอกจากนี้ Tirathanachaiyakun (2020) ได้อธิบายอย่างน่าสนใจว่า ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มอย่างมาก โดยสามารถแบ่งปัจจัยที่มีผลกระทบออกเป็นหลายด้านดังนี้ (1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจภาวะเศรษฐกิจ เมื่อเศรษฐกิจอยู่ในช่วงขาขึ้น ผู้บริโภคมีกำลังซื้อสูงขึ้น ส่งผลให้ยอดขายในธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มเพิ่มขึ้น ในทางกลับกัน หากเศรษฐกิจตกต่ำ กำลังซื้อของผู้บริโภคลดลง ทำให้ยอดขายลดลง (2) อัตราเงินเฟ้อ ส่งผลต่อราคาวัตถุดิบและค่าใช้จ่ายในการดำเนินธุรกิจ ถ้าอัตราเงินเฟ้อสูง ราคาวัตถุดิบและค่าแรงงานก็จะเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อกำไรของธุรกิจ (3) อัตราแลกเปลี่ยนสำหรับธุรกิจที่นำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ อัตราแลกเปลี่ยนมีผลต่อต้นทุนของวัตถุดิบและการกำหนดราคาขาย (4) ปัจจัยทางเทคโนโลยีการสั่งซื้อออนไลน์และบริการจัดส่ง การพัฒนาแพลตฟอร์มสั่งซื้ออาหารออนไลน์และบริการจัดส่ง เช่น GrabFood, Foodpanda ทำให้ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มต้องปรับตัวเพื่อรองรับการสั่งซื้อทางออนไลน์ (5) ระบบจัดการร้านค้าและสต็อกสินค้า การนำเทคโนโลยีมาใช้ในระบบจัดการร้านค้า เช่น POS (Point of Sale) และระบบจัดการสต็อก ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและลดความผิดพลาด (6) นวัตกรรมอาหารและเครื่องดื่ม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่ตอบโจทย์ผู้บริโภค เช่น อาหารเพื่อสุขภาพ เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของสารสกัดจากธรรมชาติ (7) ปัจจัยทางสังคมการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมผู้บริโภค เช่น ความสนใจใน

สุขภาพและความยั่งยืน การเลือกบริโภคอาหารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อาหารมังสวิรัต หรืออาหารออร์แกนิก (8) ประชากรและไลฟ์สไตล์ การเพิ่มขึ้นของประชากรในเขตเมืองทำให้ความต้องการอาหารสะดวกซื้อและบริการจัดส่งเพิ่มขึ้น ไลฟ์สไตล์ที่เร่งรีบทำให้ร้านอาหารฟาสต์ฟู้ดได้รับความนิยม (9) ปัจจัยทางกฎระเบียบและกฎหมาย กฎหมายและข้อบังคับด้านอาหาร เช่น มาตรฐานความปลอดภัยของอาหาร กฎหมายด้านสุขอนามัย การปฏิบัติตามกฎหมายเหล่านี้มีผลต่อการดำเนินงานและต้นทุน (10) นโยบายของรัฐบาล เช่น การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็ก การส่งเสริมการใช้วัตถุดิบท้องถิ่น หรือการควบคุมราคาสินค้า (11) ปัจจัยทางการแข่งขัน (12) การแข่งขันในตลาด จำนวนคู่แข่งในตลาดมีผลต่อการตั้งราคาและการสร้างความแตกต่างเพื่อดึงดูดลูกค้า (13) การสร้างแบรนด์ และภาพลักษณ์ การมีแบรนด์ที่แข็งแกร่งและภาพลักษณ์ที่ดีช่วยสร้างความเชื่อมั่นและดึงดูดลูกค้าผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม (14) ยอดขายและรายได้ ปัจจัยเหล่านี้สามารถส่งผลโดยตรงต่อยอดขายและรายได้ของธุรกิจ (15) ต้นทุนและกำไร การบริหารจัดการต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพในสภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงสามารถช่วยเพิ่มกำไร และ (16) ความยั่งยืนในตลาด: ความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในตลาดและนวัตกรรมที่เกิดขึ้น ดังนั้น การเข้าใจและปรับตัวต่อปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในการรักษาความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตในระยะยาว ทั้งนี้ Balanced Scorecard เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการประเมินและติดตามผลการดำเนินงานขององค์กร โดยพิจารณาในหลายมิติ ไม่เพียงแต่ด้านการเงิน แต่ยังรวมถึงด้านลูกค้า, กระบวนการภายใน, และการพัฒนาและการเรียนรู้การนำ BSC มาใช้ในการประเมินผลการดำเนินงานสามารถทำได้ตามขั้นตอนดังนี้: กำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์: เริ่มจากการชัดเจนในวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ขององค์กรสร้างมุมมองที่สอดคล้อง: แบ่งการประเมินออกเป็น 4 มุมมองหลัก: (1) ด้านการเงิน: เป้าหมายทางการเงิน เช่น ผลกำไร, รายรับ (2) ด้านลูกค้า: ความพึงพอใจของลูกค้า, การรักษาลูกค้า (3) ด้านกระบวนการภายใน: ประสิทธิภาพของกระบวนการทำงาน (4) ด้านการเรียนรู้และการเติบโต: การพัฒนาบุคลากร, นวัตกรรม ด้านกำหนดตัวชี้วัด: สร้างตัวชี้วัดที่เหมาะสมเพื่อวัดผลในแต่ละมุมมอง ประกอบด้วย (1)วางแผนและติดตามผล: สร้างแผนปฏิบัติการและติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ (2) ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง: นำข้อมูลจากการติดตามผลมาใช้ในการปรับปรุงกลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงานการใช้ BSC ช่วยให้องค์กรสามารถมองเห็นภาพรวมที่สมดุล และเชื่อมโยงเป้าหมายทางการเงินกับกิจกรรมอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัย เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูล ในการพัฒนาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ และผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายทั้งในระดับ มหภาคและระดับจุลภาค เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลในทางปฏิบัติได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบแผนการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย ครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมุ่งเน้นทำการสำรวจสอบถามเฉพาะ ผู้บริหารระดับหัวหน้าแผนกขึ้นไปปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจที่อยู่ในหมวดธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเท่านั้น โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม

2. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ องค์กรธุรกิจที่อยู่ในหมวดธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเท่านั้น ไทย จำนวน 1,400 แห่ง (Stock Exchange of Thailand, SET 2024)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะ ผู้บริหารระดับหัวหน้าแผนกขึ้นไปปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจที่อยู่ในหมวดธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเท่านั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสม จำนวน 311คน โดยใช้สูตรการคำนวณ ตามแนวคิดทฤษฎีของ Taro Yamane ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3. เครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัย ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยแบบสอบถาม 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ส่วนข้อความที่ใช้วัดตัวแปรทุกตัวได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมดังนั้นเนื้อหาในแบบสอบถามจะครอบคลุมแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว เพื่อให้ตรงประเด็นและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับด้านส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับด้านการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ (Business Transformation) ผู้วิจัยใช้แนวคิด ของ Sune Dueholm Muller (2014) ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับด้านผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ผู้วิจัยใช้แนวคิด Balanced Scorecard ของ Kaplan & Norton (1990) โดยแต่ละข้อความมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้วิธี Likert Scale มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อทำวิจัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามไปยังองค์กรธุรกิจที่อยู่ในหมวดธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในบางส่วน และบางส่วนจะทำการส่งทางไปรษณีย์ให้กับผู้ประสานงานซึ่งปฏิบัติงานอยู่ยังองค์กรธุรกิจ ในกรณีที่ยังไม่ได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดตามครั้งที่ 2 และ 3 โดยวิธีการต่างๆ เช่น ส่งแบบสอบถามไปให้ใหม่ โทรศัพท์สอบถาม และติดตามด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด

3. ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 300 ฉบับ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนในปัจจุบัน

2. ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation หรือ S.D.) ใช้สำหรับวิเคราะห์ระดับของการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ และผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

3. ใช้การวิเคราะห์หาค่าการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) (ขนาดอักษร 14 point)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามไปวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำเสนอได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ

การเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ	ระดับความคิดเห็น		
	S.D.	แปลผล	
ด้านการเปลี่ยนแปลงรูปแบบกลยุทธ์	3.82	0.83	มาก
ด้านการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินงาน	3.86	0.77	มาก
การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและนวัตกรรม	3.83	0.78	มาก
รวม	3.84	0.76	มาก

ด้านผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้และพัฒนา (ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำเสนอได้ดังต่อไปนี้) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำเสนอได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานทางธุรกิจ

ผลการดำเนินงานทางธุรกิจ	ระดับความคิดเห็น		
	S.D.	แปลผล	
ด้านการเงิน	3.79	0.76	มาก
ด้านลูกค้า	3.82	0.73	มาก
ด้านกระบวนการภายใน	3.77	0.75	มาก
ด้านการเรียนรู้และพัฒนา	3.79	0.76	มาก
รวม	3.79	0.71	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานทางธุรกิจ พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานทางธุรกิจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.79, S.D. = 0.71$)

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามไปวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำเสนอได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) การเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย

Model	ตัวแปรต้น	b	SE _{est}	β	t	p-value(sig.)
1	ค่าคงที่ (Constant)	0.260	0.047		5.280	0.000*
	BC1		0.035	0.079	1.880	0.062
	BC2	0.098	0.035	0.125	2.899	0.005*
	BC3		0.044	0.011	0.245	0.805

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 * $R = 0.966, R^2 = 0.934, Seest = 0.000, F = 599.234, Sig. of F = 0.000$

BC1 = การเปลี่ยนแปลงรูปแบบกลยุทธ์

BC2 = การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินงาน

BC3 = การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและนวัตกรรม

จากตารางที่ 3 สามารถอธิบายได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทยด้านการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินงาน ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทยครั้งนี้ มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้ การเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kanjanarod et al. (2020) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยเหตุและผลที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจและผลการดำเนินงาน ทางธุรกิจของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการผลิต ของประเทศไทยผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยเหตุประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย เทคโนโลยี ดิจิตอล มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการจัดหาเพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยี ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ด้านความสามารถในการดัดแปลงเทคโนโลยี ด้านความสามารถในการ ทำนวัตกรรมเทคโนโลยี ความสามารถในการแข่งขัน มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ด้านความได้เปรียบ ในด้านต้นทุน ด้านความได้เปรียบในการสร้างความแตกต่าง ด้านความได้เปรียบในการตอบสนอง คุณภาพการให้บริการ มี 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ด้านการให้บริการ ที่ตรงเวลา ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ด้านการให้บริการอย่าง ก้าวหน้า และปัจจัยผลประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ด้านการ เปลี่ยนแปลงทางการตลาด ด้านการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเงิน ด้านการเปลี่ยนแปลงทางด้านบุคลากร ด้านการเปลี่ยนแปลงทางด้านการปฏิบัติการ และผลการดำเนินงานทางธุรกิจ มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และพัฒนา ด้านลูกค้า (2) ผลการวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยเหตุและผล ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ และผลการ ดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการผลิตของประเทศไทย พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Raekkar et al.(2023) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องอิทธิพลของปัจจัยในการดำเนินธุรกิจที่มีต่อความเติบโต ของธุรกิจ SMEs ในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยในการดำเนินธุรกิจและความเติบโตของธุรกิจ SMEs ในจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2) ประเภทของธุรกิจ อายุของกิจการ และจำนวนเงินลงทุนของกิจการ ที่แตกต่างกัน ความเติบโตของธุรกิจ SMEs ในจังหวัดเชียงราย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (3) ปัจจัยในการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ ด้านการจัดการ การเงิน การตลาด และการปฏิบัติการและเทคโนโลยี มีอิทธิพลทางบวกต่อความเติบโตของธุรกิจ SMEs ในจังหวัดเชียงรายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรปัจจัยในการดำเนินธุรกิจ ทั้ง 4 ตัวแปรร่วมกันทำนายความเติบโตของธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 68.50 ผลจากการศึกษาครั้งนี้ นำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของธุรกิจ SMEs ให้มีความสามารถในการแข่งขันและความเติบโตอย่างยั่งยืนต่อไปและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Damchub (2023) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การกำกับดูแลกิจการที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า การกำกับดูแลกิจการ อันได้แก่ บทบาทและความรับผิดชอบของคณะกรรมการ กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย สรรหาและพัฒนาผู้บริหารระดับสูง ส่งเสริมนวัตกรรมและการประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสียและการควบคุมภายใน ความน่าเชื่อถือทางการเงินและการเปิดเผยข้อมูล สนับสนุนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารกับผู้ถือหุ้นมีอิทธิพลเชิงบวกกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

และการเสริมสร้างคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพไม่มีอิทธิพลกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยผลจากการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและนักลงทุนโดยผู้บริหารบริษัทควรสนับสนุนและส่งเสริมให้บริษัทมีการกำกับดูแลกิจการที่ดีเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความโปร่งใสต่อผู้มีส่วนได้เสียซึ่งจะนำไปสู่ผลการดำเนินงานที่ยั่งยืนให้กับบริษัทต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงองค์กรให้มีผลการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของผู้ประกอบการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลในทางปฏิบัติได้มากยิ่งขึ้นโดย

1. สนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์: รัฐบาลควรสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและแนวโน้มสุขภาพ
2. สร้างมาตรฐานการควบคุมคุณภาพ: กำหนดมาตรฐานการผลิตและการควบคุมคุณภาพที่เข้มงวดเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์
3. เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงเงินทุน: เสนอโครงการสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำสำหรับธุรกิจขนาดเล็กลงในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม
4. ส่งเสริมการตลาดออนไลน์: สนับสนุนธุรกิจในการปรับตัวใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการตลาดออนไลน์ เพื่อเข้าถึงลูกค้าใหม่ ๆ
5. ฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ: จัดโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการบริหารจัดการและการบริการลูกค้าสำหรับผู้ดำเนินธุรกิจ
6. สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน: ส่งเสริมความร่วมมือในรูปแบบของกลุ่มอุตสาหกรรมเพื่อแบ่งปันความรู้และประสบการณ์
7. ส่งเสริมการผลิตสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม: ผลักดันนโยบายที่สนับสนุนการผลิตอาหารและเครื่องดื่มที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
8. สนับสนุนการวิจัยตลาด: ส่งเสริมการวิจัยตลาดเพื่อให้ข้อมูลที่ทันสมัยแก่ผู้ประกอบการในการตัดสินใจทางธุรกิจ

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

2.1 การนำไปใช้ในเชิงกลยุทธ์

1. การวางแผนธุรกิจ: ผู้ประกอบการสามารถใช้ผลวิจัยเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ทางธุรกิจ เช่น การเลือกทำเลที่ตั้ง การกำหนดราคาสินค้า การพัฒนาสินค้า และการให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารจัดการทรัพยากร: ใช้ข้อมูลจากงานวิจัยเพื่อจัดสรรทรัพยากร เช่น บุคลากร วัตถุดิบ และการลงทุนในเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับลักษณะของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย

2.2 การพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์

1. พฤติกรรมผู้บริโภค: ใช้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในการพัฒนาสินค้าและบริการที่ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมาย

2. เทรนด์ตลาด: นำปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้อง เช่น การเติบโตของอาหารเพื่อสุขภาพ หรือความนิยมในอาหารไทยในตลาดต่างประเทศ ไปพัฒนาเมนูและบริการใหม่ ๆ

2.3 การกำหนดนโยบายและส่งเสริมอุตสาหกรรม

1. ผู้กำหนดนโยบาย: หน่วยงานรัฐสามารถใช้ข้อมูลในงานวิจัยเพื่อออกมาตรการส่งเสริม เช่น การลดภาษีสำหรับธุรกิจขนาดเล็ก การสนับสนุนแหล่งเงินทุน หรือการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการอุตสาหกรรม

2. สมาคมวิชาชีพ: สมาคมหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ข้อมูลในงานวิจัยเพื่อจัดกิจกรรมฝึกอบรม หรือให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ

2.4 การศึกษาและวิจัยเพิ่มเติม

1. การขยายขอบเขต: ใช้ผลการวิจัยเป็นพื้นฐานในการศึกษาปัจจัยเฉพาะที่เกี่ยวข้อง เช่น ผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัล หรือการจัดการด้านความยั่งยืน

2. การสร้างความร่วมมือ: สถาบันการศึกษาและองค์กรภาคธุรกิจสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาความร่วมมือเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย

2.5 การเตรียมความพร้อมต่อความเปลี่ยนแปลง

1. การรับมือกับความท้าทาย: ใช้ข้อมูลปัจจัยเสี่ยง เช่น สภาวะเศรษฐกิจ การแข่งขัน และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค เพื่อตั้งแผนรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในอนาคต

2. การใช้เทคโนโลยี: ส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์และระบบดิจิทัลในการบริหารจัดการธุรกิจและขยายตลาด

ทั้งนี้ข้อเสนอแนะเหล่านี้ช่วยให้ผู้ประกอบการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนักวิจัย สามารถใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเพื่อพัฒนาธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ.

บรรณานุกรม

- Damchu,L. (2020). Corporate governance that influences the performance of companies. The company is listed on the national stock exchange. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(10), 1-9.
- Kaplan, R. S. (1990). *Conceptual foundations of the balanced scorecard*. Handbooks of management accounting research, 3, 1253-1269.
- Khalili Sadrabad, E., Hashemi, S. A., Nadjarzadeh, A., Askari, E., Akrami Mohajeri, F., & Ramroudi, F. (2023). Bisphenol A release from food and beverage containers–A review. *Food science & nutrition*, 11(7), 3718-3728.
- Olonite, O. A. (2021). Olonite sampling technique and Taro Yamane sampling method: The paradigm shift. *Available at SSRN 3994018*.
- Raekkar T. ., Thipsri N. ., Techaphan Ratanakul N. ., & Sriwichai M. . (2023). Influence of business operating factors on the growth of SMEs in Chiang Rai Province. *Academic Journal of Marketing and Management Rajamangala University of Technology Thanyaburi*, 10(2), 74–94.
- Ratchata, K., Vichit, U., & Kanyarat, T. (2020). Causal factors and effects influencing business transformation and performance of SMEs in the manufacturing sector in Thailand. *Journal of Research and Development Institute, Mahasarakham Rajabhat University*, 7(2), July–December 2020.

- Stock Exchange of Thailand (SET). (2024). *The beverage industry in Thailand*. Retrieved from (<https://www.set.or.th/>)
- Sune, D. M. 2014. "Political Maneuvering During Business Process Transformation: A Pluralist Approach." *Journal of the association for Information Systems*18, 3: 173 – 205.
- Tan, W. K., Husin, Z., Yasruddin, M. L., & Ismail, M. A. H. (2023). Recent technology for food and beverage quality assessment: a review. *Journal of Food Science and Technology*, 60(6), 1681-1694.
- Tirathanachaiyakun. K.,. (2020). *Model of Relationship of Factors Influencing the Performance of the Food and Beverage Business in Thailand*. Management Faculty of Business Administration, Sripatum University.

อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด รูปแบบการดำเนินชีวิต และการท่องเที่ยวเชิงอาหาร
ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
ในกรุงเทพมหานคร

THE INFLUENCE OF 4P'S MARKETING MIX, AIO'S and GASTRONOMY TOURISM
TO PURCHASE DECISION CONFECTIONERY SOUVENIR OF FOREIGN TOURIST
IN BANGKOK

จรรยาพร เปรมอุดมกิจ¹ และวิลาสินี ยนต์วิทย์²
Junyaporn Premudomkit¹, and Wilasinee Yonwikai²

^{1,2} หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิชาการจัดการธุรกิจอาหาร วิทยาลัยดุสิตธานี
Master of Business Administration Program in Gastronomy Business Management, Dusit Thani College
E-Mail: junyaporn.ao@gmail.com

Received : June 25, 2024

Revised : December 09, 2024

Accepted : December 30, 2024

บทคัดย่อ

ของที่ระลึกรูปแบบขนมในกรุงเทพมหานคร มีศักยภาพในการช่วยยกระดับประสบการณ์วัฒนธรรม เศรษฐกิจท้องถิ่น และสามารถเป็นเครื่องมือการตลาดที่มีศักยภาพในการสอดแทรกการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม วัตถุประสงค์ที่ทรงคุณค่า และการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาเที่ยว กรุงเทพมหานคร ผ่านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกรูปแบบขนม การวิจัยในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษา อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีต่อกระบวนการ ตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อศึกษาอิทธิพล ของการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยคือนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมายังกรุงเทพมหานคร จำนวน 460 คน โดยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และทดสอบสมมติฐานด้วยโปรแกรม สำเร็จรูปทางสถิติ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด การท่องเที่ยวเชิงอาหาร และรูปแบบการดำเนินชีวิตมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัด กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 งานวิจัยดังกล่าวทำให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยที่มีผล ต่อการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวและสามารถนำปัจจัยต่างๆเหล่านี้เป็นแนวทางในการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกรูปแบบขนมเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้

คำสำคัญ

ของที่ระลึกรูปแบบขนม ส่วนประสมทางการตลาด การท่องเที่ยวเชิงอาหาร รูปแบบการดำเนินชีวิต กระบวนการตัดสินใจซื้อ

ABSTRACT

Confectionery souvenirs in Bangkok have the potential to enhance local cultural and economic experiences. With a significant number of international tourists interested in visiting Bangkok, the capital of Thailand, these sweets can serve as effective marketing tools that promote cultural exchange, valuable ingredients, and unique travel experiences. This study focuses on analyzing tourist purchasing behavior by examining the impact of marketing mix factors, lifestyle patterns, and Gastronomy tourism to understand the factors influencing international tourists' decisions to purchase confectionery souvenirs. The objectives of this research are 1) To study the influence of the marketing mix on the purchasing decision process, 2) To study the influence of lifestyle patterns (AIO) on the purchasing decision process, and 3) To study the influence of Gastronomy tourism on the purchasing decision process.

The sample group for the research consisted of 460 international tourists visiting Bangkok. Data was collected using questionnaires and analyzed using by statistical package to test the hypotheses. The results indicated that the factors of the marketing mix, culinary tourism, and lifestyle patterns significantly affect international tourists' decisions to purchase confectionery souvenirs in Bangkok, with statistical significance at the 0.05 level. This research highlights the importance of these factors in influencing the purchasing decisions of tourists and can guide the development of confectionery souvenirs products for sale to international tourists.

Keywords

Confectionery Souvenir product, Marketing Mix, Gastronomy Tourism, AIO's, Purchase Decision

ความสำคัญของปัญหา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นแนวทางในการพัฒนา และยกระดับของที่ระลึกรูปแบบขนมของจังหวัด กรุงเทพมหานคร เนื่องจากกรุงเทพมหานครมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยได้มองเห็นโอกาสจาก จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าประเทศไทย ในปี 2566 จำนวน 28,150,016คน และเดินทางเข้าจังหวัดกรุงเทพมหานคร จากข้อมูลล่าสุดที่มีการเผยแพร่ เป็นข้อมูลในปี 2560 (ก่อนสถานการณ์โควิด19) จำนวน 17,449,880 คน (Ministry of tourism and sport, 2023) แสดงให้เห็นว่า กรุงเทพมหานครคือเมืองหลวงอันมีชีวิตชีวา ของประเทศไทย มีชื่อเสียงในด้านมรดกทางวัฒนธรรมอันยาวนาน ตลาดริมถนนที่คึกคัก และที่โดดเด่นที่สุดคือ อาหารรสเลิศ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา จากโอกาสความสำคัญของ Soft Power ที่รัฐบาลส่งเสริมในการขับเคลื่อน เศรษฐกิจ Soft Power เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความน่าสนใจและความนิยมต่อวัฒนธรรมและสินค้าของ ประเทศ และในการผลักดัน Soft Power ของรัฐบาลไทยมีแผนการในการเพิ่มรายได้จากสินค้าและบริการทาง วัฒนธรรม โดยเน้นไปที่ 5F ซึ่งอาหาร (Food) เป็นหนึ่งในนั้น และยังเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สะท้อนจากสัดส่วนมูลค่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของอาหารไทยต่อมูลค่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ทั้งหมดซึ่งอยู่ที่ 18.3 เปอร์เซ็นต์ สูงเป็นอันดับที่ 2 จากทั้งหมด 15 กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (บริษัท มีเดีย แอสโซซิเอตเต็ด จำกัด, 2566) ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา การท่องเที่ยวเชิงอาหารได้รับความสนใจอย่างมากในฐานะช่องทางเฉพาะใน อุตสาหกรรมگردนเดินทางและการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นไปที่การสำรวจและชื่นชมประสบการณ์และประเพณีการ

ทำอาหารในจุดหมายปลายทางต่างๆ รวมถึงการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ของฝากต่างๆ ที่เป็น 1 ในกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินิยมทำ เมื่อเดินทางไปยังประเทศต่างๆ ในขณะที่ตลาดการท่องเที่ยวทั่วโลกมีการแข่งขันสูงขึ้น ประเทศต่างๆ เช่น ประเทศไทยกำลังตระหนักถึงศักยภาพของการท่องเที่ยวด้านอาหารเพื่อดึงดูดและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวต่างชาติ และนี่คือการท่องเที่ยวด้านอาหารเพิ่มมากขึ้นและศักยภาพของชนมไทยที่มีความสามารถในการที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ จากการใช้วิถีการปรุงที่มีเอกลักษณ์ที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เช่น การอบควันเทียน การใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติเช่น กะทิ มะพร้าว ผลไม้ต่างๆ และชนมจะสามารถเป็นของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติได้ ไม่มีข้อจำกัดเรื่องการนำเข้าเนื้อสัตว์ สามารถเก็บได้นาน และสามารถนำกลับไปเป็นของฝากที่ประเทศต่างๆ ได้ และนอกจากนี้กรุงเทพมหานครที่เป็นเมืองหลวงของประเทศไทย เป็นจุดที่เป็นจุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยวต่างชาติ และเป็นศูนย์รวมของของที่ระลึกรูปแบบชนม และมีชนมต่างๆ ที่น่าสนใจ เช่น คูกี้รสทุเรียน คูกี้ซ่าไทย เป็นต้น และผู้วิจัยได้ใช้ตัวแปรด้านรูปแบบการดำรงชีวิต เนื่องจากการซื้อสินค้าและการท่องเที่ยว ในแต่ละบุคคลมีรูปแบบที่แตกต่างกัน เพื่อการเสนอสินค้า บริการ การสื่อสารที่แตกต่างอย่างเหมาะสม และจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4Ps), ปัจจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร และ ปัจจัยด้านรูปแบบการดำรงชีวิต ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบชนมในกรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของฝากในรูปแบบชนม ที่ตรงกับความต้องการ ลักษณะการท่องเที่ยว และรูปแบบวิถีชีวิต ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาเที่ยวกรุงเทพมหานคร

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. ส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบชนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในกรุงเทพมหานครหรือไม่
2. รูปแบบการดำเนินชีวิตมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบชนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในกรุงเทพมหานคร หรือไม่
3. การท่องเที่ยวเชิงอาหารมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบชนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในกรุงเทพมหานครหรือไม่

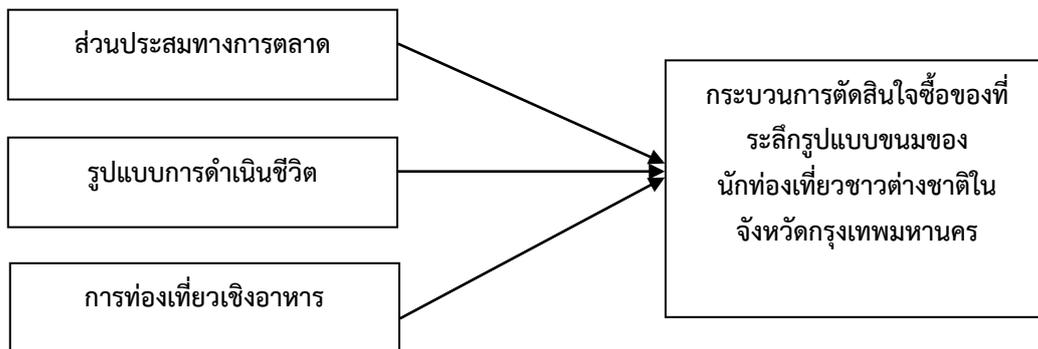
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด ที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบชนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของรูปแบบการดำเนินชีวิต ที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบชนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบชนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานงานวิจัย

1. ส่วนประสมทางการตลาดส่งอิทธิพลทางบวกต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานคร
2. รูปแบบการดำเนินชีวิตส่งอิทธิพลทางบวกต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานคร
3. การท่องเที่ยวเชิงอาหารส่งอิทธิพลทางบวกต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าประเทศไทย ในปี 2566 (Ministry of tourism and sport, 2023) โดยได้คัดเลือกจำนวน 12 ประเทศ ได้แก่ประเทศ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สิงคโปร์ ฮองกง เยอรมัน ฝรั่งเศส ไต้หวัน และ เวียดนาม รวมจำนวน 14,225,113 คน โดยคัดเลือกจากวิธีการ Stratified Random Sampling และสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธี Multi stage random sampling ข้อมูลได้จากคัดสรรส่วนจากค่าเฉลี่ยข้อมูลจาก 2 ข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลจากกลุ่มประเทศที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาประเทศไทย ปี2566 จากจำนวนทั้งหมด 28,150,016 คน และข้อมูลล่าสุดจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจังหวัดกรุงเทพมหานคร ปี 2560 จำนวนทั้งหมด 17,449,880 คน และตามความสามารถในการตอบแบบสอบถามของผู้ตอบแบบสอบถามที่สัมพันธ์กับภาษาที่ผู้วิจัยสามารถจัดทำได้ ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียด ดังนี้

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจาก จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย ในปี 2566 จำนวน 12 ประเทศรวมทั้งสิ้น 14,225,113 คน (Ministry of tourism and sport, 2023) ซึ่งการคัดเลือก 12 ประเทศ สาเหตุมาจากการคัดเลือก 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำการจัดลำดับข้อมูลนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 20 ประเทศอันดับแรกจากค่าเฉลี่ยของจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมายังประเทศไทยในปี 2565 และ 2566 และอันดับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีปริมาณการใช้จ่ายในหมวด Shopping ในปี 2562 เนื่องจากเป็นปีก่อนพบสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19

ขั้นตอนที่ 2 ทำการแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยคัดเลือก 12 ประเทศ จาก 20 ประเทศ โดยคัดเลือกจาก ที่มีแนวโน้มมีศักยภาพในการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยในปี 2566-2567 และ ตาม

ความสามารถการตอบแบบสอบถามที่สัมพันธ์กับภาษา ที่ผู้วิจัยสามารถจัดทำได้ ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น

ขั้นตอนที่ 3 เทียบบัญญัติไตรการสุ่มตัวอย่างแบบใช้ความสะดวกบังเอิญ (Convenience sampling) โดยจะเก็บข้อมูลจากสถานที่ท่องเที่ยวที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาใช้บริการ 23 จุด จากข้อมูลปี 2565 (สำนักการคลัง, 2565)

โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความเป็นตัวแทนที่ดี ผู้วิจัยได้ทำการพิจารณาถึงขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสม ซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างต้องมีขนาดใหญ่ กลุ่มตัวอย่างไม่ต่ำกว่า 100 และอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่าง กับตัวแปร ในการกำหนดจำนวนตัวอย่างใช้คำแนะนำจาก (Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., และ Anderson, R.E., 2014) โดยใช้จำนวนตัวชี้วัดซึ่งต่อมาจะกลายเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม ดังนั้นจำนวนตัวอย่างที่ต้องการคือ 51 (ตัวชี้วัดการวิจัย) \times 5 (ข้อผิดพลาดมาตรฐาน 5 เปอร์เซ็นต์) = 255 ตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม และเพื่อให้ขนาดตัวอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนการกำหนดขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมของ Comrey และ Lee ในงานวิจัยที่มีการวิเคราะห์ องค์ประกอบ การวิเคราะห์เส้นทาง ได้ให้ข้อเสนอแนะขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม (Comrey & Lee, 1992 อังโน ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551) โดยกำหนดขอบเขตของ ตัวอย่างดังนี้

ขนาดตัวอย่าง	ความเหมาะสมของการวิเคราะห์
100 ราย	ไม่ดี (Poor)
200 ราย	พอใช้ได้ (Fair)
300 ราย	ดี (Good)
500 ราย	ดีมาก (Very Good)
1,000 ราย	ดีที่สุด (As Excellent)

ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีตัวแปรสังเกตได้ในแบบจำลองจำนวน 51 ตัวแปร ขนาดตัวอย่างที่มีความเหมาะสมและเพียงพอ ซึ่งจะได้ $51 \times 5 = 255$ ตัวอย่าง ตามตารางที่ 3.1 ซึ่งเพื่อให้มีจำนวนเพียงพอและมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์อยู่ในเกณฑ์ดี (Good) ดังนั้น ได้มีการจัดทำแบบสอบถามจำนวน 460 ชุดสำหรับนักท่องเที่ยวจาก 12 ประเทศที่มาเยือนประเทศไทย วิธีการวัดที่จะใช้ในการศึกษานี้คือมาตราส่วน Likert ระดับ 1-5 การวิเคราะห์ที่ใช้เพื่อพิสูจน์สมมติฐานในงานวิจัยนี้ ด้วยตัวแปรที่สังเกตได้ 51 ตัวในโมเดล ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมคือ 460 ตัวอย่าง ซึ่งเป็นการรับประกันระดับ "ดี" สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสามารถสรุปการกำหนดกลุ่มตัวอย่างได้ตามตารางที่ ดังนี้

ตารางที่ 1 การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยเทียบบัญญัติไตรยางค์จากสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ประเทศของนักท่องเที่ยว	จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมากทม.ปี 2560	สัดส่วน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจริง
จีน	3,813,435	31.66%	81	105
ญี่ปุ่น	1,270,181	10.54%	27	77
เกาหลีใต้	1,217,595	10.11%	26	29
อินเดีย	1,092,391	9.07%	23	39
สหรัฐอเมริกา	728,767	6.05%	15	30
สหราชอาณาจักร	674,024	5.60%	14	6
สิงคโปร์	629,238	5.22%	13	16

ประเทศของนักท่องเที่ยว	จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมากม.ปี 2560	สัดส่วน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจริง
ฮ่องกง	604,261	5.02%	13	18
เยอรมัน	600,047	4.98%	13	10
ฝรั่งเศส	511,148	4.24%	11	15
ไต้หวัน	457,130	3.79%	10	23
เวียดนาม	448,033	3.72%	9	28
อื่นๆ	-	-	-	64
รวม	12,046,250	100%	255	460

จากข้อมูลที่ได้พบว่าค่อนข้างเป็นไปตามกลุ่มตัวอย่าง 12 ประเทศที่ได้คัดเลือกไว้ แต่จากการเก็บแบบสอบถาม ณ สถานที่เก็บแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้รับการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มประเทศอื่นๆ จำนวน 64 ท่าน ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวม 64 ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ด้วย เนื่องจากเป็นนักท่องเที่ยวจากประเทศ ตุรเคีย บราซิล ฟิลิปปินส์ โมร็อกโก สวีเดน เดนมาร์ก สวิตเซอร์แลนด์ และกลุ่มหมู่เกาะโอเชียเนีย ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่น่าสนใจและมีแนวโน้มที่จะเดินทางเข้ากรุงเทพมหานครมากขึ้นในอนาคต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยคือแบบสอบถาม (Questionnaires) จำนวน 460 ชุด แบ่งออกเป็น 6 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ข้อ ดังนี้ เพศ อายุ ภูมิภาค และ สัดส่วนงบประมาณที่ใช้จ่ายต่อการซื้อของฝาก ต่อจำนวนงบประมาณในการท่องเที่ยวทั้งหมด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อของฝาก รูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านรูปแบบการดำเนินชีวิต ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อของฝาก รูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านกิจกรรม ปัจจัยด้านความสนใจ และปัจจัยด้านความคิดเห็น

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อของฝาก รูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านการสร้างประสบการณ์ ปัจจัยด้านการขาย ณ จุดหมายปลายทาง ปัจจัยด้านการท่องเที่ยวและการผลิตอาหาร ปัจจัยด้านแรงจูงใจทางวัฒนธรรม และ ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการตัดสินใจซื้อของฝากรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานครโดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การรับรู้ถึงความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือก การตัดสินใจซื้อ พฤติกรรมหลังการซื้อ

ตอนที่ 6 เป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับ ปัญหา และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการตัดสินใจซื้อของฝาก รูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้วและตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถามทุกฉบับ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ในรูปแบบสถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลพื้นฐานของตัวแปรต่าง ๆ โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

4.21 – 5.00	หมายถึง	มีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของฝากรูปแบบขนมมากที่สุด
3.41 – 4.20	หมายถึง	มีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของฝากรูปแบบขนมมาก
2.61 – 3.40	หมายถึง	มีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของฝากรูปแบบขนมปานกลาง
1.81 – 2.60	หมายถึง	มีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของฝากรูปแบบขนมน้อย
1.00 – 1.80	หมายถึง	มีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของฝากรูปแบบขนมน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่สมบูรณ์จากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 460 คน ซึ่งเพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ข้อ ดังนี้ เพศ อายุ ภูมิภาค และ สัดส่วนงบประมาณที่ใช้จ่ายต่อการซื้อของฝากต่อจำนวนงบประมาณในการท่องเที่ยว

ด้านเพศ จากผลข้อมูลพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเพศหญิงมีจำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 50.87 และเพศชายมีจำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 45.87 และจากกลุ่มผู้ที่ไม่ระบุเพศ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.26 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 460 คน

ด้านอายุผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 27-43 ปี จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 51.74 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 15 – 26 ปี จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 29.13 ช่วงอายุ 44 – 58 ปีจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 16.52 ช่วงอายุที่มากกว่า 59 ปีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 2.61 จากจำนวนทั้งหมด 460 คน

ด้านเชื้อชาติผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เดินทางมาจากประเทศจีน จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 22.83 รองลงมาคือนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศญี่ปุ่น จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 16.74 จากประเทศอินเดีย จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 8.48 จากประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 6.52 จากประเทศเกาหลีใต้ จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 6.30 และมาจากประเทศอื่น ๆ ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสัดส่วนงบประมาณที่ใช้จ่ายต่อการซื้อของฝาก ต่อจำนวนงบประมาณในการท่องเที่ยวทั้งหมดของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในช่วง 0-10 เปอร์เซ็นต์ จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 42.39 อยู่ในช่วง 11-20 เปอร์เซ็นต์ จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 34.57 อยู่ในช่วง 21-30 เปอร์เซ็นต์ จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 18.70 และ อยู่ในช่วง 31-40 เปอร์เซ็นต์ และช่วงอายุมากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.17 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4Ps)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4Ps)

ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (4Ps)	\bar{x}	S.D.	ระดับความสำคัญ
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	3.90	0.68	มาก
ปัจจัยด้านราคา	3.84	0.71	มาก
ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.91	0.68	มาก
ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด	3.83	0.73	มาก
รวม	3.87	0.70	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ภาพรวมและรายด้านทุกด้าน (ผลิตภัณฑ์, ราคา, ช่องทางการจัดจำหน่าย และส่งเสริมการตลาด) มีระดับความสำคัญ อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านรูปแบบการดำเนินชีวิต

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านรูปแบบการดำเนินชีวิต

ปัจจัยด้านรูปแบบการดำเนินชีวิต (AIO's)	\bar{x}	S.D.	ระดับความสำคัญ
ปัจจัยด้านกิจกรรม	3.93	0.73	มาก
ปัจจัยด้านความสนใจ	3.80	0.71	มาก
ปัจจัยด้านความคิดเห็น	3.89	0.70	มาก
รวม	3.87	0.71	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยด้านรูปแบบการดำเนินชีวิต (AIO's) ภาพรวมและรายด้านทุกด้าน (กิจกรรม, ความสนใจ และความคิดเห็น) มีระดับความสำคัญ อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

ปัจจัยการท่องเที่ยวเชิงอาหาร	\bar{x}	S.D.	ระดับความสำคัญ
ปัจจัยด้านการสร้างประสบการณ์	3.92	0.74	มาก
ปัจจัยด้านการขาย ณ จุดหมายปลายทาง	3.94	0.76	มาก
ปัจจัยด้านการท่องเที่ยวและการผลิตอาหาร	3.93	0.69	มาก
ปัจจัยด้านแรงจูงใจทางวัฒนธรรม	3.99	0.71	มาก
ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	3.90	0.71	มาก
รวม	3.94	0.72	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ภาพรวมและรายด้านทุกด้าน (การสร้างประสบการณ์, การขาย ณ จุดหมายปลายทาง, การท่องเที่ยวและการผลิตอาหาร, แรงจูงใจทางวัฒนธรรม และภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว) มีระดับความสำคัญ อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการตัดสินใจซื้อของฝากรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการตัดสินใจซื้อของฝากรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนม	\bar{x}	S.D.	ระดับความสำคัญ
ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความต้องการ	4.18	0.75	มาก
ปัจจัยด้านการค้นหาข้อมูล	4.00	0.73	มาก
ปัจจัยด้านการประเมินผลทางเลือก	4.07	0.71	มาก
ปัจจัยด้านการตัดสินใจซื้อ	3.89	0.69	มาก
ปัจจัยด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ	3.92	0.74	มาก
รวม	4.01	0.72	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนม ภาพรวมและรายด้านทุกด้าน (การรับรู้ถึงความต้องการ, การค้นหาข้อมูล, การประเมินผลทางเลือก, การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังการซื้อ) มีระดับความสำคัญ อยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวต่างชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ

Model	R	R ²	Adjusted R ²	Std. Error of the Estimate	
Marketing mix	0.513	0.264	0.257	0.30748	
Model	Sum of Squared	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	15.402	4	3.85	40.728	0.000*
Residual	43.016	455	0.095		
Total	58.418	459			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	2.785	0.124		22.528	0.000*
Product	0.016	0.053	0.029	0.305	0.761
Price	0.019	0.022	0.037	0.836	0.404
Place	0.271	0.057	0.477	4.749	0.000*
Promotion	0.009	0.030	0.107	0.298	0.766

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์สถิติถดถอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด มีค่า (P-value) น้อยกว่า 0.00 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 แสดงว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่า (P-value) เท่ากับ 0.000 ในขณะที่ปัจจัย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด มีค่า (P-value) มากกว่า 0.05

โดยเมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงของระดับความสำคัญของกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ได้ดีที่สุดคือ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\beta = 0.271$) ปัจจัยด้านราคา ($\beta = 0.019$) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ($\beta = 0.016$) และด้านปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ($\beta = 0.009$) ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์ค่าขนาดความผันแปรของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม (Adjusted R² = 0.257) พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ที่ได้ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ร้อยละ 25.7

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านรูปแบบการดำเนินชีวิต (AIO) ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ

Model	R	R ²	Adjusted R ²	Std. Error of the Estimate	
AIO	0.457	0.209	0.204	0.31838	
Model	Sum of Squared	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	12.195	3	4.065	40.102	0.000*
Residual	46.223	456	0.101		
Total	58.418	459			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	2.995	0.126		23.714	0.000*
Activity	0.190	0.033	0.306	5.716	0.000*
Interest	0.097	0.024	0.210	4.029	0.000*
Opinion	0.025	0.024	-0.045	-1.042	0.298

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์สถิติถดถอยพหุคูณพบว่า ปัจจัยด้านรูปแบบการดำเนินชีวิต (AIO) ด้านกิจกรรม และด้านความสนใจ มีค่า (P-value) น้อยกว่า 0.00 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2 แสดงว่า ด้านรูปแบบการดำเนินชีวิต (AIO) ด้านกิจกรรม และด้านความสนใจ ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่า (P-value) เท่ากับ 0.000 ในขณะที่ ปัจจัยด้านความคิดเห็น มีค่า (P-value) มากกว่า 0.05

โดยเมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงของระดับความสำคัญของกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ได้ดีที่สุดคือ ปัจจัยด้านกิจกรรม ($\beta = 0.190$) ปัจจัยด้านความสนใจ ($\beta = 0.097$) และด้านปัจจัยด้านความคิดเห็น ($\beta = 0.025$) ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์ค่าขนาดความผันแปรของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม (Adjusted $R^2 = 0.204$) พบว่า ปัจจัยด้านรูปแบบการดำเนินชีวิต (AIO) ด้านกิจกรรม ด้านความสนใจ และด้านความคิดเห็น ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ร้อยละ 20.4

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ

Model	R	R ²	Adjusted R ²	Std. Error of the Estimate	
Gastronomy tourism	0.65	0.422	0.416	0.27261	
Model	Sum of Squared	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	24.679	5	4.936	66.418	0.000*
Residual	33.739	454	0.074		
Total	58.418	459			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	2.145	0.105		20.514	0.000*
Creatingexperiences	0.016	0.074	0.027	0.212	0.832
Sellingthedestination	-0.100	0.053	-0.017	-0.183	0.855
Tourism&foodproduction	0.095	0.057	0.157	1.665	0.097
Culturalmotivators	0.384	0.036	0.546	10.659	0.000*
Destinationimage	-0.015	0.042	-0.030	-0.364	0.716

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์สถิติถดถอยพหุคูณพบว่า ปัจจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) ด้านแรงจูงใจทางวัฒนธรรม มีค่า (P-value) น้อยกว่า 0.00 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 3 แสดงว่า ปัจจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่า (P-value) เท่ากับ 0.000 ในขณะที่ปัจจัยด้านการสร้างประสบการณ์ การขาย ณ จุดหมายปลายทาง การท่องเที่ยวและการผลิตอาหาร และ ภาพลักษณ์ของสถานที่ ณ จุดหมายปลายทาง มีค่า (P-value) มากกว่า 0.05

โดยเมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงของระดับความสำคัญของกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ได้ดีที่สุดคือ ด้านแรงจูงใจทางวัฒนธรรม ($\beta = 0.384$) การท่องเที่ยวและการผลิตอาหาร ($\beta = 0.095$) และด้านการสร้างประสบการณ์ ($\beta = 0.016$) ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์ค่าขนาดความผันแปรของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม (Adjust R2 = 0.416) พบว่าการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) การสร้างประสบการณ์ การขาย ณ จุดหมายปลายทาง การท่องเที่ยวและการผลิตอาหาร แรงจูงใจทางวัฒนธรรม และภาพลักษณ์ของสถานที่ ณ จุดหมายปลายทาง ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ร้อยละ 41.6

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการทดสอบสมมติฐาน

1. สมมติฐานที่ 1: ส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ส่งอิทธิพลทางบวกต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

จากผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า ส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ส่งอิทธิพลทางบวกต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานครเนื่องจาก ส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ตัวแปรทุกด้าน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขจรศักดิ์ (2558) ที่กล่าวว่าปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์ต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทศนา หงส์มา (2553) ที่กล่าวว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มีผลต่อพฤติกรรมด้านประเภทของสินค้า OTOP ในการเลือกซื้อสินค้า OTOP ที่ผลิตโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

2. สมมติฐานที่ 2: รูปแบบการดำเนินชีวิต (AIO) ส่งอิทธิพลทางบวกต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

จากผลการศึกษาปัจจัยรูปแบบการดำเนินชีวิต (AIO'S) พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า รูปแบบการดำเนินชีวิต (AIO'S) ส่งอิทธิพลทางบวกต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานครเนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับปัจจัยรูปแบบการดำเนินชีวิต (AIO'S) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านความสนใจโดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านกิจกรรมโดยรวม ปัจจัยด้านความคิดเห็นโดยรวม ตามลำดับ โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านความสนใจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในเรื่องความสนใจ และในข้อคำถาม มีของที่ระลึกรูปแบบขนมที่มีจำหน่ายในประเทศปลายทางที่ท่านชื่นชอบ ซึ่งอาจหมายถึงว่าประเทศจุดหมายปลายทาง และของที่ระลึกรูปแบบขนมที่มีจำหน่าย มีอิทธิพลกับการตัดสินใจซื้อของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธนัพร ศรีเวชนันต์ (2563) ที่กล่าวว่า รูปแบบการดำเนินชีวิต และการสื่อสารแบบปากต่อปาก ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทยและปริมณฑล และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุพัตรา อำนวยเกียรติ (2559) ที่กล่าวว่า รูปแบบการดำเนินชีวิต และการโฆษณาผ่านระบบอินเทอร์เน็ตมี ผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และสอดคล้องกับผล

การศึกษาของ นมัสการ มรรคสุนทร (2558) พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และคุณค่าตราสินค้าของเครื่องเรือน อเนกประสงค์ ในภาพรวมระดับมาก และให้ความสำคัญกับรูปแบบการดำเนินชีวิต โดยรวมในระดับมากเช่นกัน

3.สมมติฐานที่ 3: การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) ส่งอิทธิพลทางบวกต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

จากผลการศึกษาปัจจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า การท่องเที่ยวเชิงอาหารส่งอิทธิพลทางบวกต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานครเนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับปัจจัยการท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจทางวัฒนธรรมโดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการสร้างประสบการณ์โดยรวม และ ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของสถานที่ ณ จุดหมายปลายทาง ตามลำดับ โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านแรงจูงใจทางวัฒนธรรมซึ่งแสดงให้เห็นว่า ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในเรื่องแรงจูงใจทางวัฒนธรรม ในข้อคำถาม ของที่ระลึกรูปแบบขนมที่ซื้อจากท้องถิ่นหรือแหล่งชุมชนนั้น มีแนวโน้มที่จะสามารถสะท้อนศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรมของสถานที่นั้นได้ ซึ่งอาจหมายถึง สินค้าที่มีการแสดงถึงคุณค่าวัฒนธรรม มีอิทธิพลกับการตัดสินใจซื้อของกลุ่มตัวอย่าง และสอดคล้องกับจากผลการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Ayu Nurwitasari (2016) ที่กล่าวว่าปัจจัยด้านปัจจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) มีความสัมพันธ์ต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ

ข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้จากการวิจัยนี้ สามารถนำไปพัฒนาของที่ระลึกรูปแบบขนมแก่ผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1) ปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาด ในด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด ที่ผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญต่อ สินค้าจำหน่ายแบบผ่านคนกลาง เช่น ห้างสรรพสินค้าชั้นนำร้านสะดวกซื้อซึ่งทางผู้ประกอบการ ควรจะมีการกระจายสินค้าไปยังช่องทางที่เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย เช่นห้างสรรพสินค้าชั้นนำ ย่านจุดท่องเที่ยว

2) ปัจจัยด้านรูปแบบการดำเนินชีวิต ผลที่ได้จากการวิจัยนี้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญต่อด้านกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็นทั้ง 3 ด้านในระดับมาก ในการจำหน่ายของที่ระลึกรูปแบบขนม ดังนั้นผู้ประกอบการควรสอดแทรกองค์ประกอบ 3 อย่างนี้ผ่านไปยังผลิตภัณฑ์ เช่น ผลิตภัณฑ์ที่ผู้ซื้อสามารถสร้างกิจกรรม ใส่ความคิดเห็นและสิ่งที่สนใจได้ เช่น ขนมที่สามารถทำได้ด้วยตนเอง (D.I.Y) เป็นต้น

3) ปัจจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร พบว่าด้านแรงจูงใจทางวัฒนธรรม ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด ที่ผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ ผลจากการศึกษาพบว่า ให้ความสำคัญต่อ ของที่ระลึกรูปแบบขนมที่ซื้อจากท้องถิ่นหรือแหล่งชุมชนนั้น มีแนวโน้มที่จะสามารถสะท้อนศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรมของสถานที่นั้นได้ซึ่งทางผู้ประกอบการ ควรสอดแทรกวัฒนธรรมลงไปในตัวสินค้า เช่นกลั่นควินเทียนในขนมไทย ที่สื่อถึงวัฒนธรรมการทำขนมแบบดั้งเดิม การใช้ลวดลายไทย เช่นลายกนกบนบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนศิลปะของไทย ซึ่งในด้านนี้เป็นด้านที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญมากที่สุดในการที่จะสนับสนุนที่จะส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมากรุงเทพมหานครซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมมากยิ่งขึ้น โดยอาจขอการสนับสนุนจากหน่วยงานเช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือ โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จาก กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

4) ปัจจัยด้านกระบวนการตัดสินใจซื้อ พบทางด้านกระบวนการตัดสินใจซื้อ ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด ที่ผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจผลจากการศึกษาพบว่า ให้ความสำคัญต่อ ท่านใช้เวลาในการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมได้ในทันทีซึ่งหมายความว่า รูปลักษณะของสินค้าจะต้องน่าสนใจ สะดุดตา ดังนั้นทางผู้ประกอบการควรออกแบบสินค้า ให้มีความชัดเจน มีเอกลักษณ์และน่าดึงดูด ที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจซื้อได้ในทันที

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยว ที่มีสัดส่วนการซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในแต่ละภูมิภาค เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก และกว้างมากยิ่งขึ้น
- 2) ควบการศึกษาในเชิงลึก เกี่ยวกับปัจจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานคร เพื่อขยายความรู้ความเข้าใจ ทราบถึงข้อมูลในแต่ละองค์ประกอบมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงอาหารมีการพัฒนามากขึ้นและมีแนวโน้มที่จะได้รับความนิยมน่ามากขึ้นในกลุ่มนักท่องเที่ยว เช่น จากการจัดอันดับของ มิชลินสตาร์ การจัดอันดับร้านตามมาตรฐานมิชลินไกด์ และ มิชลินบิบ กูร์มอนด์ เป็นต้น
- 3) ควบวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสนทนากลุ่ม หรือ การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ทราบถึงเหตุผลในเชิงลึก หรือค้นพบปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของที่ระลึกรูปแบบขนมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- จจรศักดิ์ ธีระทวิสุข. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้ารูปแบบดิจิทัลของประชากรในจังหวัดปทุมธานี. ปรินญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต [การค้นคว้าอิสระไม่ได้ตีพิมพ์] วิชาเอกระบบสารสนเทศ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ทัศนาศา หงส์มา. (2553). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้า OTOP ที่ผลิตโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยาลัยราชพฤกษ์
- ฉันทพร ศรีเวชนันต์. (2563). ส่วนประสมทางการตลาด รูปแบบการดำเนินชีวิต และการสื่อสารแบบปากต่อปากของผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มธัญพืชของประชากรในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. ปรินญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต [การค้นคว้าอิสระไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. . วีอินเตอร์ พรินท์.
- นมัสการ มรรคสุนทร. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องเรือนอเนกประสงค์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร [การค้นคว้าอิสระไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- บริษัท มีเดีย แอสโซซิเอตเต็ด จำกัด. (2566, 17 เมษายน). *Soft Power* อาหารไทย ฟันเฟืองใหม่ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย.4. เข้าถึงได้จาก Money and Banking: <https://moneyandbanking.co.th/2023/34149/>

- พुरुสดี สนิทเปรม. (2562). บทบาทของหน่วยงานภาครัฐและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารอย่างยั่งยืนของเป้าหมายนักท่องเที่ยวชาวจีน: กรณีศึกษาเทศบาลภูเก็ต. *วารสารวิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สำนักการคลัง. (2565, 17 มิถุนายน). *สถิติการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร*. http://203.155.220.117:8080/BMAWWW/upload/module_cms/title_cms.pdf
- สุพัตรา อำนวยเกียรติ. (2559). ทักษะติดต่อสุขภาพ รูปแบบการดำเนินชีวิตและการโฆษณาผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. *ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต [การค้นคว้าอิสระไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- อุทิส ศิริวรรณ. (2559). จริต ๖ กับคนจนวาย: เปรียบเทียบคน 14 อารมณ์กับคน 3 ยุค. *วารสารทางเดิน*, 174

ภาษาอังกฤษ

- Ayu Nurwitasari. (2016). The Influence of Gastronomic Tourism Traditional Sundanese Food on Tourist Visit Decisions to Bandung. *10.2991/atf-16.2016.85*.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., และ Anderson, R.E. (2014). *Multivariate Data Analysis (7th ed.)*. Upper Saddle River.: Pearson Education.
- Ministry of tourism and sport. (2023). *Economics Tourism and Sports Division (2023)*. Ministry of tourism and sport: <https://www.mots.go.th/news/category/659>

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬา
ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF SPORTS STANDARD PROMOTION
OF ANGTHONG PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

อสมาร รัศมีธรรม¹ และกมลวรรณ วรรณธำ²
Asamar Russameethum¹, and Kamonwan Wanthanang²

¹⁻² หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Master of Public Administration, Public Administration, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
E-mail: asamar2538@gmail.com, E-mail: duean_2520@hotmail.com

Received : June 27, 2024

Revised : November 06, 2024

Accepted : December 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬา 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬา วิธีดำเนินการวิจัยมี 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพและเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬา กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนผู้รับบริการด้านกีฬา จำนวน 392 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างสุ่มแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที่แบบอิสระ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีแอลเอสดี และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬา ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองที่รับผิดชอบงานด้านกีฬา นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านกีฬา จำนวน 11 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) การดำเนินงานในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านบุคลากร 2) ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานแตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ 3) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน ได้แก่ (1) ควรมีการปรับปรุงอาคาร สถานที่ ตรวจสอบบำรุงรักษาอุปกรณ์กีฬาและการออกกำลังกายให้พร้อมใช้งาน (2) ควรจัดหาบุคลากรให้เพียงพอและมีความรู้เฉพาะทางด้านกีฬา

คำสำคัญ

แนวทางการพัฒนา มาตรฐานการส่งเสริมกีฬา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study operating conditions according to sports standard promotion; 2) to compare opinions on the operation of sports standard promotion, divided by personal factors; and 3) to study the guidelines for developing operations according to sports standard promotion. There were 2 two stages in research methods; : 1) to study operating conditions and compare opinions on operations according to the sports standard promotion and 2) to study the guidelines for developing operations according to sports standard promotion. The sample using accidental sampling were three hundred ninety-two people who receive sports services. The questionnaire was used for collecting data. The reliability was 0.97. The statistics were analyzed by mean, standard deviation, independent t-test, one – way ANOVA, and LSD method; There were 11 eleven informants acquired by purposive sampling including personnel responsible for sport work, academic and sport experts. The interview was used for collecting data. The content analysis was conducted in this study. The results revealed that; 1) Operating according to the sports standard promotion was at a moderate level with the highest aspect on activities and the lowest average is on personnel; 2) Sample with different personal factors have different opinions on operating conditions with a statistical significance level of .05; and 3) The guidelines for developing operations according to sports standard promotion were as followed; (1) There should be the renovation of the building and the maintenance of the sport equipment and (2) The qualified and skilled personnel should be provided sufficient.

Keywords

Guidelines for Development, Sports Standard Promotion, Angthong Provincial Administrative Organization

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 71 ได้กำหนดไว้ว่า รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการเสริมสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มีประเด็นยุทธศาสตร์ย่อยเรื่องการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ และแผนแม่บท ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมกีฬา สร้างโอกาสและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬาอย่างต่อเนื่อง พัฒนาบุคลากรและโครงสร้างพื้นฐาน ด้านอุปกรณ์ สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางกีฬาและนันทนาการที่มีคุณภาพและมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสมกับประชาชนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย โดยส่งเสริม สนับสนุนบริการด้านสถานที่ และอุปกรณ์กีฬาที่มีคุณภาพมาตรฐานครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564, หน้า 11)

การกีฬาและการออกกำลังกาย เป็นหนึ่งกิจกรรมที่รัฐบาลให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง โดยได้มีการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2531-2539) จนถึงปัจจุบัน ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2566 – 2570) ซึ่งจะเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินกิจการกีฬาของประเทศให้เป็นกลไกหลักในการสร้างเสริมสุขภาพของประชาชนให้มีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง สอดคล้องกับความต้องการของทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน ซึ่งจะ

เห็นได้ว่า รัฐบาลได้มุ่งเน้นส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการส่งเสริมด้านการกีฬาแก่ประชาชนเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้มีสุขภาพกายใจที่เข้มแข็ง และให้สอดคล้องกับการถ่ายโอนภารกิจตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งส่วนกลางจะต้องถ่ายโอนภารกิจด้านการกีฬาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่นให้ได้รับบริการสาธารณะด้านการกีฬาอย่างทั่วถึง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2555)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 (14) และมาตรา 17 (18) ที่กำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองเกี่ยวกับการส่งเสริมการกีฬา โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองมีกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนราชการในสังกัดที่มีภารกิจหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมและพัฒนากีฬาให้แก่ประชาชนในจังหวัดอ่างทองตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสถานที่ออกกำลังกาย และสนามกีฬา โดยจัดให้มีลานกีฬาอเนกประสงค์, อาคารกีฬาในร่ม และสนามกีฬากลางแจ้ง
2. ด้านอุปกรณ์กีฬา อาคาร และสถานที่ ซึ่งต้องจัดทำให้ได้มาตรฐานเพียงพอต่อความต้องการของประชาชน
3. ด้านบุคลากร จะต้องเป็นเจ้าของหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมเล่นกีฬาและการออกกำลังกาย
4. ด้านการบริหารจัดการในด้านต่างๆ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่กิจกรรม เพื่อให้ประชาชนรับรู้รับทราบในการดำเนินงานขององค์กร และ
5. ด้านการจัดกิจกรรม กำหนดแนวทางและเวลาปฏิบัติงาน ให้บริการด้านสนามกีฬา อุปกรณ์กีฬา หรือสถานที่อื่นๆ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, ม.ป.ป., หน้า 19-24)

จากมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาดังกล่าว หากองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองให้ความสำคัญกับการส่งเสริมกีฬา และนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาสุขภาพและสมรรถภาพของประชาชนจังหวัดอ่างทองจะช่วยให้มีความชัดเจนในการพัฒนามากยิ่งขึ้น หากพบปัญหาด้านใดก็สามารถแก้ไขได้ตรงจุด ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองมีประชาชนผู้รับบริการด้านกีฬาที่มีความหลากหลายของเพศ ช่วงวัย การศึกษา อาชีพ และรายได้ รวมถึงความถี่ในการใช้บริการด้านต่างๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองให้เป็นไปตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬา เพื่อนำผลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงาน ปรับปรุงงานด้านการกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองให้มีประสิทธิภาพ เพื่อการบริหารจัดการที่ดี มีความยั่งยืนและต่อเนื่อง สามารถส่งเสริมสุขภาพและสมรรถภาพทางกายและจิตใจให้แก่ประชาชนในจังหวัดอ่างทอง อันก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรและสะท้อนความต้องการของผู้รับบริการอย่างแท้จริง

คำถามการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองเป็นอย่างไร
2. ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองแตกต่างกันอย่างไร
3. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองมีแนวทางอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง

สมมติฐานการวิจัย

ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยแบ่งประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนผู้รับบริการด้านกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง จำนวน 17,858 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนผู้รับบริการด้านกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง จำนวน 392 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรของยามานะ (Yamane, 1973, p.727) จากประชากรทั้งหมด โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ .05 โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองที่รับผิดชอบงานด้านกีฬา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และเจ้าหน้าที่กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 2) นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านกีฬา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานการกีฬาแห่งประเทศไทยจังหวัดอ่างทอง, ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอ่างทอง และผู้เชี่ยวชาญกีฬาจากโรงเรียนกีฬาจังหวัดอ่างทอง และ 3) ผู้รับบริการด้านกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย ผู้จัดการทั่วไปสโมสรฟุตบอล อ่างทอง เอฟซี, นักฟุตบอลสโมสร อ่างทอง เอฟซี, รองประธานชมรมกีฬาแบดมินตันจังหวัดอ่างทอง, บุคลากรสถานศึกษาที่รับบริการด้านกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง และบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับบริการด้านกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาในการหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (IOC) ของแบบสอบถาม ได้ค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.97 และแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคลากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง ที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้รับบริการด้านกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 คน แล้วนำผลการทดลองใช้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach, 1990, p.204) ได้ผลค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.97 ซึ่งมีค่าเกินกว่ามาตรฐาน (0.80) แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลในการวิจัยได้จริง แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนผู้รับบริการด้านกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง จำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และความถี่ในการใช้บริการ และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง จำนวน 30 ข้อ ประกอบด้วย ด้านสถานที่ออกกำลังกาย และสนามกีฬา ด้านอุปกรณ์กีฬา อาคารและสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ และด้านการจัดกิจกรรม

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งพัฒนาจากผลการวิจัยเชิงปริมาณในด้านสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 2 ด้าน มาพัฒนาแบบสัมภาษณ์โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย ตำแหน่ง วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์ สถานที่สัมภาษณ์ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง และตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ และการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Fisher's LSD โดยกำหนดค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนผู้รับบริการด้านกีฬา

สรุปผลการวิเคราะห์ด้านข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 62.00) มีอายุ 31 - 40 ปี (ร้อยละ 36.00) มีระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 53.10) มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานหน่วยงานรัฐ/พนักงาน (ร้อยละ 36.50) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 - 20,000 บาท (ร้อยละ 37.20) และมีความถี่ในการใช้บริการเฉลี่ยสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง (ร้อยละ 49.70)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬา

รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} =3.37 , S.D.=0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการจัดกิจกรรม (\bar{X} =3.51 , S.D.=0.91) รองลงมา ได้แก่ ด้านสถานที่ออกกำลังกายและสนามกีฬา (\bar{X} =3.43 , S.D.=0.86) ด้านการบริหารจัดการ (\bar{X} =3.39 , S.D.=0.92) ด้านอุปกรณ์กีฬา อาคารและสถานที่ (\bar{X} =3.27 , S.D.=0.89) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านบุคลากร (\bar{X} =3.23 , S.D.=0.96)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ด้วยวิธีทดสอบทีแบบอิสระ (Independent sample T-Test) จำแนกตามเพศ

การดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง	เพศ				t	Sig.
	ชาย N=147		หญิง N=193			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ภาพรวม	3.18	0.80	3.66	0.84	-5.66	.00*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬา ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬา ด้วยสถิติ One - way ANOVA จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การดำเนินงานตามมาตรฐานการ ส่งเสริมกีฬา ภาพรวม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	17.27	4	4.32	6.38	.00*
	ภายในกลุ่ม	261.78	387	0.68		
	รวม	279.05	391			
ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	29.82	5	5.96	9.24	.00*
	ภายในกลุ่ม	249.23	386	0.65		
	รวม	279.05	391			
อาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	34.11	5	6.82	10.75	.00*
	ภายในกลุ่ม	244.93	386	0.64		
	รวม	279.05	391			
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ระหว่างกลุ่ม	21.85	7	3.12	4.66	.00*
	ภายในกลุ่ม	257.20	384	0.67		
	รวม	279.05	391			
ความถี่ในการใช้บริการ	ระหว่างกลุ่ม	8.21	3	2.74	3.92	.01*
	ภายในกลุ่ม	270.84	388	0.70		
	รวม	279.05	391			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬา ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้พิจารณาด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ จำนวน 2 ด้าน นำมาสัมภาษณ์กับผู้ใช้ข้อมูลหลัก จำนวน 11 คน ได้แก่ ด้านอุปกรณ์กีฬา อาคารและสถานที่ และด้านบุคลากร โดยมีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง สรุปประเด็นสำคัญดังนี้

1. ด้านอุปกรณ์กีฬา อาคารและสถานที่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองควรมีการปรับปรุงสถานที่เก็บอุปกรณ์กีฬา พร้อมทั้งตรวจสอบและบำรุงรักษาอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน และควรให้ความสำคัญในเรื่องของความสะอาด องค์กรควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการซ่อมแซมและดูแลรักษาอุปกรณ์กีฬา อาคารและสถานที่ เพื่อความเหมาะสมกับคุณภาพและการใช้งานให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชน และควรมีการสำรวจความสนใจของประชาชนผู้รับบริการด้านกีฬาและการออกกำลังกาย เพื่อจะได้จัดหาหรือจัดซื้ออุปกรณ์กีฬาได้ตรงตามความต้องการของประชาชนโดยแท้จริง

2. ด้านบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองควรจัดให้มีบุคลากรประจำด้านการส่งเสริมกีฬา และการออกกำลังกายให้มีจำนวนเพียงพอ พร้อมทั้งควรเพิ่มทักษะเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ของบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญชำนาญเฉพาะด้านมากขึ้น อีกทั้ง องค์กรควรจัดสรรงบประมาณในการจ้างบุคลากรเพื่อดูแลรับผิดชอบงานโดยตรง และควรให้บุคลากรด้านการส่งเสริมกีฬาและการออกกำลังกายให้บริการนอกเวลาราชการ โดยได้รับค่าตอบแทนอย่างเหมาะสม และแจ้งกำหนดเวลาทำการที่แน่นอนให้ประชาชนผู้รับบริการทราบอย่างทั่วถึง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยของนักวิชาการมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองมีการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมกีฬาที่ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ตามตัวชี้วัดของมาตรฐานการส่งเสริมกีฬา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เนื่องจากการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง จะต้องเป็นไปตามระเบียบแบบแผนทางราชการ และเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ส่งผลให้มีความล่าช้า ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ทันทั่วถึง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จินตนา อุทุมม (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการให้บริการสนามกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการให้บริการสนามกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ประชาชนมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬามากที่สุด คือ ด้านการจัดกิจกรรม รองลงมา ได้แก่ ด้านสถานที่ออกกำลังกายและสนามกีฬา ด้านการบริหารจัดการ และด้านอุปกรณ์กีฬา อาคารและสถานที่ ส่วนด้านที่ประชาชนมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาน้อยที่สุด คือ ด้านบุคลากร โดยมีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

1.1 ด้านสถานที่ออกกำลังกายและสนามกีฬา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีสถานที่ออกกำลังกายและสนามกีฬาที่ดำเนินการก่อสร้างเป็นไปตามแบบมาตรฐานสากล โดยมีลานกีฬาอเนกประสงค์สำหรับใช้เป็นสถานที่ออกกำลังกาย, เล่นกีฬา หรือทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีคุณภาพ เหมาะสมเพียงพอ ปลอดภัยและสะท้อนความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นที่เข้ามาใช้บริการได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีระศักดิ์ ไวกวาง (2561) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการส่งเสริมกีฬาเพื่อมวลชนสำหรับเยาวชนในเขตเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า มีความพึงพอใจในด้านสถานที่ออกกำลังกาย อยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านอุปกรณ์กีฬา อาคารและสถานที่ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองมีการจัดหาอุปกรณ์กีฬาที่ได้มาตรฐาน รวมทั้งมีอาคารและสถานที่ที่เหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมแต่ละประเภทของชนิดกีฬาหรือการออกกำลังกายได้หลากหลายรูปแบบ แต่เนื่องจากอาคารและสถานที่หรืออุปกรณ์กีฬาบางประเภทมีการใช้งานมานาน ประกอบกับขาดการบำรุงอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการเสื่อมชำรุด ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองมีงบประมาณที่จำกัด และขั้นตอนการดำเนินงานจะต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้รวดเร็ว อุปกรณ์กีฬาบางชนิดอาจจะไม่ทันสมัยส่งผลให้ประชาชนที่มาใช้บริการยังไม่ประทับใจเท่าที่ควร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุดเฉลิม ศัสตราพฤกษ์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการบริหารของเทศบาลตำบลกับการบริหารเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาการบริหารใน ด้านอุปกรณ์กีฬา อาคารและสถานที่ อยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ด้านบุคลากร ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองมีบุคลากรที่มีหน้าที่ประจำในการส่งเสริมกีฬาและการออกกำลังกาย คอยดูแลรับผิดชอบให้คำแนะนำในการบริการหรือการจัดกิจกรรมต่างๆ ติดต่อประสานงานได้ง่าย สร้างความประทับใจให้แก่ผู้ใช้บริการ แต่เนื่องจากบุคลากรเหล่านั้น ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมกีฬาและการออกกำลังกายเท่าที่ควร รวมทั้งขาดการส่งเสริมพัฒนาเพื่อเพิ่มทักษะองค์ความรู้ให้มีความเชี่ยวชาญชำนาญเฉพาะด้านการศึกษาให้มากขึ้น ส่งผลให้บริการของบุคลากรยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ครบถ้วนสมบูรณ์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรียาภัทร อ้นมี (2556) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงรายในการบริหารงานด้านการส่งเสริมกีฬา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อบทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงรายในการบริหารงานด้านบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง

1.4 ด้านการบริหารจัดการ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองมีการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านกีฬาเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการพัฒนาทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางการสื่อสารที่มีความหลากหลาย รวมทั้งการลงพื้นที่พบปะกับประชาชนในท้องถิ่น เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้ดีขึ้น โดยจะมีการติดตามและประเมินผลอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านกีฬาให้ประชาชนได้ทราบ แต่จากการประเมินผลประชาชนบางส่วนยังไม่ให้ความสำคัญในการให้ข้อมูล ถึงแม้จะมีช่องทางการให้ข้อมูลอย่างหลากหลายก็ตาม ส่งผลให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองยังไม่สามารถนำข้อมูลไปปรับปรุงการดำเนินงานด้านกีฬาได้อย่างเต็มศักยภาพเท่าที่ควร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิรติ มีแวง (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมกีฬาเพื่อสุขภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะแซว ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาด้านการบริหารจัดการ เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะแซว หน่วยงานราชการอื่น หรือองค์กรอื่นใดให้ความร่วมมือน้อย

1.5 ด้านการจัดกิจกรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองให้ความสำคัญและผลักดันให้มีการจัดกิจกรรม/โครงการด้านกีฬาที่สอดคล้องกับความต้องการและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองได้ดำเนินกิจกรรม/โครงการอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี มีการกำหนดข้อบัญญัติด้านงบประมาณสำหรับการดำเนินกิจกรรม/โครงการด้านกีฬาไว้อย่างชัดเจน และมีการประสานงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อร่วมกันทำกิจกรรม/โครงการด้านกีฬา เป็นการสร้างความเข้มแข็งและความสามัคคีให้กับองค์กรและท้องถิ่น ส่งผลให้ประชาชนผู้รับบริการด้านการจัดกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับที่ดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิชัยณรงค์ กงแก้ว (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกาย โดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน ผลการศึกษาพบว่า ด้านการจัดกิจกรรม/โครงการ อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง จำแนกตามประเภทปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

2.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการดำเนินงานมากกว่าเพศชาย อาจเป็นเพราะเพศหญิงที่มาใช้บริการ ส่วนมากมีพฤติกรรมการออกกำลังกายที่ไม่ซับซ้อน ไม่ใช้อุปกรณ์การกีฬามากนัก เช่น การเดิน วิ่ง หรือเดินแอโรบิก และใช้เวลาไม่นาน ดังนั้น อุปกรณ์กีฬา อาคารและสถานที่ที่จัดเตรียมไว้ให้บริการจึงเพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้บริการเพศหญิง แต่สำหรับเพศชายมุ่งเน้นที่จะใช้บริการเพื่อเล่นกีฬาอย่างเป็นประจำ จึงมีความคาดหวังต่อการมารับบริการด้านกีฬาและการออกกำลังกายมากกว่าเพศหญิง เมื่อพบว่าอุปกรณ์กีฬา อาคารและสถานที่ที่มีความชำรุด ขาดการทะนุบำรุงรักษา และไม่ทันสมัย จึงส่งผลให้ประชาชนเพศชายที่มาใช้บริการยังไม่ประทับใจเท่าที่ควร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จินตนา อุปทุม (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการให้บริการสนามกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า พนักงานที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการสนามกีฬาจังหวัดแตกต่างกัน โดยเพศชายเห็นว่าการให้บริการสนามกีฬามีประสิทธิภาพให้บริการน้อยกว่าเพศหญิง

2.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีอายุ 20-30 ปี เป็นช่วงวัยที่สนใจการเล่นกีฬาและการออกกำลังกาย มักจะหาสถานที่ในการดำเนินกิจกรรมด้านกีฬาอยู่เสมอ จึงมีโอกาสที่ได้ใช้บริการด้านกีฬามากกว่าช่วงวัยอื่นๆ ประกอบกับในช่วงวัย 31-50 ปี เป็นวัยทำงาน มักไม่มีเวลาที่จะออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา หรือทำงานจนล้าล้าใจตนเอง และเมื่อมีอายุตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป ร่างกายเข้าสู่ช่วงวัยชรา กิจกรรมการออกกำลังกายจะเป็นลักษณะง่ายๆ ภายในที่พักอาศัย ส่วนน้อยที่จะออกไปใช้บริการอาคารสถานที่ภายนอก จึงมักไม่ค่อยเคยกับการใช้บริการด้านกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ด้วยเหตุผลดังกล่าว ช่วงอายุของประชาชนจึงมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงาน แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ

กัลยพัทธ การตี (2556) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการสนามกีฬาองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีระดับอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการสนามกีฬาองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬา ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 อาจเป็นเพราะผู้ที่มีการศึกษาในแต่ละระดับจะมีทัศนคติด้านการกีฬาและการออกกำลังกายที่แตกต่างกันไป เช่น ผู้ที่จบการศึกษาในระดับมัธยมส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มิรู้ฐานะปานกลางหรือยากจน ไม่มีกำลังทุนทรัพย์ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มุ่งเน้นการทำงานเลี้ยงชีพ ไม่ให้ความสำคัญในการออกกำลังกาย จึงไม่ค่อยได้มาใช้บริการ แตกต่างจากผู้จบการศึกษาในระดับสูง ย่อมมีทุนทรัพย์ในการศึกษา เมื่อเรียนจบมาก็สามารถทำงานที่ดี ไม่ต้องประสบปัญหาการว่างงาน หรือปัญหาด้านรายได้ มีเวลาใส่ใจสุขภาพ และมาใช้บริการอาคาร สถานที่ เพื่อออกกำลังกายหรือดำเนินกิจกรรมสาธารณะต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ จึงสรุปได้ว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กัลยพัทธ การตี (2556) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการสนามกีฬาองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการสนามกีฬาองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬา ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 อาจเป็นเพราะแต่ละอาชีพจะมีลักษณะงานที่ปฏิบัติแตกต่างกันไป เวลาในการทำงานมีหลากหลายช่วงเวลา เวลาว่างที่จะออกมาใช้บริการด้านการกีฬา ก็จะแตกต่างกันไป เช่น อาชีพรับราชการ, พนักงานหน่วยงานรัฐ จะมีลักษณะงานที่ใช้ความคิด และเวลาปฏิบัติราชการที่แน่นอน จึงมีเวลาที่จะออกมาใช้บริการด้านการออกกำลังกายได้อย่างสม่ำเสมอ ไม่เหมือนกับอาชีพรับจ้างที่มีลักษณะงานที่ใช้แรงงานรับจ้างทั่วไป ร่างกายอาจเหนื่อยล้า และช่วงที่ปฏิบัติงานไม่แน่นอน จึงไม่สามารถที่จะออกกำลังกาย, เล่นกีฬา หรือทำกิจกรรมสาธารณะ จึงส่งผลให้มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กัลยพัทธ การตี (2556) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการสนามกีฬาองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการสนามกีฬาองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.5 ประชาชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬา ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 อาจเป็นเพราะการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬามีความหลากหลายลักษณะตามประเภทของชนิดกีฬา อุปกรณ์ที่ใช้ในการเล่นกีฬาก็มีราคาที่แตกต่างกันไป อุปกรณ์บางประเภทมีราคาแพง บางประเภทมีราคาถูก ขึ้นอยู่กับการเลือกใช้ ดังนั้น รายได้จึงมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกซื้ออุปกรณ์กีฬาหรือตัดสินใจที่จะเล่นกีฬา จะเห็นได้จากผู้ที่มีรายได้น้อยจะมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานมากกว่าผู้ที่มีรายได้มาก เพราะเป็นกลุ่มประชากรที่เลือกใช้บริการด้านอาคาร สถานที่ และอุปกรณ์การกีฬาแบบไม่เสียค่าใช้จ่าย ดังนั้น ปัจจัยเรื่องรายได้จึงส่งผลให้มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง มีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จินตนา อุปทุม (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการให้บริการสนามกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า พนักงานที่มีรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการสนามกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมทุกด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.6 ประชาชนที่มีความถี่ในการใช้บริการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ในภาพรวมและ รายด้านแตกต่างกัน 4 ด้าน คือ ด้านสถานที่ออกกำลังกายและสนามกีฬา ด้านอุปกรณ์กีฬา อาคารและสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ และด้านการจัดกิจกรรม อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 อาจเป็นเพราะผู้มาใช้บริการอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เป็นกลุ่มประชาชนที่ไม่ได้ใส่ใจในการออกกำลังกายอย่างจริงจัง นานๆ จะออกมาใช้บริการสถานที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา จึงไม่ได้ให้ความสำคัญหรือคาดหวังต่อสถานที่ที่ใช้ในการออกกำลังกาย รวมทั้งอุปกรณ์กีฬาหรือการบริหารจัดการ

ต่างจากกลุ่มที่มาใช้บริการเฉลี่ยสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง ซึ่งมาใช้บริการบ่อยครั้ง หรือมาใช้อย่างต่อเนื่องมากกว่า จึงมีความคาดหวังให้การดำเนินงานด้านกีฬาและการออกกำลังกายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองมีคุณภาพที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ตนเองที่เป็นผู้มาใช้บริการเป็นประจำได้รับความสะดวกและปลอดภัยต่อการใช้บริการ เมื่อเห็นว่าสถานที่ออกกำลังกายและสนามกีฬา อุปกรณ์กีฬา อาคารและสถานที่ และการบริหารจัดการ ยังไม่พัฒนาไปในทางที่ต้องการ จึงทำให้ยังไม่พึงพอใจต่อการใช้บริการด้านการกีฬาเท่าที่ควร ดังนั้น จึงส่งผลให้ความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จินตนา อุทุม (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการให้บริการสนามกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า พนักงานที่มีความถี่ในการใช้บริการสนามกีฬาจังหวัดต่อสัปดาห์แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการสนามกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมทุกด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง มีดังนี้

1. ด้านอุปกรณ์กีฬา อาคารและสถานที่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองควรมีการปรับปรุงสถานที่เก็บอุปกรณ์กีฬา พร้อมทั้งตรวจสอบและบำรุงรักษาอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน เพื่อความปลอดภัยและสะดวกต่อประชาชนผู้มาใช้บริการ และควรให้ความสำคัญในเรื่องของความสะอาด องค์กรควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการซ่อมแซมและดูแลรักษาอุปกรณ์กีฬา อาคารและสถานที่ เพื่อความเหมาะสมกับคุณภาพและการใช้งานให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชนผู้มาใช้บริการ และองค์กรควรมีการสำรวจความสนใจของประชาชนผู้รับบริการด้านกีฬาและการออกกำลังกาย เพื่อจะได้จัดหาหรือจัดซื้ออุปกรณ์กีฬาได้ตรงตามความต้องการของประชาชนโดยแท้จริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประมวล จินตนา (2553) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลชำช้อในการส่งเสริมกีฬาเยาวชน ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลชำช้อ ควรสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์กีฬา และสนามฟุตบอลในแต่ละหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนพัฒนา ปรับปรุงอุปกรณ์สถานที่ออกกำลังกายให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม

2. ด้านบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทองควรจัดให้มีบุคลากรประจำด้านการส่งเสริมกีฬาและการออกกำลังกาย เพื่อทำหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานหรือแนะนำการออกกำลังกายหรือการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมกีฬา พร้อมทั้งควรเพิ่มทักษะเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ของบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญชำนาญเฉพาะด้านมากขึ้น เช่น จัดส่งบุคลากรเข้ารับการศึกษาดูงานด้านกีฬาหรือจัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อเพิ่มทักษะหรือความรู้ด้านการเล่นกีฬา องค์กรควรจัดสรรงบประมาณในการจ้างบุคลากรเพื่อดูแลรับผิดชอบงานโดยตรง และควรให้บุคลากรด้านการส่งเสริมกีฬาและการออกกำลังกายให้บริการนอกเวลาราชการ โดยได้รับค่าตอบแทนอย่างเหมาะสม และแจ้งกำหนดเวลาทำการที่แน่นอนให้ประชาชนผู้รับบริการทราบอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับผลการวิจัยของกิริติ มีแวว (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมกีฬาเพื่อสุขภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะแขว อำเภอมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ ผลการศึกษาพบว่า ด้านบุคลากร ควรจัดหาบุคลากรด้านการส่งเสริมกีฬาเพื่อสุขภาพให้เพียงพอ และควรมีการพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมกีฬาเพื่อสุขภาพ ควรจัดการศึกษา ทุนการส่งเสริมกีฬาของหน่วยงานที่เป็นต้นแบบ และควรจัดส่งบุคลากรพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมกีฬาโดยการให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้อื่นๆ มาใช้ในการส่งเสริมกีฬา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติสำหรับองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการนำมาเป็นแนวทาง ปรับปรุง แก้ไข และพัฒนางานด้านกีฬาและการออกกำลังกายให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ดังนี้

1.1 ด้านอุปกรณ์กีฬา อาคารและสถานที่

องค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ควรปรับปรุงอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่สามารถให้บริการประชาชนได้ตลอดเวลา และมีการจัดส่งเจ้าหน้าที่เข้าตรวจสอบ ประเมินผลการใช้งาน เครื่องมือ อุปกรณ์ และ

สถานที่ออกกำลังกายว่ามีสภาพการใช้งานดีหรือไม่เป็นประจำทุกเดือน ในกรณีที่อุปกรณ์ชำรุด เสียหาย ควรเร่งดำเนินการแก้ไขทันที อุปกรณ์เก่าที่ไม่สามารถซ่อมแซมหรือปรับปรุงได้ ควรจัดหาเครื่องใหม่ที่ทันสมัย เพื่อความปลอดภัยต่อประชาชนผู้มาใช้บริการ

1.2 ด้านบุคลากร

ควรมีการเพิ่มจำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการส่งเสริมกีฬาและการออกกำลังกายให้เพียงพอต่อจำนวนประชาชนที่มาใช้บริการ ทั้งในวันราชการและวันหยุดราชการ โดยได้รับค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการอย่างเหมาะสม ควรมีการเพิ่มทักษะพัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ให้มีความรู้ ความสามารถและความชำนาญเกี่ยวกับการให้บริการด้านกีฬาและการออกกำลังกาย และควรจัดให้มีกิจกรรมอบรม/ศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานได้เรียนรู้ และเพิ่มประสบการณ์ในการทำงาน ตลอดจนควรดูแลรักษาสุขภาพแก่บุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง

1.3 ด้านอื่นๆ เพิ่มเติม

1.3.1 ควรเพิ่มกิจกรรมกีฬาและการออกกำลังกาย หรือกิจกรรมนันทนาการให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการประชาชนทุกช่วงวัย เช่น รำมวยจีน แอโรบิก โยคะ

1.3.2 ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่หรือหน่วยพยาบาลประจำเพื่อทำการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

1.3.3 ควรเพิ่มการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของการให้บริการทางด้านกีฬาและการออกกำลังกายผ่านสื่อต่างๆ ให้มากขึ้น พร้อมทั้งปรับปรุงข้อมูลข่าวสารให้น่าสนใจ ทันต่อเหตุการณ์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งที่จะศึกษาเฉพาะการดำเนินงานตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง ในการบริหารงานด้านกีฬาและการออกกำลังกายว่าเป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ ดังนั้น เพื่อให้เกิดผลการศึกษาที่ครอบคลุม และเกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงาน ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 ควรมีการศึกษามีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านกีฬาและการออกกำลังกายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง เพื่อให้ทราบว่าประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้านกีฬาและการออกกำลังกายในระดับใด ทั้งนี้ เพื่อนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างการให้บริการให้มีความเหมาะสมตรงตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬา และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาศึกษาปัจจัยในลักษณะอื่นๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาการดำเนินงานด้านกีฬาและการออกกำลังกายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง อาทิ ความพร้อมในด้านงบประมาณ หรือความพร้อมในการรับถ่ายโอนภารกิจสนามกีฬาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามาใช้บริการทางด้านกีฬาและการออกกำลังกายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอื่นๆ เพื่อให้ทราบถึงจุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละสถานที่

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2555). *แผนพัฒนากีฬาแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ.2555- พ.ศ. 2559)*.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). *แผนยุทธศาสตร์การกีฬาแห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2564 - 2570)*.

การกีฬาแห่งประเทศไทย.

กัลยพัช การดี. (2556). *คุณภาพการให้บริการสนามกีฬาองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง*.

[ปัญหาพิเศษไม่ได้ตีพิมพ์] ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- กิริติ มีแนว. (2553). *การส่งเสริมกีฬาเพื่อสุขภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะแซว*. [การศึกษาอิสระไม่ได้ตีพิมพ์] วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (ม.ป.ป.). *มาตรฐานการส่งเสริมกีฬา*. เอกสารอัดสำเนา.
- จินตนา อุปทุม. (2551). *ประสิทธิภาพการให้บริการสนามกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. [การศึกษาค้นคว้าอิสระไม่ได้ตีพิมพ์] วิทยาลัยการปกครองส่วนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปรียาภัทร อันมี. (2556). *บทบาทองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงรายในการบริหารงานด้านการส่งเสริมกีฬา*. [การศึกษาค้นคว้าอิสระไม่ได้ตีพิมพ์] วิทยาลัยการปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- พิชัยณรงค์ กงแก้ว. (2556). การพัฒนารูปแบบการจัดการกีฬาและการออกกำลังกาย โดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับผู้สูงอายุ ในเขตภาคเหนือตอนบน. *วารสารสาขาวิชาพลศึกษาและนันทนาการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*, 15(1). 15-26.
- วีระศักดิ์ ไวกวาง. (2561). *กระบวนการส่งเสริมกีฬาเพื่อมวลชนสำหรับเยาวชนในเขตเทศบาลตำบลหนองล่องอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน*. [วิทยานิพนธ์ไม่ได้ตีพิมพ์] วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สุดเฉลิม ศัสตราพฤกษ์. (2564). การพัฒนาการบริหารของเทศบาลตำบลกับการบริหารเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานการส่งเสริมกีฬาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสมุทรสาคร*, 9(3). 390–399.

ภาษาอังกฤษ

- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing (5th ed)*. Harper Collins Publishers.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics : an Introductory Analysis. 3rd ed*. Harper and Row.

การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทอง: กรณีศึกษาพื้นที่
ต.บึงกาสาม อ.หนองเสือ จ.ปทุมธานี

LOGO AND PACKAGING DESIGN FOR ENHANCEMENT OF ‘HOM-THONG BANANAS’
PRODUCTS: CASE STUDY OF BUENG KA SAM SUBDISTRICT, NONG SUEA DISTRICT,
PATHUMTHANI PROVINCE

วัฒนา อัจฉริยะโพธา¹ เบญจางค์ อัจฉริยะโพธา² สินีนาถ สุขชนารักษ์³
จूरีมาศ ดีอำมาตย์⁴ และเยาวภา สังข์อยู่สุข⁵

Wattana Ascharyaphotha¹ Benjang Ascharyaphotha² Sineenart Suktanarak³
Jureemart Deeammart⁴ and Yaowapa Sungyoosuk⁵

- ¹ หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมชีวผลิตภัณฑ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Bachelor of Science, Bioproducts Innovation, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage
E-mail: Wattana@vru.ac.th
- ² หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Bachelor of Science, Home Economics, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage
E-mail: Benjang@vru.ac.th
- ³ หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Bachelor of Science, Home Economics, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage
E-mail: sineenart@vru.ac.th
- ⁴ หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Bachelor of Science, Home Economics, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage
E-mail: Jureemart@vru.ac.th
- ⁵ ครูศูนย์การเรียนนอกห้องเรียน ตำบลบึงกาสาม กรมส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
Teacher of Bueng Ka Sam Sub District Non-Formal and Informal Education Centre Department of Learning
Encouragement Nong Suea District, Pathumthani Province
E-mail: Yaowapa0819201082@gmail.com

Received : June 30, 2024

Revised : November 28, 2024

Accepted : December 30, 2024

บทคัดย่อ

กล้วยหอมทอง (*Musa acuminata* ‘Gros Michel’, Golden banana) ที่ปลูกในพื้นที่ ต.บึงกาสาม อ.หนองเสือ จ.ปทุมธานี มีราคาต่ำและมีปริมาณมาก ผู้ปลูกจึงต้องการนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ การศึกษานี้จึงออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมาย การออกแบบบรรจุภัณฑ์ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสีเปลือกกล้วยและผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจากนักศึกษา กศน. เกษตรกรปลูกกล้วยหอมทอง กลุ่มผู้บริโภคที่เคยซื้อหรือเคยบริโภคกล้วยหอมทอง และผู้ที่ต้องการหารายได้เพิ่มจากการนำกล้วยหอมทองตกเกรดมาแปรรูป ผลการศึกษาได้พบว่าตราสินค้าที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดใช้ชื่อผลิตภัณฑ์ “กล้วยๆ บึงกาสาม” บรรจุภัณฑ์ใช้ระบบเทียบสีได้เป็นรหัสสี F6EB14 ผลการประเมินการรับรู้และความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ ได้แก่ น้ำตาลเกาะไม้ สโคน และแพนเค้กกล้วยหอมทอง ได้คะแนนโดยรวมในระดับมากที่สุด คือ 4.80 (S.D. = 0.41),

4.90 (S.D. = 0.30) และ 4.80 (S.D. = 0.41) ตามลำดับ การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์สื่อถึงเรื่องเล่าผลิตภัณฑ์และสร้างเอกลักษณ์แก่ผู้บริโภคและยกระดับสินค้าเกษตรและเหมาะสมสำหรับนำไปเป็นของฝากที่จะสร้างความประทับใจแก่ผู้รับโดยตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบนั้นสื่อให้เห็นถึงความเป็นผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองจาก ต.บึงกาสาม อ.หนองเสือ

คำสำคัญ

กล้วยหอมทอง ตำบลบึงกาสาม การออกแบบตราสินค้า การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ปทุมธานี

ABSTRACT

The Golden Banana (*Musa acuminata* 'Gros Michel', Golden banana) planted in the area of Bung Ka Sam Subdistrict, Nong Suea District, Pathum Thani Province, has been utilized to increase value through processing into prototype products for the community. Therefore, local farmers aim to process it into prototype products. This study designed a brand and packaging using a participatory research approach and examined factors that influence the target group's perception. The packaging design explored the relationship between the banana peel color and the product. Researchers collected data from sample groups using simple random sampling, including students, agriculturalists growing golden banana, consumers who have purchased or consumed golden banana, and individuals interested in generating additional income through processing graded golden banana. The product branding design that received the highest acceptance was named "Kluay Kluay Bung Ka Sam". Packaging design studied the relationship between the color of banana peel and the products, finding that the peel's fresh yellow-green color corresponds to the color code F6EB14. The overall perception and satisfaction ratings for packaging of banana sugar stick products, banana scones, and banana pancake flour received the highest scores of 4.80 (S.D. = 0.41), 4.90 (S.D. = 0.30), and 4.80 (S.D. = 0.41), respectively. The brand and packaging design convey the product's story, creating a distinct identity for consumers and elevating agricultural products. It is also suitable as a gift that leaves a lasting impression on the recipient. The designed brand and packaging highlight the uniqueness of the golden banana products from Bung Ka Sam Subdistrict, Nong Suea District.

Keywords: Hom-Thong Bananas, Bueng Ka Sam Subdistric, Logo Design, Packaging design, Pathum Thani

ความสำคัญของปัญหา

กล้วยหอมทอง (*Musa acuminata* (AAA Group 'Gros Michel'), Golden banana) มีการเพาะปลูกมากในประเทศไทยโดยจังหวัดที่มีพื้นที่เพาะปลูกกล้วยหอมมากเป็นอันดับต้นของประเทศ คือ ปทุมธานี โดยได้รับการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในปี พ.ศ. 2560 ว่ามีลักษณะพิเศษประมุขิภาคว่า “กล้วยหอมทองปทุม” (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2563) อำเภอหนองเสือมีสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมปลูกกล้วยหอมทองซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 69.81 มีรายได้จากการปลูกกล้วยหอมเฉลี่ย 771,990.57 บาทต่อปี และ ต้นทุนการผลิตกล้วยหอมเฉลี่ย 19,349.53 บาทต่อไร่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตกล้วยหอม ได้แก่ จำนวนแรงงานในครัวเรือน

จำนวนแรงงานจ้าง รายได้สุทธิจากการผลิตกล้วยหอม รายได้จากกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการปลูกกล้วยหอม ต้นทุนการผลิตกล้วยหอม และความรู้เกี่ยวกับการผลิตกล้วยหอมให้ได้มาตรฐาน (อรพิมพ์ สุริยา และคณะ, 2560) กล้วยหอมทองได้รับความสนใจในด้านการผลิตเป็นอาหารเพื่อสุขภาพซึ่งอุดมไปด้วยน้ำตาลธรรมชาติมากถึง 3 ชนิด ไม่ว่าจะเป็นซูโครส ฟรุคโตสและกลูโคส กล้วยหอมมีสารอาหารที่สำคัญหลายชนิดเช่น ทริปโตเฟน (Tryptophan), เซโรโทนิน (Serotonin), เบนโซไพรีน (Benzopyrene), โดพามีน (Dopamine), และเอพินเฟริน (Epinephrine) ซึ่งเป็นสารกระตุ้นทำให้ร่างกายรู้สึกผ่อนคลาย ทำให้อารมณ์สดใสและมีความสุข นอกจากนี้กล้วยหอมอุดมไปด้วยธาตุเหล็ก ซึ่งมีส่วนในการกระตุ้นให้ร่างกายสร้างฮีโมโกลบินให้กับเม็ดเลือดแดง จึงช่วยป้องกันการเกิดโรคโลหิตจาง (ศิริสรา สิงห์งามพงศ์, 2556) กล้วยหอมมีคุณสมบัติในการรักษาโรคความดันโลหิตสูงได้เนื่องจากมีสารโพแทสเซียมซึ่งสามารถช่วยให้อัตราการเต้นของหัวใจช้าลงและช่วยลดความดันโลหิต (Gylling, Plat, & Turley, 2014) และมีธาตุโปแตสเซียมสูง จึงช่วยบำรุงกล้ามเนื้อไม่ให้อ่อนล้า (Megan, 2017) และในคุณค่าทางสารอาหารจากกล้วยหอมทอง 100 กรัม ให้พลังงาน 128 กิโลแคลอรี ให้คุณค่าทางโภชนาการ ได้แก่ คาร์โบไฮเดรต 29.8 กรัม น้ำตาล 12.23 กรัม ไฟเบอร์ 1.9 กรัม ไขมัน 0.2 กรัม โปรตีน 0.9 กรัม เถ้า 0.9 กรัม ธาตุแคลเซียม 26 มิลลิกรัม ธาตุฟอสฟอรัส 46 มิลลิกรัม ธาตุเหล็ก 0.8 มิลลิกรัม ธาตุไอโอดีน 16.0 กรัม ธาตุแมกนีเซียม 27 มิลลิกรัม ธาตุแมงกานีส 0.27 มิลลิกรัม ธาตุโพแทสเซียม 358 มิลลิกรัม ธาตุโซเดียม 1 มิลลิกรัม ธาตุสังกะสี 0.15 มิลลิกรัม ธาตุฟลูออไรด์ 2.2 ไมโครกรัม ธาตุซัลเฟต 0.9 กรัม เบบ้า-แคโรทีน 99 ไมโครกรัม วิตามินเอรวม 8 ไมโครกรัม วิตามินบี1 (ไทอะมีน) 0.04 มิลลิกรัม, วิตามินบี2 (ไรโบฟลาวิน) 0.07 มิลลิกรัม, ไนอะซิน 0.1 มิลลิกรัม วิตามินซี 27 มิลลิกรัม วิตามินอี 0.1 มิลลิกรัม โฟเลต 7.2 ไมโครกรัม โคลีน 9.8 มิลลิกรัม (กระทรวงสาธารณสุข, 2561; รัชสีน คิงคาอุยฉาย และ ริญ เจริญศิริ, 2558; USDA Nutrient database, 2016) แต่จากการศึกษาข้อมูลที่มีการศึกษาวิถีชีวิตบริบทต่างๆของชุมชนใน ต.บึงกาสาม อ.หนองเสือ จ.ปทุมธานี ที่กล้วยหอมทองตกเกรด (กล้วยหอมทองที่ไม่ผ่านเกณฑ์จำหน่าย, กล้วยเศษ) มีปริมาณที่มากกลายเป็นผลผลิตมีราคาต่ำประมาณกิโลกรัมละ 15 บาท ทางชุมชนจึงต้องการนำผลผลิตกล้วยหอมทองที่ตกเกรดมาทำการเพิ่มมูลค่าและมีแนวโน้มเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบให้กับชุมชน โดยมีลักษณะที่แปรรูปได้ง่าย มีวิธีการผลิตที่เป็นมาตรฐาน

ปัจจุบันปัญหาจากการปลูกกล้วยหอมทองที่พบเพิ่มเติมคือการนำกล้วยหอมที่มีผลผลิตรูปร่างหรือกระบวนการเก็บเกี่ยวที่มีข้อผิดพลาดทำให้ขนาดและรูปร่างที่ไม่ได้มาตรฐานมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้นยังไม่มีการผลิตอย่างเป็นรูปธรรมและยังขาดการสนับสนุนด้านการสร้างแบรนด์สินค้าและบรรจุภัณฑ์ ดังนั้นทางกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตและผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เพื่อให้เห็นถึงความเป็นมาของผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองจาก ต.บึงกาสาม อ.หนองเสือ ที่สามารถสร้างความจดจำมีความเป็นเอกลักษณ์และสื่อถึงเรื่องเล่าผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทอง อีกทั้งยังบ่งชี้ว่าเป็นกล้วยหอมทองปทุมเพื่อแสดงเอกลักษณ์เฉพาะในการขายปลีกตามจุดต่างๆ การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของสินค้ากล้วยหอมทองปทุมที่มีอัตลักษณ์มีความสำคัญมากต่อการจำหน่ายสินค้าการสร้างสื่อส่งเสริมอัตลักษณ์สินค้าจะทำให้องค์กรและตัวสินค้าหรือการบริการมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มเมื่อสินค้าหรือองค์กรมีความแข็งแกร่งก็จะสามารถพัฒนาต่อยอดไปได้อย่างกว้างขวางและสามารถแข่งขันได้ในทุกสถานการณ์และในทุกภูมิภาคซึ่งเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้สร้างสื่อส่งเสริมอัตลักษณ์สินค้าคือการออกแบบกราฟิกที่เป็นสัญลักษณ์หรือเป็นตัวอักษร (วิทวัส ชัยปาณี, 2548) ส่วนการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เป็นการออกแบบกราฟิกที่เป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูลและข่าวสารแบบหนึ่งต้องชัดเจนเข้าใจง่ายไม่ซับซ้อนตล่อนสิ่งที่ไม่จำเป็นออกไปและความงดงามที่ช่วยให้สะดุดตาน่าสนใจน่าติดตามเป็นส่วนผสมที่มีทั้งรูปทรง (Form) ที่น่าจดจำและมีเนื้อหาสาระ (Function) ที่ถึงกันได้ (อุสม่า พันไพศาล และวารุณี จอมกิติชัย, 2564) ซึ่งวิรุณ ตั้งเจริญ (2545) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการออกแบบเรขศิลป์ว่าเป็นการออกแบบจัดวางข้อมูลสำหรับการอ่านและการมองดูการตอบสนองกลุ่มเป้าหมายให้เกิดการคล้อยตามในสิ่งที่มองเห็นเช่นการจัดวางองค์ประกอบรูปแบบของตัวอักษรสัญลักษณ์ต่างๆภาพประกอบหรือภาพถ่ายเป็นสิ่งที่สำคัญมาก

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญในการการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์กล้วยหอมทองของผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเป็นการสื่อถึงเรื่องเล่าผลิตภัณฑ์และสร้างความจดจำมีความเป็นเอกลักษณ์สร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคและผู้บริโภคและเป็นการยกระดับสินค้าเกษตรและเหมาะสมสำหรับนำไปเป็นของฝากที่จะสร้างความประทับใจแก่ผู้รับโดยตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบนั้นสื่อให้เห็นถึงความ เป็นผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองจาก ต.บึงกาสาม อ.หนองเสือ จ.ปทุมธานี ที่เน้นความเรียบง่าย สามารถสร้างความจดจำมีความเป็นเอกลักษณ์และสื่อถึงเรื่องราวของกล้วยหอมทองปทุม

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

จากประเด็นที่กล่าวมาผู้วิจัยนี้จึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการออกแบบตราสินค้าของผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองและบรรจุภัณฑ์จากพื้นที่ตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ให้มีความเป็นเอกลักษณ์สื่อสารถึงเรื่องราวของกล้วยหอมทองปทุม อีกทั้งยังใช้ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างสีเปลือกและชื่อของสถานที่ปลูกกล้วยหอมทองปทุม คือ อำเภอหนองเสือ เพื่อเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ โดยจะสื่อสารถึงผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกล้วยหอมทองปทุมที่มีคุณภาพและสื่อสารในเรื่องความเชื่อมั่นให้ลูกค้ารับรู้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์จากกล้วยหอมทองปทุมเพื่อให้เป็นแนวทางการนำผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองที่เป็นผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่นออกจำหน่ายในท้องตลาดโดยมีการสร้างตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ดังนี้

1. เพื่อออกแบบตราสินค้าให้สามารถเล่าเรื่องของผลิตภัณฑ์จากกล้วยหอมทองปทุม ที่ผลิตจากตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อประเมินการรับรู้และความพึงพอใจต่อตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์จากกล้วยหอมทองปทุม ที่ผลิตจากตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เพื่อยกระดับและแสดงเรื่องเล่าของผลิตภัณฑ์จากกล้วยหอมทองปทุม ที่ผลิตจากตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยใช้ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างสีเปลือกและข้อมูลสถานที่ผลิตมาเป็นแนวคิดในการออกแบบ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและออกแบบตราสินค้า บรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกล้วยหอมทองตกรดจากพื้นที่ตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์จากกล้วยหอมทอง ตำบลบึงกาสาม อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลในพื้นที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวของกล้วยหอมทองปทุมโดยการสัมภาษณ์ปลายเปิดแบบมีโครงสร้างศึกษาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและแบบเป็นปรนัย สัมภาษณ์เป็นรายบุคคลผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย กำนันตำบลบึงกาสาม ตัวแทนเกษตรกรตำบลบึงกาสาม หัวหน้ากลุ่มเกษตรกรแปรรูปผลิตภัณฑ์ในชุมชน โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องราวของกล้วยหอมทอง ความต้องการด้านการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่สามารถยกระดับและรับประกันคุณภาพของผลกล้วยหอมทองตกรด วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสรุปข้อมูลเพื่อนำไปใช้เป็นแนวคิดประกอบการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เพื่อยกระดับผลกล้วยหอมทองตกรด

2 การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์จากกล้วยหอมทอง

2.1 การออกแบบและพัฒนาตราสินค้าผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองจะช่วยสร้างอัตลักษณ์ประจำชุมชน และยังช่วยส่งเสริมกิจกรรมทางการตลาดได้อีกด้วยซึ่งตราสินค้าควรจะสะดุดตา มีเอกลักษณ์ของชุมชน เข้าใจเรื่องเล่าของสินค้าและข้อมูลชุมชน และช่วยดึงดูดให้สนใจสินค้า การออกแบบตราสินค้าจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ในการส่งเสริมกิจกรรมทางการตลาดและการสร้างแบรนด์ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อสินค้าชุมชน การออกแบบร่างตามแนวคิดที่ลงพื้นที่กับกลุ่มเกษตรกรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยออกแบบร่างจำนวน 4 แบบร่าง ด้วยการใช้รูปแบบ STAR STEMS ซึ่งเป็นโมเดลการสร้างนวัตกรรมทางความคิด (พหล สง่าเนตร, 2563) เป็นหนึ่งในกระบวนการคิดแบบองค์รวมที่บูรณาการทั้งปัจจัยที่มองเห็นและปัจจัยที่มองไม่เห็นเชื่อมโยงอดีตปัจจุบัน และอนาคต ครอบคลุมประชากร สังคมและโลก แก้ปัญหาด้วยภูมิปัญญารอบด้านและพัฒนาจิตวิญญาณ ไปพร้อมกัน โดยมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่

1. SBL = Situation-Based Learning คือ โจทย์สถานการณ์ที่สนใจศึกษา ต้องการคำตอบ
2. STAR = ผลลัพธ์หรือเป้าหมาย ที่ต้องการจากการแก้โจทย์สถานการณ์ คือ ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่จุดศูนย์กลางของโจทย์สถานการณ์ อาจมีเพียงประเด็นเดียว หรือหลายประเด็น แต่ไม่ควรมากเกินไป
3. STEMS = กระบวนการคิดเพื่อแก้ปัญหาแบบบูรณาการ ประกอบด้วย การคิด 5 ด้าน : S-T-E-M-S ได้แก่

- S: Scientific Thinking = ด้านเหตุและผลคิดพิจารณาเหตุที่มาของสถานการณ์ และคิดถึงผลผลิตที่ต้องการให้เกิดขึ้นซึ่งจะนำไปสู่ผลลัพธ์ (STAR) ที่ตั้งเป้าหมายไว้

- T: Thai & Inter-Technology = ด้านภูมิปัญญาไทยและสากล ค้นจากหลักวิชา เทคนิคและเทคโนโลยี ทั้งเทคโนโลยีสากล ภูมิปัญญาไทย และปัญญาท้องถิ่น เพื่อพิจารณาหาวิธีปฏิบัติแก้สถานการณ์ให้ได้ผลผลิตที่ต้องการ

- E: English-Engineering = ด้านประสิทธิภาพ (ทั้งระบบงาน และการสื่อสาร) จัดระบบการปฏิบัติงานรวมทั้งการสื่อสารสร้างความเข้าใจทั้งไทยและสากล เพื่อให้การแก้สถานการณ์เป็นไปด้วยประสิทธิภาพสูงสุด

- M: Moral-Mathematics = ด้านตรรกะและคุณธรรม พิสูจน์ ระบบการปฏิบัติงานและการสื่อสารสากล ที่กำหนดไว้ ว่าสามารถนำไปสู่ผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดด้วยตรรกะและหลักวิชา รวมทั้งการพิสูจน์ว่าการปฏิบัติงานนั้นไม่ขัดต่อหลักคุณธรรมของสังคม

- S: Socio-Geology = ด้านภูมิสังคมตรวจสอบ ระบบการปฏิบัติงานและการสื่อสารสากลที่จัดไว้ว่า มีความเหมาะสม สอดคล้อง เกื้อกูลกับสภาพภูมิสังคมของพื้นที่โจทย์สถานการณ์

หลังจากได้แบบร่าง 4 แบบร่างแล้วนำมาคัดเลือกให้ได้แบบที่มีความเหมาะสมมีความเป็นเอกลักษณ์สื่อสารถึงเรื่องราวของกล้วยหอมทองและได้การยอมรับมากที่สุดเพียงแบบเดียวโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) (Creswell and Clark, 2007) สร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมรับรู้ความสำคัญของการมีตราสินค้าจากชุมชนในพื้นที่ซึ่งผู้เข้าร่วมประกอบด้วยนักศึกษา กศน. ที่ต้องการหารายได้เพิ่มจากการนำกล้วยหอมทองตากเกรดมาแปรรูป เกษตรกรปลูกกล้วยหอมทอง และกลุ่มผู้บริโภคที่เคยซื้อหรือเคยบริโภคกล้วยหอมทอง (ไม่จำกัดเพศและวัย) ให้ประเมินการรับรู้และความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองโดยเกณฑ์การประเมินมี 5 ระดับคือ ใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) จากนั้นนำตราสินค้าที่ได้รับการคัดเลือกมาพัฒนาตามข้อเสนอแนะเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

การดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยศึกษาปัจจัยทางการออกแบบที่มีผลต่อการรับรู้ (Visual Perception) ของกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มผู้บริโภคผลิตภัณฑ์จากกล้วยหอมทอง ประกอบด้วยปัจจัยดังนี้

เรื่องสี (Color) ในประเด็น สีที่ใช้กับตราสินค้ามีความเหมาะสม
 เรื่องตราสินค้า (Logo) ในประเด็น ตราสินค้า (Logo) มีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์
 ตราสินค้า (Logo) สื่อถึงเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์
 ตราสินค้า (Logo) มีความน่าสนใจ

2.2 การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองออกแบบตามแนวคิดที่สรุปได้จากการลงพื้นที่ที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์สื่อสารถึงเรื่องราวของกล้วยหอมทองและใช้ข้อมูล ความสัมพันธ์ระหว่างสีเปลือกและสัญลักษณ์ของอำเภอนองเสือเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการออกแบบบรรจุภัณฑ์โดยมีรายละเอียดการศึกษาดังนี้

2.2.1 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสีเปลือกและสัญลักษณ์ของอำเภอนองเสือ

ความสัมพันธ์ระหว่างสีเปลือกของกล้วยหอมทองศึกษาโดยนำผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองในระยะที่รับประทานได้จากสวนของเกษตรกรในตำบลบึงกาสามจำนวน 20 ผล มาวิเคราะห์สีเปลือกโดยการประเมินด้วยสายตา

2.2.2 การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์

การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์มีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือการออกแบบการสร้างต้นแบบและพัฒนาต้นแบบในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ของกล้วยหอมทองนั้นออกแบบให้มีส่วนที่สื่อสารถึงเรื่องราวของกล้วยหอมทองตามแนวคิดที่ได้จากการลงพื้นที่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างสีเปลือกและสัญลักษณ์ของอำเภอนองเสือ ตราสินค้าและส่วนอื่นๆที่เกี่ยวข้องนอกจากนี้ในการออกแบบยังคำนึงถึงโครงสร้างของบรรจุภัณฑ์ให้มีความแข็งแรงสามารถบรรจุผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกล้วยหอมทองทั้ง 3 ชนิด ได้แก่ น้ำตาลเกาะไม้ ขนมสโคน และขนมแพนเค้ก และคำนึงถึงรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ ได้แก่ วัสดุที่ใช้รายละเอียดกราฟิกต่างๆของบรรจุภัณฑ์จากนั้นทำการสร้างต้นแบบบรรจุภัณฑ์ตามที่ได้ออกแบบไว้และนำต้นแบบที่ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องให้ข้อเสนอแนะสุดท้ายพัฒนาต้นแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้บรรจุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมแข็งแรงสวยงามและมีเอกลักษณ์ตามที่ได้ออกแบบไว้

3. การประเมินการรับรู้และความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองปทุม

การประเมินการรับรู้และความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองปทุมโดยใช้ผู้ประเมินจำนวน 20 คน ประกอบด้วยนักศึกษา กศน. ที่ต้องการหารายได้เพิ่มจากการนำกล้วยหอมทองปทุมตกเกรดมาแปรรูป และเกษตรกรปลูกกล้วยหอมทองปทุม และกลุ่มผู้บริโภคที่เคยซื้อหรือเคยบริโภคกล้วยหอมทอง (ไม่จำกัดเพศและวัย) ให้ประเมินการรับรู้และความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองปทุมโดยเกณฑ์การประเมินมี 5 ระดับคือ

- 1 คือมีความพึงพอใจน้อยที่สุด
- 2 คือมีความพึงพอใจน้อย
- 3 คือมีความพึงพอใจปานกลาง
- 4 คือมีความพึงพอใจมาก
- 5 คือมีความพึงพอใจมากที่สุด

รวมทั้งให้ผู้ประเมินให้ข้อเสนอแนะอื่นๆนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้ค่าสถิติจากค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) มาพิจารณาระดับความพึงพอใจจากคะแนนเฉลี่ย 5 ระดับดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.51–5.00	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.51–4.50	มีความพึงพอใจในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.51–3.50	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.51–2.50	มีความพึงพอใจในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00–1.50	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลในพื้นที่

ผู้วิจัยลงพื้นที่ตำบลบึงกาสาม อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวของกล้วยหอมทองปทุมโดยการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลว่ากล้วยหอมทองปทุมมีการปลูกส่งขายในตลาดของประเทศไทยและมีกล้วยที่มีขนาดและรูปร่างไม่ตรงตามรูปแบบที่ผู้รับซื้อต้องการจึงกลายเป็นกล้วยตกรวด แต่ยังไม่มีการสูญเสียคุณค่าทางอาหาร สามารถนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ไม่ต่างจากกล้วยหอมทองปกติ

ภาพที่ 1 การศึกษาบริบทของตำบลบึงกาสาม อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

(ก) ผู้ให้ข้อมูลโดย กำนันทองสุข สีสิด กำนันตำบลบึงกาสาม

(ข) ตราสัญลักษณ์ตำบลบึงกาสาม

บริบทของตำบลบึงกาสาม อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี มีที่ทำการของตำบลอยู่ในพื้นที่บ้านคชสาร จึงมีรูปช้างเป็นสัญลักษณ์ประจำตำบล และอยู่ในอำเภอนองเสือ ทีมผู้วิจัยจึงนำสัตว์สัญลักษณ์คือ ช้าง และเสือ มาศึกษาการเป็นตราสินค้าของผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่วนความต้องการด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์นั้นให้สะดวกต่อการบรรจุ และมีสีสันเป็นเอกลักษณ์ของกล้วยหอมทองปทุม

2. ผลการออกแบบตราสินค้า

การออกแบบร่างตราสินค้าตามแนวคิดที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่กับกลุ่มเกษตรกรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยการใช้รูปแบบ STAR STEMS ซึ่งเป็นโมเดลการสร้างนวัตกรรมทางความคิดใช้กระบวนการคิดแบบองค์รวม ทำให้ได้แนวทางการออกแบบตราสินค้า ดังนี้

1. SBL = Situation-Based Learning = เสือ หมายถึงอำเภอนองเสือ, ช้าง หมายถึง ที่ทำการของตำบลอยู่ในพื้นที่บ้านคชสารจึงมีรูปช้างเป็นสัญลักษณ์ประจำตำบลบึงกาสาม, กล้วยหอม หมายถึง สินค้าที่ต้องการจะพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเป็นสินค้าทางการเกษตรสำคัญของตำบลบึงกาสาม

2. STAR = เป้าหมายที่ต้องการบรรลุ = การรวมสิ่งสำคัญของตำบลบึงกาสามไว้ในตราสินค้า ซึ่งเห็นแล้วทำทราบถึงที่มาของตำบล และผลผลิตที่สำคัญของตำบลบึงกาสาม

3. STEMS = กระบวนการคิดบูรณาการรอบด้าน แก้ปัญหา สร้างการเรียนรู้ ได้ผลสรุปของตราสินค้าจะต้องมีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ สื่อถึงเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ มีความน่าสนใจ โดยได้แนวทางว่าควรจะเป็นรูปภาพที่มีองค์ประกอบที่ตัดมี ช้าง เสือ กล้วยหอมทอง โดยจะมีภาพเดี่ยวหรือภาพที่มีสองอย่างอยู่ด้วยกัน

ผู้วิจัยทำการการเก็บข้อมูลงานวิจัยนี้กับกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยเก็บข้อมูลจากนักศึกษา กศน. ที่ต้องการหารายได้เพิ่มจากการนำกล้วยหอมทองปทุมตกรวดมาแปรรูป เกษตรกรปลูกกล้วยหอมทองปทุม และกลุ่มผู้บริโภคที่เคยซื้อหรือเคยบริโภคกล้วยหอมทอง (ไม่จำกัดเพศและวัย) ให้ประเมินการรับรู้และความพึงพอใจต่อแบบร่างตราสินค้าจำนวน 4 แบบร่าง (ตารางที่ 1) จากนั้นนำแบบร่างทั้ง 4 แบบมาคัดเลือกให้ได้แบบที่มีความเหมาะสมมีความเป็นเอกลักษณ์สื่อสารถึงเรื่องราวของกล้วยหอม

ทองปทุมและได้รับการยอมรับมากที่สุดเพียงแบบเดียวโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามมาประมวลผลทางสถิติ ที่มีต่อการรับรู้ตราสินค้าในเรื่องของการออกแบบและการสื่อสารของผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองปทุม

การออกแบบตราสินค้าผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองออกแบบตามข้อสรุป คัดเลือกได้ตราสินค้าที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด 1 แบบตราสินค้าผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองที่ผ่านการคัดเลือกโดยกระบวนการมีส่วนร่วมกับกลุ่มตราสินค้ามีการใช้ชื่อ “ผลิตภัณฑ์ กล้วยๆ บึงกาสาม” ที่ผ่านการประชาสัมพันธ์และปรับแก้รายละเอียดจะใช้เป็นตราสินค้าประจำตำบลบึงกาสาม (ภาพที่ 2)

3. ผลการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์

การประเมินการรับรู้และความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองปทุมโดยใช้ผู้ประเมินจำนวน 20 คน ประกอบด้วยนักศึกษา กศน. ที่ต้องการหารายได้เพิ่มจากการนำกล้วยหอมทองปทุมตกเกรดมาแปรรูป และเกษตรกรปลูกกล้วยหอมทองปทุม และกลุ่มผู้บริโภคที่เคยซื้อหรือเคยบริโภคกล้วยหอมทอง (ไม่จำกัดเพศและวัย) ให้ประเมินการรับรู้และความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ได้ผลของการออกแบบแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆ ดังนี้

3.1 การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสีเปลือก

จากการรวบรวมแนวคิดการออกแบบบรรจุภัณฑ์ด้วยการใช้แนวทาง SBL ของรูปแบบแนวคิด STAR STEMS ได้ผลแนวคิดที่ว่าสีของบรรจุภัณฑ์ต้องดูสบายตามีการเชื่อมโยงสีเปลือกของผลกล้วยหอมทองสุกกระยะรับประทานได้ และผลการรวบรวมแนวคิดทำให้ได้ว่าใช้สีของเปลือกผลมีสีเหลืองสดอมเขียวโดยสีเหลืองเกิดในส่วนโคนผลไล่ระดับไปยังกลางผลและปลายผลตามลำดับแสดงสีเขียวที่บริเวณขั้วผล จึงใช้ระบบเทียบสีได้เป็นรหัสสี F6EB14 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลตราสินค้ากล้วยหอมทอง

ลำดับ	ภาพตราสินค้า	ค่าเฉลี่ย				
		สีมีความเหมาะสม	ตัวอักษรมีความเหมาะสม	ตราสินค้ามีความเหมาะสม	ตราสินค้าสื่อถึงเอกลักษณ์	ตราสินค้ามีความน่าสนใจ
1		2.95 (S.D. = 0.68)	3.4 (S.D. = 0.94)	3.45 (S.D. = 0.60)	3.25 (S.D. = 0.44)	3.15 (S.D. = 0.37)
2		4.85 (S.D. = 0.37)	4.75 (S.D. = 0.44)	4.65 (S.D. = 0.49)	4.95 (S.D. = 0.22)	4.20 (S.D. = 0.52)
3		4.20 (S.D. = 0.52)	4.25 (S.D. = 0.72)	4.15 (S.D. = 0.59)	4.40 (S.D. = 0.50)	3.95 (S.D. = 0.51)

ลำดับ	ภาพตราสินค้า	ค่าเฉลี่ย				
		สีมีความ เหมาะสม	ตัวอักษร มีความ เหมาะสม	ตราสินค้า มีความ เหมาะสม	ตราสินค้า สื่อถึง เอกลักษณ์	ตราสินค้า มีความ น่าสนใจ
4		2.70 (S.D. = 0.57)	3.20 (S.D. = 0.52)	3.20 (S.D. = 0.41)	3.30 (S.D. = 0.47)	2.95 (S.D. = 0.55)

ข้อเสนอแนะ

1. ต้องการความเข้มแข็งและดูดีเพื่อข่มขวัญคู่แข่งและทำให้รู้สึกว่าการแข่งขันแล้วมีพลัง
2. ใช้สื่อเป็นสัญลักษณ์
3. สื่อต้องน่ากลัวกว่านี้
4. กลัวใช้ลายเสือแล้วดูไม่ออกว่าเป็นกลัว
5. ตราสินค้าต้องเข้าใจง่ายบ่งบอกได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองจากตำบลบึงกาสาม

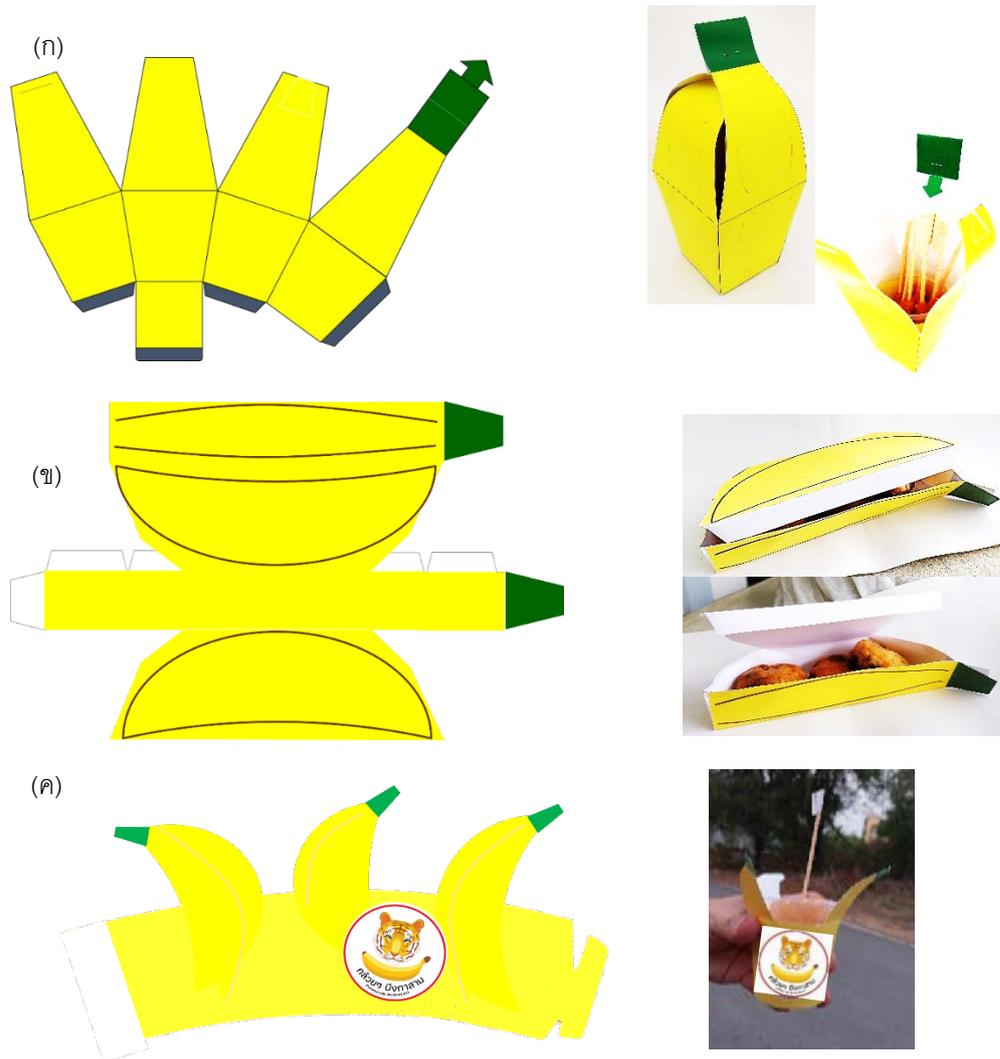
ภาพที่ 2 ตราสินค้าผลิตภัณฑ์ “กล้วยๆ บึงกาสาม” ที่ผ่านการประชาสัมพันธ์และปรับแก้รายละเอียด

ตารางที่ 2 รหัสสีเปลือกกล้วยหอมทองสำหรับทำบรรจุภัณฑ์ รหัส F6EB14

HSB	H 57°	S 92%	B 96%
RGB	R 246	G 235	B 20
Lab	L 92	a -10	b 87
C M Y K	C 7%,	M 0%,	Y 97%, K 0%

3.2 การสร้างต้นแบบบรรจุภัณฑ์ของกล้วยหอมทองปทุม

การดำเนินการสร้างต้นแบบและพัฒนาต้นแบบในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ของกล้วยหอมทองปทุมมีการคำนึงถึงรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ได้แก่วัสดุที่ใช้รายละเอียดกราฟิกต่างๆของบรรจุภัณฑ์จากนั้นทำการสร้างต้นแบบบรรจุภัณฑ์ตามที่ได้ออกแบบไว้และนำต้นแบบที่ได้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องให้ข้อเสนอแนะสุดท้ายพัฒนาต้นแบบตามข้อเสนอแนะเพื่อให้ได้บรรจุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมแข็งแรงสวยงามและมีเอกลักษณ์ตามที่ได้ออกแบบไว้ ในขั้นตอนการออกแบบเน้นความเรียบง่ายไม่ซับซ้อนโดยออกแบบรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ให้ประกอบด้วยส่วนที่เป็นตราสินค้าส่วนที่สื่อสารถึงเรื่องราวของกล้วยหอมทองปทุม ให้สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกล้วยหอมทองปทุมทั้ง 3 ชนิด ได้แก่ น้ำตาลเกาะไม้ ขนมนสโคน และขนมแพนเค้ก ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 บรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองปทุม
(ก) น้ำตาลเกาะไม้
(ข) ขนมสโคน
(ค) ขนมแพนเค้ก

3.2 ผลการประเมินการรับรู้และความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์

1. ผลการประเมินการรับรู้และความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์น้ำตาลเกาะไม้ของกล้วยหอมทองปทุมจากการประเมินการรับรู้ต่อบรรจุภัณฑ์น้ำตาลเกาะไม้ของกล้วยหอมทองปทุมโดยใช้ผู้ประเมินจำนวน 20 คนพบว่าผู้ประเมินมีความพึงพอใจโดยรวมต่อการรับรู้บรรจุภัณฑ์ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.80, S.D.= 0.41) ดังมีรายละเอียดดังนี้

- 1) รูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีความคงทนแข็งแรงมีความพึงพอใจระดับมาก (\bar{X} = 4.253, S.D. = 0.44)
- 2) ด้านความเหมาะสมกับสินค้าและความสะดวกในการใช้งานมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.50, S.D. = 0.51)
- 3) ด้านการจัดสีและองค์ประกอบบรรจุภัณฑ์ความสวยงามมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.85, S.D. = 0.37)

4) ความเรียบง่ายสวยงามสามารถสร้างการจดจำมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.90, S.D. = 0.30) และ

5) ระบุว่า “กล้วยๆ บึงกาสาม” แสดงการรับรู้ถึงที่สถานที่ของสินค้ามีความพึงพอใจระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.65, S.D. = 0.49)

2. ผลการประเมินการรับรู้และความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์สโคนกล้วยหอมทองปทุม จากการประเมินการรับรู้ต่อบรรจุภัณฑ์สโคนกล้วยหอมทองปทุมโดยใช้ผู้ประเมินจำนวน 20 คนพบว่าผู้ประเมินมีความพึงพอใจโดยรวมต่อการรับรู้บรรจุภัณฑ์ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.90, S.D. = 0.30) ดังมีรายละเอียดดังนี้

1) รูปแบบบรรจุภัณฑ์มีความคงทนแข็งแรงมีความพึงพอใจระดับมาก (\bar{X} = 4.00, S.D. = 0.32)

2) ด้านความเหมาะสมกับสินค้าและความสะดวกในการใช้งานมีความพึงพอใจระดับมาก (\bar{X} = 4.20, S.D. = 0.52)

3) ด้านการจัดสีและองค์ประกอบบรรจุภัณฑ์ความสวยงามมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.70, S.D. = 0.47)

4) ความเรียบง่ายสวยงามสามารถสร้างการจดจำมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.80, S.D. = 0.41)

5) ระบุว่า “กล้วยๆ บึงกาสาม” แสดงการรับรู้ถึงที่สถานที่ของสินค้ามีความพึงพอใจระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.55, S.D. = 0.51)

3. ผลการประเมินการรับรู้และความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์แพนเค้กกล้วยหอมทองปทุม จากการประเมินการรับรู้ต่อบรรจุภัณฑ์แพนเค้กกล้วยหอมทองปทุมโดยใช้ผู้ประเมินจำนวน 20 คนพบว่าผู้ประเมินมีความพึงพอใจโดยรวมต่อการรับรู้บรรจุภัณฑ์ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.80, S.D. = 0.42) ดังมีรายละเอียดดังนี้

1) รูปแบบบรรจุภัณฑ์มีความคงทนแข็งแรงมีความพึงพอใจระดับมาก (\bar{X} = 4.10, S.D. = 0.30)

2) ด้านความเหมาะสมกับสินค้าและความสะดวกในการใช้งานมีความพึงพอใจระดับมาก (\bar{X} = 4.30, S.D. = 0.57)

3) ด้านการจัดสีและองค์ประกอบบรรจุภัณฑ์ความสวยงามมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.80, S.D. = 0.41)

4) ความเรียบง่ายสวยงามสามารถสร้างการจดจำมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.90, S.D. = 0.30)

5) ระบุว่า “กล้วยๆ บึงกาสาม” แสดงการรับรู้ถึงที่สถานที่ของสินค้ามีความพึงพอใจระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.70, S.D. = 0.47)

การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์จากกล้วยหอมทองปทุม ต.บึงกาสาม อ.หนองเสือ จ.ปทุมธานี มีแนวคิดจากผู้สนใจจะนำกล้วยหอมทองปทุมตกเกรดมาแปรรูปเพื่อการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน มีการใช้ข้อมูลความสัมพันธ์สีเปลือกและรูปแบบของผลิตภัณฑ์เชื่อมโยงกันเป็นรูปแบบบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า เป็นการสร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคและเป็นการยกระดับสินค้าเกษตรรองรับการจำหน่ายตามห้างสรรพสินค้าและเหมาะสำหรับนำไปเป็นของฝากที่จะสร้างความประทับใจแก่ผู้รับโดยตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบนั้นสื่อให้เห็นถึงความเป็นผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองปทุมจาก ต.บึงกาสาม อ.หนองเสือ ที่มีเน้นความเรียบง่าย สามารถสร้างการจดจำมีความเป็นเอกลักษณ์และสื่อถึงเรื่องราวของกล้วยหอมทองปทุม

งานวิจัยนี้ได้นำผลงานวิจัยเผยแพร่สู่ชุมชน ต.บึงกาสาม โดยคณะวิจัยได้เตรียมจัดพิมพ์เอกสารมอบไว้ให้กับหน่วยงาน กศน. ต.บึงกาสาม อ.หนองเสือ โดยมีครู กศน.ตำบลบึงกาสาม เป็นตัวแทนรับมอบข้อมูลผลงานวิจัยเพื่อส่งต่อให้กับกลุ่มนำร่องเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าจากกล้วยหอมทอง ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 การเผยแพร่งานวิจัยและองค์ความรู้ ต.บึงกาสาม อ.หนองเสือ จ.ปทุมธานี

อภิปรายผลการวิจัย

การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์จากกล้วยหอมทองที่ผลิตจากตำบลบึงกาสาม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ได้แนวความคิดการออกแบบมาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยได้ตราสินค้าที่ออกแบบสื่อถึงเรื่องเล่าของกล้วยหอมทองปทุมที่แสดงลักษณะสีและสัญลักษณ์ท้องถิ่นคือเสื่อที่มาจากอำเภอหนองเสือ ในส่วนของบรรจุภัณฑ์ออกแบบให้มีความเรียบง่ายเป็นอัตลักษณ์สื่อถึงเรื่องราวของกล้วยหอมทองปทุมที่แสดงรูปทรงของกล้วยและสีของเปลือกกล้วยมีการใช้สีที่ออกแบบโดยการนำค่าของผลการเทียบสีมาใช้เพื่อให้เห็นการแสดงถึงความ เป็นกล้วยหอมทองปทุมโดยมีผลการประเมินการรับรู้ต่อบรรจุภัณฑ์ทั้ง 3 ผลิตภัณฑ์ ที่สอดคล้องกับแนวคิดของมยุรี ภาคกล้าเจียก (2558) ที่กล่าวว่า การสื่อความหมายอย่างสร้างสรรค์ความคิด การนำองค์ประกอบของรูปภาพ ลวดลาย สัญลักษณ์ ตัวอักษร สี และรูปทรงพิเศษมาสร้างภาพลักษณ์ภายนอกบรรจุภัณฑ์ โดยผลการประเมินการรับรู้และความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์น้ำตาลเกาะไม้ของกล้วยหอมทองปทุมในระดับมากที่สุดมีคะแนนเฉลี่ยที่ 4.80 (S.D. = 0.41) ผลการประเมินการรับรู้และความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์สโคนกล้วยหอมทองปทุมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีคะแนนเฉลี่ยที่ 4.90 (S.D. = 0.30) ผลการประเมินการรับรู้และความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์แพนเค้กกล้วยหอมทองปทุมโดยรวมในระดับมากที่สุดมีคะแนนเฉลี่ยที่ 4.80 (S.D. = 0.42) การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์มีการนำเสนอข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างสีเปลือกและสถานที่ผลิตผลิตภัณฑ์และสถานที่ปลูกนี้สามารถใช้งานได้จริงและผู้บริโภคเกิดการรับรู้และพึงพอใจอีกทั้งเป็นการยกระดับการจำหน่ายสินค้าแปรรูปจากผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นได้อีกด้วยที่สอดคล้องและแนวคิดของต๋องศักดิ์ ปุ้ยพันธวงศ์ (2553) ได้กล่าวว่าการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ดีควรคำนึงถึงด้านความสวยงามของรูปทรงและรูปลักษณ์ ด้านความน่าสนใจและน่าจดจำด้านลักษณะเฉพาะ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงามของวัสดุ และวิรุณ ตั้งเจริญ (2545) ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับการออกแบบที่มีการจัดวางข้อมูลสำหรับการอ่านและการมองเห็นจะสามารถตอบสนองกลุ่มเป้าหมายให้เกิดการคล้อยตามในสื่อที่มองเห็นเช่นการจัดวางองค์ประกอบรูปแบบของตัวอักษรสัญลักษณ์ต่างๆ ภาพประกอบหรือภาพถ่าย เป็นเรื่องที่สำคัญมากการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์เป็นการสร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคและเป็นการยกระดับสินค้าเกษตรรองรับการจำหน่ายตามห้างสรรพสินค้าและเหมาะสำหรับนำไปเป็นของขวัญที่จะสร้างความประทับใจแก่ผู้รับโดยตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบนั้นสื่อให้เห็นถึงความ เป็นผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองจาก ต.บึงกาสาม อ.หนองเสือ ที่สามารถสร้างความจดจำมีความเป็นเอกลักษณ์และสื่อถึงเรื่องเล่าผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทอง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการพัฒนาสื่อสารสนเทศเพื่อนำสินค้าเข้าสู่แพลตฟอร์มการตลาดดิจิทัล
2. ถ้าเป็นไปได้ควรมีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ปีงบประมาณ 2564 ขอขอบคุณ กำนันทองสุข สีสิด กำนันตำบลบึงกาสาม และประชาชนในพื้นที่ตำบลบึงกาสาม ที่ให้ข้อมูลบริบทของตำบลบึงกาสาม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2563). ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กล้วยหอมทองปทุม ทะเบียนเลขที่ สข 63100136.
- กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย สำนักโภชนาการ กลุ่มวิจัยอาหารเพื่อโภชนาการ, (2561). *ตารางแสดงคุณค่าทางโภชนาการของอาหารไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 1, หน้า 45). สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ต่อวงศ์ บัญพันธ์วงศ์. (2553). *กรอบแนวคิดด้านการออกแบบสร้างสรรค์*. สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 7. สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พหล สง่าเนตร . (2563). *การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติสู่ยุค “ฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal)” ด้วย STAR STEMS*. วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. 11(2) พฤษภาคม – สิงหาคม. 1-9.
- มยุรี ภาคลำเจียก. (2558). *รอบรู้บรรจุมันต์*. จินตาสาน์การพิมพ์.
- รัชณี คงคาอุยผาย และริญ เจริญศิริ. (2558). *โภชนาการกับผลไม้*. สำนักพิมพ์สารคดี- เมืองโบราณ.
- วิทวัส ชัยปาณี. (2548). *สร้างแบรนด์อย่างสร้างสรรค์*. สำนักพิมพ์มติชน.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2545). *ออกแบบกราฟิก*. สำนักพิมพ์อ็อนดีไอคิว.
- ศิริสรา สิงห์งามพงศ์. (2556). *ประโยชน์จากต้นกล้วย*. พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักพิมพ์มติชนสมโชค.
- อรพิมพ์ สุริยา เฉลิมพล จตุพร พัฒนา สุขประเสริฐ และสุวิสา พัฒนเกียรติ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตกล้วยหอมของเกษตรกรในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี. *วารสารปัญญาภิวัฒน์* 9(2). 208-218.
- อุสุมา พันไพศาล และวารุณี จอมกิตติชัย. (2564). การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เพื่อยกระดับผลสับปะรดห้วยมุ่นโดยใช้ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างสีเปลือกและรสชาติ. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์*. 16(2).

ภาษาอังกฤษ

- Creswell, J. W. & Clark, V. P. (2007). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. Thousand Oaks, C.A.: Sage Publications.
- Gylling, H., Plat, J., & Turley, S. (2014). Plant sterols and plant stanols in the management of dyslipidaemia and prevention of cardiovascular disease. *Atherosclerosis*, 232, 346-60.
- Megan, W. (2017). "Benefits and health risks of bananas." *Medical News Today*. MediLexicon, Intl., 28.
- USDA Nutrient database, 2016. *Resources on Individual Macronutrients, Phytonutrients, Vitamins and Minerals*. Retrieved May 28, 2024, <https://www.nal.usda.gov/fnic/professional-and-career-resources-0>

การพัฒนาลวดลายผ้าทอยกดอกแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า
ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

PARTICIPATORY DEVELOPMENT OF YOK DOK WOVEN FABRIC PATTERNS OF
THE TPS WEAVING COMMUNITY ENTERPRISE GROUP IN THA CHAI SUB-DISTRICT,
SI SATCHANALAI DISTRICT, SUKHOTHAI PROVINCE

พรชัย ปานทุ่ง¹ ปราภรณา ศิริसानต์² และอุษา อินทร์ประสิทธิ์³
Pornchai Pantung¹, Prattana Sirisan² and Usa Inprasit³

¹⁻³ สาขาวิชาศิลปะและนวัตกรรมการออกแบบสร้างสรรค์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Program Art and Innovation Creative Design, Faculty of Industrial Technology,
Pibulsongkram Rajabhat University
E-mail : pornchai.pa@psru.ac.th

Received : July 29, 2024

Revised : November 17, 2024

Accepted : December 30, 2024

บทคัดย่อ

วิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทุนวัฒนธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย 2) เพื่อพัฒนาลวดลายผ้าทอยกดอกจากแนวคิดทุนวัฒนธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย การวิจัยเป็นแบบผสมผสาน โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสำรวจ แบบสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม ในการรวบรวมข้อมูลโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 10 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ประชาชนชุมชน จำนวน 3 คน ผู้บริโภค จำนวน 100 คน และรูปแบบทุนทางวัฒนธรรม นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ทุนทางวัฒนธรรมของในพื้นที่ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การทำเงินและทองโบราณ การพันเทียน การพิมพ์พระ และ การทำขนมไทย 2) ศิลปะและวัฒนธรรม ได้แก่ วันพระปรารักษ์ และอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย 3) ผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ เงิน ทองลายโบราณ กล้วยอบเนย ผ้าพื้นเมือง กระบวนการพัฒนาลวดลายผ้าทอยกดอกจากแนวคิดทุนวัฒนธรรมประกอบด้วย 1) วิเคราะห์รูปแบบลวดลายผลิตภัณฑ์เดิม 2) การสร้างแนวคิดในการออกแบบ 3) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ และ 4) ประเมินความพึงพอใจ ผู้บริโภคต่อรูปแบบลวดลายผ้าทอยกดอกในด้านความสวยงาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.47 (S.D.= 0.59)

คำสำคัญ

การพัฒนา ผ้าทอยกดอก วิสาหกิจชุมชน ทุนวัฒนธรรม

ABSTRACT

The objectives of this research are 1) To study the cultural capital of the TPS Weaving Community Enterprise Group of Tha Chai Sub-district, Si Satchanalai District, Sukhothai Province. 2) To develop the Yok Dok Woven Fabric Patterns from the concept of the cultural capital of the TPS Weaving Community Enterprise Group at Tha Chai Sub-district, Si Satchanalai District, Sukhothai Province. This research used mixed methods both qualitative and quantitative research methods. The research tools included focus group discussions and questionnaires to collect data from a specific sample group: 10 members of the TPS Weaving Community Enterprise Group in Tha Chai Subdistrict, Si Satchanalai District, Sukhothai Province, the community leader, 3 local wisdom scholars, 100 consumers, and the cultural capital model. Data analysis was conducted to determine the mean and standard deviation. The research results revealed that studying cultural capital in the following areas yielded significant insights: 1) Local wisdom, which include Ancient Gold and Silver Crafting, Candle Making, Buddha Amulet Casting, and Traditional Thai Dessert Making 2) Arts and Culture, which include Wat Phra Prang and Si Satchanalai Historical Park 3) Community Products, which include Ancient-patterned silver and gold, Butter-baked bananas, and Local textiles. The process of developing Yok Dok woven fabric patterns based on the concept of cultural capital involves the following: 1) Analyzing the patterns of the original products, 2) Creating design ideas, 3) Disseminating and publicizing the designs, and 4) The results of the consumer satisfaction assessment for the Yok Dok Woven Fabric Patterns, in terms of aesthetics were very high with a mean value of 4.47 (S.D.= 0.59)

Keywords

Development, Yok Dok Woven Fabric, Community Enterprise, Culture Capital

ความสำคัญของปัญหา

แนวคิดและกระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยใช้ฐานองค์ความรู้ (Knowledge) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) ที่เชื่อมโยงต่อยอดกับรากฐานทุนทางวัฒนธรรม ผ่านการสะสมความรู้ของคนในสังคม และเทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่ ประเทศไทยได้ผลักดัน ซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2565) ในการขับเคลื่อนเป็นนโยบายของรัฐบาล เพื่อสนับสนุนการสร้างงานสร้างสรรค์เป็นซอฟต์พาวเวอร์ของประเทศ เพื่อการพัฒนาในการยกระดับความรู้ ความสามารถทางทักษะ และความคิดสร้างสรรค์ของคนไทยให้เป็นมูลค่าเพิ่มก่อให้เกิดรายได้ โดยกำหนดเป้าหมายไว้ 2 ประการ คือ 1) การก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลางด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และ 2) การทำให้ประชาชนหลุดพ้นจากความยากจน การนำซอฟต์พาวเวอร์มาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ เป็นประเด็นที่ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจของประเทศ ที่ผ่านมาการส่งเสริมและผลักดันทุนทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพของไทย ผ่านนโยบาย 5F ประกอบด้วย 1) อาหาร (F1: Food) 2) ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (F2 : Film) 3) การออกแบบแฟชั่นไทย (F3 : Fashion) 4) ศิลปะการป้องกันตัวแบบไทย (F4 : Fighting) และ 5) เทศกาลประเพณีไทย (F : Festival) ซึ่งทุกหน่วยงานของภาครัฐต่าง ๆ ได้ร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายผ่านการจัดทำโครงการ

และแผนงานภายใต้ภารกิจของแต่ละหน่วยงาน (Thai PBS Policy Watch จับตามาตประเทศไทย, 2567) และมีการตั้งเป้าพัฒนาอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ในสาขาต่าง ๆ ทั้ง 11 สาขาสู่ตลาดโลก ประกอบด้วย 1) อาหาร (Food) 2) กีฬา (Sport) 3) งานเทศกาล (Festival) 4) ท่องเที่ยว (Travel) 5) ดนตรี (Music) 6) หนังสือ (Book) 7) ภาพยนตร์ (Movie) 8) เกม (Game) 9) ศิลปะ (Art) 10) การออกแบบ (Design) 11) แฟชั่น (Fashion) (ณดา จันทร์สม, 2565)

ในการขับเคลื่อนชุมชนสร้างสรรค์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามร่วมกับภาคีเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบในพื้นที่ ซึ่งจัดเป็นหน่วยงานและบุคคลในฐานะสมาชิกชุมชนในสังคมที่สำคัญในระดับท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการส่งเสริมและพัฒนา จนกระทั่งติดตามผลการรับฟังและเสียงสะท้อน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และการปรับเปลี่ยนร่วมกัน โดยสภาพปัญหาในภาพรวมนั้น ยังพบว่าผลิตภัณฑ์ชุมชนมีรูปแบบเหมือนกับชุมชนอื่น ๆ ในเขตพื้นที่ใกล้เคียง และการจัดการเชิงพื้นที่สร้างสรรค์ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในคิดและการพัฒนา ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญดังกล่าว ที่ต้องการให้ชุมชนร่วมกันขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสรรค์ชุมชนให้มีความอยู่อย่างยั่งยืน จึงต้องทำการศึกษาพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอยกดอกแบบการมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ถึงสภาพปัญหาในพื้นที่ที่แท้จริง โดยร่วมกันหาแนวทางส่งเสริมและแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการออกแบบ จากการรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทุนวัฒนธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อพัฒนาลายผ้าทอยกดอกจากแนวคิดทุนวัฒนธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ดังนี้

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 10 คน
2. รูปแบบทุนทางวัฒนธรรมในด้าน 2.1) ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2.2) ศิลปะและวัฒนธรรม และ 2.3) ผลิตภัณฑ์ชุมชน
3. ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน เป็นผู้ใหญ่บ้านศาลาไก่อ่ฟุบ ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
4. ประชาชนชุมชน จำนวน 3 คน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการทอผ้าลายยกดอกไม่น้อยกว่า 10 ปี
5. ผู้บริโภค จำนวน 100 คน โดยเป็นนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสำรวจ ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดในพัฒนาลวดลายผ้าทอยกดอก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านภูนก และข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพของชุมชน ในด้าน 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ศิลปะและวัฒนธรรม 3) ผลิตภัณฑ์ชุมชน
2. แบบสนทนากลุ่ม ในการจัดเก็บข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย ผู้นำชุมชน และประชาชนชุมชน ถึงแนวทางการพัฒนาลวดลายผ้าทอยกดอก
3. แบบสอบถาม ในการจัดเก็บข้อมูลถึงแบบร่างลายผ้าทอยกดอก กลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ถึงความพึงพอใจผู้บริโภคต่อรูปแบบลวดลายผ้าทอยกดอกที่พัฒนาในด้านความสวยงาม

การรวบรวมข้อมูล

1. จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากกลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้นำ ประชาชน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
2. ลงพื้นที่รวบรวมข้อมูลด้วยการสำรวจถึงรูปแบบทุนทางวัฒนธรรม ในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรม และผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
3. จัดเวทีเสวนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มถึงรูปแบบรางวัลตลาดผ้าทอยกดอกในด้านความสวยงาม
4. จัดทำต้นแบบผ้าทอยกดอกจากลวดลายที่พัฒนาแล้ว
5. ประเมินความพึงพอใจผู้บริโภคต่อรูปแบบลวดลายผ้าทอยกดอกที่พัฒนาในประเด็นความสวยงาม
6. รวบรวมข้อมูลจากการบันทึกข้อมูลด้วยการบันทึกเสียง ภาพถ่าย สมุดบันทึก พร้อมด้วยแบบสำรวจ แบบสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม

การรวมข้อมูลโดยใช้เกณฑ์ประเมินแบบสอบถามความพึงพอใจผู้บริโภคแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ 5 อยู่ในระดับมากที่สุด 4 อยู่ในระดับมาก 3 อยู่ในระดับปานกลาง 2 อยู่ในระดับน้อย และ 1 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการบรรยายจากการสำรวจและสนทนากลุ่มถึงผลการศึกษาทุนวัฒนธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ในด้าน 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ศิลปะ และวัฒนธรรม และ 3) ผลิตภัณฑ์ชุมชน
2. วิเคราะห์การพัฒนาลายผ้าทอยกดอกจากแนวคิดทุนวัฒนธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ในด้าน 1) วิเคราะห์รูปแบบลวดลายผลิตภัณฑ์เดิม 2) การสร้างแนวคิดในการออกแบบแบบมีส่วนร่วมของชุมชน 3) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ และ 4) ประเมินความพึงพอใจจากแบบสอบถามผู้บริโภคด้วยการนำข้อมูลหาร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยเกณฑ์การแปลความหมายระดับความคิดเห็นแบ่งออกช่วง 5 ระดับ ดังนี้ 4.50 – 5.00 อยู่ในระดับดีมาก 3.50 – 4.49 อยู่ในระดับดี 2.50 – 3.49 อยู่ในระดับปานกลาง 1.50 – 2.49 อยู่ในระดับน้อย 1.00 – 1.49 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาทุนวัฒนธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

1. **ภูมิปัญญาท้องถิ่น** กลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ตั้งอยู่ในชุมชนหมู่บ้านศาลาไก่อุป เขตเทศบาลเมืองศรีสัชนาลัย ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ตั้งอยู่บริเวณทางทิศตะวันออกของอำเภอศรีสัชนาลัย มีลักษณะพื้นที่ค่อนข้างราบ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพปลูกพืชล้มลุกตามฤดูกาล เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ถั่วเขียว ถั่วเหลือง พืชผักสวนครัว และช่างทอผ้า นอกจากนี้ ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำยม โดยแยกออกเป็นสองฝั่งมีแม่น้ำยมชั้นกลางอยู่ และด้วยคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต วรรณกรรม ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และประเพณีที่มีมาอย่างยาวนาน ซึ่งเป็นเสน่ห์เฉพาะของชุมชนท่าชัย-ศรีสัชนาลัยที่ถือเป็นทุนของชุมชนที่สามารถนำมาพัฒนาต่อยอดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และยกระดับเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว คือ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนท่าชัย-ศรีสัชนาลัยในด้าน 1) การเรียนรู้ภูมิปัญญาช่างทำเงินทองโบราณศรีสัชนาลัย 2) การพันเทียน 3) การพิมพ์พระดินศักดิ์สิทธิ์ศรีสัชนาลัยมาทำพระพิมพ์และการหล่อพระ 4) การทำขนมไทย เช่น ขนมหม้อแกงเตาพื้น ขนมวุ้นมะพร้าวอ่อน และ 5) การทำพวงกุญแจจากผ้าทอมือศรีสัชนาลัย

2. ศิลปะและวัฒนธรรม พื้นที่ที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน เป็นแหล่งสถานที่เมืองมรดกโลกขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จึงกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวด้านศิลปะและวัฒนธรรม มีสถานที่สำคัญ ได้แก่ 1) วัดพระพรางค์ (วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ) ก่อด้วยอิฐศิลาแลงบนพระพรางค์ประดิษฐานพระพรางค์องค์เล็ก กลางห้องเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ 2) วัดช้างล้อม เป็นวัดเจดีย์ทรงลังกาองค์ใหญ่เป็นหลักของวัด ฐานเจดีย์มีรูปปูนปั้นช้างยืนหันหลังชนผนังเจดีย์อยู่โดยรอบ จำนวน 39 เชือก 3) วัดนางพญา เป็นวัดที่มีลวดลายปูนปั้นบนผนังที่งดงาม มีวิหารขนาดใหญ่ห้องอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เจดีย์ก่อด้วยศิลาแลงสูงใหญ่ มีสภาพสมบูรณ์ 4) วัดเขาสุวรรณคีรี อยู่ทางทิศตะวันตก เป็นที่ตั้งของพระเจดีย์ที่มีรูปเป็นองค์ระฆังคว่ำขนาดใหญ่ 5) วัดเจดีย์เจ็ดแถว ซึ่งมีเจดีย์ที่ผสมผสานทั้งที่เป็นศิลปะสุโขทัยแท้ และศิลปะแบบศรีวิชัยผสมผสานศิลปะสุโขทัย นอกจากนี้ประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญและมีชื่อเสียงของชุมชน ประกอบด้วย 1) งานสลากภัตข้าวหลาม 2) งานพระพรางค์ 3) วันกุดไทย สรงน้ำโอยทาน สรงน้ำพระ 4) ก่อเจดีย์ทราย 5) แห่เทียนเข้าพรรษา 6) สารทไทย 7) ตักบาตรเทโวโรหณะ และ 8) งานย้อนอดีตศรีสัชนาลัย

3. ผลิตภัณฑ์ชุมชน สินค้าพื้นเมืองในชุมชนตำบลท่าชัยที่มีไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว สามารถหาซื้อเพื่อเป็นของฝาก ของที่ระลึก ได้แก่ เงิน ทอง ลายโบราณ ถ้วยอบเนย ผ้าพื้นเมืองศรีสัชนาลัย และเครื่องสังคโลก

ภาพที่ 1 รูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน

ที่มา กลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

ผลการพัฒนาสายผ้าทอแยกออกจากแนวคิดทุนวัฒนธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย จากการลงพื้นที่ด้วยการจัดเวทีสนทนากลุ่มกลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย พบว่า เดิมคนที่ทอผ้าได้เข้าร่วมและผลิตผ้าทอส่งให้กับกลุ่มผ้าทอชาววัง ตำบลท่าชัยเป็นหลัก จนในปี พ.ศ. 2564 มีโครงการ U2T คนที่ทอผ้าในพื้นที่บ้านศาลาไก่อุปจึงได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มและจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า แต่ก็ยังคงผลิตให้กับกลุ่มผ้าทอชาววังเหมือนเดิม ลวดลายผ้าทอจึงมีรูปแบบเดียวกัน ซึ่งกระบวนการพัฒนาลวดลายผ้าแยกดอกแบ่งออก 4 กิจกรรม ดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 วิเคราะห์รูปแบบลวดลายผลิตภัณฑ์เดิม จากรูปแบบลวดลายผ้าทอยกดอกเดิม ประกอบด้วย 1) ลายเครือวัลย์ 2) ลายคลื่นน้ำ 3) ลายสะพานด้านข้าง 4) ลายจากวัดนางพญา 5) ลายต้นอ้อย 6) ลายปลาและคลื่น 7) ลายโค้งแม่น้ำยม 8) ลายสะพานพระปรางค์ 9) ลายปลาแม่น้ำยม และ 10) ลายสะพานมูมบง ซึ่งเป็นแนวคิดจากอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

(1)

(2)

ภาพที่ 2 (1) องค์ประกอบลายผ้า (2) ลายผ้าทอยกดอก
ที่मा พรชัย ปานทุ่ง

กิจกรรมที่ 2 การสร้างแนวคิดในการออกแบบแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการจัดเวทีเสวนาระหว่างสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า จำนวน 10 คนและผู้วิจัยในการนำเสนอความคิดเห็นถึงแนวทางการออกแบบลวดลายผ้าทอยกดอก สรุปลงได้ดังนี้

1. แนวคิดจากเรื่องเล่าบ้านศาลาไก่อูบ ที่กล่าวว่า ตามตำนานได้ถูกเล่าสืบต่อมารมา สมัยก่อนพื้นที่ชุมชนเป็นพื้นที่ป่าไม้และมีไก่อูบชุมพระร่วงได้เลี้ยงไก่อูบ เมื่อไก่อูบยังไม่ตายจึงได้บินหนีมาพบบทายที่ศาลาของชาวชุมชน จากเรื่องเล่าจึงที่สืบทอดกันมาจึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านศาลาไก่อูบ จากแนวคิดได้นำมาวิเคราะห์ลวดลายผ้าทอยกดอก สรุปลงได้ดังภาพที่ 3 - 4

ภาพที่ 3 แบบผ้าทอยกดอกลวดลายศาลา
ที่मा พรชัย ปานทุ่ง

ภาพที่ 4 แบบผ้าทอยกดอกลวดลายไก่
ที่มา พรชัย ปานทุ่ง

2. แนวคิดจากศิลปะลวดลายปูนปั้นจากวัดนางพญาในอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย วัดนางพญา เป็นโบราณสถานภายในกำแพงเมืองทางทิศตะวันออก อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย จุดเด่นที่สำคัญคือ ลวดลายปูนปั้นบนผนังวิหารที่ปรากฏมีสภาพสมบูรณ์และสวยงามที่แสดงถึงฝีมือช่างชั้นครู จากแนวคิดได้นำมาวิเคราะห์ลวดลายผ้าทอยกดอก สรุปลงได้ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 แนวความคิดจากลวดลายปูนปั้นวัดนางพญา
ที่มา พรชัย ปานทุ่ง

3. แนวคิดจากศิลปะลวดลายสังคโลก เครื่องสังคโลกนับว่าเป็นของดีประจำจังหวัดสุโขทัย ที่มีเรื่องราวสะท้อนถึงอัตลักษณ์แห่งภูมิปัญญา เครื่องสังคโลกเป็นชื่อที่ใช้เรียกเครื่องปั้นดินเผาเนื้อแกร่ง มีลวดลายที่โดดเด่นคือ ลวดลายปลา ที่ปรากฏบนภาชนะ ถ้วย และชาม มีแหล่งผลิตที่บ้านเกาะน้อย เมืองโบราณศรีสัชนาลัย จากแนวคิดได้นำมาวิเคราะห์ลวดลายผ้าทอยกดอก สรุปลงได้ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แนวความคิดจากลวดลายเครื่องสังคโลก
ที่มา พรชัย ปานทุ่ง

จากแนวคิดการออกแบบลวดลายผ้าทอยกดอกทั้ง 4 รูปแบบ นำไปผลิตด้วยพิมพ์ 8 หลบ (320 ช่องพื้นหวี) ความยาว 2 เมตร ทอด้วยเส้นด้ายไหมประดิษฐ์ สรุปลงได้ดังภาพที่ 7

(1)

(2)

(3)

(4)

ภาพที่ 7 (1) - (4) ลวดลายผ้าทอยกดอกที่พัฒนาแล้ว
ที่มา พรชัย ปานทุ่ง

กิจกรรมที่ 3 เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ลวดลายผ้าทอยกดอก ผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ได้ดำเนินการเข้าร่วมกิจกรรมแสดงผลงานการยกระดับสินค้าและบริการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพิษณุโลกและสุโขทัย ภายใต้โครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ 2567 ณ ศูนย์การค้าเซ็นทรัล จังหวัดพิษณุโลก ระหว่างวันที่ 1 – 2 สิงหาคม พ.ศ. 2567 ซึ่งผลการตอบรับจากผู้บริโภคเป็นอย่างดี โดยมียอดสั่งซื้อ 5 ราย ในขณะเดียวกันยังได้ให้ข้อเสนอแนะถึงแนวทางการพัฒนาในการแปรรูปผลิตภัณฑ์นอกจากนำมาเป็นผ้าถุง เป็นเสื้อผ้าโดยนำลวดลายผ้าทอมาตัดเย็บเสริมแต่งเล็กน้อย เพื่อให้ดูมีความทันสมัยมากกว่านำผ้าทอไปตัดเย็บทั้งผืน นำไปผลิตกระเป๋าผ้า และของที่ระลึก

กิจกรรมที่ 4 ประเมินความพึงพอใจผู้บริโภค จากการเก็บข้อมูลด้วยการประเมินความพึงพอใจผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบลวดลายผ้าทอยกดอกในด้านความสวยงาม โดยเป็นนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อำเภอศรีสัชชนาลัย จำนวน 100 คน ซึ่งพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 85 อายุช่วง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 34 การศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 34 ประกอบอาชีพบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 27 มีรายได้ในช่วง 20,001 – 30,000 บาท ซึ่งผลการประเมินสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความพึงพอใจผู้บริโภคต่อรูปแบบลวดลายผ้าทอยกดอกในด้านความสวยงาม
(n=100 คน)

ประเด็น	เฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1. มีลวดลายและรูปแบบที่สวยงาม	4.22	0.59	มาก
2. มีเอกลักษณ์เฉพาะและมีแปลกใหม่	4.70	0.63	มากที่สุด
3. มีการเลือกสีที่เหมาะสมในการผลิต	4.28	0.46	มาก
4. ผลิตภัณฑ์บอกถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน	4.78	0.42	มากที่สุด
5. มีการจัดองค์ประกอบลวดลายที่เหมาะสม	4.33	0.63	มาก
6. ผลิตภัณฑ์มีการออกแบบเหมาะสมกับการใช้งาน	4.46	0.78	มาก
7. ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบง่ายต่อการใช้งาน	4.28	0.62	มาก
8. ผลิตภัณฑ์เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	3.48	0.81	มาก
9. สามารถเพิ่มมูลค่าวัสดุในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม	4.28	0.62	มาก
10 รูปแบบผลิตภัณฑ์มีความทันสมัย	4.54	0.72	มากที่สุด
11. มีความแปลกใหม่ต่างจากเดิม	4.35	0.48	มาก
12. รูปแบบไม่ซ้ำซ้อน ง่ายต่อการผลิต	4.87	0.40	มากที่สุด
13. สามารถผลิตในเชิงพาณิชย์ได้	4.50	0.51	มากที่สุด
14. มีส่วนประกอบที่เป็นวัสดุอื่นมาประกอบได้อย่างสร้างสรรค์และลงตัว	4.41	0.72	มาก
สรุปความพึงพอใจโดยรวม	4.47	0.59	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจผู้บริโภคต่อรูปแบบลวดลายผ้าทอยกดอกในด้านความสวยงาม ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.47 (S.D.= 0.59) เมื่อพิจารณารายประเด็นความพึงพอใจระดับมากที่สุดในด้าน 1) มีเอกลักษณ์เฉพาะและมีแปลกใหม่ 2) ผลิตภัณฑ์บอกถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน 3) รูปแบบผลิตภัณฑ์มีความทันสมัย 4) รูปแบบไม่ซ้ำซ้อน ง่ายต่อการผลิต และ 5) สามารถผลิตในเชิงพาณิชย์ได้ ความพึงพอใจระดับมาก ในด้าน 1) ผลิตภัณฑ์มีการออกแบบเหมาะสมกับการใช้งาน 2) มีส่วนประกอบที่เป็นวัสดุอื่นมาประกอบได้อย่างสร้างสรรค์และลงตัว 3) มีความแปลกใหม่ต่างจากเดิม 4) มีการจัดองค์ประกอบลวดลายที่เหมาะสม 5) มีลวดลายและรูปแบบที่สวยงาม 6) มีการเลือกสีที่เหมาะสมในการผลิต 7) ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบง่ายต่อการใช้งาน 8) สามารถเพิ่มมูลค่าวัสดุในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม และ 9) ผลิตภัณฑ์เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาทุนวัฒนธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ผลจากการศึกษาทุนวัฒนธรรม พบว่า ด้านที่ 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย เป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านภูมิปัญญาช่างทำเงิน ทองโบราณศรีสัชนาลัย การปั้นเทียน การพิมพ์พระ การทำขนมไทย และการทำพวงกุญแจจากผ้าทอมือศรีสัชนาลัย ด้านที่ 2) ศิลปะและวัฒนธรรม มีสถานที่ท่องเที่ยวด้านศิลปะและวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ วัดพระปรารักษ์ และอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย รวมถึงประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญชุมชน เช่น งานพระปรารักษ์ และ งานย้อนอดีตศรีสัชนาลัย เป็นต้น และด้านที่ 3) ผลิตภัณฑ์ชุมชน มีสินค้าพื้นเมืองในชุมชน ได้แก่ เครื่องเงิน ทองลายโบราณ กล้วยอบเนย ผ้าพื้นเมือง และเครื่องสังคโลก ด้วยพื้นที่เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ และคนในชุมชนมีการประกอบอาชีพที่สืบทอดมรดกจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ทำให้พื้นที่มีรูปแบบของทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายจึงส่งผลให้เกิดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมืองของอำเภอศรีสัชนาลัย จากประเด็นที่ได้กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับ อัครี กุลบุตร และคณะ (2567) และ วาสนา อาจสาภิกรณ์

และคณะ (2563) ที่กล่าวว่า ทูทางวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ทูทางวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ มีลักษณะเป็นรูปธรรมที่ผ่านการเก็บ ดูแลรักษา และส่งสมกาลเวลานานจนมีลักษณะโดดเด่น เกิดเป็นคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ วิถีชีวิตด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งปลูกสร้าง วิถีชีวิตด้านการแต่งกาย วิถีชีวิตด้านอาหาร และวิถีชีวิตด้านเครื่องมือเครื่องใช้ 2) ทูทางวัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ เป็นทุนนามธรรม ต้องอาศัยการสัมผัสจากการรับรู้ เรียนรู้ และการทำความเข้าใจเพื่อให้เกิดความรู้สึกประทับใจ ในวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ๆ โดยแบ่งเป็น 4 รูปแบบ คือวิถีชีวิตด้านภาษา วิถีชีวิตด้านพิธีกรรม ความเชื่อ วิถีชีวิตด้านศิลปะการแสดง และวิถีชีวิตทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับ กรชนก สนิทวงศ์ (2565) ที่กล่าวว่า ทูทางวัฒนธรรมที่เป็นวิถีดั้งเดิมของชุมชนที่บ่งบอกถึงพัฒนาการร่วมกัน อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ สืบทอด และต่อยอดเพื่อการคงอยู่ไว้ในชุมชน ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มที่สำคัญคือ 1) ชาติพันธุ์ ภาษา และประเพณีวัฒนธรรม 2) ภูมิปัญญาพื้นถิ่น และ 3) สถานภาพความเชื่อของชุมชนในท้องถิ่น และทุนวัฒนธรรมที่เกิดจากการสถาปนาใหม่ ทุนวัฒนธรรมที่เกิดจากการสถาปนาใหม่ คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นการสร้างความประทับใจ เช่น 1) จุดชมวิว และ 2) ตลาดเก่า เป็นต้น สอดคล้องกับ กัญญารัตน์ แก้วกมล และคณะ (2564) ที่กล่าวว่า การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการยกระดับและพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง โดยมีแนวทางการจัดการอยู่หลายวิธีขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความพร้อมของแต่ละพื้นที่ กรณีศึกษาชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชุมชน ได้แก่ ชุมชนตำบลบ้านต๋อน จังหวัดพะเยา ชุมชนบ้านวังหอน จังหวัดนครศรีธรรมราช และชุมชนในจังหวัดหนองคาย โดยการนำทรัพยากรที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มีอยู่เดิมในพื้นที่มาปรับปรุงและพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถสร้างผลกระทบในด้านบวกต่อการพัฒนาประเทศได้

การพัฒนาลายผ้าทอยกดอกจากแนวคิดทุนวัฒนธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอสรีสะเกษนาถ จังหวัดสุโขทัย ผลจากการศึกษา พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอสรีสะเกษนาถ จังหวัดสุโขทัย เกิดจากการร่วมตัวของช่างทอผ้าของหมู่บ้านศาลาไก่อปุ่น ซึ่งแยกตัวออกมาจากกลุ่มผ้าทอชาววัง จึงมีรูปแบบลวดลายผ้าเหมือนกัน จึงส่งผลให้กลุ่มมีความต้องการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเอง ด้วยการสร้างลวดลายผ้ายกดอกใหม่ ซึ่งกระบวนการมีดังนี้ 1) วิเคราะห์รูปแบบลวดลายผลิตภัณฑ์เดิม พบว่า มีจำนวน 10 ลวดลาย 2) การสร้างแนวคิดในการออกแบบแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ได้มากจากแนวคิดจากเรื่องเล่าบ้านศาลาไก่อปุ่น ศิลปะลวดลายปูนปั้นจากวัดนางพญาในอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสะเกษนาถ และศิลปะลวดลายสังคโลก 3) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ได้ดำเนินการเข้าร่วมกิจกรรมแสดงผลงานการยกระดับสินค้าและบริการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพิษณุโลกและสุโขทัย ภายใต้โครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ 4) ประเมินความพึงพอใจผู้บริโภค ต่อรูปแบบลวดลายผ้าทอยกดอกในด้านความสวยงาม ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.47 (S.D.= 0.59) จากศึกษาส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชน TPS ทอผ้า ตำบลท่าชัย อำเภอสรีสะเกษนาถ จังหวัดสุโขทัย มีลวดลายผ้าทอยกดอกที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มและสามารถนำไปก่อให้เกิดรายได้ กระบวนการพัฒนาผ้าทอยกดอกทั้ง 4 กิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นมีความสอดคล้องกับ ศุภวรรณ พิพิธสมบัติ (2566) ที่กล่าวว่า โมเดลการพัฒนาทุนวัฒนธรรมอย่างครบวงจร ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ที่ปรึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านนักร้องแบบมีอาชีพในการยกระดับ ต่อยอดด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญา 2) สังเคราะห์องค์ความรู้เฉพาะพื้นที่ของชุมชน 3) การปรับตัวผลิตภัณฑ์สู่การพัฒนา สามารถใช้งานได้หลากหลายโอกาส 4) พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมสิ่งทอจากทุนวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย สร้างให้เป็นอัตลักษณ์จำเพาะกลุ่ม 5) พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัย โดยใช้เทรนด์ของตะวันตกเข้ามาผสมผสาน ได้แบ่งสายการผลิตเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 5.1) ผลิตภัณฑ์หรูหรา เจาะกลุ่มตลาดระดับบน 5.2) ผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม เจาะกลุ่มอนุรักษ์นิยมที่ยังชื่นชอบลายผ้าต้นฉบับ และ 5.3) ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยเจาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ ซึ่งลายผ้าจะตามกระแสนิยม เรียบง่าย สะท้อนไลฟ์สไตล์มากขึ้น 6) ผลักดันให้เกิดตราสินค้าในแต่ละผลิตภัณฑ์ 7) เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย ทั้งแบบหน้าร้านและแบบออนไลน์ สอดคล้องกับ ศักดิ์ชาย สิกขา (2554) ที่กล่าวว่า ศิลปะการสร้างสรรค ลวดลายบนผืนผ้า เป็นการผูกสายที่เกิดขึ้นตามจินตนาการที่เคยพบเห็น ร่วมกับศิลปะและวัฒนธรรมที่มีความประณีตจนก่อให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ มีการสืบทอดในครอบครัวจากรุ่นลูกสู่รุ่นหลาน ในอดีต

ลวดลายบนพื้นผ้าเป็นสิ่งบ่งชี้ความต้องการของคนในเฉพาะถิ่น โดยใช้รูปแบบลวดลายผ้าเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงฐานะของผู้สวมใส่ เมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไปผ้าทอมือพื้นบ้านเหล่านั้นกลับไม่เป็นที่ต้องการของตลาด การพัฒนาลวดลายผ้าจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของการเข้าสู่ตลาด แต่การที่จะออกแบบลวดลายใหม่อาจไม่ได้ทุกคน เนื่องจากช่างทอไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านศิลปะและการออกแบบ จึงมักเป็นการลอกเลียนแบบลวดลายระหว่างชุมชน สอดคล้องกับ ทักษิณา พิพิธกุล (2559) ที่กล่าวว่า การออกแบบลวดลายในงานผ้าทอยกดอกมีการปรับตัวของผู้ทอและความต้องการของผู้บริโภค ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการออกแบบลายผ้าทอยกดอกได้ประยุกต์และการออกแบบไว้ 4 ประการด้วยกัน คือ 1) การประยุกต์ลวดลายจากคติความเชื่อ และฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การนำเอาแบบลวดลายโบราณมาวางต่อกันหรือผสมผสานกัน 3) การประยุกต์และดัดแปลงลวดลายจากประสบการณ์ร่วมสมัย และ 4) การประยุกต์วิธีการทอ ซึ่งเป็นวิธีการสร้างสรรค์แนวทางในการทำให้ลวดลายผ้าทอยกดอกมีความหลากหลายโดยยังคงอยู่บนรากฐานพื้นถิ่น สอดคล้องกับ ใจภักดิ์ บุรพเจตนา (2566) ที่กล่าวว่า การพัฒนาผ้าทอยกดอกลำพูน 1) การใช้วัสดุใหม่ผสมกับวัสดุเดิม ให้ผิวสัมผัสเป็นเงา นุ่ม น้ำหนักเบา ดูสวยงาม ดูแลรักษาง่าย ราคาถูก และใช้งานสะดวกมากกว่าเดิม 2) การออกแบบโครงสร้างลวดลายทอ ลายทอที่นำมาใช้ในการออกแบบลวดลายแบบดั้งเดิมนำจัดวางลายทอใหม่ 3) การตกแต่งผ้าด้วยการระบายสี ไล่สีบนผ้าทอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบในพื้นที่และผู้ประกอบการสามารถนำกระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ให้เกิดเป็นซอฟต์แวร์ของชุมชนให้สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ
2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป การต่อยอดผลิตภัณฑ์ผ้าทอยกดอก และการสร้างกระบวนการแบบมีส่วนร่วมในการยกระดับพัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐาน

บรรณานุกรม

- กรชนก สนิทวงศ์. (2565). การยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยทุนทางวัฒนธรรม:กรณีชุมชนเมืองเก่าสภม-หาดไคร้ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารวิจัยสังคม, 45(2)*, 96-116
- กัญญารัตน์ แก้วกมล นิตติคุณ ท้าวทอง สุปวีณ์ รสรินทร์ อนุศิษฐ์ เพชรเชนทร์ อมรรรัตน์ รัตนสุภา และจันทร์ศม์ ภูติ อริยวัฒน์. (2564). การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(1)*, 75-91
- กรุงเทพธุรกิจ. (2565, 6 มิถุนายน). "Soft Power" ชูความเป็นไทยผ่านสินค้าและบริการวัฒนธรรม *ทางเลือกนักธุรกิจ*. <https://www.bangkokbiznews.com/social/1008281>
- ใจภักดิ์ บุรพเจตนา. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม: ผ้าทอยกดอกลำพูน. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์, 10(1)*, 111-125
- ณดา จันทร์สม. (2565, 15 ธันวาคม). *ขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นซอฟต์แวร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. <https://thaipublica.org/2023/12/nida-sustainable-move62/>
- ทักษิณา พิพิธกุล (2559). ผ้าทอมือ : การอนุรักษ์และการพัฒนาลวดลายผ้ายกดอกของจังหวัดลำพูน. *วารสารกระแสวัฒนธรรม, 17(31)*, 56-67
- วาสนา อาจสาสิกรณ์ รัชฎากร วินิจกุล และพิชญ บัญนิม. (2563). ทุนทางวัฒนธรรมกับการส่งเสริมศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีไทดำ บ้านวังน้ำ ตำบลวังยาง อำเภอลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารพิกุล, 18(2)*, 271-287

ศุภวรรณ พิพิธสมบัติ. (2566, 6 กันยายน). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพัฒนาทุนวัฒนธรรมผ้าทอครบวงจร ยกระดับแบรนด์
ท้องถิ่นสู่สากล เปิดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หุ่นชุมชนยั่งยืน.

<https://www.chula.ac.th/highlight/132129/>

ศักดิ์ชาย สิกขา. (2554). การออกแบบและพัฒนาลายผ้าเอกลักษณ์จังหวัดศรีสะเกษ. อุบลกิจ ออฟ เซ็ท
อัครี กุลบุตร ภาสกร ดอกจันทร์ และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2567). รูปแบบการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อ
พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง.

Journal of Roi Kaensam Academi, 9(4), 137-157

Thai PBS Policy Watch จับตาดูอนาคตประเทศไทย. (2567, 28 มิถุนายน). *เปิดยุทธศาสตร์-กลไกขับเคลื่อน
ซอฟต์แวร์เวอร์. Thai PBS. <https://policywatch.thaipbs.or.th /article/economy-68>*

การออกแบบลวดลายเอกลักษณ์มอญตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

MON'S UNIQUENESS PATTERN DESIGN IN BANG KHAYAENG SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, PATHUM THANI PROVINCE

มนสิชา อนุกุล¹ อัจฉรวารรณ สุขเกิด² อภิชาติ การะเวก³ และวีระศักดิ์ ศรีลารัตน์⁴
Monsicha Anukun¹, Ajcharawan Sujkird², Apichat Karavak³ and Veerasak Seelarat⁴

- ¹ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Bachelor of Business Administration Program General Management Valaya Alongkorn Rajabhat University
under the Royal Patronage.
E-mail monsicha@vru.ac.th
- ² หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจสมัยใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Bachelor of Business Administration Program Modern Business Management Valaya Alongkorn Rajabhat
University under the Royal Patronage.
E-mail ajcharawan@vru.ac.th
- ³ หลักสูตรบัญชีบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี
Bachelor of Accountancy Program Accounting Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage.
E-mail apichat.ka@vru.ac.th
- ⁴ หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
Bachelor of Science Program Food and Beverage Innovation for Health Valaya Alongkorn Rajabhat University
under the Royal Patronage.
E-mail veerasak@vru.ac.th

Received : July 16, 2024

Revised : October 29, 2024

Accepted : December 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลวดลายเอกลักษณ์มอญ และเพื่อออกแบบลวดลายเอกลักษณ์มอญตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการรวบรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ศิลปกรรมและลวดลายเอกลักษณ์มอญ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน และชาวบ้านเชื้อสายมอญ ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามกับผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน

ผลการศึกษาพบว่า ลวดลายเอกลักษณ์มอญที่ได้จากการศึกษาประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ศิลปกรรมและลวดลายเอกลักษณ์มอญ ได้แก่ ดอกมะเขือ ดาว และหงส์ โดยผลการประเมินลวดลายเอกลักษณ์มอญจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ลวดลายดอกมะเขือ และลวดลายดาว มีค่าเฉลี่ย 3.87 และลายหงส์ มีค่าเฉลี่ย 3.73

คำสำคัญ

การออกแบบ ลวดลาย เอกลักษณ์ มอญ ปทุมธานี

ABSTRACT

The purpose of this research was to study Mon's unique pattern and to design unique Mon patterns in Bang Khayaeng Subdistrict, Mueang District, Pathum Thani Province. The researcher used a qualitative research method to collect data on Mon's history, culture, traditions, way of life, arts, and uniqueness. Data were collected through participatory observation and in-depth interviews with leaders, local wisdom keepers, and residents. A quantitative research method was also employed using questionnaires with experts in each field.

The findings revealed that Mon's unique patterns, derived from studying their history, culture, traditions, way of life, arts and unique pattern, include eggplant flowers, stars, and swans. The evaluation results of Mon's unique patterns by experts were high, with the eggplant flower and star patterns each averaging 3.87, and the swan pattern averaging 3.73.

Keywords

Design, Pattern, Uniqueness, Mon, Pathum Thani

ความสำคัญของปัญหา

มอญเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอารยธรรมที่รุ่งเรืองมากกลุ่มหนึ่ง โดยมอญได้เริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยมาตั้งถิ่นฐานบริเวณริมแม่น้ำในเขตภาคกลาง เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรสาคร และสมุทรสงคราม เป็นต้น ชนชาติมอญมีประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ ที่เป็นเอกลักษณ์และยังคงถ่ายทอดสืบต่อกันมา วิถีชีวิตของชุมชนไทยเชื้อสายมอญที่ยังคงอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีความรักสามัคคี และยังคงมีการดำรงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อต่าง ๆ ของตนไว้อย่างเข้มแข็งในการดำเนินชีวิต สะท้อนผ่านพิธีกรรม ประเพณีสำคัญ และเทศกาลต่าง ๆ ในปัจจุบัน

จังหวัดปทุมธานีก็เป็นพื้นที่อยู่อาศัยของชุมชนชาวมอญแหล่งใหญ่ในประเทศไทย (MGR Online, 2563) ในพื้นที่ตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี เป็นอีกหนึ่งชุมชนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายมอญ อาศัยอยู่บริเวณชุมชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวมอญเมืองเมาะตะมะ เพื่อหลีกเลี่ยงจากสภาวะสงคราม และได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่บริเวณชุมชนปัจจุบัน ในอดีตบริเวณนี้มีการสัญจรทางน้ำผ่านไปมา มีการตั้งถิ่นฐานมานานหลายร้อยปี เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรม และชีวิตสังคมเมือง (กฤษณา อุนลารวรรณ, 2567) โดยชาวมอญอยู่อาศัยกระจายทั่วไปทั้ง 4 หมู่บ้าน คือบ้านต้นโพธิ์ บ้านบางชะแยง บ้านตลาดใต้ และบ้านบางนางบุญ ยังมีการสืบทอดอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมมอญในการดำเนินชีวิตและมีการรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพในชุมชน สมาชิกกลุ่มอาชีพต้องการได้รับการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ ต้องการมีรายได้เพิ่ม และต้องการมีรายได้จากอาชีพเสริมอย่างต่อเนื่อง (มนสิชา อนุกุล, 2565) การรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรมมีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการยึดโยง หล่อหลอมให้มีความรักสามัคคีต่อกัน เป็นความเจริญแล้วยังแสดงเอกลักษณ์ของชาติอีกด้วย วัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดชนชาติ ชุมชนสังคมและเผ่าพันธุ์มนุษย์ บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ รากเหง้า และวิถีชีวิต ทั้งยังเป็นหลักฐานที่เป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ สืบทอดและนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น การถักทอผ้า การคิดประดิษฐ์ลายผ้า (กรมศิลปากร, 2563) สมาชิกกลุ่มอาชีพซึ่งเป็นคนในพื้นที่ อีกทั้งมีบรรพบุรุษและสืบเชื้อสายมอญ เล็งเห็นความสำคัญของการรักษามรดกทางวัฒนธรรม จึงต้องการค้นหาเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมมอญตำบลบางชะแยง นำมาสร้างเป็นลวดลายเอกลักษณ์ประจำถิ่น

ดังนั้น การวิจัย เรื่อง การออกแบบลวดลายเอกลักษณ์มอญตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาการออกแบบสร้างลวดลายเอกลักษณ์มอญที่ได้มาจากการสร้างสรรค์ด้านความคิด การออกแบบด้วยลายเส้นและการจัดวางที่ทันสมัยมาเป็นเครื่องมือสื่อสารบอกเล่าเรื่องราวศิลปวัฒนธรรมของคนมอญตำบลบางชะแยงผ่านลวดลายเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับกลุ่มอาชีพตำบลบางชะแยงนำลวดลายเอกลักษณ์ไปสร้างสรรค์เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย โดยอาศัยแรงบันดาลใจจากศิลปวัฒนธรรมมอญเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นภาพสะท้อนการใช้ชีวิตของคนมอญ บอกเล่าเรื่องราวที่น่าสนใจกว่าตัวหนังสือ อีกทั้งผลของการศึกษาจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ ส่งเสริม รักษา และเผยแพร่เอกลักษณ์มอญให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเอกลักษณ์มอญตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อออกแบบลวดลายเอกลักษณ์มอญตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาเอกลักษณ์ของคนมอญ เพื่อนำมาออกแบบลวดลายเอกลักษณ์มอญ ตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย
ที่มา ผู้วิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีการศึกษา

1.1 วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาเอกลักษณ์มอญตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ งานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับคนมอญ และศึกษาจากแหล่งปฐมภูมิด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมาย เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ศิลปกรรมและลวดลายของคนมอญ และนำผลการศึกษามาวิเคราะห์พิจารณาคัดเลือก และสรุปแนวทางในการออกแบบลวดลายเอกลักษณ์ของคนมอญชุมชนบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

1.1.1 กลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูล

ประชากร กลุ่มผู้รู้ (Key information) จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน และชาวบ้านเชื้อสายมอญ ในพื้นที่ตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

1.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ใช้สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้นำชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน และชาวบ้านเชื้อสายมอญ ในพื้นที่ตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ศิลปกรรมและลวดลายของคนมอญชุมชนบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

1.2 วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อออกแบบลวดลายเอกลักษณ์มอญตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

นักวิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านทัศนศิลป์ออกแบบลวดลายเอกลักษณ์ที่สื่อถึงเอกลักษณ์ของคนมอญชุมชนบางชะแยงจำนวน 3 รูปแบบ แบบละ 3 ลวดลาย รวมเป็น 9 ลวดลาย และคัดเลือกโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้ลวดลายเอกลักษณ์ที่ผ่านการคัดเลือกรูปแบบละ 1 ลวดลาย รวมเป็นจำนวน 3 ลวดลาย และนำลวดลายที่ได้รับการคัดเลือกไปใช้เป็นแนวทางจัดวางลวดลายเอกลักษณ์มอญ

1.2.1 กลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูล

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมมอญ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าย้อมสีธรรมชาติ และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจชุมชน ทำการประเมินและตรวจสอบลวดลายเอกลักษณ์มอญ ให้ข้อเสนอแนะ และเสนอแนวทางการนำไปพัฒนาผลิตภัณฑ์

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบประเมินการออกแบบลวดลายเอกลักษณ์มอญตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี เป็นแบบสอบถามปลายปิดสำหรับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินลวดลายเอกลักษณ์มอญ องค์ประกอบของแบบประเมินแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้เชี่ยวชาญ ตอนที่ 2 แบบประเมินลวดลายเอกลักษณ์มอญ รายการที่ประเมินได้แก่ ความสวยงามของลวดลาย ความเหมาะสมของลวดลายในการนำมาใช้งาน ความคมชัดของลวดลาย การแสดงถึงเอกลักษณ์ของคนมอญ และความพึงพอใจที่มีต่อลวดลายโดยรวม และตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดเพื่อให้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

2. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Item Objective Congruence Index: IOC) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ 1) รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารองค์กรมหาชน 2) ประธานหลักสูตรการจัดการธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอกชน และ 3) ประธานหลักสูตรการจัดการธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยรัฐ ช่วยพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหาและข้อคำถามให้เหมาะสม ครบคลุม และเข้าใจง่าย ถ้ามีค่า 0.50 ขึ้นไป แสดงว่า ข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงจุดประสงค์ หรือตรงตามเนื้อหานั้น แสดงว่าข้อคำถามข้อนั้นใช้ได้ ซึ่งผลวิเคราะห์ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1 ทุกข้อคำถาม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล และตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมของลวดลายเอกลักษณ์มอญ ด้วยสถิติเชิงพรรณนาโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นมาตราประเมินประยุกต์ตามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีระดับคะแนนประเมิน 5 ระดับ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปตามลำดับวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาเอกลักษณ์มอญตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
สรุปได้ดังนี้

ด้านประวัติความเป็นมา ชาวมอญที่อยู่อาศัยในตำบลบางชะแยง เดินทางเข้ามาตั้งตั้งแต่ช่วงต้นรัตนโกสินทร์ ราวสมัยรัชกาลที่ 2 ด้วยการล่องเรือเข้ามาจับจองพื้นที่ทำมาหากิน ชาวมอญมีอยู่ทั่วไปทั้ง 4 หมู่ในตำบลบางชะแยง มีชื่อเรียก เช่น มอญบางนางบุญ มอญวัดเหนือ มอญวัดใต้ ในจังหวัดปทุมธานีมีชาวมอญอยู่อาศัยกระจายตัวไปทั่ว ทั้งบางคูวัด บางหลวง สามโคก แต่ยังคงมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีความเป็นมอญ ดำเนินชีวิตผสมกลมกลืนกับคนไทยจนแทบแยกไม่ออก ชาวมอญมีความกลมใสในศาสนาพุทธเช่นเดียวกับคนไทย พร้อมกับมีความเชื่อ การนับถือและบูชาผี

ด้านประเพณีและวัฒนธรรม ประเพณีของคนมอญตำบลบางชะแยง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่เหมือนใคร มีประเพณีแห่น้ำหวาน แห่ข้าวแช่ กวนกะละแม แห่ทางหงส์และธงตะขาบ ตามความเชื่อของกลุ่มคนมอญในวันสงกรานต์ การแต่งกายของชาวมอญ โดยปกติก็จะแต่งกายเหมือนคนไทยทั่วไป เมื่อมีประเพณีสำคัญหรือมีงานบุญจึงแต่งกายเป็นเอกลักษณ์พิเศษของชาวมอญ โดยผู้หญิงมักมีการทอมสไบมอญ เก้าฝอยและมี่ปั้นปักผม ซึ่งโดยมากจะเป็นรูปเหมือนเกือกม้า ผู้ชายมักมีผ้าขาวม้าติดตัว เพื่อไว้ประเคนของให้พระสงฆ์

ด้านวิถีชีวิต การประกอบอาชีพเริ่มต้นส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ต่อมาสภาพแวดล้อมได้เปลี่ยนแปลงไป ถนนหนทางมีความเจริญ เป็นชุมชนขนาดใหญ่และอาศัยอยู่ใกล้พื้นที่เศรษฐกิจ พื้นที่ตำบลบางชะแยงเป็นชุมชนเมือง มีโรงงานอุตสาหกรรม การดำเนินชีวิตปัจจุบันมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย เช่น รับจ้างทั่วไป พนักงานโรงงาน ลูกจ้าง ค้าขาย บางส่วนประกอบธุรกิจส่วนตัว และมีเพียงส่วนน้อยที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม และมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

ด้านศิลปกรรมและลวดลายของมอญนั้นไม่ได้มีลวดลายอะไรพิเศษ เน้นความเรียบง่าย และไม่ได้มีความแตกต่างจากลวดลายของไทยมากนัก แต่เมื่อนักถึงคนมอญแล้ว มักนึกถึงลวดลายของเครื่องปั้นดินเผา โดยเฉพาะหม้อน้ำที่มีลวดลายวิจิตร มีการแกะสลัก ฉลุลายประณีตสวยงาม นึกถึงสไบพาดไหล่ของผู้หญิงเป็นลายปักริมผ้าปูโต๊ะ ลายปักรูปดอกไม้ มีหลากหลายสีสัน ขอบสไบมอญมีลายหยักมีที่มาจากขอบโตกหรือพาน ในสไบมอญ แต่เดิมมีการปักลวดลายเป็นลายดอกมะเขือ ดอกกุหลาบมอญ ต่อมาได้มีการปักลายอื่น ๆ ชาวมอญบางชะแยง หรือชาวมอญปทุมจะมีลายดอกบัว ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของปทุมธานี สำหรับผ้าถุงหรือผ้าถุงเป็นลายดอกพิกุล ผ้าถุงจะเป็นสีพื้นและปักลวดลายสลักกับผ้าสีพื้นเพื่อให้เกิดลวดลายบนผ้าถุง ส่วนผู้ชายนิยมแต่งกายง่าย ๆ มักมีผ้าพาดบ่า และนิยมนุ่งโสร่งมีลวดลายตารางหมากรุกของมอญ ซึ่งลายโสร่งของมอญตำบลบางชะแยงเป็นลายตารางหมากรุกขนาดใหญ่

สำหรับลวดลายของมอญที่อยู่บนข้าวของเครื่องใช้ ไม่ได้มีลวดลายอะไรพิเศษ ไม่ได้แตกต่างจากลวดลายของไทยมากนัก ลวดลายจะคล้ายลายไทย แต่ไม่มีชื่อเรียกเหมือนลายไทย ถ้านึกถึงลวดลายที่สื่อความหมายถึงความเป็นมอญที่ชัดเจนก็ต้องเป็นลายหงส์ ในปัจจุบันยังมีให้เห็นอยู่บ้างบนข้าวของเครื่องใช้ เช่น เขียนหมาก จะมีด้านบนเป็นเกลียวมีลักษณะคล้ายเจดีย์ ตะบันหมาก ส่วนมากจะทำจากทองเหลืองและมีหัวเป็นรูปหงส์ วัดมอญจะมีเจดีย์มอญ มีเสาหงส์ เป็นเสาแดงสูง ช่วงสงกรานต์จะมีแห่ทางหงส์และธงตะขาบ เรียกว่าเสา

หงส์ธงตะขาบ ซึ่งหงส์มอญก็จะแตกต่างจากหงส์ไทย หงส์มอญจะมีลักษณะกลม คอสั้น ท้องป่อง คล้ายเป็ด ในขณะที่หงส์ทั่วไปจะคอยาว

นอกจากลายหงส์แล้ว ก็ยังมีลายดอกมะเขือ ซึ่งมีความหมายว่าไปอยู่ที่ไหนก็เจริญเติบโตได้ มีลายดาว และเมฆ ที่สื่อให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ของคนมอญในอดีต ล่องเรือมาก็เห็นแต่ฟ้ากับดาว มีลายเดือน หมายถึง พระราชาเป็นที่พึ่งของคนมอญ นิยมเป็นรูปดาวล้อมเดือน ส่วนลายดอกพิกุล ถือเป็นดอกไม้มงคล และถ้าเป็น ลวดลายบนผ้าของมอญ จะนิยมลายดอกมะเขือ ดาว เดือน ก้อนเมฆ คนมอญนิยมสีสันสดใส เล่นสีสด ใช้สีตัดกัน

จากผลการศึกษา นักวิจัยและกลุ่มเป้าหมายได้ร่วมกันวิเคราะห์ พิจารณาคัดเลือกลวดลายเอกลักษณ์ มอญในพื้นที่ตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี และสรุปแนวทางในการออกแบบสร้างลวดลาย เอกลักษณ์มอญได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. ดอกมะเขือ ดอกมะเขือนอกจากจะเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความอ่อนนุ่มแล้ว ดอกมะเขือยังแสดง ถึงความเติบโตงอกงามได้ง่ายในทุกที่ เช่นเดียวกับคนมอญที่ไม่่ว่าจะอพยพย้ายไปอยู่ที่ไหนแห่งหนใดก็สามารถสร้าง รากฐานเจริญเติบโตงอกงามได้ในทุกแห่งหน

2. ดาว สื่อให้เห็นถึงประวัติความเป็นมาของคนมอญในอดีตที่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐาน ต้องล่องเรือมา มองไปไหนก็เจ็ว้าง มีตมิด พบเห็นแต่ท้องฟ้ากับดาว เป็นเครื่องเตือนให้ระลึกถึงบรรพบุรุษของคนมอญ

3. หงส์ หงส์มอญ เป็นสัญลักษณ์สำคัญของคนมอญ เป็นสัตว์สำคัญในทางพุทธศาสนา ยังมีที่มาจาก ตำนานกำเนิดเมืองหงสาวดี คนมอญเชื่อว่าหงส์เป็นสัตว์ชั้นสูง ไม่ว่าชนชาติมอญจะอพยพไปอยู่ที่ใดจะต้องสร้างรูป หงส์ไว้บนยอดเสาเพื่อเป็นสัญลักษณ์

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อออกแบบลวดลายเอกลักษณ์มอญตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัด ปทุมธานี

ผู้วิจัยได้นำผลสรุปจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1 มาเป็นแนวทางในการออกแบบ โดยนำภาพจริง ของ ดอกมะเขือ ดาว และหงส์มอญ ที่มีความสมบูรณ์ขององค์ประกอบ ความสวยงาม เชื่อมโยงถึงเอกลักษณ์ มา สร้างเป็นลายเส้น รูปแบบละ 3 ลวดลาย จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านประเมินและตรวจสอบลวดลายทั้ง 9 ลวดลาย ได้รูปแบบที่ผ่านการคัดเลือกรูปแบบละ 1 ลวดลาย รวม 3 ลวดลาย แสดงระดับความคิดเห็นจากผลการ ประเมิน ดังตารางที่ 1 – 3

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของลวดลายเอกลักษณ์มอญ รูปแบบที่ 1 ดอกมะเขือ

รูปแบบที่ 1 ลายดอกมะเขือ	ลวดลายที่ 1			ลวดลายที่ 2			ลวดลายที่ 3		
	S.D.	ระดับ		S.D.	ระดับ		S.D.	ระดับ	
1.ความสวยงามของลวดลาย	3.67	0.58	มาก	4.00	1.00	มาก	3.33	1.15	ปานกลาง
2.ความเหมาะสมในการใช้งาน	3.33	0.58	ปานกลาง	4.00	0.00	มาก	3.33	1.15	ปานกลาง
3.ความคมชัดของลวดลาย	3.33	0.58	ปานกลาง	4.00	1.00	มาก	3.33	1.15	ปานกลาง
4.แสดงถึงเอกลักษณ์มอญ	3.67	0.58	มาก	3.67	1.15	มาก	3.67	1.53	มาก
5.ความพึงพอใจโดยรวม	3.33	0.58	ปานกลาง	3.67	1.15	มาก	3.33	1.15	ปานกลาง
	3.47		ปานกลาง	3.87		มาก	3.40		ปานกลาง

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของลวดลายเอกลักษณ์มอญ รูปแบบที่ 2 ดาว

รูปแบบที่ 2 ลายดาว	ลวดลายที่ 1			ลวดลายที่ 2			ลวดลายที่ 3		
	S.D.	ระดับ		S.D.	ระดับ		S.D.	ระดับ	
1.ความสวยงามของลวดลาย	4.00	1.00	มาก	3.00	1.00	ปานกลาง	3.00	1.00	ปานกลาง
2.ความเหมาะสมในการใช้งาน	3.67	0.58	ปานกลาง	3.00	1.00	ปานกลาง	2.67	0.58	ปานกลาง
3.ความคมชัดของลวดลาย	3.67	0.58	ปานกลาง	3.00	1.00	ปานกลาง	2.67	0.58	ปานกลาง
4.แสดงถึงเอกลักษณ์มอญ	4.00	1.00	มาก	3.00	1.00	ปานกลาง	3.00	1.00	ปานกลาง
5.ความพึงพอใจโดยรวม	4.00	1.00	มาก	3.00	1.00	ปานกลาง	2.67	0.58	ปานกลาง
	3.87		มาก	3.00		ปานกลาง	2.80		ปานกลาง

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของลวดลายเอกลักษณ์มอญ รูปแบบที่ 3 หงส์

รูปแบบที่ 3 ลายหงส์	ลวดลายที่ 1			ลวดลายที่ 2			ลวดลายที่ 3		
	S.D.	ระดับ		S.D.	ระดับ		S.D.	ระดับ	
1.ความสวยงามของลวดลาย	3.00	1.00	ปานกลาง	4.33	0.58	มาก	3.00	1.00	ปานกลาง
2.ความเหมาะสมในการใช้งาน	4.67	0.58	มากที่สุด	2.33	0.58	น้อย	2.67	0.58	ปานกลาง
3.ความคมชัดของลวดลาย	4.67	0.58	มากที่สุด	3.00	1.00	ปานกลาง	3.00	1.00	ปานกลาง
4.แสดงถึงเอกลักษณ์มอญ	3.00	1.00	ปานกลาง	4.67	0.58	มากที่สุด	3.00	1.00	ปานกลาง
5.ความพึงพอใจโดยรวม	3.33	0.58	ปานกลาง	3.33	0.58	ปานกลาง	2.67	0.58	ปานกลาง
	3.73		มาก	3.53		มาก	2.87		ปานกลาง

สรุปผลการประเมินพบว่า ลวดลายที่ผ่านการคัดเลือกที่มีคะแนนสูงสุด คือ ลวดลายดอกมะเขือแบบที่ 2 ลวดลายดาวแบบที่ 1 และลวดลายหงส์แบบที่ 1 แสดงจากซ้ายไปขวา ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ลวดลายเอกลักษณ์มอญที่ผ่านการคัดเลือก
ที่มา ผู้วิจัย

การจัดวางลวดลายเอกลักษณ์มอญเพื่อนำมาประกอบงานวิจัย ดังนี้

1. การเรียงลำดับ โดยการนำตัวลายมาวางเรียงเป็นแถวในลักษณะซ้ำ ๆ กัน จัดเรียงเป็นแถวเดียว สองแถว หรือหลายแถว เรียงแนวนอนหรือแนวตั้ง เรียงไปในทางเดียวกัน หรือสลับกลับด้าน

ภาพที่ 3 การจัดวางลายด้วยการเรียงลำดับ
ที่มา ผู้วิจัย

2. การทำซ้ำจังหวะแบบเคลื่อนไหวต่อเนื่อง ขนาดของตัวลายอาจเท่ากัน หรือแตกต่างกัน มีการหมุนลาย สลับกลับด้าน มีการเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกัน หรือต่างทิศทางกัน ทำให้เกิดความรู้สึกเคลื่อนไหวอย่างอิสระ

ภาพที่ 4 การจัดวางลายด้วยการซ้ำจังหวะแบบเคลื่อนไหวต่อเนื่อง
ที่มา ผู้วิจัย

3. การจัดองค์ประกอบทับซ้อนลาย เป็นการจัดวางตัวลายทับซ้อนกันในลักษณะการผูกเกลียวให้เป็นความเรื่องราวตามความคิดสร้างสรรค์ โดยอาศัยหลักการจัดองค์ประกอบ มีจุดสนใจ มีความสมดุล และสามารถจัดให้เป็นเรื่องราว

ภาพที่ 5 การจัดวางลายด้วยการจัดองค์ประกอบทับซ้อนลาย ที่มา ผู้วิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การออกแบบลวดลายเอกลักษณ์มอญตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาเอกลักษณ์มอญตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องราวประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ศิลปกรรมและลวดลายของมอญตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี และได้ลวดลายเพื่อนำมาสร้างลวดลายเอกลักษณ์ของคนมอญตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1) ลายดอกมะเขือ แสดงถึงความเติบโตองงาม รูปแบบที่ 2) ลายดาว แสดงถึงการระลึกถึงความเป็นมาของมอญ และ รูปแบบที่ 3) ลายหงส์ แสดงถึงสัญลักษณ์สำคัญของมอญ ทั้งนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2554) เอกลักษณ์ หมายถึง ลักษณะที่เหมือนกันหรือมีร่วมกัน เช่น ผู้หญิงไทย จะต้องมีการมารยาทเรียบร้อย เวลาจะแสดงความเป็นไทยให้ต่างชาติดู จะใช้สัญลักษณ์ เช่น วัดพระแก้ว เรือสุพรรณหงส์ ลายผ้าไหมไทย อาหารไทย มวยไทย เป็นต้น สอดคล้องกับ The Reporters (2563) กล่าวว่า สไบมอญถือเป็นเอกลักษณ์การแต่งกายของชาวมอญ โดยใช้เป็นผ้าพาดบ่าสำหรับผู้หญิงและผู้ชายเมื่อออกงานสำคัญ ปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายมอญทุกคนยังนิยมห่มสไบไปงานทุกครั้ง ผ้าสไบมอญจึงนับได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นของชาวไทยเชื้อสายมอญ และถือเป็นทุนวัฒนธรรมร่วมสมัยของจังหวัดปทุมธานีที่สำคัญ รูปแบบของสไบมอญมีหลายแบบ เอกลักษณ์ของสไบมอญ คือ สีสันของผ้าที่สวยสดงดงามและขอบสไบจะเป็นลายคลื่น มีลายเล็ก ๆ เป็นดอกไม้ใบไม้เรียงรายกันไปตามลายคลื่น ซึ่งลวดลายที่ปกส่วนใหญ่เป็นดอกไม้จะมีชื่อและแฝงความหมายที่มีคุณค่าเอาไว้ด้วย และสอดคล้องกับ พรนารี ชัยดิเรก และธนัพรรณ โชติกเสถียร (2566) กล่าวว่า ลวดลายของสไบมอญควรแสดงถึงเรื่องราว เอกลักษณ์ และสิ่งแวดล้อมของมอญปทุมธานี ปัจจุบันนิยมปักเป็นลายของดอกไม้ 6 ประเภท ได้แก่ ดอกกุหลาบ ดอกชบา ดอกพิกุล ดอกมะเขือ ดอกมะตาด และดอกบัวหลวง แต่ดั้งเดิมเน้นลายดาวล้อมเดือน ลายสมัยใหม่ประยุกต์คิดค้นขึ้นใหม่หลากหลายรูปแบบ นอกจากนี้ โยธิน คุรุพันธ์ (2565) กล่าวถึงหงส์ว่าเป็นสัญลักษณ์ของชาวมอญ ชาวมอญที่อพยพมาได้นำเอาศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อติดตัวมาด้วย โดยเฉพาะ หงส์มอญ เรียกได้ว่าเป็นสัญลักษณ์หรือถือเป็นสัตว์ประจำชนชาติมอญเลยทีเดียว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยพบว่า ด้านศิลปกรรมและลวดลายของมอญนั้นไม่ได้มีลวดลายอะไรพิเศษเน้นความเรียบง่าย และไม่มีความแตกต่างจากลวดลายของไทยมากนัก ลวดลายที่ปรากฏบนตัวของเครื่องใช้คนมอญ เช่น เครื่องปั้นดินเผา เป็นลวดลายวิจิตรมีการแกะสลักฉลุลายประณีตสวยงาม สไบมอญ มีขอบหยักมาจากขอบโตก ลวดลายสไบมอญมักปักเป็นรูปธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ มีดอกมะเขือ ดอกกุหลาบมอญ ต่อมามอญบางชะแยง หรือมอญปทุมจะปักเป็นลายดอกบัว ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดปทุมธานี ส่วนผ้านุ่งจะเป็นลายดอกพิกุล ซึ่งลวดลายที่สื่อถึงความเป็นมอญที่ชัดเจน คือ ลายหงส์ ลายดอกมะเขือสื่อถึงการเติบโตได้ในทุกที่ ส่วนลายดาวและเมฆสะท้อนถึงประวัติศาสตร์คนมอญในอดีต ด้านสีสันนิยมสีสดใส และใช้สีตัดกัน

2. เพื่อออกแบบลวดลายเอกลักษณ์มอญตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี เมื่อได้ลวดลายสำหรับการสร้างลวดลายเอกลักษณ์แล้ว นำมาออกแบบสร้างลวดลายด้วยความคิดสร้างสรรค์เป็นลายเส้นรูปแบบละ 3 ลวดลาย ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน คัดเลือกเพียงรูปแบบละ 1 ลวดลายที่มีความเหมาะสมสำหรับการนำไปพัฒนาต่อยอดการสร้างเอกลักษณ์มอญตำบลบางชะแยง ซึ่งผลการคัดเลือกต้นแบบลวดลายจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบที่ 1) ลายดอกมะเขือ ลวดลายที่ 2 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.87$ ลวดลายที่ 1 และลวดลายที่ 3 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง $\bar{X} = 3.47$ และ 3.40 ตามลำดับ ซึ่งลายดอกมะเขือ ลวดลายที่ 2 มีความพึงพอใจมากที่สุด สำหรับรูปแบบที่ 2) ลายดาว ลวดลายที่ 1 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.87$ ลวดลายที่ 2 และลวดลายที่ 3 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง $\bar{X} = 3.00$ และ 2.80 ตามลำดับ ซึ่งลายดาว ลวดลายที่ 1 มีความพึงพอใจในระดับมากในด้านความสวยงามและแสดงถึงเอกลักษณ์มอญ และรูปแบบที่ 3) ลายหงส์ ลวดลายที่ 1 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.73$ ลวดลายที่ 2 มีความพึงพอใจในระดับมาก $\bar{X} = 3.53$ และลวดลายที่ 3 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง $\bar{X} = 2.87$ ตามลำดับ ซึ่งลายหงส์ ลวดลายที่ 1 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในด้านความคมชัดของลวดลายและความเหมาะสมในการใช้งาน ผู้วิจัยได้นำลวดลายเอกลักษณ์ที่ผ่านการคัดเลือกมาจัดวางลวดลายด้วยการเรียงลำดับ การซ้ำจังหวะแบบเคลื่อนไหวต่อเนื่อง และการจัดองค์ประกอบทับซ้อนลาย สอดคล้องกับการออกแบบลวดลายของ ชูศักดิ์ ไทยพาณิชย์ (2561) ดังนี้

การออกแบบที่มีรูปประธานเป็นหลัก หมายถึงการออกแบบลวดลายที่มีตัวประธานเป็นหลักและมีส่วนประกอบอื่นรองลงมา ต้องประสานสอดคล้องกัน เพื่อนำมารวมกันจะเกิดความเป็นเอกภาพ สามารถสร้างลวดลายได้ทั้งในแนวตั้ง แนวทแยง มุมซ้าย-ขวา หรือกระจายรอบตัว

การออกแบบในลักษณะซ้ำ หมายถึงการออกแบบที่ใช้ลวดลายเดียวกันมาทำซ้ำ อาจมีขนาดหรือสัดส่วนที่เท่ากัน หรือแตกต่างกัน นำมาจัดองค์ประกอบให้มีช่องไฟ ได้ระเบียบ ได้จังหวะ เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ได้ทั้งในแนวตั้ง แนวทแยง มุมซ้าย-ขวา หรือกระจายรอบตัว

การออกแบบในลักษณะสมมาตร หมายถึงการออกแบบลวดลายให้มีความสมดุลกันทั้งสองข้าง วางลงในแนวเดียวกันเหมือนกันทั้งซ้ายขวา หากลายไม่เหมือนกันอาจให้มีน้ำหนักเท่ากันทั้งสองข้างก็ได้

การออกแบบในลักษณะการพุ่งออกไปรอบตัว หมายถึงการที่เส้นหลักขององค์ประกอบ แผ่ออกไปจากจุดใดจุดหนึ่ง โดยลายหลักอาจอยู่ตรงกลาง หรืออาจเริ่มจากมุมด้านใดก็ได้

การออกแบบลายต่อเนื่องกัน หมายถึงลายในระนาบเดียวกันที่สามารถวางต่อกันได้ โดยเส้นต่าง ๆ เชื่อมต่อกันพอดี

ซึ่งพบว่ามีความสอดคล้องกันในประเด็นลวดลายมีการออกแบบมีการเรียงลำดับนำลวดลายมาวางเรียงแถวซ้ำ ๆ กันให้เกิดเป็นลวดลายใหม่ การออกแบบมีการทำซ้ำจังหวะแบบเคลื่อนไหวต่อเนื่อง มีขนาดของตัวลายที่เท่ากันหรือไม่เท่ากัน มาจัดวางเรียงให้ได้องค์ประกอบที่เกิดความแปลกใหม่ และการจัดองค์ประกอบทับซ้อนลายมีองค์ประธานหลักและมีส่วนประกอบรองที่จัดวางแล้วเกิดความสอดคล้องเป็นเอกภาพ จัดให้เป็นเรื่องราวของลวดลาย

ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับเดวิด เคย์ฟว่ง (2567) อธิบายว่า การออกแบบลวดลาย (Decorative Design) หมายถึง การออกแบบลวดลาย หมายถึง การสร้างสรรค์กระบวนการทางความคิดด้วยการ จัดองค์ประกอบของลวดลายในงานออกแบบ ให้มีรูปแบบที่ต่อเนื่องสวยงาม สามารถนำมาประยุกต์ให้เข้ากับวัสดุ เทคนิค วิธีการ และรูปแบบของงานที่ออกแบบอย่างมีชั้นเชิง เพื่อให้เกิดประโยชน์ใช้สอยและคุณค่าทางความงาม และ พรณารีย์ ชัยดิเรก และธนพรพรณ โชติกเสถียร (2566) กล่าวถึงแนวทางในการออกแบบลวดลาย เช่น 1. การสร้างแบบจากแม่ลายด้วยการวางลายซ้ำ ๆ กันในหลายเทคนิคสามารถทำให้เกิดลายประยุกต์อื่น ๆ ขึ้นใหม่ได้ 2. การใช้จังหวะในการออกแบบเป็นหลักการสำคัญของการสร้างลวดลาย ซึ่งจังหวะที่เกิดขึ้นมาจากหลายเทคนิค 3. การใช้รูปและพื้นที่เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างลวดลาย 4. การใช้การลดหลั่นทำให้เกิดลวดลายใหม่ ๆ 5. การใช้ตารางการจัดวางลวดลาย 6. การใช้ความใกล้ชิดด้วยการจัดวางลวดลาย 7. การใช้หลักการต่อลวดลายตามแนวนอนหรือแนวตั้ง ดังนั้น กล่าวได้ว่า เอกลักษณ์มอญ หมายถึง ความเหมือนกันหรือสิ่งที่มีร่วมกันของชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างจาก

ชุมชนหรือสังคมอื่น ๆ โดยปรากฏออกมาด้วยความโดดเด่นแก่ประชาชนทั่วไปให้ได้รับรู้ โดยงานวิจัยนี้ มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาเอกลักษณ์ของกลุ่มคนมอญ เช่น ประวัติศาสตร์ของคนมอญ ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะถิ่น และลวดลายเอกลักษณ์มอญ อันเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความโดดเด่นของลวดลาย ซึ่งเมื่อมองแล้วมีความคิดและเข้าใจไปในทางเดียวกันว่าเป็นชาติใด

ข้อเสนอแนะ

1. ลวดลายที่สร้างขึ้นจากงานวิจัยนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากข้อมูลประวัติความเป็นมา ประเพณี วัฒนธรรมของคนมอญ ตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ที่ถ่ายทอดสู่การสร้างสรรค์ลวดลาย เป็นการออกแบบลวดลายเอกลักษณ์ของคนมอญ และทำให้เห็นถึงความสำคัญในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านวัฒนธรรม ประเพณี ด้านธรรมชาติ ด้านความเป็นอยู่และอาชีพ ซึ่งประวัติศาสตร์ของคนมอญมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง สามารถนำรูปแบบลวดลายไปสร้างสรรค์ได้หลากหลายรูปแบบ รวมถึงนำไปพัฒนาต่อยอดในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้ ทำให้เกิดการตระหนักถึงคนไทยเชื้อสายมอญที่มีวัฒนธรรมอันงดงาม

2. ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ จำเป็นต้องมีการศึกษาเรื่องอื่น ๆ ประกอบ เช่น ด้านการบริหารจัดการธุรกิจ ด้านการตลาด กลุ่มเป้าหมาย ความต้องการของผู้บริโภค เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้นอกจากเป็นสิ่งที่สื่อถึงเอกลักษณ์มอญแล้ว ยังมีความแตกต่างจากคู่แข่งในท้องตลาดทั่วไป และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ด้วย

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดอบรมการพัฒนาต่อยอดสร้างอาชีพ โดยตระหนักถึงเอกลักษณ์และความสำคัญของชุมชนท้องถิ่น

4. ในการวิจัยครั้งต่อไป นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ต่อยอดในการศึกษาเจาะลึกไปถึงกระบวนการยอมรับ การรับรู้เอกลักษณ์มอญ เพื่อเป็นแนวทางในการนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญต่อไป

บรรณานุกรม

- เตชิต เฉยพ่วง.(2567). 7 ลวดลาย (DECORATIVE). 10 กรกฎาคม 2567. https://elfar.ssru.ac.th/taechit_ch/pluginfile.php/302/block_html/content/7%20ลวดลาย.pdf
- โยธิน ครุฑพันธ์. (2565). บรรณสารฯ ตีคดีเล่า PODCAST EP.12 “หงส์มอญ”. 10 กรกฎาคม 2567. <https://library.stou.ac.th/2022/09/hong-mon/>
- กรมศิลปากร. (2563). *ทำไมต้องรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม*. 10 กรกฎาคม 2567. <https://www.finearts.go.th/promotion/view/7333ทำไมต้องรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม?>
- กฤษฎา อุ่นลารธรณ. (2567). *บ้านต้นโพธิ์*. 10 กรกฎาคม 2567. <https://wikicomunity.sac.or.th/community/1295>
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (2554). *เอกลักษณ์*. 10 กรกฎาคม 2567. <https://dictionary.orst.go.th/>
- พรนารี ชัยดิเรก และธนนิพรรณ โชติกเสถียร. (2566). การออกแบบสร้างสรรค์ลวดลายสไบมอญจากทุนวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี. *วารสารศิลปศาสตร์ (วังนางเลิ้ง) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*. 3(2). 18-34.

- มนสิชา อนุกุล. (2565). แนวทางการจัดการส่งเสริมกลุ่มอาชีพชุมชน ตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัด
ปทุมธานี. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*. 24(1). 137-146.
- ชูศักดิ์ ไทยพาณิชย์. (2561). *การออกแบบลวดลาย*. วาดศิลป์.
- MGR Online. (2563). *สัมผัสวิถีชีวิตรามัญ ที่ "มอญสามโคก"*. [https://mgronline.com/travel/
detail/9500000037946](https://mgronline.com/travel/detail/9500000037946)
- The Reporters. (2563). *'ถัก ปัก ร้อย' ภูมิปัญญาเศรษฐกิจ ลดความรุนแรงในครอบครัว*.
[https:// www.thereporters.co/culture/sabaimorn-pathumthani/](https://www.thereporters.co/culture/sabaimorn-pathumthani/)

การเลือกใช้ภาษาบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์:
การศึกษาตามแนวภูมิทัศน์ทางภาษา

LANGUAGE CHOICE OF PUBLIC SIGNAGE IN
PANYAPIWAT INSTITUTE OF MANAGEMENT: A LINGUISTIC LANDSCAPE STUDY

วิริยวิศค์ มงคลยศ¹ พรเพ็ญ เหล็กดีเศษ² และภูษิต ศรีมณี³
Wiriyawis Mongkolyos¹, Pornpen Lekdeesed² and Phusit Srimanee³

¹ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Program in Thai Faculty of Humanities, Kasetsart University

E-mail wiriyawis.m@ku.th

² กลุ่มภาษาเพื่อการสื่อสาร (ภาษาไทย) สำนักการศึกษาทั่วไป สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Language for Communication (Thai Department) Office of General Education Panyapiwat

Institute of Management

E-mail pompenlek@pim.ac.th

³ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา

Thai Language Department Kasetsart University Laboratory School Center for Educational

Research and Development

E-mail Phusit.sri@ku.th

Received : August 22, 2024

Revised : October 23, 2024

Accepted : October 25, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบภาษาและหน้าที่ของภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ จำนวน 359 ป้าย ตามแนวภูมิทัศน์ทางภาษา (Linguistics Landscape) อันแสดงให้เห็นถึงการเลือกใช้ภาษาบนป้ายในสถาบันการศึกษา โดยประยุกต์ใช้แนวคิดภูมิทัศน์ทางภาษาของ Landry and Bourhis (1997)

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ปรากฏป้ายสองภาษา (bilingual signs) มากที่สุด จำนวน 171 ป้าย มีป้ายที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษมากที่สุดจำนวน 132 ป้าย พบรองลงมาคือ ป้ายภาษาเดียว (monolingual signs) จำนวน 115 ป้าย มีป้ายที่เป็นภาษาไทยและป้ายที่เป็นภาษาอังกฤษ จำนวน 57 ป้ายเท่ากัน ขณะที่พบป้ายภาษาจีน 1 ป้ายเท่านั้น และพบป้ายหลายภาษา (multilingual signs) ปรากฏน้อยที่สุด จำนวน 73 ป้าย มีป้ายที่เป็นภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ-ภาษาจีนมากที่สุดจำนวน 62 ป้าย ส่วนด้านหน้าที่ของภาษาที่ปรากฏพบว่าป้ายส่วนใหญ่ทำหน้าที่ในการให้ข้อมูล โดยพบป้ายที่มีหน้าที่เพื่อแจ้งให้ทราบข้อมูลมากที่สุด จำนวน 290 ป้าย รองลงมาคือหน้าที่เพื่อบอกทิศทางหรือที่ตั้งของสถานที่จำนวน 30 ป้าย หน้าที่เพื่อสั่งให้กระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง จำนวน 22 ป้าย หน้าที่เพื่อขอความร่วมมือหรือให้ความอนุเคราะห์ตามที่ร้องขอ จำนวน 9 ป้าย และป้ายที่พบน้อยที่สุดคือหน้าที่เพื่อเตือนหรือบอกให้รู้ตัวล่วงหน้า จำนวน 8 ป้าย ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าพื้นที่สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางภาษา เนื่องจากเป็นสถาบันการศึกษาที่มีนักศึกษามาจากหลายประเทศ ดังนั้นจึงพบความเป็นพหุภาษาและพหุวัฒนธรรมบนป้ายสาธารณะจำนวนมากเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสื่อสารของผู้ใช้ภาษาในพื้นที่ดังกล่าว

คำสำคัญ

การเลือกใช้ภาษา ป้ายสาธารณะ ภูมิทัศน์ทางภาษา สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

ABSTRACT

This research aims to study the language patterns and functions of the language appearing on public signs in Panyapiwat Institute of Management 359 public signs based on the linguistics landscape, which reflect the language usage in educational institutes. The study applies the concept of linguistic landscape from Landry and Bourhis (1997)

The findings reveal that bilingual signs appear most frequently in Panyapiwat Institute of Management, with 171 signs, where the most common combination is Thai and English, appearing on 132 signs. Following this are monolingual signs, totaling 115, with an equal number of 57 signs each in Thai and English, and only one sign using Chinese. The least common are multilingual signs, totaling 73, with the majority being Thai-English-Chinese signs, amounting to 62 signs. Regarding the functions of the language on these signs, all were found to provide information. The most frequent function was to inform general information, with 290 signs, followed by directional or locational guidance with 30 signs, instructions or prohibitions with 22 signs, requests for cooperation with 9 signs, and the least common function was warnings or advance notices with 8 signs. The study indicates that Panyapiwat Institute of Management is a linguistically diverse area, as it is an educational institution with students from various countries. Hence the presence of numerous multilingual and multiculturalism public signs indicates the successful communication in that area.

Keywords

Language choice, Public sign, Linguistic landscape, Panyapiwat Institute of Management

ความสำคัญของปัญหา

การศึกษาภูมิทัศน์ทางภาษา (linguistic landscape) มีจุดมุ่งหมายคือการศึกษาภาษาที่ปรากฏบนป้ายในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เช่น ป้ายโฆษณา ป้ายร้านค้า ป้ายของหน่วยงานหรือสถาบัน และป้ายนั้นปรากฏภาษาใดบ้างรวมถึงภาษาที่ปรากฏนั้นได้รับการนำไปใช้อย่างไร (Landry and Bourhis, 1997) ซึ่งการศึกษาภาษาที่ปรากฏบนป้ายนั้นจะสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของภาษาในแต่ละพื้นที่ ดังที่ Huebner (2006) ได้กล่าวว่าภาษาคือสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ภาษาปรากฏ โดยแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการปนภาษา (language mixing) การสัมผัสภาษา (language contact) ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางภาษา (multilingualism) นอกจากนี้ภาษาที่ปรากฏยังแสดงให้เห็นถึงบทบาทและหน้าที่ของภาษาด้วย โดย Landry and Bourhis (1997) แบ่งภาษาที่ปรากฏบนป้ายว่ามีหน้าที่ 2 ประการ คือ หน้าที่ในเชิงข้อมูล (informational function) แสดงให้เห็นว่าภาษาที่ปรากฏบ่งบอกถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในพื้นที่รับรู้ข้อมูล และหน้าที่ในเชิงสัญลักษณ์ (symbolic function) แสดงให้เห็นว่าภาษาที่ปรากฏมีผลกระทบต่อความรู้สึกของบุคคลในพื้นที่ ดังนั้นการปรากฏของภาษาและการใช้ภาษาในพื้นที่จึงมีบทบาทในการสร้างภูมิทัศน์หรือก่อให้เกิดลักษณะเด่นของพื้นที่ อันเป็นการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะ รวมถึงสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในแต่ละพื้นที่ด้วย

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ (PIM) เป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจัดการเรียนการสอนในลักษณะการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (work-based education) กล่าวคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกคนจะต้องทำงานควบคู่กับการเรียนในทุกภาคการศึกษา ปัจจุบันมีหลักสูตรภาษาไทย หลักสูตรนานาชาติที่จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ และหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาจีน (สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์, 2561) ดังนั้นพื้นที่ดังกล่าวจึงน่าสนใจนำมาศึกษาตามแนวการศึกษาภูมิทัศน์ทางภาษา เพราะเป็นพื้นที่หรือชุมชนภาษาที่มีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม

จากการลงพื้นที่สำรวจสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าป้ายต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่สถาบันฯ นอกจากจะปรากฏป้ายภาษาไทยแล้ว ยังปรากฏภาษาอื่นด้วย คือ ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ซึ่งสัมพันธ์กับการดำเนินกิจกรรมของพื้นที่ดังกล่าวที่เป็นสถานศึกษาและอาคารสำนักงานบริษัทชั้นนำของประเทศ ทั้งนี้สถาบันฯ ยังมีหลักสูตรภาษาจีนธุรกิจที่จัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาไทย วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาจีนจัดการเรียนการสอนสาขาบริหารธุรกิจ (หลักสูตรภาษาจีน) ทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอก รวมถึงโครงการความร่วมมือทางวิชาการสถาบันผู้เจียงแห่งมหาวิทยาลัยหนานจิงเทศ สาธารณรัฐประชาชนจีน ที่มีนักศึกษาเดินทางมาแลกเปลี่ยนที่ประเทศไทยเป็นเวลา 1 ปี ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีชาวจีนใช้ชีวิตอยู่ภายในสถาบันค่อนข้างมาก

อีกทั้งภายในบริเวณสถาบันยังมีโรงเรียนสาธิตสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ซึ่งดำเนินการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตามหลักสูตรประเทศฟินแลนด์จึงมีบุคลากรที่เป็นครูผู้สอนชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก และเนื่องด้วยพื้นที่ตั้งของสถาบันฯ ตั้งอยู่ภายในพื้นที่การดำเนินกิจการของบริษัท ซีพีออลล์ จำกัด (มหาชน) จึงทำให้บริเวณสถาบันฯ นั้นมีอาคารสำนักงานของบริษัทฯ ตั้งอยู่ด้วย เช่น อาคาร THE TARA อาคารสำนักงานแห่งใหม่ของบริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน) และอาคารบริษัท ปัญญาธรรมา จำกัด เป็นต้น แม้ว่าพนักงานของบริษัทส่วนใหญ่จะเป็นคนไทย แต่ก็ยังมีพนักงานชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวจีนทำงานในสำนักงานนี้เช่นเดียวกัน ส่งผลให้นักเรียน นักศึกษา และบุคลากรในสถาบันฯ มีโอกาสใช้ภาษาต่างประเทศนอกเหนือจากภาษาไทย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับป้ายสาธารณะ พบการศึกษาจำนวนหนึ่งทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาป้ายสาธารณะในพื้นที่ที่มีชาวต่างชาติอาศัยหรือดำเนินธุรกิจบริเวณนั้น เช่น Wu and Techasan (2016) พบว่าป้ายธุรกิจร้านค้าบริเวณถนนเยาวราชที่เจ้าของธุรกิจส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนมีแนวโน้มที่จะอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมจีนในร้านค้าของตนผ่านการใช้ตัวอักษรจีนแบบดั้งเดิม สีฉัน การจัดวาง และเครื่องหมายอื่น ๆ ของร้านค้า และ Wu et al. (2020) ได้ศึกษาป้ายร้านค้าในพื้นที่ถนนประชาราษฎร์บำเพ็ญ เขตห้วยขวาง ซึ่งเป็นย่านที่อยู่อาศัยของชาวจีนในกรุงเทพมหานครที่พบว่าป้ายธุรกิจบริเวณดังกล่าวปรากฏภาษาจีนเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าภาษาจีนมีบทบาทสำคัญใกล้เคียงกับภาษาอังกฤษ สอดคล้องกับ Rungswang (2023) พบว่าป้ายธุรกิจร้านค้าภายในถนนข้าวสารนั้นปรากฏการใช้ภาษาอังกฤษในธุรกิจทุกรูปแบบ โดยป้ายแบบสองภาษา ภาษาอังกฤษ-ภาษาไทย ปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือป้ายแบบภาษาเดียว คือ ภาษาอังกฤษ และที่น่าสนใจคือป้ายแบบภาษาเดียวที่เป็นภาษาไทยนั้นไม่ปรากฏในพื้นที่ถนนข้าวสาร แสดงให้เห็นว่าเจ้าของธุรกิจบริเวณถนนข้าวสารใช้ภาษาอังกฤษอันเป็นภาษาสากลเพื่อแสดงอัตลักษณ์ของพื้นที่ที่มีชาวต่างชาติอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

ส่วนการศึกษาป้ายสาธารณะในสถานศึกษา ในประเทศไทยพบว่ายังมีอยู่จำนวนไม่มาก เช่น Siricharoen (2016) ศึกษาภูมิทัศน์ภาษาของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าคณะอักษรศาสตร์มีแนวโน้มที่จะสนับสนุนภาวะสองภาษาโดยใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษบนป้ายสาธารณะ อีกทั้งภาควิชาภาษาต่างประเทศบางภาษาพยายามจัดแสดงภาษาของตนในพื้นที่สาธารณะของคณะอักษรศาสตร์ ขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นว่าภาษาอังกฤษมีบทบาทเหนือภาษาอื่นเป็นอย่างมากสังเกตจากที่ภาษาอังกฤษปรากฏเป็นจำนวนมากบนป้ายสาธารณะของคณะอักษรศาสตร์ สอดคล้องกับ กิตตินาดิ เรชาลลิต (2563) ศึกษาการเลือกภาษาของป้ายสาธารณะในมหาวิทยาลัยของไทย กรณีศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่าภาษาไทยยังคงมีบทบาทสำคัญบนป้ายสาธารณะโดยมักปรากฏเป็นป้ายหนึ่งภาษาโดยใช้ภาษาไทยมากที่สุดและ

เมื่อปรากฏร่วมกับภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ภาษาไทยมักจะอยู่ในตำแหน่งที่เด่นกว่า ขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่เพิ่มขึ้นของภาษาอังกฤษในสถานศึกษาของไทยทั้งสองแห่ง

งานวิจัยข้างต้นทำให้เห็นมุมมองการศึกษาภูมิทัศน์ทางภาษาในหลากหลายมิติอันจะสะท้อนให้เห็นถึงภาวะหลายภาษาและความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่นั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์จึงน่าสนใจนำมาศึกษาภูมิทัศน์ทางภาษาว่ามีการเลือกใช้ภาษาอย่างไร อันแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษากับสถานประกอบการประเภทสถานศึกษาที่จะทำให้เกิดเห็นถึงสภาพแวดล้อมและความหลากหลายทางเชื้อชาติอันจะทำให้เข้าใจความเป็นภาวะหลายภาษาและความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ดังกล่าวได้

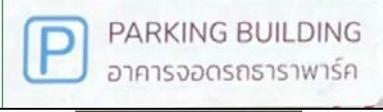
วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบภาษาและหน้าที่ของภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นเป็นการศึกษาภูมิทัศน์ทางภาษาบนป้ายสาธารณะในสถาบันการศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นถึงการเลือกใช้ภาษาบนป้าย โดยผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลป้ายสาธารณะในพื้นที่สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ แจ้งวัฒนะ ตั้งอยู่ที่ 85/1 หมู่ 2 ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120 ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2567 โดยบันทึกภาพป้ายสาธารณะด้วยกล้องโทรศัพท์เคลื่อนที่ยี่ห้อ Iphone รุ่น Iphone 13 Promax เป็นไฟล์รูปนามสกุล .jpeg และนำมาลงในแบบบันทึกข้อมูลโปรแกรม Microsoft Excel เพื่อบันทึกการจำแนกภาษาและบทบาทหน้าที่สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแบบบันทึกข้อมูลเพื่อจำแนกภาษาและบทบาทของป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

ลำดับ	ภาพ	ภาษาที่ 1	ภาษาที่ 2	ภาษาที่ 3	จำนวนภาษา	หน้าที่
1		ENG	THA	CH	3	inform
2		ENG	THA	-	2	inform
3		CH	-	-	1	inform
4		THA	-	-	1	stop

ลำดับ	ภาพ	ภาษาที่ 1	ภาษาที่ 2	ภาษาที่ 3	จำนวนภาษา	หน้าที่
5		ENG	-	-	1	inform

ผู้วิจัยจะเลือกเก็บเฉพาะป้ายที่สามารถมองเห็นได้ในระดับสายตาและในระยะที่ชัดเจน ทั้งป้ายหลัก (major signs) คือ ป้ายที่ติดตั้งถาวร ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้หรือเคลื่อนย้ายได้ยาก ป้ายเสริม (extended signs) คือ ป้ายที่สามารถเคลื่อนย้ายได้แต่เป็นป้ายที่ติดตั้งประจำ และป้ายที่ประตูหรือหน้าต่าง (doors and windows) คือ ป้ายที่ติดอยู่ที่ประตูหรือหน้าต่างมาเป็นระยะเวลานานหรือติดตั้งถาวร ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 1 ป้ายหลัก

ภาพที่ 2 ป้ายเสริม

ภาพที่ 3 ป้ายที่ประตูหรือหน้าต่าง

ทั้งนี้ลักษณะของป้ายที่ศึกษานั้นต้องเป็นป้ายที่มีภาษาปรากฏ โดยจะปรากฏเพียงลำพังหรือปรากฏร่วมกับรูปภาพก็ได้ แต่ผู้วิจัยจะศึกษาเพียงภาษาเท่านั้น รวมจำนวนป้ายที่นับได้ทั้งสิ้น 359 ป้าย สามารถแบ่งป้ายตามข้อมูลทีปบออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ ป้ายบอกข้อมูล ป้ายบอกทิศทาง ป้ายบังคับ ป้ายเตือน และป้ายขอความร่วมมือ จากนั้นผู้วิจัยจะศึกษารูปแบบของภาษาทั้งหมดที่ปรากฏบนป้าย พร้อมวิเคราะห์หน้าที่ของภาษาบนป้ายตามแนวคิดของ Landry and Bourhis (1997) โดยการศึกษาทั้งหมดผู้วิจัยจะนับความถี่ของข้อมูลตามจำนวนครั้งที่พบและคิดเป็นค่าร้อยละ จากนั้นจึงนำเสนอผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ประกอบด้วยผลการศึกษารูปแบบภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะและหน้าที่ของภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะ รายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1. รูปแบบภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

จากการศึกษารูปภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ จำนวน 359 ป้าย สามารถจำแนกรูปแบบของภาษาที่ปรากฏบนป้ายได้ 3 รูปแบบ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงรูปแบบภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

รูปแบบของป้าย	รวม	ร้อยละ	ภาษา	จำนวน	ร้อยละ
ป้ายภาษาเดียว (monolingual signs)	115	32.03	ไทย	57	15.88
			อังกฤษ	57	15.88
			จีน	1	0.28
ป้ายสองภาษา (bilingual signs)	171	47.63	ไทย - อังกฤษ	132	36.77
			อังกฤษ - ไทย	24	6.69

รูปแบบของป้าย	รวม	ร้อยละ	ภาษา	จำนวน	ร้อยละ
			อังกฤษ - จีน	14	3.90
			จีน - อังกฤษ	1	0.28
ป้ายหลายภาษา (multilingual signs)	73	20.33	ไทย - อังกฤษ - จีน	62	17.27
			ไทย - จีน - อังกฤษ	6	1.67
			อังกฤษ - ไทย - จีน	4	1.11
			จีน - ไทย - อังกฤษ	1	0.28
รวม	359	100		359	100

จากตารางที่ 1 แสดงรูปแบบภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ พบว่า ป้ายสองภาษา (bilingual signs) ปรากฏมากที่สุด จำนวน 171 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 47.63 ของป้ายทั้งหมด พบป้ายสองภาษาที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษมากที่สุด รองลงมาคือ ป้ายภาษาเดียว (monolingual signs) จำนวน 115 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 32.03 พบป้ายภาษาเดียวที่เป็นภาษาไทยมากที่สุด และป้ายหลายภาษา (multilingual signs) ปรากฏน้อยที่สุด จำนวน 73 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 20.33 ของป้ายทั้งหมด พบป้ายหลายภาษาที่เป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน มากที่สุด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **ป้ายภาษาเดียว (monolingual signs)** คือ ป้ายที่มีการเลือกใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งเพียงภาษาเดียวบนป้าย จากการศึกษาภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ปรากฏป้ายภาษาเดียว จำนวน 115 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 32.03 ของป้ายทั้งหมด แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) ป้ายภาษาเดียวที่เป็นภาษาไทย 2) ป้ายภาษาเดียวที่เป็นภาษาอังกฤษ และ 3) ป้ายภาษาเดียวที่เป็นภาษาจีน โดยพบป้ายภาษาเดียวที่เป็นภาษาไทยและป้ายภาษาเดียวที่เป็นภาษาอังกฤษ จำนวน 57 ป้ายเท่ากัน และพบป้ายภาษาเดียวที่เป็นภาษาจีนน้อยที่สุด จำนวนเพียง 1 ป้าย เท่านั้น

1.1 **ป้ายภาษาเดียวที่เป็นภาษาไทย** คือ ป้ายสาธารณะที่ใช้ภาษาไทยเพียงภาษาเดียวบนป้าย ผลการศึกษาพบจำนวน 57 ป้าย จากจำนวนป้ายภาษาเดียว 115 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 15.88 ของป้ายทั้งหมด ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 4 ป้ายภาษาเดียวที่เป็นภาษาไทย

จากตัวอย่าง ภาพที่ 4 คือป้ายที่เป็นประกาศของสถาบันฯ เรื่อง ห้ามกดสัญญาณเตือนภัยเมื่อไม่มีเหตุฉุกเฉินเป็นอันขาด ผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษขั้นสูงสุด พบการใช้ภาษาไทยเพียงภาษาเดียวเท่านั้นในการนำเสนอ เพื่อสื่อสารให้กับผู้รับสารที่เป็นคนไทยหรือคนที่เข้าใจภาษาไทยได้ทราบและเข้าใจวัตถุประสงค์ของป้ายว่ามีให้กดสัญญาณเตือนภัยเมื่อไม่มีเหตุฉุกเฉิน หากผู้ใดฝ่าฝืนจะได้รับโทษสูงสุด

1.2 **ป้ายภาษาเดียวที่เป็นภาษาอังกฤษ** คือ ป้ายสาธารณะที่ใช้ภาษาอังกฤษเพียงภาษาเดียวบนป้าย ผลการศึกษาพบจำนวน 57 ป้าย จากจำนวนป้ายภาษาเดียว 115 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 15.88 ของป้ายทั้งหมด ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 5 ป้ายภาษาเดียวที่เป็นภาษาอังกฤษ

จากตัวอย่าง ภาพที่ 5 คือป้ายบริเวณหน้าห้องสำนักงานโครงการ Stenden Thailand ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักสูตรของสถาบันฯ ที่มีการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาแลกเปลี่ยนจากประเทศแถบคาบสมุทรสแกนดิเนเวีย พบการใช้ภาษาอังกฤษเพียงภาษาเดียวเท่านั้นในการนำเสนอ เพื่อให้สอดคล้องกับโครงการซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ และสื่อสารให้กับผู้รับสารที่เป็นคนต่างชาติหรือคนที่เข้าใจภาษาอังกฤษได้ทราบและเข้าใจว่าบริเวณนี้คือห้องห้องสำนักงานโครงการ Stenden Thailand

1.3 ป้ายภาษาเดียวที่เป็นภาษาจีน คือ ป้ายสาธารณะที่ใช้ภาษาจีนเพียงภาษาเดียวบนป้ายผลการศึกษาพบจำนวน 1 ป้าย จากจำนวนป้ายภาษาเดียว 115 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 0.28 ของป้ายทั้งหมด ซึ่งถือเป็นจำนวนที่น้อยที่สุดของจำนวนป้ายภาษาเดียว ได้แก่

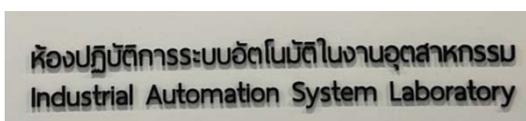

ภาพที่ 6 ป้ายภาษาเดียวที่เป็นภาษาจีน

จากตัวอย่าง ภาพที่ 6 คือป้ายภาษาจีนที่เขียนว่า “进门请按一次铃” อ่านว่า Jìn mén qǐng àn yī cì líng หมายถึง กรุณาตกริ่ง 1 ครั้ง เพื่อเข้าประตู จากป้ายพบการใช้ภาษาจีนเพียงภาษาเดียวเท่านั้นในการนำเสนอและพบเพียงป้ายเดียวเช่นกันจากป้ายทั้งหมดที่ปรากฏในสถาบัน เพื่อสื่อสารให้กับผู้รับสารที่เป็นคนจีนหรือคนที่เข้าใจภาษาจีนได้ทราบและเข้าใจว่าหากจะเข้าประตูให้ตกริ่งเรียก 1 ครั้ง

2. ป้ายสองภาษา (bilingual signs) คือ ป้ายที่มีการเลือกใช้ภาษาสองภาษาบนป้าย จากการศึกษาภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ปรากฏป้ายสองภาษา จำนวน 171 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 47.63 ของป้ายทั้งหมด แบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) ป้ายสองภาษาที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 2) ป้ายสองภาษาที่เป็นภาษาอังกฤษและภาษาไทย 3) ป้ายสองภาษาที่เป็นภาษาอังกฤษและภาษาจีน และ 4) ป้ายสองภาษาที่เป็นภาษาจีนและภาษาอังกฤษ โดยพบป้ายสองภาษาที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษมากที่สุด

2.1 ป้ายสองภาษาที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คือ ป้ายสาธารณะที่ใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษประกอบกัน โดยมีภาษาไทยเป็นภาษาหลัก ซึ่งการวางตำแหน่งตัวอักษรจะอยู่ในลักษณะที่โดดเด่นเห็นได้ชัดเจนกว่าภาษาอังกฤษ พบจำนวน 132 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 36.77 ของป้ายทั้งหมด ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 7 ป้ายสองภาษาที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

จากตัวอย่าง ภาพที่ 7 คือป้ายที่เขียนเป็นภาษาไทยว่า “ห้องปฏิบัติการระบบอัตโนมัติในโรงงานอุตสาหกรรม” และเขียนเป็นภาษาอังกฤษว่า “Industrial Automation System Laboratory” โดยวางตำแหน่งภาษาไทยอยู่ด้านบนภาษาอังกฤษอยู่ด้านล่าง จะเห็นว่าป้ายดังกล่าวต้องการนำเสนอข้อมูลด้วยภาษาไทยเป็นหลัก จากนั้นตามด้วยข้อมูลภาษาอังกฤษ แสดงให้เห็นว่าป้ายนี้ต้องการสื่อสารให้กับผู้รับสารที่เข้าใจภาษาไทย และภาษาอังกฤษได้ทราบ ซึ่งข้อมูลทั้ง 2 ภาษานั้นต่างมีความหมายที่เหมือนกัน คือ บ่งบอกว่าเป็นห้องปฏิบัติการระบบอัตโนมัติในโรงงานอุตสาหกรรม

2.2 ป้ายสองภาษาที่เป็นภาษาอังกฤษและภาษาไทย คือ ป้ายสาธารณะที่ใช้ภาษาอังกฤษและภาษาไทยประกอบกัน โดยมีภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก ซึ่งการวางตำแหน่งตัวอักษรจะอยู่ในลักษณะที่โดดเด่น เห็นได้ชัดเจนกว่าภาษาไทย พบจำนวน 24 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 6.69 ของป้ายทั้งหมด ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 8 ป้ายสองภาษาที่เป็นภาษาอังกฤษและภาษาไทย

จากตัวอย่าง ภาพที่ 8 คือป้ายที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษว่า “ASEAN's LEADING CORPORATE UNIVERSITY” และเขียนเป็นภาษาไทยว่า “สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ (พีไอเอ็ม) มหาวิทยาลัยแห่งองค์กรธุรกิจชั้นนำของอาเซียน” โดยวางตำแหน่งภาษาอังกฤษอยู่ด้านบนภาษาไทยอยู่ด้านล่าง อีกทั้งขนาดของตัวอักษรภาษาอังกฤษยังมีขนาดใหญ่กว่าภาษาไทยมาก จะเห็นว่าป้ายดังกล่าวต้องการนำเสนอข้อมูลด้วยภาษาอังกฤษเป็นหลัก มิได้ให้ความสำคัญกับภาษาไทยเท่าใดนัก แสดงให้เห็นว่าป้ายนี้ต้องการสื่อสารให้กับผู้ที่เข้าใจภาษาอังกฤษมากกว่าผู้ที่เข้าใจภาษาไทย อย่างไรก็ตามความหมายของข้อความทั้ง 2 ภาษานั้นมีใจความสำคัญเดียวกันคือต้องการบอกว่าสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ (พีไอเอ็ม) นั้นเป็นมหาวิทยาลัยแห่งองค์กรธุรกิจชั้นนำของอาเซียน

2.3 ป้ายสองภาษาที่เป็นภาษาอังกฤษและภาษาจีน คือ ป้ายสาธารณะที่ใช้ภาษาอังกฤษและภาษาจีนประกอบกัน โดยมีภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก ซึ่งการวางตำแหน่งตัวอักษรจะอยู่ในลักษณะที่โดดเด่น เห็นได้ชัดเจนกว่าภาษาจีน พบจำนวน 14 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 3.90 ของป้ายทั้งหมด ดังตัวอย่าง

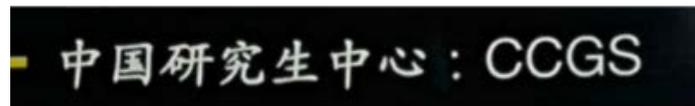

ภาพที่ 9 ป้ายสองภาษาที่เป็นภาษาอังกฤษและภาษาจีน

จากตัวอย่าง ภาพที่ 9 คือป้ายที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษว่า “Learning Zone” และเขียนเป็นภาษาจีนว่า “讨论交流区” อ่านว่า Tàolùn jiāoliú qū หมายถึง พื้นที่สำหรับการปรึกษาหารือ/อภิปราย

แลกเปลี่ยน โดยวางตำแหน่งภาษาอังกฤษอยู่ด้านบนภาษาจีนอยู่ด้านล่าง อีกทั้งขนาดของตัวอักษรภาษาอังกฤษยังมีขนาดใหญ่กว่าภาษาจีนมาก จะเห็นว่าป้ายดังกล่าวต้องการนำเสนอข้อมูลด้วยภาษาอังกฤษเป็นหลักและตามด้วยภาษาจีนในลำดับถัดมา แสดงให้เห็นว่าป้ายนี้ต้องการสื่อสารให้กับผู้ที่เข้าใจภาษาอังกฤษและภาษาจีนได้ทราบว่าเป็นพื้นที่สำหรับการศึกษาหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.4 ป้ายสองภาษาที่เป็นภาษาจีนและภาษาอังกฤษ คือ ป้ายสาธารณะที่ใช้ภาษาจีนและภาษาอังกฤษประกอบกัน โดยมีภาษาจีนเป็นภาษาหลัก ซึ่งการวางตำแหน่งตัวอักษรจะอยู่ในลักษณะที่โดดเด่นเห็นได้ชัดเจนกว่าภาษาอังกฤษ พบจำนวนเพียง 1 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 0.28 ของป้ายทั้งหมด ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 10 ป้ายสองภาษาที่เป็นภาษาจีนและภาษาอังกฤษ

จากตัวอย่าง ภาพที่ 10 คือป้ายที่เขียนเป็นภาษาจีนว่า “中国研究生中心” อ่านว่า Zhōngguó yánjiūshēng zhōngxīn หมายถึง ศูนย์บัณฑิตนักศึกษารจีนและเขียนเป็นภาษาอังกฤษว่า “CCGS” ย่อมาจาก Center of Chinese Graduate Students โดยวางตำแหน่งภาษาจีนอยู่ด้านซ้าย ภาษาอังกฤษอยู่ด้านขวา แต่การจัดเรียงรูปแบบของภาษาที่อยู่ในตำแหน่งที่เป็นจุดเริ่มต้นของป้ายตามหลักการอ่านของคนไทยที่อ่านเรียงจากด้านซ้ายไปขวา จะเห็นว่าป้ายดังกล่าวต้องการนำเสนอด้วยข้อมูลที่เป็นภาษาจีนเป็นอันดับแรกและตามด้วยภาษาอังกฤษในลำดับถัดมา แสดงให้เห็นว่าป้ายนี้ต้องการสื่อสารให้กับผู้ที่เข้าใจภาษาจีนและภาษาอังกฤษได้ทราบว่าพื้นที่บริเวณนี้คือศูนย์บัณฑิตนักศึกษารจีน

3. ป้ายหลายภาษา (multilingual signs) คือ ป้ายที่มีการเลือกใช้ภาษาตั้งแต่สามภาษาขึ้นไป จากการศึกษาภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ปรากฏป้ายหลายภาษา จำนวน 73 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 20.33 ของป้ายทั้งหมด แบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) ป้ายหลายภาษาที่เป็นภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ-ภาษาจีน 2) ป้ายหลายภาษาที่เป็นภาษาไทย-ภาษาจีน-ภาษาอังกฤษ 3) ป้ายหลายภาษาที่เป็นภาษาอังกฤษ-ภาษาไทย-ภาษาจีน และ 4) ป้ายหลายภาษาที่เป็นภาษาจีน-ภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ

3.1 ป้ายหลายภาษาที่เป็นภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ-ภาษาจีน คือ ป้ายสาธารณะที่ใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีนประกอบกัน โดยใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก ซึ่งการวางตำแหน่งจะอยู่ในลักษณะตำแหน่งที่โดดเด่น มองเห็นได้ชัดเจนกว่าภาษาอื่น จากนั้นจึงปรากฏภาษาอังกฤษ และภาษาจีนตามลำดับ พบมากที่สุด จำนวน 62 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 17.27 ของป้ายทั้งหมด ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 11 ป้ายหลายภาษาที่เป็นภาษาไทย - ภาษาอังกฤษ - ภาษาจีน

จากตัวอย่าง ภาพที่ 11 คือป้ายที่เขียนเป็นภาษาไทยว่า “โรงเรียนสาธิตสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์” เขียนเป็นภาษาอังกฤษว่า “PANYAPIWAT INSTITUTE OF MANAGEMENT DEMONSTRATION SCHOOL” และเขียนเป็นภาษาจีนว่า “正大管理学院实验中学” อ่านว่า Zhèngdà guǎnlǐ xuéyuàn shíyàn zhōngxué โดยวางตำแหน่งภาษาไทยอยู่ด้านบนสุด ภาษาอังกฤษอยู่ตรงกลาง และภาษาจีนอยู่ด้านล่างสุด เมื่อไล่ลำดับการอ่านจากการกวาดสายตาด้านล่างตามหลักการอ่านแล้ว จะเห็นว่าป้ายดังกล่าวต้องการนำเสนอด้วยข้อมูลที่เป็นภาษาไทยเป็นอันดับแรก ตามด้วยภาษาอังกฤษ และภาษาจีนตามลำดับ ซึ่งข้อมูลทั้งหมด

มีความหมายเหมือนกัน แสดงให้เห็นว่าป้ายนี้ต้องการสื่อสารให้กับผู้ที่เข้าใจภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ได้ทราบว่าพื้นที่นี้คือ โรงเรียนสาธิตสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

3.2 ป้ายหลายภาษาที่เป็นภาษาไทย-ภาษาจีน-ภาษาอังกฤษ คือ ป้ายสาธารณะที่ใช้ภาษาไทย ภาษาจีน และภาษาอังกฤษประกอบกัน โดยใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก ซึ่งการวางตำแหน่งจะอยู่ในลักษณะตำแหน่งที่โดดเด่น มองเห็นได้ชัดเจนกว่าภาษาอื่น จากนั้นจึงปรากฏภาษาจีน และภาษาอังกฤษตามลำดับ พบจำนวน 6 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 1.67 ของป้ายทั้งหมด ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 12 ป้ายหลายภาษาที่เป็นภาษาไทย - ภาษาจีน - ภาษาอังกฤษ

จากตัวอย่าง ภาพที่ 12 คือป้ายที่เขียนเป็นภาษาไทยว่า “เฉพาะพนักงาน” และเขียนเป็นภาษาจีนว่า “工作人员专用” อ่านว่า Gōngzuò rényuán zhuānyòng และภาษาอังกฤษว่า “Staff Only” โดยวางตำแหน่งภาษาไทยอยู่ด้านบนสุด ภาษาจีนอยู่ตรงกลาง และภาษาอังกฤษอยู่ด้านล่างสุด เมื่อพิจารณาขนาดของตัวอักษรที่ภาษาไทยมีขนาดใหญ่มากที่สุด รวมถึงการไล่ลำดับการอ่านจากการกวาดสายตาด้านล่างตามหลักการอ่านแล้ว จะเห็นว่าป้ายดังกล่าวต้องการนำเสนอด้วยข้อมูลที่เป็นภาษาไทยเป็นอันดับแรก ตามด้วยภาษาจีน และภาษาอังกฤษตามลำดับ ซึ่งข้อมูลทั้งหมดมีความหมายเหมือนกัน แสดงให้เห็นว่าป้ายนี้ต้องการสื่อสารให้กับผู้ที่เข้าใจภาษาไทย ภาษาจีน และภาษาอังกฤษ ได้ทราบว่าพื้นที่นี้เป็นพื้นที่เฉพาะพนักงานเท่านั้น

3.3 ป้ายหลายภาษาที่เป็นภาษาอังกฤษ-ภาษาไทย-ภาษาจีน คือ ป้ายสาธารณะที่ใช้ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และภาษาจีนประกอบกัน โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก ซึ่งการวางตำแหน่งจะอยู่ในลักษณะตำแหน่งที่โดดเด่น มองเห็นได้ชัดเจนกว่าภาษาอื่น จากนั้นจึงปรากฏภาษาไทย และภาษาจีนตามลำดับ พบจำนวน 4 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 1.11 ของป้ายทั้งหมด ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 13 ป้ายหลายภาษาที่เป็นภาษาอังกฤษ - ภาษาไทย - ภาษาจีน

จากตัวอย่าง ภาพที่ 13 คือป้ายที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษว่า “PIM AIR” และ “Aviation Business Training Center” เขียนภาษาไทยว่า “ศูนย์ปฏิบัติการธุรกิจการบิน” เขียนเป็นภาษาจีนว่า “航空商务实训室” อ่านว่า Hángkōng shāngwù shí xùn shì โดยวางตำแหน่งภาษาอังกฤษอยู่ด้านบนสุด ตามมาด้วยภาษาไทย ปรากฏภาษาอังกฤษอีกครั้ง ส่วนภาษาจีนอยู่ด้านล่างสุด เมื่อพิจารณาขนาดของตัวอักษรที่ภาษาอังกฤษมีขนาดใหญ่มากที่สุด รวมถึงปรากฏ 2 ตำแหน่งในป้าย ส่วนภาษาไทยมีขนาดใหญ่รองลงมา ภาษาจีนมีขนาดเล็กที่สุด จะเห็นว่าป้ายดังกล่าวต้องการนำเสนอด้วยข้อมูลที่เป็นภาษาอังกฤษเป็นอันดับแรก ตามด้วยภาษาไทย และภาษาจีนตามลำดับ ซึ่งข้อมูลที่ปรากฏในแต่ละภาษามีความหมายเหมือนกัน แสดงให้เห็นว่าป้ายนี้ต้องการสื่อสารให้กับผู้ที่เข้าใจภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และภาษาจีน ได้ทราบว่าบริเวณนี้คือพื้นที่ของศูนย์ปฏิบัติการธุรกิจการบิน

3.4 ป้ายหลายภาษาที่เป็นภาษาจีน-ภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ คือ ป้ายสาธารณะที่ใช้ภาษาจีน ภาษาไทย และภาษาอังกฤษประกอบกัน โดยใช้ภาษาจีนเป็นภาษาหลัก ซึ่งการวางตำแหน่งจะอยู่ในลักษณะ ตำแหน่งที่โดดเด่น มองเห็นได้ชัดเจนกว่าภาษาอื่น จากนั้นจึงปรากฏภาษาไทย และภาษาอังกฤษตามลำดับ พบจำนวน 1 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 0.28 ของป้ายทั้งหมด ดังตัวอย่าง

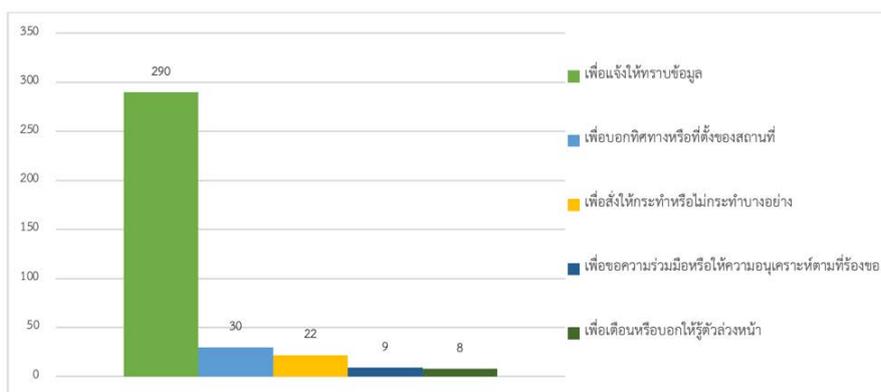

ภาพที่ 14 ป้ายหลายภาษาที่เป็นภาษาจีน - ภาษาไทย - ภาษาอังกฤษ

จากตัวอย่าง ภาพที่ 14 คือป้ายที่เขียนเป็นภาษาจีนว่า “中国研究生中心” อ่านว่า Zhōngguó yánjiūshēng zhōngxīn เขียนเป็นภาษาไทยว่า “ศูนย์บัณฑิตศึกษาจีน” และเขียนเป็นภาษาอังกฤษว่า “Center of Chinese Graduate Students” โดยวางตำแหน่งภาษาจีนอยู่ด้านบนสุด ระดับเดียวกับภาษาไทย ส่วนภาษาจีนอยู่ด้านล่างสุด แม้ขนาดตัวอักษรทั้ง 3 ภาษาจะมีขนาดเท่ากัน แต่เมื่อพิจารณาทิศทางการอ่านที่ไล่จากซ้ายไปขวาแล้วจะเห็นว่าป้ายดังกล่าวต้องการนำเสนอด้วยข้อมูลที่เป็นภาษาจีนเป็นอันดับแรก ตามด้วยภาษาไทย และภาษาอังกฤษตามลำดับ ซึ่งข้อมูลที่ปรากฏในมีความหมายเหมือนกัน แสดงให้เห็นว่าป้ายนี้ต้องการสื่อสารให้กับผู้ที่เข้าใจภาษาจีน ภาษาไทย และภาษาอังกฤษได้ทราบว่าเป็นศูนย์บัณฑิตศึกษาจีน

2. หน้าที่ของภาษาบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

ภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ มีหน้าที่เพื่อสื่อสารให้ผู้พบเห็น เข้าใจความหมายและเจตนาของป้าย หากผู้ที่พบเห็นสามารถอ่านและเข้าใจความหมายได้เท่ากับว่าการสื่อสารนั้น บรรลุวัตถุประสงค์ จากการสำรวจหน้าที่ของภาษาบนป้าย พบว่าป้ายทั้งหมดทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลทั้งสิ้น เพียงแต่มีเจตนาที่แตกต่างกัน ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 15 หน้าที่ของภาษาบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

จากภาพที่ 15 แสดงแผนภูมิให้เห็นว่าหน้าที่ของภาษาบนป้ายในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ พบป้ายที่มีหน้าที่เพื่อแจ้งให้ทราบข้อมูลมากที่สุด จำนวน 290 ป้าย รองลงมาคือหน้าที่เพื่อบอกทิศทางหรือที่ตั้งของสถานที่จำนวน 30 ป้าย หน้าที่เพื่อสั่งให้กระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง จำนวน 22 ป้าย หน้าที่เพื่อขอความร่วมมือหรือให้ความอนุเคราะห์ตามที่ร้องขอ จำนวน 9 ป้าย และป้ายที่พบน้อยที่สุดคือหน้าที่เพื่อเตือนหรือบอกให้รู้ตัวล่วงหน้า จำนวน 8 ป้าย ดังตัวอย่างข้อมูลต่อไปนี้

1. เพื่อแจ้งให้ทราบข้อมูล คือ ป้ายที่ภาษาทำหน้าที่แจ้งให้ทราบข้อมูลต่าง ๆ แก่ผู้พบเห็น เช่น ชื่ออาคารสถานที่ ชื่อห้องปฏิบัติการ หรืออาจขยายความข้อมูลบนป้ายเพิ่มเติมด้วย จากการศึกษาพบจำนวน 290 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 80.78 ของป้ายทั้งหมด ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 16 ป้ายเพื่อแจ้งให้ทราบข้อมูล

จากตัวอย่าง ภาพที่ 16 พบการใช้ 3 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และภาษาจีนทำหน้าที่แจ้งข้อมูลให้ผู้พบเห็นป้ายนี้ทราบว่าสถานที่ดังกล่าว คือ “Logistics Strategic Management Laboratory ห้องปฏิบัติการกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์ 物流战略管理实验室” ซึ่งการใช้หลายภาษาที่ปรากฏบนป้ายนั้น ล้วนแต่เป็นการแปลความหมายที่มีใจความเดียวกันทั้งสิ้น

2. เพื่อบอกทิศทางหรือที่ตั้งของสถานที่ คือ ป้ายที่ภาษาทำหน้าที่ควบคุมการใช้สัญลักษณ์ลูกศร เพื่อบอกทิศทาง เช่น ทางเข้า ทางออก หรือที่ตั้งของสถานที่ เช่น ป้ายบอกทาง จากการศึกษาพบจำนวน 30 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 8.36 ของป้ายทั้งหมด ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 17 ป้ายเพื่อบอกทิศทางหรือที่ตั้งของสถานที่

จากตัวอย่าง ภาพที่ 17 ป้าย “จุดแลกบัตร Cash Card 换卡处” พบการใช้ 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน โดยป้ายนี้ทำหน้าที่ให้ข้อมูลเพื่อบอกทิศทางหรือที่ตั้งของสถานที่ โดยใช้ภาษาบนป้ายควบคุมการใช้สัญลักษณ์ลูกศร ทำให้ผู้พบเห็นทราบเส้นทางการเดินทางไปยังสถานที่นั้น

3. เพื่อสั่งให้กระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง คือ ป้ายที่ภาษาทำหน้าที่สั่งหรือบังคับให้ผู้พบเห็นกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง มักพบรูปภาษาคำว่า “ห้าม” “งด” “หยุด” ในข้อความ จากการศึกษาพบจำนวน 22 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 6.13 ของป้ายทั้งหมด ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 18 ป้ายเพื่อสั่งให้กระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง

จากตัวอย่าง ภาพที่ 18 พบข้อความ “ห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาในอาคาร NO PETS ALLOWED 禁止携带宠物入内” ใช้ 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ปรากฏรูปภาษาคำว่า “ห้าม” “No” “禁止” ทำหน้าที่สั่งหรือบังคับให้ผู้ที่พบเห็นกระทำตามข้อความที่ปรากฏบนป้ายอย่างเคร่งครัด

4. เพื่อขอความร่วมมือหรือให้ความอนุเคราะห์ตามที่ร้องขอ คือ ป้ายที่ภาษาทำหน้าที่ขอความร่วมมือหรือให้ความอนุเคราะห์ตามที่ร้องขอให้ผู้ที่พบเห็นกระทำตาม มักพบรูปภาษาที่แสดงถึงการขอความร่วมมือคำว่า “กรุณา” จากการศึกษาพบจำนวน 9 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 2.51 ของป้ายทั้งหมด ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 19 ป้ายเพื่อขอความร่วมมือหรือให้ความอนุเคราะห์ตามที่ร้องขอ

จากตัวอย่าง ภาพที่ 19 ปรากฏข้อความว่า “Please Leave Luggage กรุณาฝากสัมภาระทุกครั้ง 请留下行李” โดยป้ายนี้ พบการใช้ 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และภาษาจีน และปรากฏรูปภาษาคำว่า “Please” “กรุณา” “请” อันแสดงให้เห็นถึงการขอความร่วมมือจากผู้พบเห็นป้ายให้กระทำตามที่ร้องขอ

5. เพื่อเตือนหรือบอกให้รู้ตัวล่วงหน้า คือ ป้ายที่ภาษาทำหน้าที่เตือนหรือบอกให้ผู้พบเห็นรู้ตัวล่วงหน้าเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต มักพบรูปภาษาคำว่า “โปรด” และตามด้วยคำเตือนให้ระมัดระวัง จากการศึกษาพบน้อยที่สุด จำนวน 8 ป้าย คิดเป็นร้อยละ 2.23 ของป้ายทั้งหมด ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 20 ป้ายเพื่อเตือนหรือบอกให้รู้ตัวล่วงหน้า

จากตัวอย่าง ภาพที่ 20 พบการใช้ 3 ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน บนป้ายดังนี้ “โปรดระวังศีรษะ Mind your head 当心碰头” ปรากฏรูปภาษาคำว่า “โปรดระวัง” “Mind” “当心” โดยป้ายนี้ทำหน้าที่เตือนหรือบอกให้ผู้พบเห็นรู้ตัวล่วงหน้าเพื่อที่จะได้มีความระมัดระวังกับเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบภาษาและหน้าที่ของภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ผลการศึกษาด้านรูปแบบภาษาที่ปรากฏบนป้าย พบว่าป้ายสองภาษา (bilingual signs) ปรากฏมากที่สุด โดยเฉพาะป้ายที่ปรากฏภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษที่เข้ามามีบทบาทในสถาบันการศึกษา นอกจากนี้ยังปรากฏป้ายหลายภาษา (multilingual signs) ซึ่งประกอบด้วยภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน โดยผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าภาษาจีนเริ่มเข้ามามีบทบาทบนป้ายในสถาบันการศึกษาดังกล่าวเช่นกัน แม้ว่าจะพบการปรากฏเพียงจำนวนน้อย แต่ก็พบว่ามีการใช้ร่วมกับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะป้ายที่มีหน้าที่เพื่อแจ้งให้ทราบข้อมูล

เนื่องจากสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ มีการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนานาชาติหลายหลักสูตร ทั้งหลักสูตรภาษาอังกฤษและหลักสูตรภาษาจีน จึงทำให้ชุมชนภาษาของสถาบันการศึกษาดังกล่าวมีความเป็นสังคมพหุภาษาและพหุวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนจากป้ายที่สถาบันฯ เลือกใช้ ดังนั้นภาษาบนป้ายจึงเป็นประโยชน์กับกลุ่มนักศึกษาของสถาบันฯ โดยเฉพาะนักศึกษาที่มาจากประเทศจีน ลาว กัมพูชา พม่า รวมถึงกลุ่มประเทศในแถบคาบสมุทรสแกนดิเนเวีย

อย่างไรก็ตามภาษาอังกฤษและภาษาจีนที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ยังสะท้อนให้เห็นบทบาทของสถาบันการศึกษาที่พยายามทำหน้าที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภาษาไทยที่เป็นภาษาแม่ สอดคล้องกับการศึกษาของ กรกฤษ มิ่งมงคล (2563) ที่ศึกษาภูมิทัศน์ทางภาษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศไทย พบว่านิสิตนักศึกษาสนใจอ่านข้อความที่อยู่บนป้ายและภาษาบนป้ายมีส่วนช่วยให้นิสิตนักศึกษาเกิดการเรียนรู้ภาษา ซึ่งจะช่วยให้นิสิตนักศึกษาได้พัฒนาความรู้ในภาษานั้น ๆ มากยิ่งขึ้น รวมทั้งภาษาบนป้ายยังสะท้อนความเป็นนานาชาติของสถาบันการศึกษาด้วย เช่นเดียวกับ Siricharoen (2016) ที่พบว่าป้ายบริเวณคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่แม้ว่าจะมีสาขาวิชาภาษาต่างประเทศหลายภาษา พบการใช้ภาษากว่า 7 ภาษาบนป้าย แต่กระนั้นสัดส่วนการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษยังมีมากกว่าภาษาอื่น ๆ มาก สะท้อนให้เห็นภาวะสองภาษา (bilingualism) ภายในคณะฯ และความสำคัญของภาษาอังกฤษในฐานะภาษาสากล โดยเฉพาะในประชาคมอาเซียนที่แม้จะปรากฏภาษาลาวและภาษาจีนร่วมด้วยแต่ก็น้อยมากกว่าภาษาอังกฤษ

ข้อสังเกตที่พบจากศึกษารูปแบบภาษาพบว่า ไม่พบรูปแบบภาษาบนป้ายหลายภาษาที่เป็นภาษาอังกฤษ-ภาษาจีน-ภาษาไทย การไม่ปรากฏป้ายภาษาไทยอยู่ในตำแหน่งที่เด่นชัดน้อยที่สุดนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Ben-Rafael et al. (2006) ที่กล่าวว่า การเลือกภาษาที่ปรากฏบนป้ายสาธารณะสามารถจำแนกบทบาทที่แตกต่างกันของภาษาในสังคมได้ นอกจากนี้การศึกษาด้านภาษาในสถาบันการศึกษายังพบบทบาทของภาษาไทยเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยมีความสำคัญมากที่สุด แม้ว่าจะได้รับอิทธิพลจากภาษาอังกฤษและภาษาจีนแต่ก็ไม่ได้มีความสำคัญเท่าภาษาไทยที่เป็นภาษาประจำชาติ

ประเด็นด้านหน้าที่ของภาษาบนป้ายในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ พบป้ายทั้งหมดทำหน้าที่การให้ข้อมูลทั้งสิ้น ดังที่ป้ายของสถาบันฯ ที่มีหน้าที่เพื่อแจ้งให้ทราบข้อมูล ส่วนมากคือป้ายบอกสถานที่ ไม่ว่าจะเป็นชื่อห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสำนักงานที่ช่วยสนับสนุนกิจการของนักศึกษา ส่วนป้ายที่มีหน้าที่เพื่อสั่งให้กระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง หน้าที่เพื่อขอความร่วมมือหรือให้ความอนุเคราะห์ตามที่ร้องขอ รวมถึงเพื่อเตือนหรือบอกให้รู้ตัวล่วงหน้าก็ปรากฏทั่วทั้งสถาบันเพื่อให้ผู้คนปฏิบัติตาม ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสังเกตว่าอาจเป็นเพราะป้ายที่ปรากฏเป็นป้ายสาธารณะในสถาบันการศึกษา มีหน้าที่ให้ข้อมูลต่าง ๆ แก่นักศึกษาและบุคลากรในสถาบันเพียงเท่านั้นจึงทำให้ไม่พบป้ายที่ทำหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ตามที่ Landry and Bourhis (1997) ได้กำหนดไว้

อนึ่ง จากการศึกษาหน้าที่ของภาษาบนป้ายพบว่าภาษามีได้ต้องมีหน้าที่ใดเพียงหน้าที่หนึ่งเท่านั้น แต่สามารถทำได้หลายหน้าที่ในป้ายเดียวกัน เช่น ป้ายที่ระบุข้อความว่า “CAUTION ! ขอความร่วมมือ ห้ามให้อาหารเปิดและหงส์” พบการใช้คำร่วมกันระหว่าง “CAUTION” “ขอความร่วมมือ” และ “ห้าม” แสดงถึงการเตือน การขอความร่วมมือ และการสั่ง เป็นการซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสุภาพของภาษาที่ปรากฏบนป้ายซึ่งไม่ได้บีบบังคับให้ผู้อ่านกระทำตามมากเกินไป

การเลือกใช้ภาษาบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์สะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์สำคัญด้านอิทธิพลของภาษาอังกฤษและภาษาจีนอย่างเห็นได้ชัดเจนอันเป็นพื้นที่พหุภาษาและพหุวัฒนธรรมแต่อย่างไรก็ตามภาษาไทยยังคงมีบทบาทสำคัญบนป้ายสาธารณะในสถาบันการศึกษามากกว่าภาษาอื่นเนื่องจากพบเป็นจำนวนมากที่สุดทั้งที่ปรากฏเดี่ยวและปรากฏร่วมกับภาษาอื่น สอดคล้องกับที่ กิตตินาถ เรขาลิลิต (2563) กล่าวว่า ภาษาไทยยังคงมีบทบาทสำคัญบนป้ายสาธารณะและมักปรากฏเป็นป้ายหนึ่งภาษาหรือปรากฏร่วมกับภาษาต่างประเทศ ตามแนวคิดของ Spolsky (2009) ที่เสนอว่าการเลือกภาษาในที่สาธารณะของชุมชนสามารถสะท้อนนโยบายภาษาของชุมชนนั้นได้ งานวิจัยนี้จึงถือเป็นการขยายขอบเขตการศึกษาภูมิทัศน์ทางภาษาให้กว้างขวางมากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อวงการวัฒนธรรมศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การวิจัยนี้สามารถเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่มีการดำเนินงานหรือสถาบันการศึกษาที่มีหลักสูตรนานาชาติสำหรับนักศึกษาต่างชาติสามารถนำตัวอย่างการเลือกใช้ภาษาบนป้ายสาธารณะในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์เป็นแนวทางในการจัดทำป้ายเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันและสร้างความใกล้ชิดกับผู้ที่มาใช้ชีวิตในพื้นที่ดังกล่าวอันจะแสดงให้เห็นความเป็นพหุภาษาและพหุวัฒนธรรม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาภูมิทัศน์ทางภาษาในวิทยาเขตอื่น ๆ ของสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ หรือศึกษาภูมิทัศน์ทางภาษาในสถาบันการศึกษาอื่นที่มีการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตรนานาชาติ อีกทั้งอาจขยายการศึกษาป้ายด้วยแนวคิดภูมิทัศน์สัญลักษณ์ (semiotic landscapes) เพิ่มเติม เช่น การวิเคราะห์ภาพ สี ตัวอักษร สัญลักษณ์/โลโก้ เพื่อให้เห็นมุมมองที่หลากหลาย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรกฤษ มีมงคล. (2563). ภูมิทัศน์ทางภาษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศไทย. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต*, 15(2), 165-186.
- กิตตินาถ เรขาลิลิต. (2563). การเลือกภาษาของป้ายสาธารณะในมหาวิทยาลัยของไทย กรณีศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ*, 27(2), 310-341.
- สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์. (2561). *ประวัติความเป็นมา*. <https://www.pim.ac.th/aboutpim>

ภาษาอังกฤษ

- Ben-Rafael et al. (2006). Linguistic landscape as symbolic construction of the public space: The case of Israel. *International Journal of Multilingualism*, 3(1), 7-30.
- Huebner, T. (2006). Bangkok's linguistic landscapes: Environmental print, codemixing and language change. *International Journal of Multilingualism*, 3(1), 31-51.
- Landry & Bourhis, R. (1997). Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: an empirical study. *Journal of Language and Social Psychology*, 16(1), 23-49.
- Rungswang, Atichat. (2023). Linguistic Landscape: Forms and Functions of Signs on Khaosan Road, Thailand. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(10), 399-415.

- Siricharoen, Aroonrung. (2016). Multilingualism in the Linguistic Landscape of the Faculty of Arts, Chulalongkorn University, Thailand. *MANUSYA: Journal of Humanities*, Special Issue No.22, 12-25.
- Spolsky, B. (2009). *Language Management*. Prague: Cambridge University Press.
- Wu, H., & Techasan, (2016). Chinatown in Bangkok: the Multilingual Landscape. *MANUSYA: Journal of Humanities*, Special Issue No.22, 38-52.
- Wu, H., Techasan, S., & Huebner, T. (2020). A new Chinatown? Authenticity and conflicting discourses on Pracha Rat Bamphen Road. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 41(9), 794-812.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย

FACTORS INFLUENCING BEING AN INNOVATIVE ORGANIZATION IN THE TRANSPORTATION AND LOGISTICS BUSINESS IN THAILAND

ประเสริฐ สิทธิจิรพัฒน์¹ และกิงแก้ว พรอภีรภักษกุล²
Prasert Sittijirapat¹ and Kingkaew Phonapiruksakul²

- ¹ สาขาวิชาการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
Modern administration and management major Faculty of Business Administration Sripatum University
E-mail: prasert.si@spu.ac.th
- ² สาขาวิชาการตลาดดิจิทัล คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
Digital Marketing major Faculty of Business Administration Sripatum University
E-mail: kingkaew.po@spu.ac.th

Received : June 18, 2024

Revised : December 31, 2024

Accepted : December 31, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย และเพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารระดับหัวหน้าแผนกขึ้นไปที่ปฏิบัติงานกลุ่มธุรกิจขนส่ง และ โลจิสติกส์ที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เท่านั้น จำนวน 300 คน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับทั้งหมด นำมาวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ มีดังนี้ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย พบว่า ระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย อยู่ในระดับมาก และปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย

คำสำคัญ

เทคโนโลยีดิจิทัล ธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ องค์กรแห่งนวัตกรรม

ABSTRACT

This research aims to study the level of factors influencing the transformation into an innovative organization within the transportation and logistics businesses in Thailand, as well as to examine the impact of these factors. The sample group for this study consists of department heads and higher-level executives working in transportation and logistics businesses listed on the Stock Exchange of Thailand, with a total of 300 participants. Data collection was conducted using questionnaires, and the data were analyzed using statistical software designed for research purposes. The statistical methods used in this study included frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The significance level for statistical analysis was set at 0.05.

The research findings revealed that the factors influencing the transformation into an innovative organization within the transportation and logistics businesses in Thailand were at a high level. Among these, the factor of technological and innovation changes influences the transformation into an innovative organization within the transportation and logistics businesses in Thailand.

Keywords

Digital Technology, Transportation and Logistics Business, Innovation Organization

ความเป็นมาและความสำคัญ

Abhari et al. (2023) ได้อธิบายไว้อย่างน่าสนใจว่า การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมในธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคที่เทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว นวัตกรรมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และปรับปรุงบริการให้ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น แนวทางในการสร้างและสนับสนุนนวัตกรรมในธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ ได้แก่ (1) การใช้เทคโนโลยีขั้นสูง โดยการจัดการซัพพลายเชนดิจิทัล ใช้ระบบการจัดการซัพพลายเชน (SCM) ดิจิทัลเพื่อติดตามและบริหารจัดการการเคลื่อนไหวของสินค้าตลอดกระบวนการขนส่ง ตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง และ การใช้ Internet of Things (IoT) และเซนเซอร์ในการติดตามสินค้าสามารถช่วยตรวจสอบสถานะของการขนส่งและสภาพของสินค้าตลอดเส้นทาง (2) การวิเคราะห์ข้อมูลและ AI การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI): AI ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ เพื่อทำนายแนวโน้มและปรับปรุงกระบวนการขนส่งให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การจัดการสินค้าคงคลัง: ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดการสินค้าคงคลังอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการเก็บสต็อกเกินความจำเป็น และเพิ่มความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า (3) การปรับปรุงกระบวนการและการดำเนินงานการปรับปรุงห่วงโซ่อุปทาน การประยุกต์ใช้แนวคิด Lean และ Six Sigma เพื่อปรับปรุงกระบวนการขนส่งและโลจิสติกส์ ลดความสูญเปล่า และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ระบบอัตโนมัติ: การใช้หุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติในการจัดการคลังสินค้าและกระบวนการขนส่งช่วยลดข้อผิดพลาดและเพิ่มความเร็วในการดำเนินงาน (4) การพัฒนาแพลตฟอร์มและบริการใหม่ แพลตฟอร์มดิจิทัล พัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่สามารถเชื่อมโยงผู้ให้บริการโลจิสติกส์กับลูกค้าได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใสบริการใหม่ ๆ การนำเสนอบริการที่หลากหลาย เช่น บริการจัดส่งด่วน บริการจัดส่งในวันเดียวกัน หรือบริการจัดส่งถึงหน้าบ้าน (last-mile delivery) เพื่อเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า (5) การสร้าง

วัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนนวัตกรรม การส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนา จัดอบรมและส่งเสริมการเรียนรู้ในองค์กร เพื่อให้พนักงานมีทักษะและความรู้ที่ทันสมัยการเปิดรับแนวคิดใหม่ ๆ: ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทดลองแนวคิดใหม่ ๆ ภายในองค์กร การบริหารความเสี่ยง สร้างกระบวนการบริหารความเสี่ยงที่ยืดหยุ่น เพื่อรองรับความล้มเหลวที่อาจเกิดขึ้นจากการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ นอกจากนี้ Tirathanachaiyakun (2017) ได้อธิบายไว้อย่างน่าสนใจว่าเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรสามารถเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมได้ โดยเฉพาะในธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ลดต้นทุน และสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้า ทั้งนี้การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมต้องอาศัยการสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ การบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น และการมุ่งเน้นการพัฒนา และปรับปรุงผลิตภัณฑ์หรือบริการอย่างต่อเนื่อง องค์กรที่สามารถผสมผสานปัจจัยเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถเติบโตและแข่งขันในตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างยั่งยืน

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งนี้ทำให้องค์กรในกลุ่มธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย หรือกลุ่มธุรกิจอื่น ๆ ที่สนใจ สามารถนำผลการวิจัยไปวิเคราะห์และจัดการวางแผนในการพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อองค์กร และเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายทั้งในระดับ มหภาคและระดับจุลภาค เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลในทางปฏิบัติได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

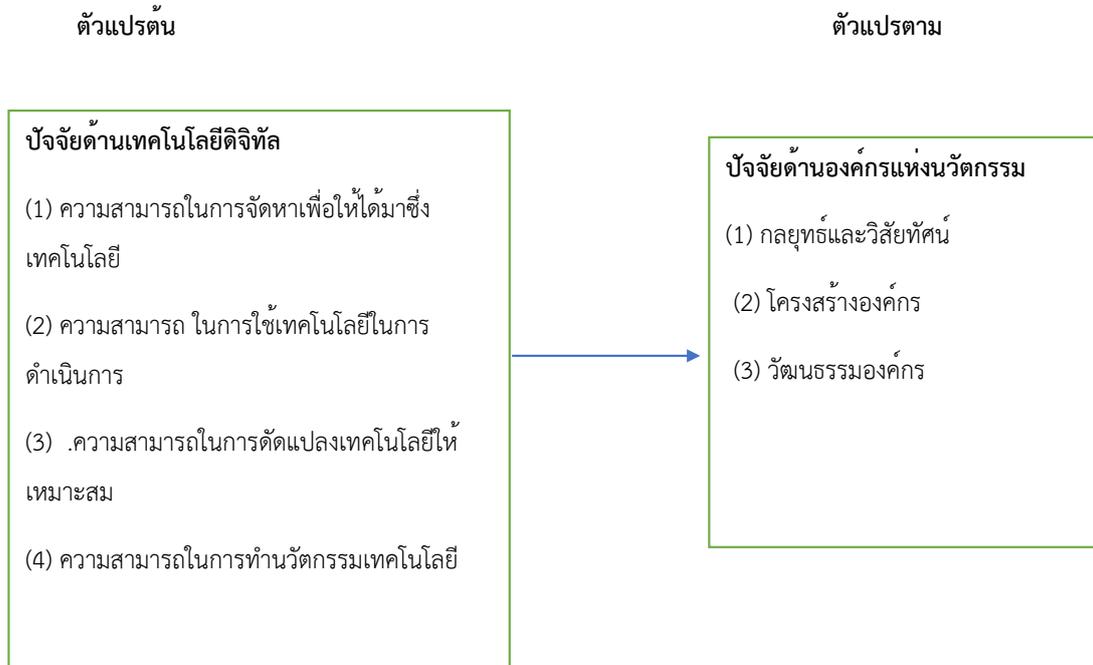
ตัวแปรต้น ได้แก่

ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ John Loonam (2018) ประกอบด้วย 4 ด้านได้แก่ (1) ความสามารถในการจัดหาเพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยี (Acquisitive Capability) (2) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการดำเนินการ (Operative Capability) (3) ความสามารถในการดัดแปลงเทคโนโลยีให้เหมาะสม (Adaptive Capability) และ(4) ความสามารถในการทำนวัตกรรมเทคโนโลยี (Innovative Capability)

ตัวแปรตาม ได้แก่

ปัจจัยด้านองค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovative Organization) ผู้วิจัยใช้แนวคิด ของ Becker (1964) ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ (1) กลยุทธ์และวิสัยทัศน์ (Strategy and Vision) (2) โครงสร้างองค์กร (Organizational Structure) และ(3) วัฒนธรรมองค์กร (Organization Culture)

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย” ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีตัวแปรที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย ครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมุ่งเน้นทำการสำรวจสอบถามผู้บริหารระดับหัวหน้าแผนกขึ้นไปปฏิบัติงานกลุ่มธุรกิจขนส่ง และโลจิสติกส์ที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเท่านั้น โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มธุรกิจขนส่ง และโลจิสติกส์ที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเท่านั้นจำนวน 30 แห่ง (*Stock Exchange of Thailand, SET 2024*)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะผู้บริหารระดับหัวหน้าแผนกขึ้นไปปฏิบัติงานกลุ่มธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสม โดยแจกแบบสอบถามแต่ละ 10 คน ตามหลักการ การแบ่งสัดส่วนที่เท่ากัน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 300 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัย ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยแบบสอบถาม 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ส่วนข้อความที่ใช้วัดตัวแปรทุกตัวได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมดังนั้นเนื้อหาในแบบสอบถามจะครอบคลุมแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว เพื่อให้ตรงประเด็นและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับด้านส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับด้านองค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovative Organization) โดยแต่ละข้อความมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้วิธี Likert Scale มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อทำวิจัย ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม
2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามไปยังกลุ่มธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในบางส่วน และบางส่วนจะใช้การส่งทางไปรษณีย์ให้กับผู้ประสานงานซึ่งปฏิบัติงานอยู่ยังองค์กรธุรกิจ ในกรณีที่ยังไม่ได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดตามครั้งที่ 2 และ 3 โดยวิธีการต่างๆ เช่น ส่งแบบสอบถามไปให้ใหม่ โทรศัพท์สอบถาม และติดตามด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด
3. ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 300 ฉบับ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนในปัจจุบัน
2. ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation หรือ S.D.) ใช้สำหรับวิเคราะห์ระดับของการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ และผลการดำเนินงานทางธุรกิจ
3. ใช้การวิเคราะห์หาค่าการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามไปวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 1

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำเสนอได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology)

ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology)	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ด้านความสามารถในการจัดหาเพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยี (Acquisitive Capability)	3.95	0.69	มาก
ด้านความสามารถในการดัดแปลงเทคโนโลยีให้เหมาะสม (Adaptive Capability)	4.21	0.76	มาก

ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology)	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ด้านความสามารถในการทำนวัตกรรมเทคโนโลยี (Innovative Capability)	4.14	0.76	มาก
ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการดำเนินการ (Operative Capability)	4.12	0.74	มาก
รวม	4.11	0.67	มาก

ผลการวิจัยจากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D.=0.67)

ปัจจัยด้านองค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovative Organization) ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ (1) กลยุทธ์และวิสัยทัศน์ (Strategy and Vision) (2) โครงสร้างองค์กร (Organizational Structure) และ(3) วัฒนธรรมองค์กร (Organization Culture) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำเสนอได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านองค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovative Organization)

ปัจจัยด้านองค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovative Organization)	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
กลยุทธ์และวิสัยทัศน์ (Strategy and Vision)	3.96	0.70	มาก
โครงสร้างองค์กร (Organizational Structure)	3.96	0.71	มาก
วัฒนธรรมองค์กร (Organization Culture)	4.02	0.80	มาก
รวม	3.98	0.69	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovations Organization) พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์กรแห่งนวัตกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D.= 0.69)

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามไปวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำเสนอได้ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย

Model	ตัวแปรต้น	b	SE _{est}	β	t	p-value(sig.)
	ค่าคงที่ (Constant)	0.859	0.180		4.775	0.000*
1	TEC1	0.168	0.058	0.201	2.488	0.014
	TEC2	0.245	0.070	0.237	3.514	0.001
	TEC3	0.264	0.076	0.275	3.492	0.001
	TEC4	0.189	0.043	0.235	4.371	0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 * $R = 0.752$, $R^2 = 0.656$, $Seest = 0.35943$, $F = 96.234$, $Sig. of F = 0.000$

TEC1 = การเปลี่ยนแปลงรูปแบบกลยุทธ์

TEC2 = การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินงาน

TEC3 = การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและนวัตกรรม

TEC4 = การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและนวัตกรรม

จากตารางที่ 3 สามารถอธิบายได้ว่า การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมในธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทยพบว่าโมเดลการวิเคราะห์ถดถอยโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ในระดับสูง โดยมีค่า $R = 0.752$ และ $R^2 = 0.656$ หมายความว่า 65.6% ของความแปรปรวนในตัวแปรตามสามารถอธิบายได้จากตัวแปรต้นในโมเดล ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SEest) เท่ากับ 0.35943 และค่า F เท่ากับ 96.234 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.000$ แสดงว่าโมเดลโดยรวมมีความเหมาะสมเชิงสถิติด้าน TEC1 (การเปลี่ยนแปลงรูปแบบกลยุทธ์) ค่าสัมประสิทธิ์ (b) = 0.168, ค่าเบต้า (β) = 0.201, ค่า t = 2.488, และค่า p = 0.014 บ่งชี้ว่าการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์มีผลเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมในระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ด้าน TEC2 (การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินงาน) ค่าสัมประสิทธิ์ (b) = 0.245, ค่าเบต้า (β) = 0.237, ค่า t = 3.514, และค่า p = 0.001 แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานมีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมในระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ด้าน TEC3 (การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและนวัตกรรม) ค่าสัมประสิทธิ์ (b) = 0.264, ค่าเบต้า (β) = 0.275, ค่า t = 3.492, และค่า p = 0.001 ตัวแปรนี้มีผลกระทบเชิงบวกมากที่สุดต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้าน TEC4 (การปรับตัวต่อเทคโนโลยีและนวัตกรรม) ค่าสัมประสิทธิ์ (b) = 0.189, ค่าเบต้า (β) = 0.235, ค่า t = 4.371, และค่า p = 0.000 บ่งชี้ว่าการปรับตัวต่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมมีผลกระทบเชิงบวกต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ตัวแปรทั้ง 4 (TEC1 ถึง TEC4) มีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมในธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและนวัตกรรม (TEC3) มีอิทธิพลมากที่สุดผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการเน้นย้ำการเปลี่ยนแปลงด้านกลยุทธ์ การดำเนินงาน และเทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนานวัตกรรมในธุรกิจนี้

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย ครั้งนี้ มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้ เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tirathanachaiyakun (2020) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยเหตุและผลของการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคบริการของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคบริการของประเทศไทย อยู่ในระดับมาก เช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัย Charoenkiat (2024) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างนวัตกรรมองค์กร กรณีศึกษา:กรมพัฒนาธุรกิจการค้า ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านวิสัยทัศน์/พันธกิจ/เป้าหมาย ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านการแบ่งปันความรู้ภายในองค์กร ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ปัจจัยด้านการสนับสนุนภายในองค์กร และปัจจัยด้านนวัตกรรมองค์กร ถัดมาคือ ปัจจัยภายนอกองค์กร จำนวน 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้ใช้บริการและปัจจัยด้านเทคโนโลยี และจะปัจจัยดังกล่าวจะสนับสนุนนวัตกรรมองค์กรใน 2 ประเด็น ได้แก่การสร้างสรรค่นวัตกรรมบริการ และการปรับปรุงกระบวนการทำงานโดยเมื่อได้ดำเนินการแล้ว พบว่า การสร้างสรรค่นวัตกรรมองค์กร มีปัจจัยที่ส่งผลเพิ่ม ได้แก่ ปัจจัยด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ปัจจัยนวัตกรรมองค์กร ปัจจัยด้านผู้ใช้บริการ และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ในขณะที่ปัจจัยที่ส่งผลลด ได้แก่ ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Teerasakworakul &Trisirichot (2021) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมภายในองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ของกิจการให้บริการในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดการองค์การมีความสัมพันธ์ทางตรงต่อนวัตกรรมภายในองค์กร (DE=0.359*) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ มีความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อมต่อนวัตกรรมภายในองค์กรโดยผ่านการจัดการองค์การ (TE=0.141*; DE=0.097*+IE=0.044*) ปัจจัยด้านวิสัยทัศน์และกลยุทธ์องค์การ มีความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อมต่อนวัตกรรมภายในองค์กรโดยผ่านภาวะผู้นำและการจัดการองค์การ (TE=0.396*; DE=0.229*+IE=0.167*) และปัจจัยด้านการจัดการความรู้ มีความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อมต่อนวัตกรรมภายในองค์กรโดยผ่านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการองค์การ (TE=0.281*; DE=0.101*+IE =0.180*) (P<0.05)และรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมภายในองค์กรวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ของกิจการให้บริการในเขตกรุงเทพมหานครที่พัฒนาขึ้นต่างมีความตรงเชิงเสมือนและมีความสามารถในการพยากรณ์ได้ดีและยอมรับได้ คิดเป็นร้อยละ 49.6

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามรายชื่อวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย อยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและนวัตกรรมมีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ทำให้ผู้บริหารขององค์กรขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทยได้เข้าใจถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น
2. สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงองค์กรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของผู้ประกอบการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลในทางปฏิบัติได้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด แต่มีรายละเอียดบางประการที่ควรปรับปรุงและพัฒนา เพื่อให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้บริหารหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้
2. ด้านองค์กรแห่งนวัตกรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด แต่มีรายละเอียดบางประการที่ควรปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้บริหารหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาถึงปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย
2. การวิจัยครั้งต่อไป อาจใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) เพื่อศึกษาแบบจำลองปัจจัยเหตุและผลของการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของธุรกิจอื่น ๆ ที่คาดหวังในอนาคต เพราะเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR เป็นการศึกษาที่ใช้ข้อเท็จจริงในอดีตมาแก้ปัญหาในอนาคต เป็นเทคนิคการวิจัยเพื่อการสร้างภาพอนาคตจากฉันทามติของคณะผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินสถานการณ์ในปัจจุบันและบ่งชี้ผลกระทบที่เป็นไปได้ในแต่ละทางเลือก เพื่อเตรียมรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและเพื่อวางแผนอนาคตไปในแนวทางที่พึงประสงค์

บรรณานุกรม

- Abhari, K., & McGuckin, S. (2023). Limiting factors of open innovation organizations: A case of social product development and research agenda. *Technovation*, 11(9), 102-526.
- Ancillai, C., Sabatini, A., Gatti, M., & Perna, A. (2023). Digital technology and business model innovation: A systematic literature review and future research agenda. *Technological Forecasting and Social Change*, 18(8), 122-307.
- Becker, G. S. 1964. Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. *New York: National Bureau of Economic Research*.
- Charoenkiat, V.C. 2024. The Factors Influencing Organizational Innovation Case Study: Department of Business Development. Master of Science Program in Digital Business Transformation Major in Digital Policy and Management College of Innovation, Thammasat University.
- Nuryanto, U., Basrowi, B., & Quraysin, I. (2024). Big data and IoT adoption in shaping organizational citizenship behavior: The role of innovation organizational predictor in the chemical manufacturing industry. *International Journal of Data and Network Science*, 8(1), 225-268.
- Tirathanachaiyakun., K. (2020). Factors, causes and consequences of being an innovative organization of small and medium-sized enterprises in Thailand. *Faculty of Business Administration Sripatum University*.
- Teerasakworaku, L.L & Trisirichot, T., (2021). A Study of Factors Influencing Organizational Innovation in Small and Medium Enterprises (SMEs) in the Service Sector within Bangkok Metropolitan Area. *Suan Sunandha Rajabhat University Academic Journal*, 7(1), 131-147.
- Trischler, M. F. G., & Li-Ying, J. (2023). Digital business model innovation: toward construct clarity and future research directions. *Review of Managerial Science*, 17(1), 3-32.
- Ul-Durar, S., Awan, U., Varma, A., Memon, S., & Mention, A. L. (2023). Integrating knowledge management and orientation dynamics for organization transition from eco-innovation to circular economy. *Journal of Knowledge Management*, 27(8), 2217-2248.

การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสมตามแนวคิด ADDIE Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน ทักษะการปฏิบัติงานและความคิดสร้างสรรค์ วิชาการงานอาชีพ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

DEVELOPMENT OF MULTIMEDIA LEARNING KITS BASED ON THE ADDIE MODEL
CONCEPT TO DEVELOP ACADEMIC ACHIEVEMENT, PRACTICAL SKILLS
AND CREATIVITY IN VOCATIONAL SUBJECTS FOR GRADE 3
PRIMARY SCHOOL STUDENTS

อิสริย์ แรงครุฑ
Isare Rangkurat

โรงเรียนเทศบาลชลธารราษฎร์นครินทร์
Chonrat Nukroh Municipality School
E-mail: RUCHADA1977@gmail.com

Received : July 29, 2024

Revised : November 17, 2024

Accepted : December 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม ตามแนวคิด ADDIE Model วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้อง รวม 15 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sample) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน พบว่า 1) ประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสมตามแนวคิด ADDIE Model วิชาการงานอาชีพ มีค่าประสิทธิภาพ 81.55/85.00 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม มีคะแนนความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการประเมินทักษะการปฏิบัติงานบ้าน มีคะแนนทักษะการปฏิบัติงานหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ทั้ง 6 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผลการเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการเปรียบเทียบคะแนนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 5) ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.26)

คำสำคัญ

ชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม ทักษะการปฏิบัติงาน ความคิดสร้างสรรค์

ABSTRACT

This research aims to develop a multimedia learning package based on the ADDIE Model concept in vocational studies for Grade 3 students. The sample group is Grade 3 students in the academic year 2023, 1 classroom, totaling 15 people, obtained by cluster random sampling using the classroom as the random unit. The tools used include a learning management plan, an achievement test, a performance skills assessment form, a creativity assessment form, and a student satisfaction assessment follow : 1) The efficiency of the multimedia learning kit based on the ADDIE Model in vocational studies was 81.55/85.00, exceeding the specified criteria of 80/80. 2) Post-test achievement scores were significantly higher than pre-test scores ($p < .05$). 3) The performance skill assessment showed that post-learning scores exceeded the 70% criterion across all six areas, with statistical significance at the .05 level. 4) Creativity scores after learning were significantly higher than before learning at the .05 statistical level, and when compared to the 70% criterion, scores were significantly higher than the criterion at the .05 statistical level. 5) The satisfaction analysis indicated that overall student satisfaction with the multimedia learning kit was at the highest level (Mean = 4.23, SD = 0.26).

Keywords

Multimedia learning kit, Performance skill assessment, Creativity assessment

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเป็นยุคดิจิทัลที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีส่วนสำคัญต่อการดำรงชีวิต ทำให้วิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ประกอบกับในแต่ละวันจะต้องต่อสู้กับสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป การดำเนินชีวิตที่เข้าสู่ยุค 4.0 เกิดการแข่งขันทางปัญญา โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและความรู้ที่ทันสมัย บุคคลที่ปรับตัวพร้อมเรียนรู้ย่อมได้เปรียบในการดำรงชีวิต (ธนทรัพย์ โกกอง, 2563) ดังนั้นการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งกับการเรียนรู้ยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อรองรับการเป็นประเทศไทย 4.0 เพื่อสร้างทักษะความเป็นมืออาชีพให้กับผู้เรียนให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงยุคดิจิทัล (โสธร เจริญพรและคณะ, 2565) ในขณะเดียวกันนั้นการศึกษาของไทยได้ให้ความสำคัญในทุกกระดับ โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีความใกล้ชิดกับสภาพการดำรงชีวิตพื้นฐานของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ที่กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นกลุ่มที่มีสาระที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจวิธีการทำงานเพื่อช่วยเหลือตนเอง ครอบครัวและส่วนรวม ใช้วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือได้ถูกต้องตามลักษณะงาน เช่น เกี่ยวกับงานบ้าน งานครัวและงานเสื้อผ้า เน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้ และทักษะการทำงานมีทักษะการทำงานและจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียงและมีความสุข (จินตนา ศุภกรธนสาร, 2564) ประกอบกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้ทุกโรงเรียนใช้รูปแบบการเรียนรู้เทคโนโลยีและการสื่อสารที่หลากหลาย เพราะปัจจุบันนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนที่หลากหลายรูปแบบ ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการบรรยายมาเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ และจากการสำรวจปัญหาและความต้องการการเรียนการสอนในรายวิชาการงานอาชีพของครูผู้สอนของโรงเรียนโรงเรียนเทศบาลชลราษฎ์นครินทร์ เทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ 15-20 ตุลาคม พ.ศ. 2565 พบว่า วิธีการสอนส่วนมากจะใช้

วิธีการบรรยายและมอบหมายงานแก่นักเรียน ร้อยละ 60.00 สื่อและอุปกรณ์ส่วนใหญ่จะให้นักเรียนนำมาจากที่บ้านร้อยละ 70.50 ขณะที่สอนจะสาธิตให้นักเรียนดูก่อนลงมือปฏิบัติร้อยละ 57.50 ส่วนระยะเวลาในการสอนจะมีเวลาน้อยหรือพยายามหาเวลาว่างให้นักเรียนได้ปฏิบัติร้อยละ 30.50 และความพร้อมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนที่โรงเรียนจัดให้คิดเป็นร้อยละ 35.00 และจากคำถามปลายเปิดพบว่าครูผู้สอนคาดหวังว่านักเรียนสามารถกลับไปเรียนรู้เพิ่มเติมที่บ้านกับผู้ปกครองได้ จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเรียนวิชาการงานอาชีพมากนัก จากสภาพปัญหาที่พบจะเห็นว่าการเรียนการสอนที่ใช้ครูบรรยายและการขาดวัสดุอุปกรณ์ในการเรียน หรือการที่ครูไปคาดหวังกับผู้ปกครองที่บ้านจึงทำให้นักเรียนขาดทักษะการทำงานในสภาพจริง และผู้ปกครองก็ไม่มีเวลามากพอที่จะสั่งสอนบุตรหลานเกี่ยวกับงานอาชีพได้ เพื่อให้เกิดทักษะการทำงาน การมีวิจรรย์ญาณ หรือความคิดสร้างสรรค์ ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการสร้างอาชีพของตนเองในอนาคต

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนในปัจจุบันพบว่าการสอนโดยใช้ชุดการเรียนแบบสื่อประสม (Multimedia) เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ สื่อประสมเป็นลักษณะของการผสมผสานสื่อที่หลากหลายชนิดเข้าด้วยกัน มีทั้งรูปแบบตัวอักษร ภาพเคลื่อนไหว เสียง ผู้เรียนสามารถโต้ตอบกับสื่อได้โดยตรง (สุจิตรา มีทอง, 2563) ทำให้ผู้เรียนมีความเป็นอิสระในการเรียนรู้ สามารถรับฟังข้อมูลข่าวสารผ่านระบบดิจิทัล (Jastaniyah and Bach, 2017) ช่วยทำให้การเรียนมีความน่าสนใจ สามารถทบทวนบทเรียนซ้ำได้ตามความต้องการ นอกจากนี้ยังช่วยครูผู้สอนซึ่งเป็นบุคคลที่สำคัญต่อการเรียนรู้ การนำพานักเรียนให้เกิดการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรได้เป็นอย่างดี ประกอบกับปัจจุบันการเรียนการสอนที่ครูขาดแคลน การดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึง การใช้สื่อประสมจึงเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่จะช่วยอำนวยความสะดวกและลดบทบาทของครูได้เป็นอย่างดี

จากหลักการที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะพัฒนาชุดการเรียนแบบสื่อประสมเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการปฏิบัติงานและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเกี่ยวกับงานบ้านในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มเรียนรู้การปฏิบัติเกี่ยวกับงานอาชีพ จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะการปฏิบัติงาน ตามเนื้อหาสาระและเกิดความคิดสร้างสรรค์ตามความถนัดและธรรมชาติของตนเอง ช่วยให้นักเรียนมีความคงทนต่อการเรียนรู้ที่ยาวนานยิ่งขึ้น และเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดการเรียนแบบสื่อประสม ตามแนวคิด ADDIE Model วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน วิชาการงานอาชีพ ด้วยชุดการเรียนแบบสื่อประสมตามแนวคิด ADDIE Model วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติงานวิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนแบบสื่อประสมตามแนวคิด ADDIE Model วิชาการงานอาชีพ กับเกณฑ์ร้อยละ 70
4. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนแบบสื่อประสมตามแนวคิด ADDIE Model วิชาการงานอาชีพ ก่อนเรียนและหลังเรียน
5. เพื่อประเมินระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนแบบสื่อประสมตามแนวคิด ADDIE Model วิชาการงานอาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม ตามแนวคิด ADDIE Model เพื่อทักษะการปฏิบัติงาน และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยดำเนินการทดลองตามแผนการทดลองแบบ One group pretest-posttest design

กลุ่ม	ทดสอบก่อนเรียน	ทดลอง	ทดสอบหลังเรียน
E	O ₁	X ₁	O ₂

E แทน กลุ่มทดลอง O₁ แทนทดสอบก่อนเรียน, O₂ แทนทดสอบหลังเรียน X₁ แทนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการเรียนรู้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลชลราษฎรานุเคราะห์ เทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ปีการศึกษา 2566 จำนวน 3 ห้อง รวม 45 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลชลราษฎรานุเคราะห์ เทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้อง รวม 15 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sample) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนตามแนวคิด ADDIE Model ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ (Analysis: A) ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ทำการ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพ กลุ่มสาระการเรียนรู้งานอาชีพ โดยการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาการงานอาชีพในโรงเรียนจำนวน 8 คน

1.2 การวิเคราะห์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชางานบ้านน่ารู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชลราษฎรานุเคราะห์ เทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

1.3 การวิเคราะห์เนื้อหาในหลักสูตร วิชาการงานบ้านน่ารู้ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1.4 การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสมเพื่อใช้ในการพัฒนานักเรียน

ขั้นที่ 2 การออกแบบสื่อประสม (Design: D)

ในขั้นตอนการออกแบบสื่อประสม ผู้วิจัยนำข้อมูลมาออกแบบบทเรียนมีรายละเอียดดังนี้

1. ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ คือ ทำองค์ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับงานบ้าน งานครัว และเสื้อผ้า วิชาการงานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลชลราษฎรานุเคราะห์ เทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ 1 หนูน้อยรักสะอาด หน่วยที่ 2 หนูน้อยงานครัว และหน่วยที่ 3 เสื้อผ้าน่าใส่ โดยแบ่งเวลาและเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม เรื่อง งานบ้านน่ารู้ วิชาการงานอาชีพ จำนวน 18 ชั่วโมง

2. ออกแบบสื่อประสมและเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา คือ จัดทำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชุดกิจกรรม Quick Respond Code และชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย Card Electronics และแพลตฟอร์มที่ใช้ในการรวบรวมสื่อในรูปแบบออนไลน์ที่สามารถรองรับการใช้งานผ่านเบราว์เซอร์บนคอมพิวเตอร์และบนอุปกรณ์มือถือ

3. ออกแบบแบบทดสอบการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนให้ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และออกแบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน และความคิดสร้างสรรค์ด้วยการให้คะแนนแบบรูบรีค และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน

ขั้นที่ 3 ขั้นตอนการพัฒนา (Development : D)

1. การนำชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบประเมินความพึงพอใจเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) การพิจารณาตั้งแต่ 0.50-1.00 ให้ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ หากค่าต่ำกว่า 0.50 ถือว่าต้องปรับปรุง พร้อมทำการปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง และการหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสมตามเกณฑ์ E_1/E_2 ตามเกณฑ์ 80/80

2. ออกแบบแบบทดสอบการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนให้ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยคัดเลือกให้เหลือ 20 ข้อ วิเคราะห์มีค่าความยากง่าย (p) มีค่าระหว่าง 0.53-0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.21-0.47 และเลือกใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 20 ข้อ มาหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (r_{cc}) มีค่าเท่ากับ 0.82 เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูล

3. การสร้างแบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ วิชางานบ้าน โดยยึดแนวความคิดการสร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ (Torance) โดยใช้เกณฑ์ จำแนกเป็น 4 ด้าน คือ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ด้วยการให้คะแนนแบบรูบรีค (Rubric score) เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) การพิจารณาตั้งแต่ 0.50-1.00 ให้ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ หากค่าต่ำกว่า 0.50 ถือว่าต้องปรับปรุง พร้อมทำการปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ 4 ขั้นตอนการนำไปใช้ (Implementation: I)

1. ขั้นเตรียมการก่อนการทดสอบโดยผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากโรงเรียนเทศบาลชลราษฎรานุเคราะห์ เทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เพื่อขออนุญาตดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม โดยดำเนินการกับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2. ขั้นดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 15 คน ใช้เวลาในการเก็บข้อมูล 1 ภาคเรียน พร้อมเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ ประกอบด้วย

ขั้นที่ 4 ขั้นตอนการนำไปใช้ (Implementation: I)

1. ขั้นเตรียมการก่อนการทดสอบโดยผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากโรงเรียนเทศบาลชลราษฎรานุเคราะห์ เทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เพื่อขออนุญาตดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม โดยดำเนินการกับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2. ขั้นดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 15 คน ใช้เวลาในการเก็บข้อมูล 1 ภาคเรียน พร้อมเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์

ขั้นที่ 5 ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation: E)

หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม ประกอบด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชุดกิจกรรมควอาร์โค้ด และชุดการสอนด้วยรหัสเข้าถึงข้อมูลได้รวดเร็ว (QR code) เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานและความคิดสร้างสรรค์ เรื่องงานบ้านน่ารู้ วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และเก็บข้อมูลต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติที่ใช้การวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ t-test

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ (Analysis: A) พบข้อมูลรายละเอียดดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพ กลุ่มสาระการเรียนรู้งานอาชีพ โดยการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาการงานอาชีพในโรงเรียนจำนวน 8 คน สามารถประมวลความเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ครูผู้สอนจะใช้การบรรยายและมอบหมายงานให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด ทั้งที่เนื้อหาสาระนั้นจะเน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ลองผิดลองถูก และครูผู้สอนไม่มีเวลาที่เพียงพอในการฝึกปฏิบัติ โดยนักเรียนมีเวลาเรียนเพียง 8 ครั้ง (18 คาบเรียน) ซึ่งเวลาไม่เพียงพอต่อการฝึกทักษะต่าง ๆ ความรู้ที่ถูกต้องตลอดจนความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวเนื้อหาของรายวิชา อีกทั้งครูผู้สอนไม่สามารถให้คำแนะนำเพิ่มเติมได้อย่างทั่วถึงในระหว่างที่นักเรียนลงมือปฏิบัติ ส่วนเนื้อหาสาระและทักษะการปฏิบัติมีความซับซ้อนจำเป็นต้องใช้เวลาในการฝึกฝนพอสมควร ทำให้นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ทำให้นักเรียนมีคะแนนสะสมอยู่ในระดับต่ำ หากครูผู้สอนปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ใหม่ให้มีความน่าสนใจและมีความทันสมัย น่าจะช่วยให้การเรียนรู้ประสบผลสำเร็จโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันเป็นยุคดิจิทัลสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้าใช้จะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายของผู้บริหารที่ให้ครูผู้สอนพยายามปรับเปลี่ยนกระบวนการสอนที่มีความหลากหลายและทันสมัย

1.2 การวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานนักเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลชลราษฎรนครราชสีมา เทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่ามีคะแนนสอบรายวิชาเฉลี่ย 52.20 ซึ่งเป็นคะแนนที่วัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานบ้านน่ารู้จากเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 60 ส่วนทักษะการปฏิบัติงานในระหว่างที่ทำงาน พบว่ามีระดับการประเมินอยู่ในระดับดี และระดับความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งถือว่าต้องพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนใหม่ ทำให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ความเข้าใจ ทักษะการปฏิบัติงานและความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับที่สูงขึ้น เนื่องจากเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และต้องทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างทั่วถึงและเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

1.3 การวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า เนื้อหาวิชาการงานอาชีพ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่าจะเน้นการใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดบ้าน ห้องครัว และการซ่อมแซมเสื้อผ้าเบื้องต้น เช่น การเนา การเย็บกระดุม การพับผ้า ซึ่งเป็นสาระการเรียนรู้ที่นักเรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจกับวัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนวิธีการ หรือเทคนิคการปฏิบัติงานก่อนที่จะลงมือปฏิบัติเพื่อทำให้เกิดความมั่นใจ มีความชำนาญเพียงพอและมีความคงทนต่อการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระดังกล่าว

1.4 การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม ซึ่งเป็นสื่อที่มีความหลากหลาย ซึ่งนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองไม่ซับซ้อน ทั้งจากการอ่าน การอธิบายขั้นตอนต่าง ๆ โดยสื่อประสมประกอบด้วยคู่มือครู คู่มือนักเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน แบบฝึกหัด แบบทดสอบ แบบวัดทักษะการปฏิบัติงานและแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ที่นำเสนอชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสมที่จัดวางไว้ เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชุดกิจกรรม Quick Respond Code ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย Card Electronics สื่อเหล่านี้จะช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียนเพิ่มเติมจากครูผู้สอนในห้องเรียน เพราะสื่อ

ประสมเหล่านี้จะประกอบด้วย ตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียงประกอบ คาดว่าจะช่วยให้นักเรียนศึกษาเรียนรู้ได้ตลอดเวลา สนองต่อความสนใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี น่าจะเหมาะสมกับยุคสื่อดิจิทัล

2. การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสมตามแนวคิด ADDIE Moel ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสมตามแนวคิด ADDIE Moel

จำนวนนักเรียน (คน)	คะแนนระหว่างเรียน (30 คะแนน)	คะแนนสอบหลังเรียน (20 คะแนน)
15	367	255
	$E_1=81.55$	$E_2=85$

3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม ไปทดลองใช้จริงกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม

การทดสอบ	นักเรียน(คน) (n)	คะแนนเฉลี่ย ()	ความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ค่าที (t-test)	p-value
คะแนนก่อนเรียน	15	9.80	0.94	24.32	0.001*
คะแนนหลังเรียน	15	17.00	0.75		

*p<.05

จากตารางที่ 2 พบว่า การประเมินคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน วิชาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.80 คะแนนและ 17.00 คะแนน ตามลำดับ เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้สถิติ t-test ปรากฏว่า นักเรียนมีคะแนนความรู้หลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

4. การเปรียบเทียบคะแนนทักษะการปฏิบัติงานหลังเรียน เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการปฏิบัติงานหลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

กลุ่มทดลอง	n	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ร้อยละ 70		S.D.	t	p-value
หลังเรียน	15	24	16.80	19.73	0.88	12.85	.000

p<.05

จากตารางที่ 3 พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนด้วยชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ชั้นตอนนี้ มีการประเมินความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเพื่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ มีรายละเอียดดังที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่มทดลอง	n		S.D.	df	t	p-value
ก่อนเรียน	15	5.66	1.04	14	8.83	.000
หลังเรียน	15	9.93	1.16			

$p < .05$

จากตารางที่ 4 พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม

ข้อ	รายการ		S.D.	แปลผล
1	ครูมีการเตรียมการสอน	4.46	.51	มากที่สุด
2	การจัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอน	3.93	.45	มาก
3	เนื้อหาที่สอนทันสมัยนำไปใช้ได้จริง	4.40	.50	มากที่สุด
4	ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน	3.93	.59	มาก
5	ครูส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และรายบุคคล	4.33	.48	มากที่สุด
6	ครูส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และร่วมกันอภิปราย	4.13	.63	มาก
7	ครูให้โอกาสนักเรียนซักถามปัญหา	4.20	.77	มากที่สุด
8	ครูใช้วิธีการสอนและใช้สื่ออย่างหลากหลาย	4.66	.48	มากที่สุด
9	ครูให้ความสนใจแก่นักเรียนอย่างทั่วถึงขณะสอน	3.80	.41	มาก
10	ครูตั้งใจสอน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกแก่นักเรียนในการทำกิจกรรม	4.46	.51	มากที่สุด
รวม		4.23	.26	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่าระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม รายวิชาการงานอาชีพ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด โดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 (S.D.= 0.26)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม รายวิชาการงานอาชีพ ตามเกณฑ์ 80/80 ผลจากการแทนค่าในสูตรหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม มีค่าประสิทธิภาพกระบวนการต่อประสิทธิภาพผลลัพธ์เท่ากับ 81.55/85.00 แสดงว่าชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสมที่พัฒนาขึ้นมีค่าประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ทั้งนี้เป็นเพราะเนื่องจากผู้วิจัยได้สร้างชุดการเรียนรู้เป็นระบบและมีขั้นตอน กล่าวคือได้มีการศึกษาหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) สาระการเรียนรู้การงานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และศึกษาหลักการสร้างชุดการเรียนรู้และได้รับการตรวจสอบความถูกต้องของจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา การใช้ภาษาจากผู้เชี่ยวชาญ สอดคล้องกับแนวคิดของ Durak & Ataizi (2016) อธิบายว่า ชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสมที่สร้างขึ้นมาผ่านการทดสอบด้วยกระบวนการสองขั้นตอน คือ การทดสอบประสิทธิภาพใช้เบื้องต้น (Try Out) และทดสอบประสิทธิภาพสอนจริง (Trial Run) เพื่อหาคุณภาพของสื่อตามขั้นตอนคือ การทำ

ให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนและทำแบบประเมินสุดท้ายได้ดีและการทำงานทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภานุวัฒน์ ศรีไชยเลิศ และสิทธิชัย ศิริมา(2565) เรื่องการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตัวเอง พบว่าบทเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 80.67/80.22 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 เนื่องมาจากผู้วิจัยได้ออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่ง ตามหลักการออกแบบของ ADDIE Model จะมีขั้นตอนในการออกแบบสื่อการสอนที่ชัดเจนทั้งยังสามารถ ยืดหยุ่นได้ ทั้งยังช่วยประหยัดเวลาและงบประมาณในการออกแบบได้ ส่งผลให้บทเรียนที่พัฒนาขึ้นของทางผู้วิจัยนั้นมีคุณภาพจริง เมื่อนำมาทดสอบจริง รวมไปถึงเนื้อหาที่จัดทำในบทเรียนมีความครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และมีการจัดลำดับเนื้อหาที่มีความต่อเนื่องกัน ตามลำดับ ตัวเครื่องมือมีการออกแบบที่ทำให้ผู้เรียนสามารถใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อนเหมาะสมกับผู้เรียน รวมไปถึงมีการใส่ภาพประกอบที่ดึงดูดความสนใจ (Nichols & Greer (2016).

2. เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้ชุดการเรียนแบบสื่อประสม วิชาการงานอาชีพตามแนวคิด ADDIE Model ด้วยสถิติ t-dependent พบว่า การประเมินคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.80 คะแนนและ 17.00 คะแนน ตามลำดับ เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้สถิติ t-test ปรากฏว่า นักเรียนมีคะแนนความรู้หลังเรียนด้วยชุดการเรียนแบบสื่อประสม สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) แสดงว่าชุดการเรียนแบบสื่อที่พัฒนาขึ้นประสม สามารถใช้จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ตามวัตถุประสงค์ และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนาชุดการเรียนรู้นอกจากได้มีกระบวนการจัดสร้างขึ้นโดยมีการวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน และการเสริมสร้างความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยการใช้ภาพกราฟฟิคคอมพิวเตอร์แล้ว ในแต่ละชุดการเรียนรู้อยู่ยังประกอบด้วยชุดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ด้วยรหัสคิวอาร์ (QR Code) ที่นักเรียนสามารถเข้าสู่โปรแกรมได้สะดวกและรวดเร็ว มีชุดเสริมการเรียนรู้ด้วยบัตรคำและชุดเสริมประสบการณ์ปฏิบัติงานด้วยของเล่น ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้นและผู้วิจัยทำการเก็บคะแนนทันทีหลังจากเรียนจบบทเรียนนั้น ซึ่งผู้เรียนยังมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความพร้อมในการทดสอบเก็บคะแนน โดยเริ่มจากทำแบบฝึกหัด ปฏิบัติ ไปงาน แบบทดสอบหลังเรียน ประกอบกับแบบทดสอบมีจำนวนไม่มาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จินตนา สมศิลป์ และพรสิริ เอี่ยมแก้ว (2560) วิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยีเรื่องอาหารในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า เมื่อทดสอบด้วยค่าที่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน เนื่องมาจากการเรียนโดยใช้ชุดการสอนนั้นนักเรียนได้ ร่วมกันลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองจากสื่อการสอนที่หลากหลาย ได้แก่ เพลง เกม คลิปวิดีโอ สื่อของจริง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นเป็นรูปธรรมสามารถคิดวิเคราะห์จากสิ่งที่มองเห็นและลงมือปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุขสนใจใฝ่เรียนรู้มากขึ้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังจากได้เรียนโดยใช้ชุดการสอนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฎิมา พุดจิบและคณะ (2566) วิจัยเรื่องผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาการงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนรัตนบุรี พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อน เรียน เนื่องจากผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ประกอบการสอน โดยจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างเพื่อนและครูผู้สอน จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รวิพัชร์ นิลพัฒน์และคณะ (2563) เรื่องผลการใช้ชุดการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง การดูแลรักษาบ้าน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชุดการสอนนี้มีเนื้อหาที่กระชับ และเข้าใจง่าย จึงทำให้นักเรียนเกิดความชำนาญ

ในการดูแลรักษาบ้าน ประกอบกับชุดการสอนมีกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนที่พัฒนาตามลำดับขั้นตอน โดยเรียงลำดับ เนื้อหาจากง่ายไปหายาก นักเรียนสามารถเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเอง

3. ผลการวิเคราะห์การประเมินทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนหลังเรียนด้วยชุดการเรียนแบบสื่อประสม เมื่อเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า คะแนนประเมินทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนหลังจากได้เรียนด้วยชุดการเรียนแบบสื่อประสม มีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 แสดงว่าเมื่อนักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ทำให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการทำงานมากขึ้น จะสามารถทำปฏิบัติงานได้ดี ซึ่งตรงกับแนวคิดทฤษฎีประสบการณ์ของจอห์นดิวอี้ (John Dewey) ซึ่งเป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้ ศึกษาสถานที่และสิ่งทีพบเห็นมีการบูรณาการ เรียนรู้ระหว่างความรู้ทักษะและประสบการณ์เดิมกับสิ่งใหม่ ผู้เรียนเป็นผู้ศึกษาค้นคว้าหรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทุกขั้นตอน ทั้งนี้ เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดการเรียนแบบสื่อประสมเป็นวิธีการเรียนที่ มุ่งให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงทำเองทุกขั้นตอน เน้นการเรียนเป็นกลุ่มไปด้วย (Zilvinskis, 2015). โดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญและทำให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่ดี เพราะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกวิธีและหาแหล่งความรู้ได้ด้วยตนเอง มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น นักเรียนที่มีทักษะในการทำงานดีจะช่วยเพื่อนที่มีทักษะการทำงานต่ำ ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของสรีญญา จันทรชูสกุล และพินดา วราสุนันท์ (2563) อธิบายว่าการประเมินทักษะการปฏิบัติ (performance assessment) เป็นอีกหนึ่งมิติที่สำคัญในการประเมินการประยุกต์ใช้ความรู้สู่การปฏิบัติของผู้เรียน ซึ่งสามารถทำการประเมินได้ทั้งกระบวนการ (process) ผลงาน (product) หรือเป็นทั้งการประเมินกระบวนการและผลงาน ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน รวมถึงสามารถประเมินความรู้และการให้เหตุผลของผู้เรียนได้อีกด้วย แนวคิดของการประเมินทักษะการปฏิบัติมีความ สอดคล้องกับแนวคิดการประเมินผลแนวคิดใหม่ตามที่ Spendlove and Best (2018) ได้อธิบายว่า แนวโน้มการประเมินผล ในชั้นเรียนตามแนวคิดใหม่มีลักษณะเป็นการประเมินทักษะเชิงบูรณาการ เน้นการประยุกต์ใช้ความรู้และลักษณะงานที่เสมือนจริงด้วยเหตุนี้ การประเมินทักษะการปฏิบัติจึงเข้ามามีบทบาทต่อการประเมินผลผู้เรียนในปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของอลงกรณ์ เกิดเนตรและสมยศ เมื่อดจันทิก (2564) อธิบายว่าการจัดการเรียนรู้แบบทักษะปฏิบัติเป็นรูปแบบที่ช่วยพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านการปฏิบัติหรือการแสดงออกต่าง ๆ โดยผู้เรียนสามารถปฏิบัติหรือกระทำได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์และชำนาญ การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะปฏิบัติที่ดีนั้น ผู้สอนควรเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์งานที่จะให้ผู้เรียนทำโดยแบ่งงานออกเป็นส่วนย่อย ๆ และลำดับงานจากง่ายไปหายาก แล้วให้ผู้เรียนได้ ฝึกทำงานย่อย ๆ จนเกิดความเข้าใจในงานที่จะทำและได้เรียนรู้ลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tekyiwa and Amua-Sekyi (2016) พบว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในงานวิชาการตัดเย็บของใช้ในบ้านสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทักษะปฏิบัติช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดทักษะในการลงมือปฏิบัติได้อย่างดี

4. ผลการวิเคราะห์การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เนื่องจากในการเรียนด้วยชุดการเรียนแบบสื่อประสมนั้นมีสื่อ อุปกรณ์ที่หลากหลายตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมทางสังคมเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ระหว่าง เพื่อนและ ครูอาจารย์ รวมทั้งการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งกันและกัน การกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าที่จะคิด และกล้าเสนอความคิดใหม่ ๆ สภาพแวดล้อมที่ครูจัดให้แก่ผู้เรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล เพราะสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมจะสามารถกระตุ้นให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ตรง จากการอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้น จึงช่วยส่งเสริมความเป็นอิสระ การตัดสินใจ ทำให้เกิดความ คิดริเริ่ม สร้างสรรค์และกล้าแสดงออกถึงพฤติกรรมสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มศักยภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lucas and Spencer (2017) พบว่า สื่อการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยชุดกิจกรรมส่งเสริม

ทักษะการคิดสร้างสรรค์นี้ มีกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเฉพาะสื่อประเภทไฟล์คอมพิวเตอร์ที่บรรจุเนื้อหาเป็นภาพยนตร์สั้นๆ (คลิปปิดีโอ) ที่สามารถสร้างความสนใจนักเรียนเรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งการใช้กิจกรรมที่หลากหลายในการส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์นั้น จะสามารถตอบสนองต่อลีลาการเรียนรู้หรือสไตล์การเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความแตกต่างกันไป ก็จะช่วยให้นักเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย เพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาการคิดได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทพร รอดผล (2558) เรื่องการพัฒนาผลการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS พบว่า พบว่า นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ แบบ SSCS สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่ามีวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ที่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกฝนการเรียนรู้แบบเป็นขั้นตอน โดยนักเรียนได้ เรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการแยกแยะประเด็นของปัญหา การหาแนวทางในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับ ธารทิพย์ ช้วนาและขวัญชัย ช้วนา (2562) ที่อธิบายว่า การศึกษายุคใหม่ (Next Generation Education) ต้องเน้นการแสวงหาความรู้ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สร้างสรรค์ความรู้ใหม่ ต่อยอดความรู้เดิม คิดและประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิด ประโยชน์ได้ เหมาะกับตนเอง สังคม ตามสถานการณ์จึงต้องนำเอาหลักการเกี่ยวกับยุคสมัยใหม่ที่ตรง ความสนใจของชนพื้นเมืองดิจิทัลที่มีชีวิตในโลกไซเบอร์ สอดคล้องกับแนวคิดของชฎารัตน์ เสงษ์ภูิกุล (2566) อธิบายว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะสำคัญและจำเป็นในตลาดแรงงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพราะความคิดสร้างสรรค์ช่วย ให้มองปัญหาจากมุมมองที่แตกต่างจากวิธีการเดิม ๆ และนำมาซึ่งประโยชน์ในวงกว้างทั้งต่อบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของประเทศ คนทุกคนมีศักยภาพในการคิดอย่างสร้างสรรค์กรอบความคิด ความเชื่อในความสามารถของตนเอง และแรงจูงใจเป็นกุญแจสำคัญที่ ปลดล็อกและนำไปสู่การแสดงศักยภาพการคิดสร้างสรรค์ในทางตรงข้ามอาจเป็นสิ่งที่ผู้สร้างจนไม่สามารถคิดนอกกรอบ ไม่มั่นใจที่จะคิดสร้างสรรค์ขาดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมสร้างสรรค์เพราะสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ต้องใช้ เวลาบ่มเพาะ จึงควรเริ่มต้นปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก สอดคล้องกับแนวคิดของทวิศักดิ์ จินดานุรักษ์ (2559) ว่าการคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะมีมากกว่าผู้ใหญ่ที่มีอายุมาก การใช้คำถามขณะที่ยังเป็นเด็กอยู่ถามอะไรก็ได้ที่อยากรู้ ไม่ต้องคิดมาก เมื่อเป็นผู้ใหญ่คำถามแต่ละคำถามต้องมีความหมายเพราะกลัว จะใช้คำถามผิดจึงใช้คำถามลดลงและมีความเครียดมากขึ้น ความคิดสร้างสรรค์หรือความคิดนอกกรอบก็ลดลงตามไปด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ Mizal and Al-Noori (2020) อธิบายว่า ทักษะความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่สอนและพัฒนาได้ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายต่อระบบการศึกษาไทยรวมถึงพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูผู้สอนและโรงเรียนในยุคนี้ที่จะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาและส่งเสริมทักษะความคิด สร้างสรรค์กับผู้เรียนอย่างจริงจัง โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของมล โปธิเย็น (2562) อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นพรสวรรค์ที่สามารถจะสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนได้อย่างแท้จริง และเป็นเรื่องที่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ โดยที่ครูจะเป็นคนสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้นได้ ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้นจะมีหลายแนวทางด้วยกันซึ่งครูจะต้องเลือกใช้แนวทางหรือวิธีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นให้สอดคล้องกับผู้เรียนอย่างเหมาะสมที่สุด

5. ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม พบว่าระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม รายวิชาการทำงานอาชีพ กลุ่มสาระการเรียนรู้การทำงานอาชีพ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด โดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 (S.D.= 0.26) เนื่องมาจากชุดการเรียนรู้แบบสื่อประสม ที่พัฒนาขึ้นมีการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและกระตือรือร้น ในการเรียน ภาษาที่ใช้ในชุดการสอนมีความเหมาะสม มีบรรยากาศที่น่าสนใจ มีกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติและมีส่วนร่วมในการเรียน ซึ่งช่วยทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักคิดวิเคราะห์ กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าซักถามในสิ่งที่ไม่เข้าใจ และการเรียนที่ไม่เคร่งเครียดมีความสุขในการเรียน จึงทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับดาวธรา วีระพันธ์ และชฎาภา บาลไธสง (2560) ศึกษาความ

พึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีการสร้างอย่างเป็นลำดับขั้นตอน มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันและกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะใน การคิดวิเคราะห์และ สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมถวิล เชสูงเนินและพจนีย์ เส็งยมจิตต์ (2557) เรื่องความพึงพอใจของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้ชุดการสอนเรื่องงานเกษตรคูบ้าน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยชุดการสอน เรื่องงานเกษตรคูบ้าน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องมาจากชุดการสอน เรื่องงานเกษตรคูบ้านมีความยากง่าย มีสีสันสวยงาม รูปภาพประกอบที่เหมาะสม นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดการสอนเป็นการจัด ประสบการณ์ที่แปลกใหม่ที่นักเรียนยังไม่คุ้นเคยมากนัก เพราะส่วนใหญ่เรียนจากครูเป็นสำคัญ แต่ชุดการสอนนี้เน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จึงทำให้ผู้เรียนมีความตื่นเต้น กระตือรือร้น สนุกสนานในการเรียน ผู้เรียนจึงไม่เกิดความเบื่อหน่าย นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับวันเพ็ญ โพธิ์เกษมและคณะ (2559) วิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความพึงพอใจวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา พบว่า1)กระบวนกรสอนหรือบรรยายที่ชัดเจน ตั้งใจ และเต็มใจถ่ายทอดความรู้ 2) การส่งเสริมให้นักศึกษาได้ค้นคว้าความรู้และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง 3) การส่งเสริมให้นักศึกษามีความรับผิดชอบ ต่องานที่ได้รับ มอบหมาย และ 4) มีการติดตาม ตรวจสอบงานมอบหมายและให้ผลย้อนกลับทุกครั้ง ส่งผลให้ นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ครูผู้สอนควรจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนการสอนในการฝึกปฏิบัติและควรจัดห้องเรียนสำหรับใช้ชุดการเรียนแบบสื่อประสม ในรูปของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Access Center) ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนตามความสะดวกเนื่องจากไม่ถูกจำกัดในเรื่องเวลาและสามารถใช้สื่อประสมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
2. จากผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่าการใช้ชุดการเรียนแบบสื่อประสมเป็นสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพช่วยให้นักเรียนมีความสามารถทางการเรียนรู้สูงขึ้น เมื่อครูใช้ชุดการเรียนแบบสื่อประสมเป็นเครื่องมือในการสอน แต่ไม่อาจใช้แทนครูผู้สอนได้ เนื่องจากข้อจำกัดของชุดการเรียนแบบสื่อประสมในด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเพื่อแก้ปัญหาช่องว่างระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียนเป็นต้น
3. ก่อนที่จะนำชุดการสอนไปใช้ ครูควรศึกษาวิธีการใช้ชุดการสอน และควรเตรียมความพร้อมของให้เรียบร้อยเช่น อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติ สถานที่ฝึก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความสามารถการคิดวิเคราะห์จากการเรียนด้วยชุดการเรียนแบบสื่อประสม วิชาการงานอาชีพ ในการเรียนการสอนระดับชั้นเรียนอื่น ๆ
2. ควรศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของชุดการเรียนแบบสื่อประสมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาการงานอาชีพ ของนักเรียนร่วมกับสื่อการเรียนอื่น ๆ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กมล โพธิเย็น. (2562). ความคิดสร้างสรรค์ : พระสวรรคที่ครูควรสร้างสรรค์สร้างให้ผู้เรียน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 17(1): 8-27.
- จินตนา ศุภกรธนาสาร. (2564). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการปฏิบัติตามแนวคิดเดวิส กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องอาหารและโภชนาการ ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาศึกษาภาควิชาศึกษาศาสตร์พิเศษภาคตะวันออก*, 1(2):60-76.
- จินตนา สมศิลป์ และ พรสิริ เอี่ยมแก้ว. (2560). การพัฒนาชุดการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยีเรื่อง อาหารในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 12(34): 155-167.
- ชฎารัตน์ เฮงสุภิกุล. (2566). ความคิดสร้างสรรค์: เกิดขึ้นเองหรือพัฒนาได้. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบุรี*, 13 (2): 122-130.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน.. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(1): 1-20
- ณัฐกานต์ ภูมิคอนสาร. (2565). ทักษะความคิดสร้างสรรค์ที่หล่นหายไปของผู้เรียนกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 5(1): 1-9.
- ดาวธดา วีระพันธ์ และ ชญาภา บาลไธสง. (2560). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 11(3): 52-63.
- ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. (2559). การพัฒนาและประเมินความคิดสร้างสรรค์ในสถานศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 27(1): 1-14.
- ธนทรัพย์ โกกอง. (2563). การพัฒนาชุดฝึกอบรมออนไลน์เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการฝึกปฏิบัติงาน สำหรับ นิสิตสาขาวิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตมหา มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- ธารทิพย์ ช้วนา และ ขวัญชัย ช้วนา. (2562). การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เชิงผลิตภาพทางการศึกษา : สู่ยุค การศึกษาไทยแลนด์ 4.0 *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม*, 5(2): 325-342.
- นันทพร รอดผล. (2558). การพัฒนาผลการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาของ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS. *Veridian E-Journal, Slipakorn University*, 8(2): 749-768.
- ปฎิมา พุดจิบ, อินธิรา เกตุศิริ, สรุตรา ปราบสกุล, ชัยชนะรินทร์ ทับมะเรียง (2566). ผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาการงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*. 8(2):105-117.
- ภานุวัฒน์ ศรีไชยเลิศ และ สิริชัย ศิริมา. (2565). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ ด้วยตนเอง วิชาโปรแกรมนำเสนอ เรื่องการใช้งานโปรแกรม Microsoft PowerPoint สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนคุรุบุรีชัยพัฒนาพิทยาคม. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 21(1): 79-90.
- รวีพัชร นิลพัฒน์ และคณะ. (2563). ผลการใช้ชุดการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง การดูแลรักษาบ้าน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารการศึกษาศาสตร์และการพัฒนาสังคม*, 15(2): 279-290.

- วันเพ็ญ โพธิ์เกษม และ คณะ. (2559). ศึกษาความพึงพอใจวิธีการจัด การเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ด้วย กรณีศึกษาในวิชาสัมมนาของโปรแกรมวิชาวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. *วารสาร มทร.อีสาน ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(2), 134-145.
- สมถวิล เชสูงเนิน และ พจนีย์ เสงี่ยมจิตต์. (2557). การพัฒนาชุดการสอนเรื่องงานเกษตรคูบ้าน กลุ่มสาระการ เรียนรู้การทำงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ*, 9(1): 135-141.
- สร้อยญา จันทร์ชูสกุล และ พินดา วราสุนันท์. (2563). การประเมินทักษะการปฏิบัติ: จากหลักการสู่แนวทางการ ปฏิบัติ. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 26(2): 36-56.
- สุจิรา มีทอง. มัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์. [Online]. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/611736.2563>.
- โสธร เจริญพร ณะวัฒน์ วรณประภา นคร ละลอกน้ำ และ ญัฐกฤตา งามมีฤทธิ์. (2565). การพัฒนาสื่อ ปฏิสัมพันธ์ผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะการซ่อมแซมเสื้อผ้า วิชาการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี* 16(3): 77- 88.
- อลงกรณ์ เกิดเนตร และ สมยศ เผือดจันทิก. (2564). การจัดการเรียนรู้แบบทักษะปฏิบัติเพื่อพัฒนาความสามารถ ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นปี ที่ 3 รายวิชาการจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน. *วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 49(2): 1-15.

ภาษาอังกฤษ

- Durak, G., and Ataizi, M. (2016). The ABC's of Online Course Design According to Addie Model. Universal. *Journal of Educational Research*, 4(9), 2084-2091.
- Tekyiwa, E. and Amua-Sekyi (2016) Assessment, Student Learning and Classroom Practice: A Review. *Journal of Education and Practice*, 7(21): 1-6.
- Jastaniyah, A. and Bach, P.C. (2017). The Importance of Multimedia in Information Revolution. *Saudi J. Eng. Technol.*, 2(2): 89-99.
- Lucas, B., and Spencer, E. (2017). *Teaching Creative Thinking: Developing Learners Who Generate Ideas and Can Think Critically*. Crown House Publishing.
- Mizal, M. S. and Al-Noori, B S M. (2020) Development of creative thinking skills in the English language teaching profession. International. *Journal of Research in Science and Technology*, 10(11): 23-37.
- Nichols Hess, A., and Greer, K. (2016). Designing for engagement: Using the ADDIE model to integrate high-impact practices into an online information literacy course. *Communications in information literacy*, 10(2): 6.
- Spendlove, Z., and Best, R. (2018). Innovation in assessment: Building student confidence in preparation for unfamiliar assessment methods. *British Journal of Midwifery*, 26(3), 180–184. doi:10.12968/ bjom.2018.26.3.180
- Zilvinskis, J. (2015). Using authentic assessment to reinforce student learning in high-impact practices. *Assessment Update*, 27(6), 7–11. doi:10.1002/au.30040

ภาคผนวก

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn

หลักเกณฑ์การส่งบทความ

ชื่อวารสาร : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยอโศก ในพระบรมราชูปถัมภ์
Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn
ISSN (Online) 2730-1516
ISSN (Print) 2408-1205 (สงวนลิขสิทธิ์)

กำหนดเผยแพร่ : 2 ฉบับ ต่อ ปี (ราย 6 เดือน)
ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน
ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

เจ้าของ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

วัตถุประสงค์ :

1. เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานบทความวิจัยและบทความวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษา บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยวและการบริการ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของคณาจารย์ นักวิชาการและผู้สนใจทั่วไป
2. เพื่อเผยแพร่ผลงานบทความวิจัยและบทความวิชาการ เพื่อการพัฒนาพื้นที่ในระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัด ตำบล หมู่บ้านหรือชุมชน แก่นักวิจัย นักวิชาการและบุคคลทั่วไปได้เสนองานผลงานวิจัยสู่สาธารณะ
3. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้และผลงานทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษา บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยวและการบริการ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมถึงประสบการณ์ในการวิจัยระหว่างสถาบันขอเขตเนื้อหา : บทความวิจัยและบทความวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ได้แก่ สาขาวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

โครงสร้างของบทความประกอบด้วย

1. หลักเกณฑ์ทั่วไป

1.1 บทความวิชาการที่จะเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ต้องเป็นบทความวิชาการ หรือบทความวิจัย หรือผลงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ที่ไม่เคยตีพิมพ์ หรือเผยแพร่ที่ใดมาก่อน

1.2 บทความวิชาการจะได้รับการตีพิมพ์ เมื่อผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ (ยกเว้นบทความพิเศษ)

2. การเตรียมต้นฉบับ

กองบรรณาธิการจะรับพิจารณากลับกรองเฉพาะต้นฉบับที่เป็นไปตามข้อกำหนดดังต่อไปนี้

2.1 ต้นฉบับ เป็นต้นฉบับพิมพ์ใช้ภาษาไทยอย่างเดียว หรือภาษาอังกฤษอย่างเดียว ภาษาที่ใช้ควรถูกต้องตามหลักภาษา ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกินหลังตัวอักษร ความยาวไม่เกิน 10 หน้า A4 ระบุเลขหน้าให้ชัดเจนบริเวณด้านบนขวาของหน้ากระดาษ

- บทความภาษาไทยใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14

- บทความภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14

*ให้ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ข้อ 4 รูปแบบการพิมพ์

2.2 ชื่อเรื่อง ควรกระชับและตรงกับเนื้อเรื่อง

2.3 ชื่อผู้เขียน ใช้ชื่อเต็ม โดยไม่ระบุชั้นยศ บรรดาศักดิ์ คำนำหน้านาม

2.4 สถานที่ทำงานของผู้เขียน ระบุสังกัดทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ สามารถติดต่อได้สะดวก และ E-Mail

2.5 บทคัดย่อ ให้ทำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยสรุปสาระสำคัญของบทความอย่างครบถ้วนและมีความยาวไม่เกิน 300 คำ ระบุคำสำคัญ (Keyword) จำนวนไม่เกิน 5 คำ

2.6 เนื้อหา การนำเสนอเนื้อหาทางวิจัย ควรสอดคล้องกับกระบวนการวิจัยและครอบคลุมดังนี้

บทนำ อธิบายความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย สมมติฐาน (ถ้ามี) หรือคำถามการวิจัย อาจรวมถึงการตรวจเอกสารไว้ในกรอบอธิบายความสำคัญของปัญหา

การตรวจเอกสาร เป็นการสังเคราะห์สาระจากวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสดงแนวความคิด ทฤษฎี และข้อมูลที่มีส่วนสัมพันธ์กับเรื่องที่วิจัย และสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย ระบุวิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล รวมไปถึงระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ปี พ.ศ. ที่ทำการวิจัย

ผลของการวิจัย แสดงผลของการวิจัยและข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาวิจัยนั้น ๆ อาจมีภาพตารางและแผนภูมิประกอบ ทั้งนี้อาจวิจารณ์ผลการวิจัยด้วยแนวคิดที่ได้จากการตรวจเอกสารได้

บทสรุป วิจารณ์ และข้อเสนอแนะ เป็นการสรุปผลที่ได้รับจากการวิจัยรวมถึงการอภิปรายผลด้วยแนวคิดที่ได้จากการตรวจเอกสาร และให้ข้อเสนอแนะบนพื้นฐานของผลงานวิจัย

2.7 ภาพประกอบและตาราง ควรมีเฉพาะที่จำเป็น และมีหมายเลขกำกับภาพตามลำดับ ภาพจะต้องชัดเจนแสดงเนื้อหาสำคัญของเรื่อง ควรเป็นภาพที่สื่อความหมายได้ เมื่อพิมพ์เป็นขาว - ดำ คำอธิบายภาพประกอบและตารางให้ใช้ข้อความกะทัดรัด ชัดเจน

2.8 การอ้างอิงและบรรณานุกรม การอ้างอิงในเนื้อหาและบรรณานุกรมท้ายบทความทุกรายการ จะต้องตรงกัน โดยอ้างอิงเฉพาะส่วนที่มีความสัมพันธ์โดยตรง วิธีการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมจะต้องถูกต้องตามหลักเกณฑ์ในการเขียนอ้างอิงตามที่กำหนด จะต้องมียุทธศาสตร์สำคัญเกี่ยวกับเอกสารไว้ครบถ้วน เพื่อความสะดวกในการติดตามเอกสารที่ผู้เขียนได้อ้างอิงไว้

*การอ้างอิงในเนื้อหาควรใช้รูปแบบเดียวกันโดยสม่ำเสมอ โดยใช้ระบบชื่อและปี

2.8.1 การเรียงลำดับเอกสาร เรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้เขียนโดยไม่ต้องมีเลขกำกับ เริ่มด้วยรายชื่อเอกสารภาษาไทย และต่อด้วยรายชื่อเอกสารภาษาต่างประเทศ ใช้คำว่า บรรณานุกรม

2.8.2 บรรณานุกรมที่เป็นภาษาไทย ชื่อผู้เขียนใช้ชื่อเต็ม-นามสกุล และให้แปลบรรณานุกรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษเพิ่มเติมต่อท้ายในหัวข้อ REFERENCES โดยเขียนแบบเดียวกับข้อ 2.8.3 และ 2.8.4

*ดูตัวอย่างในข้อที่ 5 การแปลบรรณานุกรมจากภาษาไทยเป็นอังกฤษ

2.8.3 บรรณานุกรมที่เป็นภาษาต่างประเทศ ชื่อผู้เขียนให้อ้างนามสกุลก่อน โดยเขียนเป็นคำเต็มและตามด้วยชื่ออื่นๆ ซึ่งย่อเฉพาะอักษรตัวแรกในกรณีชื่อที่มีคำขึ้นต้น ด้วยคำว่า Van de, der, von ให้เขียนเต็มนำหน้าชื่อสกุล

2.8.4 การอ้างอิงและบรรณานุกรมที่เป็นภาษาต่างประเทศ ใช้รูปแบบ APA style (American Psychological Association) ซึ่งผู้เขียนสามารถเลือกใช้ APA Seven Edition ได้จาก Reference ใน Microsoft Word 2007 หรือสูงกว่า

2.9 ข้อเสนอแนะในการใช้ภาษา

2.9.1 ใช้ภาษาที่ถูกต้อง เข้าใจง่ายและกะทัดรัด

2.9.2 ใช้คำศัพท์ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานและประกาศของราชบัณฑิตยสถาน

2.9.3 การใช้ศัพท์บัญญัติทางวิชาการ ควรใช้ควบคู่กับศัพท์ภาษาอังกฤษ

2.9.4 การเขียนชื่อเฉพาะหรือคำแปลจากภาษาต่างประเทศที่ปรากฏเป็นครั้งแรกในบทความ หากจำเป็นก็ควรพิมพ์ภาษาเดิมของชื่อนั้นๆกำกับไว้ในวงเล็บ เช่น ไทรบุรี (Kedah) เคปเวอร์ด (Cape Verde) เป็นต้น

2.9.5 ไม่ควรใช้ภาษาต่างประเทศในกรณีที่มีคำไทยใช้แพร่หลายอยู่แล้ว

2.9.6 รักษาความสม่ำเสมอในการใช้คำศัพท์การใช้ตัวย่อโดยตลอดทั้งบทความ

2.9.7 การตรวจแก้ไขต้นฉบับ กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ตรวจแก้ไขต้นฉบับที่ส่งมาพิมพ์ทุกเรื่องตามแต่จะเห็นสมควร ในกรณีที่จำเป็นจะส่งต้นฉบับเดิมหรือฉบับที่แก้ไขแล้วกลับคืนมายังผู้เขียนเพื่อขอความเห็นชอบ

2.9.8 ระยะเวลาในการดำเนินงาน กองบรรณาธิการจะดำเนินการตั้งแต่วันที่รับเรื่องจนถึงพร้อมตีพิมพ์ ใช้เวลาประมาณ 3 เดือน (ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ผู้เขียนใช้ในการแก้ไขตามข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้วย)

3. เงื่อนไขการตีพิมพ์

3.1 ผลงาน หรือบทความวิชาการที่จะเสนอเพื่อตีพิมพ์ต้องเป็นผลงานที่ไม่เคยลงตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน (และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ๆ)

3.2 วารสารฉบับนี้ ไม่มีการเรียกเก็บค่าบำรุง ค่าธรรมเนียม หรือค่าใช้จ่ายอื่นใดทั้งสิ้น

3.3 ผู้เสนอบทความต้องดำเนินการแก้ไข หรือปรับปรุงผลงานตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และส่งคืนกองบรรณาธิการวารสารภายในเวลาที่กำหนดหากผู้เสนอไม่ดำเนินการ หรือดำเนินการไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด

3.4 กองบรรณาธิการจะไม่คืนต้นฉบับและแผ่นบันทึกข้อมูลให้แก่เจ้าของบทความ ทุกกรณี

4. รูปแบบการจัดพิมพ์ มีการกำหนดรูปแบบการพิมพ์ ดังนี้ (โปรดดูในตาราง)

4.1 บทความภาษาไทย ให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK

4.2 บทความภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
ชื่อบทความ	เน้น	กลางหน้ากระดาษ	18
ชื่อผู้แต่ง	เอน	ชิดขวา	16
บทคัดย่อ	เน้น	กลางหน้ากระดาษ	18
หัวข้อแบ่งตอน	เน้น	ชิดซ้าย	18
หัวข้อย่อย	เน้น	ใช้หมายเลขกำกับ	16
บทความ	ปกติ	-	16
การเน้นความในบทความ	เน้น	-	16
ข้อความในตาราง	ปกติ	-	14
ข้อความอ้างอิง	เอน	-	14
เอกสารอ้างอิง	เน้น	กลางหน้ากระดาษ	20

4.3 การจัดพิมพ์ กำหนดระยะขอบกระดาษ ดังนี้

ด้านบน 1.5 นิ้ว ด้านล่าง 1.5 นิ้ว

ด้านซ้าย 2.0 นิ้ว ด้านขวา 1.0 นิ้ว

5. การส่งบทความเพื่อตีพิมพ์

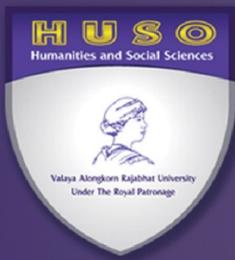
5.1 ผู้ประสงค์ในการส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในหัวข้อนั้น ๆ ต้องดำเนินการผ่านระบบ ThaiJo 2.0 ของทางวารสารกำหนดเท่านั้น สามารถเข้าถึงระบบการส่งบทความได้ที่ลิงก์ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/vrurdihsjournal>

5.2 หรือ ส่งต้นฉบับ (Attached file) ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ถึง คุณกฤษณ์ ในจิต
E-mail: huso_published@vru.ac.th โทร 0 2529 3914 ต่อ 12
โทรศัพท์มือถือ 06 4958 4951

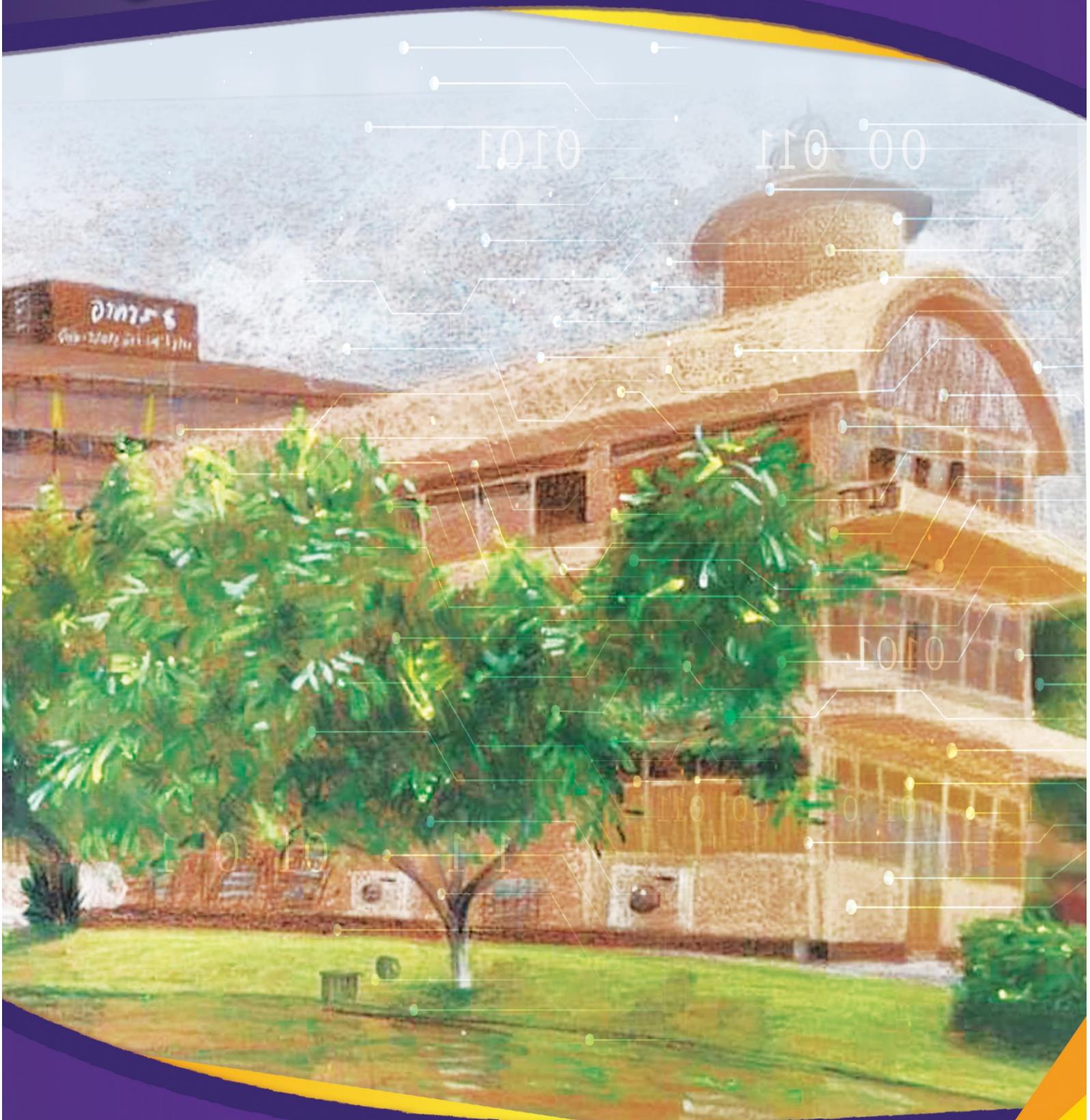

อันเนื่องมาจากปกหลัง

ภาพวาดทิวทัศน์อาคาร 8 ซึ่งเป็นที่ตั้งของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในปัจจุบัน เป็นผลงานภาพวาด โดย นางสาวศิริดา ทัตมาลี นักศึกษาสาขาวิชาทัศนศิลป์ ได้ถ่ายทอดความสามารถและความรู้สึกในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านทัศนศิลป์ ปรากฏเป็นภาพตัวอาคารกิจกรรมนักศึกษา แทงก์น้ำประจำคณะ และอาคาร 8

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ข้อมูลติดต่อ

**เบอร์โทรศัพท์ : 02-529 3914 ต่อ 139-146,
02-529-674-7 ต่อ 139-146 แฟกซ์ : 025293914 ต่อ 13
ที่อยู่ : เลขที่ 1 หมู่ 20 ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 13180**